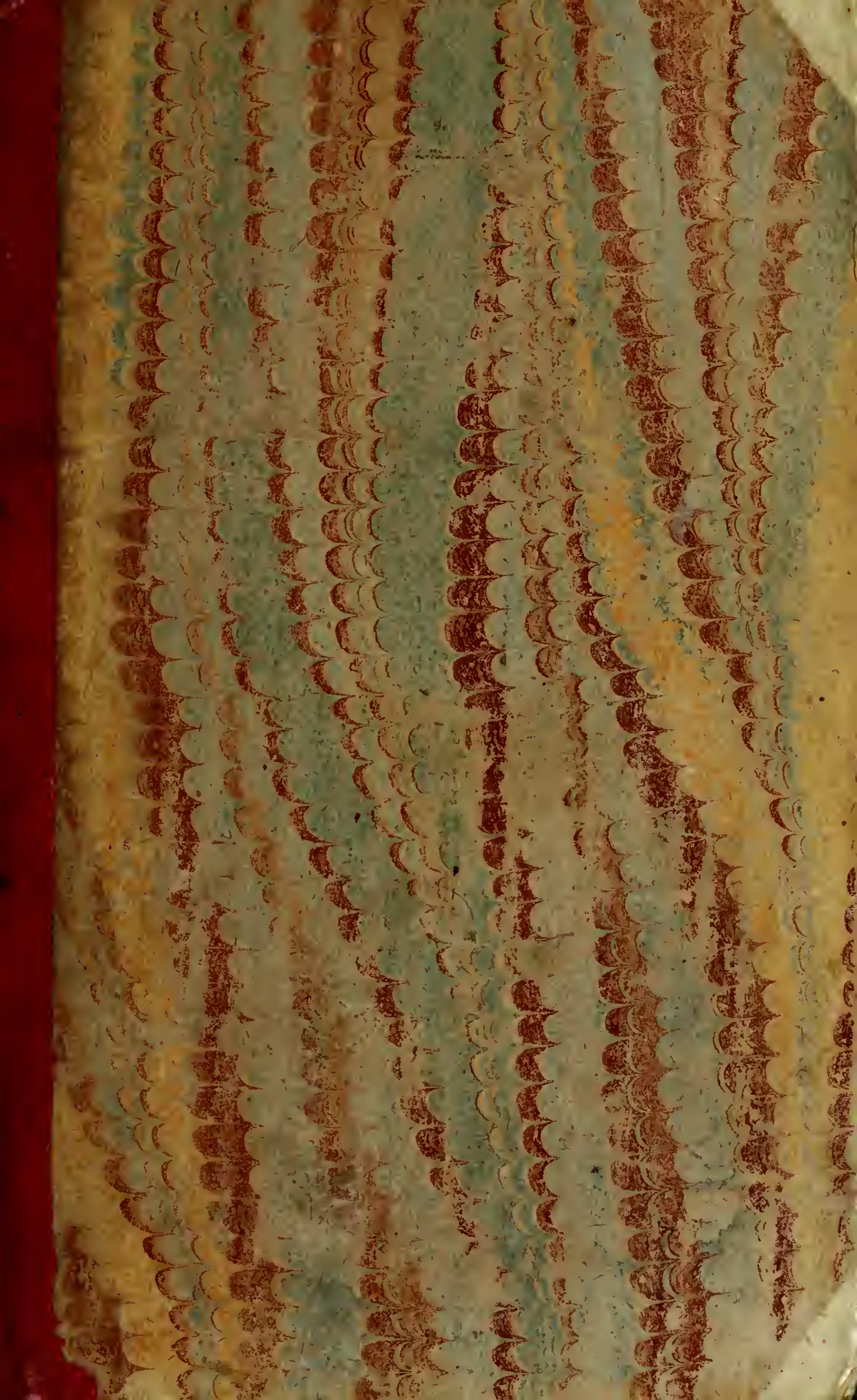
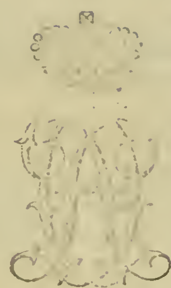

DE

GROOTE SCHOUBURGH

DER

NEDERLANTSCHE

KONSTSCHILDERS

EN

SCHILDERESSEN.

Waar van 'er veele met hunne Beeltenissen ten Tooneel verschynen, en welker Levensgedrag en Konstwerken beschreven worden: zynde een vervolg op het Schilderboek van K. v. MANDER.

HET II. DEEL.

'T welk zyn aanvang neemt met het Jaar 1613, en vervolgt met die Konstschilders, welker geboorte in dien tusschentyd tot het Jaar 1635. voorgevallen is.

DOOR

ARNOLD. HOUBRAKEN.

DEN TWEEDEN DRUK

Van veele Drukfouten gezuivert en met Nieuwe Registers voorzien.

IN 'sGRAVENHAGE,

By J. SWART, C. BOUCQUET, EN M. GAILLARD. 1753.

DE

GROOTE SCHOUBURGH

Der

NEDERLANTSCHE

KONSTSCHILDERS

En

SCHILDERESSEN.

TWEEDE DEEL.

DAt Ouders aangaande hunne Kinderen, en opzieners ontrent de minderjarigen wel naar hunne beste meeninge tot nut der zelve besluiten konnen nemen van hen dit of dat tot hun beroep, 't zy Konst of handwerk, te laten leeren: maar dat de natuurdrift, wanneer die in de lente van hun jaren met kragt opwelt, en de genegenheid zig een weg verkiest tot hun kostwinning, veel zekerder het wit van hun bedoelingen treft, en hun geluk bewerkt, zal dit volgende levensverhaal bevestigen.

GERRIT DOU uit Friesland herkomstig, dog geboren tot Leiden in 't jaar 1613 op den 7 van Grasmaand, (wiens Beeltenis hier voor in de Plaat A boven die van Bartol. van der Helst staat) was de Zoon van Douwe Janszoon een Glazemaker

van zyn Ambacht, en zyn Moeder Marytje, Jans Dochter genaamt. Deze ziende zulk een drift en begeerte in den jongen tot de Schilderkonſt, hebben hem in den jare 1622 beſteed by *Bartholomeus Dolendo*, een Plaatſnyder, om de beginſelen der Teekenkonſt te leeren, en na 't verloop van een en een half jaar by den konſtigen glasſchryver *Pieter Kouwenhorn*, op dat hy die zelve Konſt mogt leeren, om ze daar na in zynen winkel te oeffenen. Twee jaren of wat meer was hy by dezen Pieter, en had in dien tyd zoo toegenomen, dat zyn Vader hem in zyn winkel by zig gehouden en gebruikt heeft tot het glasſchryven, en glasmaken, waar door hy hem groot voordeel aanbragt. Dan ziende dat hy zoo onbeſuiſt, en buiten eenigen ſchrik, in het opklimmen naar de glazen was, zoo in 't ſtellen van nieuwe, als ſtoppen van oude, was hy t'elkens niet buiten vrees, dat hem eenig ongemak daar door zoude gebeuren. Over zulks nam hy beſluit (hoewel tegens zyn wil, en tot zyn ſchade) van hem de Schilderkonſt te laten leeren, en beſteede hem, nu vyftien jaren oud zynde, den 14 van Sprokkelmaand 1628 by den toen al vermaarden *Rembrant*, by welken hy gebleven is omtrent drie jaren, in welken tyd hy zoo veer gevordert was, datmen aan de beginſelen wel zien konde, dat 'er (inzonderheid in 't kleen en uitvoerige) wat goets te wagten ſtond, of van hem te gemoet te zien was.

Velen hebben zig verwondert dat uit de ſchool van *Rembrant* zulk een eel konſtpenceel ontſproot; dog die zyn niet bewuſt dat *Rembrant* in zyn eerſten tyd uitvoerig geſchildert heeft, gelyk wy dat in zyne levensbeſchryving door verſcheide ſtalen hebben aangeweezen. Wat

Wat nu vorder onzen GERARD DOU aanbelangt, hy ſchilderde alles met de grootſte lydzaamheid, en gedult naar 't leven, door een met draden ruitswyze beſpannen raam; een behulp voor die zig het uit de vuiſt teekenen, niet toebetrouwen. Dog deze kruk is (om dat men zig daar aan door traagheid van veel te teekenen, gewende) by ieder verbannen; waarom ook myn meeſter *Hoogſtraten* zelf 't gebruik van den paſſer (behalven daar 't noodwendig was, als in gebouwen) wraakte, zeggende: *Men moeſt het oog tot paſſen gewennen.*

JOACHIM SANDRART, ſchryver van de Teutſche Academie verhaald: *dat hy met P. van Laar anders Bamboods*, GER. DOU *eens ging bezoeken, die hen wel ontfing, en vertoonde, 't gene hy van zyne konſtwerken zoo ten halven als ten vollen voltooit had, 't welk zy prezen, en inzonderheid zyn gedult in 't bewerken van een bezemſtok; daar op hy antwoorde, dat hy nog wel drie dagen werk daar aan hadde. In dien tyd had hy geſchildert het Pourtret van den Konſtminnenden Heere Spiering zittende als voor of in zyn Kabinet, daar nevens aan zyn Vrouw, en zyner Vrouwen Moeder die haar een boek overreikte, 't welk zoo verwonderlyk uitvoerig geſchildert was, dat men het naauwlyks alles met de oogen konde zien* (waarom hy ook al van zyn 30ſte jaar af vergrootglazen gebruikte) *dog was niet heel gelukkig in de gelykenis der wezens: en gemelde Huisvrouw van den Heere Spiering verklaarde, dat zy voor de eene hand die op den leenſtoel ruſte vyf dagen had gezeten. Dit benam den menſchen den luſt om zig van hem te laten uitſchilderen; waar om hy ook wel meeſt eigen ordonnantien gemaakt heeft, daar hy veel ſtilleven in te pas bragt, en 't leven 't geen*

hy daar nevens gebruikte, voor hun gedult in 't lang zitten rykelyk betaalde. Gemelde Spiering gaf hem 1000 *gulden Jaarlyks* * *en betaalde daarenboven nog voor ieder Konſtſtukje zoo veel geld, als het tegens zilver geleid, wegen mogt. Hy maakte zyne penceelen zelf, vreef zyn verwen op glas, en bewaarde dezelve met veel zorg voor ſtof.* Dus ver *Sandrart.* Men zou uit deze beſchryving eerder beſluiten dat dezelve tot ſpot dan tot zynen roem geboekt was.

'T is byna ongelooflyk, als wy agt geven op de uitvoerigheid zyner penceelwerken, dat een man zoo veel in zyn levenstyd kan uitwerken, 't geen ons verzekert dat hy byzonder naarſtig zyn tyd in agt moet genomen hebben. En wat zyn Konſt aanbelangt die roemt zelf 't vernuft van haar bewerker. Ook is 'er geen Konſt welke zoo algemeen goedgekeurd word; waarom dezelve ook tot cierſel van alle berugte konſtkabinetten tot een hoogen prys word opgekogt; en over zulks zou het te vergeefs wezen den Lezer ergens heen te wyzen. Dog is dat ſtukje van velen voor het beſte van zyne konſtwerken gehouden 't geen de Heeren van de Ooſtindiſche Maatſchappy van hem kogten, voor 4000 gulden, en aan Karel den tweeden als hy van hier naar Engeland overging om de Kroon te aanvaarden, te ſchenk gaven. Anderen zeggen: dat de Heeren Staaten dit konſtſtukje aan den Koning Karel in 't jaar 1660, als hy in zyn Ryk was gekomen, vereerden, 't welk zy voor een groote ſom gelds

* Dit beveſtigt ook P. Angel in zyn *Lof der Schilderkonſt*, zeggende pag. 23. *G. Dou die jaarlyks om dat hy den Heere Spiering de eerſte aanbiedinge van zyne Konſtſtukken doet*, 500 *Karolus guldens tot vergeldinge krygt.* Dog zy verſchillen in 't begroote van den prys.

geldsgekogt hadden uit het berugte kabinet van den Heer de Bie, zyn grooten Mecenas. In het zelve ſtond verbeeld een Vrouwtje met haar Kindje op den ſchoot, en een meisje dat met het zelve ſpeeld. Dit ſtukje is naderhand door Koning Willem uit Engeland vervoert en op 't Loo geplaatſt, maar waar het thans is weet ik niet: maar wel dat het grootſte van zyne konſtwerken thans in Holland bekend, tot Amſterdam by de Weduw van den konſtlievenden Jakob van Hoek hangt, zynde binnen de lyſt gemeten hoog 3 voet, en breed 2 voet 6 duim. Daar worden in verbeeld twee kamer vertrekken. In het voorſte, dat een konſtig geſchildert tapyt tot een voorhangſel heeft, vertoont zig een Vrouwtje dat een Kindje de borſt geeft, daar nevens een wieg en ander teenwerk, een tafel met een tapyte kleetje, en op dezelve een cierlyk zilver verguld lampet, een kopere kerkkroon en meer ander ſtilleven. In het tweede vertrek doet zig een Barbiers winkel zien, een Boer die van de huig word geligt, daar een oud Besje by ſtaat te huilen, met nog meer andere beeltjes. De twee opſlaande deuren vertoonen aan de eene zy een Studeerkamer en daar in een oud Man die by kaarsligt de pen verſnyd. Aan den anderen kant ziet men een ſchryf- en rekenſchool met kinderen aan verſcheiden tafels, die overkonſtig door verſcheiden kaarſen, en een lantaren beſchenen worden. 't Een en ander, en elk in 't byzonder, is natuurlyk konſtig, kragtig en zoo uitvoerig geſchildert als het kan bedagt worden. De buitenkant der deuren die dit konſttafereel ſluiten, is konſtig beſchildert met de beelteniſſen van de vrye konſten, in 't graau door Coxie.

'T is te beklagen dat 's mans vernuft niet op

grootſe beſpiegelingen toegeleid, en zyn penceel tot het verbeelden van waardiger en pryſſelyker voorwerpen gezet heeft: maar 't is vergeefs geklaagt, of gewenſt; aangezien het zoo niet is, en geen veranderinge daar ontrent vallen kan, door dien hy al met zyne tydgenooten naar 't duiſter graf verhuiſt, niet meer in wezen is. Twee bedenkelykheden zyn 'er, die men giſt dat oorzaak geweeſt zullen hebben, waarom hy altyd op 't verbeelden van kleinigheden heeft blyven hangen; als eerſt dat hy zig zoo ſtip aan 't volgen van 't leven gewent had, dat hy niets buiten het zelve konde, of wilde doen, (agtervolgens het voorbeeld van Michael Angelo Caravaggio*, daar de genen welke zig tot allerhande Hiſtoriſche verbeeldingen in laten, by wylen in veele dingen naar hun vaſt denkbeeld moeten t'zeil gaan; of dat zyn geeſt tot die hoogte niet heeft konnen doordringen, en dus (in opzigt van de verkiezingen zyner voorwerpen) zig in de laagte gehouden. De Filoſoof Bion, tydgenoot van den Macedonier Koning Antigonus zeide niet onaardig: (hoewel in een ander opzigt) *Gelyk de Vryers van Penelope, wanneer zy met haar geen ſpraak koſten houden, by de dienſtmaagden bleven zitten; alzoo brengen ook de genen, wanneer zy de Filoſofie niet konnen vatten, hunnen tyd over met beuzelen.* Maar wie kan beſluiten dat het met hem dus of anders geweeſt is? Dog dit is zeker: dat hy door zyne wyze van doen de Waereld ten wonder ſtrekt, en van alle konſtoeffenaars moet geprezen worden, bo-

* Caravaggio. Waar meê hy word onderſcheiden van Mich. Ang. de Bonarote. Dit heb ik 'er verzuimt by te ſchryven, wanneer ik hem in dit zelve opzigt ten voorbeeld bragt. In 't eerſte Boekdeel pag. 262.

boven alle welke in zyn tyd op uitvoerig ſchilderen hebben toegeleid; om dat hy met het penceel meer heeft geteekent, en getoetſt, als anderen die met verzagten en verdryven hun doel zogten te beſchieten. Waarom zyn penceelwerk een groote kragt heeft, zelf veer af; daar in tegendeel de penceelwerken, op eene andere wys behandelt als in een miſt verdwynen.

Hy ſtierf in goeden ouderdom, en liet veel geld en roem na.

In dezen tyd, en al vroeger, was in vollen bloei NICOLAAS VANDER HEK, van wien *van Mander* op 't laatſte blad van zyn Schilderboek gedenkt met deze woorden: *Te Alkmaar is ook een Nicolaas vander Hek van 't geſlagt van Marten Heemskerk, en Diſcipel van Jan Nagel, een goed Schilder byzonder in Landſchappen. Van Mander* heeft hier den ſpyker (als het ſpreekwoord zeit) op 't hoofd geſlagen. Want dat hy een goed meeſter in 't ſchilderen van Beelden en Hiſtorien is geweeſt, getuigen nog verſcheiden van zyne penceelwerken: Nogtans was hy grooter meeſter in 't ſchilderen van Landſchappen. Tot Alkmaar op 't Raadhuis in Schepens Kamer, zyn van hem thans nog te zien drie ſtukken. Het eerſte verbeeld den Baljuw van Zuidholland, daar hy om zyne Koedievery door bevel van Graaf Willem, bygenaamt de Goede, het hoofd word afgeſlagen. In het tweede zietmen afgebeeld hoe Cambyſes den onregtvaardigen Rechter levendig doet villen, en den Zoon op den Rechtſtoel gezet, met des Vaders huid omhangen, doet pryken. En in het derde ſtuk vertoont zig de Koning Salomon, daar hy het geſchil tuſſchen de twee Hoeren over het levende Kind beſlegt, en naar rechte vonniſt.

Ook is by Henderik Nolleman van hem een groot ſtuk te zien, zynde een Boerekermis, geeſtig van ſchikking en vinding van allerhande potſeryen, en agter het zelve een konſtig Landſchap.

Tot Egmond op de Hoeve by den Heer A. le Fevre is van zyn penceel een groot Tafereel van Cebes, en in 't zelve de Beeltenis van den vermaarden Wiskonſtenaar Adriaan Matius, voor wien men gelooft dat hy dit geſchildert heeft. En by den Heer G. van Vladderakken, voorzittent Schepen, is een groot ſtuk van hem te zien, waar in zig op den voorgrond de Beelteniſſen van eenig Stamhuis vertoonen. Ter regterhand dieper in 't ſtuk een vermakelyk Boſchgezigt, en daar in verbeeld Johannes de Dooper predikende, met een menigte toehoorders; ook een ſtil afloopent water willende de Jordaan verbeelden. Dit alles is naar de konſt zuiver, goed van houding en kragtig geſchildert.

Hy was een van die, welke in den jare 1631 het Konſtgenootſchap van St. Lucas tot Alkmaar hielpen opregten.

MARTEN HEEMSKERK VANDER HEK, Zoon van Nicolaas vander Hek, en Neef van *Marten Heemskerk* naar welken hy dezen zynen Zoon dede noemen, kwam in St. Lucas Gild den 8 van Herfſtmaand 1653, en werd Regent van 't zelve in 't jaar 1654.

Hy ſchilderde alleen Landſchappen, dog zoo goed niet als zyn Vader, en maakte inzonderheid zyn werk van de aloude Hollandſche Kaſteelen en Sloten, even als R. Rogman, na te bootſen. Onder andere heeft hy dikwerf, en op verſcheiden wyzen het Slot en de Abdye van Egmond, zoo als het zig na de laatſte verwoeſting doet zien, door zyn penceel vertoont. Om

Om dezen tyd werd ook de Fenix der Nederlandſche Pourtretſchilders BARTOLOMEUS VANDER HELST tot Haarlem geboren, wiens Beeltenis in de Plaat A onder de Beeltenis van Ger. Dou, en nevens het zelve twee brandende fakkels, ten teeken dat zy twee groote lichten in de Konſt zyn, gezien worden.

By wien hy de Konſt geleerd heeft weet ik niet, maar wel dat hy een uitnemend Meeſter in 't ſchilderen van Pourtretten is geweeſt, waar van de bewysſtukken nog in wezen zyn.

Onder de menigte van zyne konſtig geſchilderde Beelteniſſen ſteekt uit het groote Schutters ſtuk, thans op des Krygsraats kamer gejaarmerkt 1648, waar in de Heer Korn. Joh. Witzen als Bevelhebber voor aan zit. In dit ſtuk is het naakt, zoo natuurlyk, helder en gloeijent, de onderſcheiden ſtoffen der bekleedingen onderkennelyk in haar aart waargenomen, Goude en Zilvere kelken, en andere Feeſt- en Discierſelen zoo uitvoerig natuurlyk en konſtig geſchildert, dat men zig daar over moet verwonderen. Waarom ook de Schryver van *den Wegwyzer door Amſterdam* op pag. 454. heeft aangemerkt: *Dat een Groot kenner en Liefhebber van de Konſt, in 't byzyn van verſcheiden Heeren zig liet ontvallen: Zoo 'er Schildery aanbiddelyk is in de Waereld, zoo hoeft men naar geen andere Landen te gaan, om beter voorwerp te zoeken.*

Den grooten lof welken Godfried Kneller, Ridder Baronnet en Hofſchilder van Engeland, over dit konſtſtuk uitgeſproken heeft ſparen wy om elders in te laſſen.

By den Heer Jan de Graaf Heer van Polsbroek hangt een klein ſtukje waar in vier pourtretten overkonſtig geſchildert zyn, zynde de afbeeldſels van

de vier Doelmeesters, 't zelve dat van hem in 't groot geschildert, hangt in de Kolveniers Doele op de Zaal boven den schoorsteen. Ook zietmen tot Amsterdam en elders veele enkele pourtretten die uitvoerig en konstig geschildert zyn.

Jan Vos laat zig op de Afbeelding van Juffr. KONSTANCY REINST, door VANDER HELST geschildert, aan den zelfden dus hooren:

Op, Duitsche Apelles, op, verschyn met puik van verve:
Want REINST *verwagt u om te leven op 't panneel.*
Een geestig ommetrek vereischt een wis penceel.
Natuur vertoont in haar Vrouw Venus en Minerve.
Zoo ziet men glans en geest, dat zelden beurt, gepaart.
Hoe! is dit leven? neen: want REINST, *heel braaf van aart,*
Vertoont zig hier van verf. ô Loffelyk vermogen!
Wie 't oog door verf bedriegt heeft eerelyk bedrogen.

Hy woonde in dien tyd te Amsterdam in de Doelestraat, *won veel geld, was graag by gezelschap, had geen geneigtheid tot Italie, was vergenoegt met zyn Konst, en Stad,* (zeit Sandrart) *en had tot Jaren gekomen* (wie is 't aller uuren even wys?) *een Jonge Vrouw getrouwt*, by welke hy een Zoon won, die mede een Pourtretschilder werd, en zyn Vader op het loffelyke spoor wel na stapte, maar te veer agter gebleven is om aan hem te gedenken.

Dat onze nabuurige Steeden tot Noorden gelegen in vroegen tyd en voorts niet misdeelt zyn geweest van brave Konstoeffenaars, zulks zal thans en in 't vervolg blyken. Hoorn een dier oudste Ste-

Steden heeft uit zynen ſchoot voorgebragt den Konſtſchilder JAQUES WABBE. Deze was een goed Pourtret- en Hiſtorieſchilder zoo wel in 't levensgroot, als kleender. Te Hoorn in 't Proveniers Hof zietmen van hem geſchildert, de Hiſtorie van Joſeph in vier ſtukken konſtig en kragtig naar dien tyd. De konſtige Schilder in waterverf *Johannes Bronkhorſt* heeft een ſtuk van hem gehad waar in verbeeld ſtond de Hiſtorie van Jefta, gejaarmerkt 1602. Wanneer hy geſtorven is, weet ik niet.

Zyn Stadt- tyd- en Konſtgenoot JAN ALBERTSZ. ROODTSEUS was een vermaart Schilder van levensgroote pourtretten, en daar in zoo veer gekomen dat velen dezelve zoo waardig van Konſt hebben geſchat als die van *Bartolom. vander Helſt* waar aan wy zoo even gedagt hebben: dog dit, eer ik myn toeſtemming daar aan zou geven, moeſt eerſt ter proef gebragt, en met malkander vergeleken worden, daar ik wel luſt, maar geen tyd of gelegenheid toe gehad heb.

Hy was een Leerling van *Pieter Laſtman.* Te Hoorn in de oude en nieuwe Doele zyn verſcheiden gezelſchappen van Schutters door hem geſchildert, die byzonder geroemt worden, getekend 1651, 1652, en 1655, wanneer hy veertig jaren oud was. Hy was een man zedig in zyn gedrag en byzonder naarſtig in zyne oeffening; en liet een Zoon na JAKOBUS genaamt. Deze was een Leerling van den ouden *de Heem* wiens wyze van ſchilderen hy wonder wel wiſt na te bootſen, zoo dat hy in zyn tyd geld en agting aanwon; dog was van een zwaarmoedigen geeſt bezeten, waar uit ſommigen, die aan de *Predeſtinatie* geen geloof ſlaan, beſluiten dat hy zyn levensdraad verkort

kort heeft. Hy ſtierf ontrent den jare 1681, oud zynde vyftig jaren.

Gelyk onder de Dichtkundigen, de een zig tot het trompetten van Heldendaden, en andere ernſtige gevallen, op het voorbeeld van den Mantuaanſchen Maro; anderen wederom tot vrolyke Minnedeunen en fabeldichteryen als Nazo: ſommigen zig tot Bybelſtof, anderen tot klugt; deze tot blyde Huwlyksdeunen, en gene in tegendeel hunne pennen tot droeve Lyk- en Treurzangen hebben gewent, en elk in zyn verſcheiden verkiezinge te pryzen is, ook met dus te doen de Konſt, en Zangberg opbouwt en dienſt daar aan toebrengt: even dus is het ook in opzigt der Schilderkonſt, en der zelver behandelaars (daar niet min veranderingen in opzigt van 't verkiezen der voorwerpen te beſpeuren zyn) geſteld.

BONAVENTUUR PEETERS geboren te Antwerpen in 't jaar als boven, ſchilderde Zeeſtormen, en Schepen door velerhande droevige Zeerampen in nood van vergaan. Hoe Eoöl in grammen moede door zyne ſtormwinden de Wolken van vier oorden perſt, en tot een drukt, dat zy met een vervaarlyk geloei van Blixemen en Donderen uitbarſten, met ſlag op ſlag de Zeilen, Maſten, Stengen en den romp der Zeehulken rammeyen, dat de ſplinters den Matrozen om de ooren ſtuiven, die in dien nood hun veege ſterfuur met beklemde lippen voorſpellen. Dan weer hoe Neptuin geſtoort op den trots der Zeerotſen het pekel beroert, en uit de onmeetelyke diepten tegen dezelve met zyn drietandige gaffels aandryft, de bovenſte toppen met het ſchuim beſpat; en hoe de Schepen in die branding

ver-

vervallen, gints en herwaard geſchokt, eindelyk zig te barſten ſtooten: volk en goed in gevaar van omkomen gebragt word, vertoonende zig menigten van menſchen op eenig geſloopt wrak; terwyl andere weer door 't zwemmen hunne lyfsberginge zoeken. Of ook wel weer hoe de ſchipbreukelingen aan eenig bevolkt ſtrand, hun wedervaren met opgeſchorte ſchouderen verhalen, en om byſtand bidden enz. Deze en diergelyke droevige voorwerpen heeft hy in hunne vertoonſelen zoo eigentlyk weten uit te beelden; als ook, Lucht, Water, Klippen, en Stranden zoo natuurlyk te ſchilderen, dat hy geoordeelt wierd de beſte in zyn tyd, in die wyze van ſchilderen, te wezen. Hy ſtierf 1652.

Hem volgt zyn Jaar- en Konſtgenoot, FRANCISCUS WOUTERS dog gants verſchillig in verkiezing; want gelyk hy het droevige ten voorwerp nam, zoo was in tegendeel deze op vrolyke, aangename en oogſtreelende voorwerpen geſteld. De gronden van zyn werken zyn meeſt Landſchappen, of Boſſchen die door dichte kruinen een aangenamen lommer maken; waar in ſomtyds een naakte Venus, met haren lieven Adoon, of eenige Minnekozery van Veldnimfen met Satyrs, of de vlugt van Siringa voor den boxvoet Pan, en diergelyke voorwerpen laat zien. Welk alles hy met zoo wonderlyke bevalligheid en Konſt heeft weten te ſchilderen, dat hy daar door by den Keizer Ferdinand den tweeden in groote agtinge was. Hy is in den jare 1637 met des Keizers Ambaſſadeur in Engeland geweeſt, daar hy by die gelegenheid zyn brave Konſt meê deed zien. Van daar komende heeft hy zig te Lier zyne geboorteplaats nedergezet. Dog een wyl daar na is hy naar Antwerpen vertrokken daar hy

hy ook geſtorven is, in den jare 1659. Hy had de Konſt geleerd by den berugten *Pet. Paul. Rubbens.*

DAVID RYKAERT geboren te Antwerpen in 't jaar 1615. Heeft de Konſt geleerd by zyn Vader, van wien *Korn. de Bie* in zyn gulden Kabinet der Konſtſchilders op pag. 100. zeit:

Niet min en was vermaard Jan Wildens *in de Boomen;*
En RYKAERT *in 't gebergte, en loſſe waterſtroomen,*
Dat al het geen Natuur kan ſchenken aan den Menſch
(Byzonder in de Konſt) dat deden zy naar wenſch.

DAVID hield zig in den beginne ook aan die verkiezinge en wyze van ſchilderen: maar met zyn vyftigſte jaar veranderde hy zoo van keure als wyze van ſchilderen, en men zag hem als een tweeden Helſchen Breugel, allerhande ſnakeryen by vuur en kaarslicht, ook vreemde vertoonſelen van ſpoken, helſche gezigten en ſomtyds ook een St. Anthonis tentatie ſchilderen, waar in al die geeſtige verzonnen Duiveltjes voor het kruis van dien Heilig (dienende tot zyn ſchutsengel) hals over kop de vlugt nemen, en als rag voor den wind wegſtuiven. En hoe ſchrikkelyk diergelyke voorwerpen zyn, nogtans heeft hy dezelve zoo geeſtig, en konſtig weten te ſchilderen dat de Aartshertog Leopoldus, en meer andere Princen en Grooten, dezelve hebben gezogt om hunne Konſtkabinetten daar meê op te cieren.

LUCAS FRANCOIS de Jonge, geboren te Mechelen in 't jaar 1615, was vermaart van wegen zyn ſchilderen van Hiſtorien en Pourtretten. En aan zyne handeling van penceel en ſtout

en

en kragtig ſchilderen is wel te zien, dat hy behalven zyn Vaders leerleſſen ook die van den berugten *Pet. Paul. Rubbens* gehad heeft. Hy heeft langen tyd in Vrankryk geweeſt, daar hy gelegenheid hadde van verſcheiden Princen, en Princeſſen te ſchilderen. Hy is altyd ongetrouwt gebleven. Immers was hy nog in vryen ſtaat tot zyn vyf en veertigſte jaar 1660.

FRANS MENTON wiens geboortentyd wy niet weten, hebben wy op zyn ſterfjaar willen gedenken, het welke is geweeſt, (volgens 't beduid van zyn Grafzerk in de groote Kerk agter den Predikſtoel tot Alkmaar) in 't jaar 1615 op den 24 van Lentemaand. Vorders weet ik van hem niet, als dat *van Mander* van hem meld in 't leven van *Frans Floris* op pag. 161. B. aldus: *François Menton van Alkmaar of daar wonende, is een goed Meeſter in allen deelen van de Konſt ook een goed Teekenaar en Plaatſnyder &c.*

De ervaring leert, dat, wanneer de Konſtzugt in een geſlagtſtam ontſtaat, niet zelden afzetſels van gelyken aart daar uit voortſpruiten, het geen beveſtigt word door de volgende Levensbeſchryving van

MATHYS VANDEN BERG, geboren in den jare 1615.

Zyn Vader *Jan vanden Berg* geboren tot Alkmaar, van jongs tot de Konſt geneigt, werd by *Hend. Goltzius*, om daar in op vaſte gronden onderwezen te worden, beſteld; maar dezes Vader een Schoolmeeſter zynde, die met 'er woon naar Braband vertrokken was, moeſt Jan als onderkoning met de plak het Ryk een tyd lang helpen beſtieren, en het penceel voor de pen verwiſſelen. Egter nam hy in zyn tuſſchentyd de penceeloeffening naarſtig waar, te meer alzoo hy gelegent-

gentheid vond om by *Rubbens* te verkeeren, die het Konſtvuur meer en meer in hem aanſtookte, en zoo veer in deszelfs gunſt te dringen, dat hem die tot Rentmeeſter en Opzigter over zyne Landgoederen ſtelde, uit welken hoofde hy zig meeſt tot Yperen moeſt onthouden, daar onze MATHYS geboren is, dog heeft zyn meeſten levenstyd in zyn Vaders geboorteſtad geſleten.

MATHYS dan van natuur meê genegen tot de Konſt, vond door zyn Vader gelegentheid om de zelve by den vermaarden *P. P. Rubbens* te leeren, en werd geen van zyn geringſte Leerlingen.

Hy was een vaſt teekenaar, en onophoudelyk bezig, zelf tot in zyn ouderdom, met naar 't leven en de beſte Schilderyen, die hem voorkwamen, te teekenen.

Dog zyn geeſt door 't geſtadig naarvolgen van anderen verwent, was een beletſel om iets uit zig zelf te ondernemen, of eigen vindingen te maken: immers men vint van hem wel een overvloet van brave namaakſels, maar zelden iets van zyn eigen uitvindinge.

Veelmalen teekende hy in zynen oeffentyd het afbeeldſel van zynen Vader, in allerhanden ſtand en kleeding, waar van nog ſommige teekeningen onder de Teekenkonſtminnenden beruſten.

Hy kwam tot Alkmaar in St. Lucas Gild op den eerſten van Wiedemaand 1646, en overleed daar in den jare 1687.

De Stad Haarlem, die onder de Hollandſche Steden roemen kan, dat zy het grootſte getal Konſtſchilders voortgebragt heeft, zag ook in den jare 1616, binnen hare wallen den vernufteling

TOMAS WYK te voorſchyn komen, die wel onder de brave Schilders van zynen tyd geſtelt mag

mag worden. Van zyn penceelwerken heb ik 'er vele met vermaak beſchouwt, waar in hy geeſtige Italiaanſche Zeehavens, vol gewoel van Beeldjes, Koopmanſchappen, Scheepen enz. verbeeld had: ook Roomſche markten waar op zig een potſige zalfyerkooper met al zyn aangapers; Italiaanſche Poſtuurmakers, Konſtſpeelders of Guichelaars, Fruit- en Groenſtallen, en agter de zelve grootſe gebouwen en Palleizen deden zien, door hem zelf in Italien naar 't leven afgeteekent. Geeſtig wiſt hy ook Zeeſtrantjes, en daar by Vrouwtjes die den viſch in korven op haar hoofd, of anderzins naar de markt torſchen, te verbeelden; ook Laboratorien, of Goudmakeryen, met hun fornuizen, kroezen, pannen, glazen, en eene onbedenkelyke menigte van gereedſchappen tot de ſtokery behoorende, en dergelyke voorwerpen: die alle zoo geeſtig van hem bedagt, konſtig geſchikt, vaſt geteekent, vet, toetſende, en gloeijende geſchildert zyn, dat dezelve Konſt een hooger prys verdient, dan zy thans gelden mag.

Zyn konſtluſt heeft den printlievenden eenige kleine ſtalen van zyn vernuft, door eigen wyze van etſen in koper, naar gelaten.

Onzen TOMAS WYK heeft een Zoon naargelaten JAN WYK genaamt, die een braaf Bataljeſchilder was, wiens bloeityd zyn Vader met verheuging heeft gezien, aangezien hy zevenmaal tien jaren bereikt heeft voor dat hy kwam te ſterven.

JAN WYK, die wel zyn beſten levenstyd in Engeland heeft doorgebragt, ſchilderde ook Jagteryen te paerd, inzonderheid Hartejagten. Jan Smit heeft een van de zelve in plaat gebragt, en Hend. Careé, (die hem in den jare 1692 en 93,

in Engeland gekent heeft) heeft my verhaald; dat hy het levensgroote paerd, waar op het Beeld van Frederik Hertog van Schomberg zit, en het Plan van de Batalje in 't verfchiet ('t geen door gemelde J. Smit konftig gefchraapt in print uitgaat) ten dienfte van *Godf. Kneller* (die alleen 't pourtret van den Hertog gemaakt heeft) met veel roem gefchildert heeft.

Hy was te Londen getrouwt, en is daar ook geftorven.

De bevinding heeft door menigerhande, zoo oudtydze als jongere voorbeelden doen zien, dat, menfchen die tot eenige voorname oeffeningen geboren zyn, de neigingen daar toe, al vroeg met het ryzen van hunne lentezon hebben doen blyken. Dus heeft men wanneer dit driftvuur op geenderhande wyzen te ftuiten was, op vaften grond met het * Maasorakel befluit gemaakt, dat zulke dan eerft regt tot die oeffeningen, daar hunne geneigtheid toe overhelde, bekwaam waren.

'T volgende voorbeeld zal dit gezegde ten overvloed bewaarheden.

GOVERT FLINK geboren te Kleef, in de Wintermaand van 't jaar 1616. vond zig van het begin zyner jeugt geneigt tot de Teekenkonft. Zyne Ouders die voornemens waren een Koopman van hem te maken, hadden hem (wyl hy nog te jong was om buiten hun opzigt tot zulk beroep te beftellen) in een voorname zyde ftoffe winkel binnen Kleef befteed. Maar 't leed niet lang of zyn Patroon klaagde dat hy meerder werk van Mannetjes en Beesjes op 't papier te teekenen maakte
dan

* Erasmus.

2.D. B. 19.

dan van 't geen den winkel aanging. Dus zyn Vader hem hier over met harde bejegeningen te keer ging, en zulk doen ſtrikt verbood. Dog hy, ſchoon hy zyn Vader in alle andere bevelen gewoon was eerbiedig te gehoorzamen, konde nogtans in dit geval zyne geneigtheid niet bedwingen, maar dezelve groeide in tegendeel te ſterker aan, te meer wyl hy kennis hadde gemaakt met een Glasſchilder, dien hy, wanneer hem vryheid van te mogen uitgaan vergunt wierd, op zyn winkel ging bezoeken, zoo om hem te zien werken als ook zelfs wat te teekenen. Dit deed de zugt tot de Konſt vermeerderen, en de luſt tot het geen zyn Meeſters winkel aanging verminderen; zulks hem de Patroon eindelyk t' huis zont, zeggende, men zouden beſt doen dat men van hem een Schilder maakte.

Zyn Vader die zeedig en gemaniert leefde, en Rentmeeſter dier Stad was, zeide: *Daar bewaart my God voor, dat ik myn Zoon tot een Schilder, hoedanige luiden meeſt alle Ligtemiſſen zyn, en een ongebonden leven leiden, zoude opvoeden.* Dus verbood hy zyn Zoon andermaal met goeden ernſt, het teekenen geheel naar te laten, met belofte van hem eerſtdaags te Amſterdam by een Koopman te beſtellen.

GOVERT FLINK, die alzins met arentsoogen werd na geſpoord, vond zig nergens vry als op zyn ſlaapvertrek, en wel dan wanneer die van 't huisgezin ſliepen. Hy kogt voor zyn ſpeelgeld, teekengereedſchap en een vuurſlag, en teekende gantſche nagten naar printen, die hy van gemelden Glasſchryver geleent had, tot dat zyn Vader eens in den nagt wakker geworden, eenig licht vernam, opſtont, en hem in zyn doen verraſte, alles aan flarden ſcheurde wat hy vond, en hem

voorts met ſlagen naar zyn bed dreef.

Deze onvoorziene ontdekking veroorzaakte groote droefheid in hem, wyl hy zag dat het gantſche werk, als het ſpreekwoord zeit, de bodem ingeſlagen was, en hy geen noodklager had, dan meergemelden Glasſchilder, die hem dog niet helpen konde. Maar wat gebeurt'er na verloop van eenigen tyd tot zyn geluk? Een *Lambert Jakobze*, Mennoniſt, of Doopsgezind Leeraar te Lewaarden in Frieſland, komt te Kleef prediken en zyne Geloofsgenooten daar omſtreeks bezoeken. Dezen beroemt om zyne welſprekenheid en ingetogen leven, gingen de Ouders van GOVERT FLINK hooren; en waren boven maten geſtigt door zyne predikinge; en hoorende dat deze hier benevens een berugt Konſtſchilder was, werden van geheele andere gedagten als voorheen, en beſloten ter zelver tyd gemelden *Lambert Jakobze* te ſpreken; gelyk zy ook met hem over een kwamen, dat hy haren Zoon met hem mede naar Lewaarden, in zyn huis en onder zyn opzigt, de Konſt zoude leeren.

Gemelde FLINK heeft zedert dikwils verhaald dat hem van al zyn leven geen blyder of aangenamer tyding ontmoet was, dan toen zy hem deze boodſchap bragten.

Te Lewaarden gekomen vond hy *Jakob Backer* een geſchikt en yverig Jongman tot zyn byſlaap en gezelſchap in de Konſt, die met hem (na dat zy nu zoo veer gevordert waren dat zy op eigen wieken konden vliegen) naar Amſterdam vertrok, daar FLINK, wyl hy daar zeer welvarende Bloedvrienden had wonen, ten eerſten gelegentheid vond om proeven van zyn Konſt te geven. Maar alzoo te dier tyd de handeling van *Rembrant*

in

in 't algemeen geprezen wierd, zoo dat alles op die leeſt moeſt geſchoeit wezen, zou het de Waereld behagen; vond hy zig geraden een jaar by *Rembrant* te gaan leeren; ten einde hy zig die behandeling der verwen en wyze van ſchilderen gewende, welke hy in dien korten tyd zoodanig heeft weten na te bootſen dat verſcheiden van zyne ſtukken voor egte penceelwerken van *Rembrant* wierden aangezien en verkogt. Dog hy heeft die wyze van ſchilderen naderhand met veele moeite en arbeid weer afgewent; naardien de Waereld voor 't overlyden van *Rembrant*, de oogen al geopent wierden, op 't invoeren der Italiaanſche penceelkonſt, door ware Konſtkenners, wanneer het helder ſchilderen weer op de baan kwam.

Terwyl nu zyn Konſtroem alom verſpreid wierd, bekroop hem de trouwluſt; des hy het oog liet vallen op een Juffrouw van een oud en geagt geſlagt, welker Vader te Rotterdam Bewinthebber der Ooſtindiſche Maatſchappy was geweeſt, en die toen met haar Moeder, die Weduw was, te Amſterdam woonde. Deze van natuur begiftigt met verſtand, een aanminnig wezen, en welgeſchapen lichaam, ook niet misdeelt van geldmiddelen (beminlykheden daar men 'er vier mede zou konnen uitruſten) kreeg hy tot zyn deel. Dan gelyk 'er niets beſtendig op aarden is, zoo is hy ook niet lang bezitter van dit gelukkig lot geweeſt. Want zy kwam aan de Waterzugt, die zy voor haaren trouwdag al onderhevig was, (naar dat zy hem eenen Zoon ter Waereld gebragt had) te ſterven in den jare 1649. 't geen hem in groote droefheid bragt, aangezien hy de waarde van zyn geluk uit het vermis leerde kennen, en 't zig egter als alle anderen moeſt getrooſten. Want

Het Noodlot luisterd naar geen kermen.
De Dood en weet van geen erbermen.

Kort naa zyn trouwen had hy een groote schilderzaal met hooge ligten gebouwd, op welker bovenlyst de Borstbeelden der Keizeren geplaatst stonden, vorder vele fraaije afgietsels naar de geagtste marmere Antiquen, en tusschen beide met velerhande vremde gewaden, kleederen, harnassen, schieten steekgeweer behangen; als ook oude kostelyke fluweele, en andere met goud geborduurde behangsels die gekomen waren uit het oude Hof van den Hertog van Kleef: want hy was bezonder in de gunst van Willem Keurvorst van Brandenburgh en Hertog van Kleef, Grootvader des tegenwoordigen Konings van Pruissen, gelyk hy ook verscheiden stukken voor hem, (als ook zyn pourtret buitengemeen los en geestig, egter uitgevoert en dikmaal overschildert) gemaakt heeft, die den Vorst zoo wel bevielen, dat hy zyn pourtret met Diamanten omzet aan hem vereerde.

Hy genoot zedert ook veel vriendschap van Prins Jan Maurits van Nassouw Stedehouder van Kleefsland, naderhand Veldmaarschalk van dezen Staat, die hem ook dikwerf, wanneer hy te Amsterdam was, kwam bezoeken, ook zelf vergasten. Hy had ook de eer van in de gunst te zyn van vele voorname Heeren tot Amsterdam; en onder deze van de Heeren Borgermeesteren Kornelis, en Andries de Graaf, komende de laatste hem dikwils te zynen huize bezoeken; en by den eerstgemelden was hy zoo gemeenzaam in den ommegang, dat hy dikwils des avonds moede van schilderen, ongenood hem ging bezoeken. Ver-

my-

mydende gezelſchappen daar men onmatig dronk, kwam hy ook maar zelden in de byeenkomſtplaats der ſchilders; en dan nog maar alleen, om dat het blyken zoude dat hy het niet verſmaade, uit grootsheid.

Anderzints was hy van een vrolyken aart, en ſchoon hy zyn vermaak genoegzaam alleen in de Konſt ſchepte, was hy niet wars van gezelſchap: maar ontfing de genen, die hem kwamen bezoeken, minnelyk, voornamentlyk luiden van verſtand en kenniſſe, die hy gaarne (ſchoon hy ongelettert was) hoorde redenvoeren.

Wanneer hy des Sondags zyn Kerkpligt waargenomen had, beſteede hy het overige van dien dag, om Konſtenaren of Konſtlievenden te bezoeken, en wel voornamentlyk de Heeren Ontfanger Uittenbogaart, en de Schepenen Pieter en Johan Six, die naderhand vele treffelyke Italiaanſche Schilderyen en ook uitnemende papierkonſt bezaten, gelyk hy zelfs ook een goed getal van Schilderyen, Teekeningen en Printen van de berugte Italiaanſche en andere Meeſters opgegadert had, welke byzondere wyze van yders behandelinge hy niet alleen met een konſtkundig oordeel menigmaal beſchoude, maar ook het ſchoone wiſt uit te keuren en tot zyn gebruik te maken. Van deze Konſt, wanneer die naar zyn dood verkogt wierd, zyn wel ontrent twaalf duizend gulden voort gekomen.

In zyn Weduwenaarsſtaat ſchilderde hy nog twee Korporaalſchappen van Schutters, waar van het eene nu nog te zien is op de groote Zaal nevens den Schoorſteen op de Kolveniers Doele tot Amſterdam. Dog zyn geeſt geneigt tot grooter ondernemingen en aangeſpoort door de Konſt van

Rubbens en *van Dyk*, die hy te Antwerpen met veel opmerken had wezen beschouwen, wees de genen die hem pourtretten wilden laten schilderen naderhand af, naar *Bartholomeus vander Helst*; daar by voegende, dat die zoo wel als hy, hun genoegen zoude geven door zyn vleijend penceel.

Daar op maakte hy in het vertrek van Borgermeesteren het stuk voor de Schoorsteen daar Marcus Curius de geschenken der Samniten veragt, zig met een geregt van Rapen vergenoegt houdende. En na dit in de Raadzaal een groot stuk, verbeeldende Salomon, God om wysheid biddende. Zedert ook een ander van gelyken inhoud, maar kleinder en met minder bywerk, waar mede hy zyne Geboortestad Kleef vereerde, waar voor Borgermeesteren, Schepen en Raden van gemelde Stad hem by schriften op den 29 van Oogstmaand 1659 bedankten. In deze stukken toonde hy niet alleen hoe zeer hy de grootsheid van ordoneren maar ook de koppelinge of schikkinge der beelden, voor en boven malkander verstond, en dat hy kragt in zyne Schilderyen wist te brengen, zonder eenige bonte of harde koleuren tot behulp te nemen.

Door deze Konststukken een grooten roem bekomen hebbende, liepen nu alle zyne gedagten alleen op het maken van groote werken, gelyk hem dan ook in Slagtmaand van 't gemelde jaar 1659, door de Heere Borgermeesteren der Stad Amsterdam aanbesteed wierden, acht stukken om te dienen in acht hoeken der Galery van het Raathuis, en nog vier andere wat kleinder om in de bogen geplaatst te worden. Hier toe maakte hy reeds met veel lust en yver de modellen. In de acht groote, stonden verbeeld te worden, de oorlogen,

gen, die wel eer de oude Batavieren onder Klaudius Civilis gevoert hebben tegens de Romeinen. En in de vier andere ſtukken, de vier Helden, die roemwaarde zaken ten voordeel van hun Vaderland uitgevoert hebben; als onder de Hebreen David en Simſon, en onder de Romeinen M. Curtius, en Horatius Cocles.

Als nu zyn geeſt met de uitvoeringe dezer werken zwanger ging: beliefde het den Almagtigen dit voornemen te ſtuiten, door een koorts die hem overviel, waar op een braking volgde, waar door hy binnen den tyd van vyf dagen, dezer Waereld overleed, op den 2den van Wintermaand 1660, maar even 44 jaren oud.

Op deze ontydige dood ſpeeld de Prins der Nederduitſche Dichteren (welke een vriend van FLINK was, en hem dikwils kwam zien) in dat vaers dat onder deszelfs pourtret van A. Blooteling geſneden uitgaat, aldus:

Dus leefde Apelles FLINK, *te vroeg de Stad ontrukt,*
Toen hy, behandveſt van haare edele Overheden,
Het Heerlyk Raathuis met Hiſtorien zou bekleeden,
Gelykze Tacitus van ouds heeft uitgedrukt,
Die Romen ſtryken leert voor 't regt der Batavieren.
Bekranſt dien Schilderheld met eeuwige laurieren.

Welk printbeeld wy gevolgt hebben in de Plaat B. 1.

Dezelve dichter heeft ook verſcheide van zyne voorname Konſtſtukken door een vaers vereert; als de verbeelding van de geſtrenge krygsregtoeffening van Titus Manlius Torquatus op het nieuwe Raathuis ter Admiraliteit te Amſterdam.

Gestrenge MANLIUS *gebied zyn' Zoon te regten,*
Die tegens Vaders last den vyand heeft bestreên.
Het baat niet dat de Zoon verwinnaar blyft in 't vegten,
De strenge Vader agt geen' Zoon; nog 's volks gebeên.
Al word de Zegekans den vyand afgekeeken,
Dat baat geen dienaar, die op 's Heeren woord niet past.
Het Krygsregt kent geen bloet, nog luistert naar geen smeeken.
Zoo leert een dienaar stip te volgen 's Meesters last.

Ook op dat voornaam Konststuk van hem op de Raadkamer boven den Schoorsteen ten Noorden, meer gemeld, verbeeldende Salomon daar hy God om wysheid bid enz. dit volgende vaers:

Daar Salomons gebed, en offer God behagen,
Word hem de Wysheid's nagts belooft uit 's hemels troon,
Met eenen Rykdom, Eer, en welgewenste dagen.
Waar wysheid raden mag, daar spant de Staat de Kroon.

Hy liet eenen Zoon ten erfgenaam na, dien hy met veel moeite de oeffening der Schilderkonst belette, om dat men bezwarelyk een groot Meester word, in een Konst daar men zoo veel moet weten en waarnemen, maar kweekte hem tot de studie, en schikte hem tot de Rechtgeleertheid. Egter werd in denzelven niet gedooft, de agting en liefde voor die Konst. Want die Heer de

de zelve van zynen Vader overgeërft hebbende, heeft by een vergaderd een Zaal met de uitgelezenfte Konftftukken van oude Italiaanfche Meefters, als *Titiaan*, den ouden *Palma*, *Permens*, *Carats*, *Guido*, *N. Ponzyn*, als mede van *A. van Dyk*, *Rottenhamer*, *P. Bril*, de Ridder *vander Werf* enz. En tot meerder luifter heeft hy daar tusfchen nog geplaatft verfcheide opregte marmere Antique ftatuen; wel eer gekomen uit de Konftkabinetten van den Hertog van Buckingham, de Heeren Reinft, en Borgermeefter Six. In welke te befchouwen hy, (nu ontrent 70 jaren oud geworden) zyn grootfte vermaak vind. Gelyk mede in zyne met yver vergaderde Italiaanfche Teekeningen, en wel de befte uit de berugte Kabinetten van de Heeren van Bergefteyn, en Zuylichem. Gemelde Heer Nicolaas Antoni Flink heeft meermaal tegens zyne vrienden verklaart dat hy moede geworden in zyne bezigheden, omtrent zaken van meerder gewigt, nergens meer door verfrift word, als met het doorzien van de eene of andere zyner Portefolien met teekeningen; waar naar hy zyne afgebroken bezigheden, als uitgeruft, weder hervatten kan.

Agter hem verfchynt de fraaije Landfchapfchilder PIETER PIETERZE NEDEK, zyn Jaargenoot. Dog ik weet van den zelven niet te zeggen, als dat hy een Leerling van *P. Laftman*, een Amfterdammer van geboorte, en omtrent 70 jaren oud (nog ongetrouwt zynde) geftorven is.

LA TOMBE geboren tot Amfterdam in den jare 1616. Was van Reisluft bevangen. Des reisde hy naar Romen daar hy in 't oeffenen van de Konft een geruimen tyd doorbragt. In de Bent werd hem ten bynaam *Stoppertje* gegeven; om dat

dat zoo haaſt hy by zyne Landsluiden de Konſtſchilders in gezelſchap kwam, hy ſtraks ſprak van een pyp toebak te ſtoppen.

Hy ſchilderde Beeldjes, en Gezelſchappen, Italiaanſche Bergwerkers en dergelyke zoort van volk, waar by hy dan eenig fraai gezigt, 't zy van overblyfzels van Roomſche gebouwen, Grotten, Graven, of dergelyk te pas bragt. Hy ſtierf (na dat hy een geruimen tyd weder in zyne geboorte Stad gewoont had) in 't jaar 1676. Hy had ook een Broeder die een beminnaar van Schilderyen en Printkonſt was, waar om 'er ook onder de Etskonſt van *Rembrant* een printje uitgaat bekent by de naam van la Tombes printje.

Nu volgt HANS JORDAANS, geboren te Delf in de Herfſtmaand 1616.

Ik had wel gewilt dat ik van dezen wat had konnen ſchryven, aangezien hy een groot Meeſter in de Konſt geweeſt is. Hy was zoo zonderling vaardig in 't ſchilderen, datmen 't voor een ſpreekwoord in zyn tyd hield, *dat hy zyn beelden als met een potlepel opſchepte*. Om welke reden de Roomſche Bent (by welke hy vele jaren verkeert heeft, en dus weinig van zyne werken hier te land gezien worden) hem doopte met den naam van *Pollepel.*

Of hy nu in zyn begin of op het eynde van zyn leven gebruik maakte van dus vaardig te ſchilderen weet ik niet. Maar tot Amſterdam is een ſtukje Schildery waar in men van hem verbeeld ziet: hoe Pharao met waagen en paarden in 't Roode Meir verdrinkt, geheel op de trant van *Rottenhaimer* geſchildert. Waar van bezitſter is, de Weduwe van den Advokaat Muis van Holy. Hy is te Voorburg geſtorven, maar in wat jaar weet ik niet.

Sommigen willen dat de berugte LUCAS JORDAANS, dien men den *Napolitaan* noemt, en die in vaardigheid van penceel zyns gelyken niet gehad heeft, een Zoon van onzen HANS JORDAANS is: dien hy te Napels geteeld zou hebben; aangezien kennelyk is dat hy zyn meeſten tyd te Rome, Venetien en Napels heeft geſleten.

Den Heere Jan van Beuningen tot Amſterdam heeft 9 ſtukken van LUCAS JORDAANS gehad vyf voeten hoog en 7 voeten breed, vol gewoel van Beelden en braaf geſchildert, verbeeldende Moſes die den Steenrots met zyn ſtaf ſlaat, en ook daar hy de Kopere Slang opregt, en David en Abigaal: Pharao verdrinkende in 't Roode Meir: Jakob en Rebecca: De ſlag van Moſes tegen de Amalekiten: Het oordeel van Salomon: De ſlag van Joſua, en Ahazuerus en Eſther. Waar van de Konſtlievenden Sibr. vander Schelling het beſte uitgekipt en gekogt heeft. Gemelde van Beuningen heeft my betuigt, uit ontwyfelbare berigten verzekert te wezen, dat hy elk der zelve ſtukken in twee dagen geſchildert had. Ik geef het over voor dien prys als ik 't ontfangen heb, maar het is niet te gelooven, niettegenſtaande dat 'er meer ſtalen van zyne uitſtekende vaardigheid verhaald worden, als onder andere, dat hy van Napels door den Koning van Spanje gelokt, en voor de eerſtemaal den Koning en Koningin gezien hebbende hun beider Afbeeldzels uit zyn denkbeeld geſchildert, en den dag daar aan volgende, (beſtemt om hem Ridder te ſlaan) de ſtukken vooruit zond aan den Koning tot groot verwonderen van 't Hofgezin. Dus was het niet buiten rede dat zy hem in Italien den naam van *Luca va preſta*, dat is, *Lucas loopt ras*, gaven.

Na

Na dat deze eenige jaren te Madrid gewoont had, voelde hy zig weder tot Napels, en Rome geneigt. Maar de Koning hield hem van jaar tot jaar op met zeggen: *Als gy nog dit of dat Konstwerk voor my gemaakt zult hebben*; en beschonk hem, dan met een gespan schoone Muilezels, of iets anders boven de jaarlykze somme van 5000 Ducatons, tot dat hy stierf.

Onder zyne voornaamste Konstwerken (behalven die hy in Spanje gemaakt heeft) word geteld een stuk in Fresco te Rome in de Kerk van St. *Andreas del la Valle*, 't geen zoo uitmuntend in Konst is, dat deze waar van wy gemeld hebben (volgens het oordeel van die het te Rome gezien hebben) maar voor snyperingen van zyn Konstpenceel moeten aangezien worden.

GILLIS SCHAGEN, Zoon van Pieter Schagen in zyn leven Raad en naderhand Schout van Alkmaar, Rekenmeester in de Generaliteits Rekenkamer, Raad van Staten en Staten Generaal enz. (die uit zig zelf zonder ander onderwyzer als zyn Konstdrift al fraai in de Konst gevordert was) is geboren te Alkmaar in 't jaar 1616 den 24 van Wiedemaand.

Deze uit de geboorte tot de Konst geneigt en aangedreven, kreeg tot onderwyzer, eerst *Salomon van Ravestein*, naderhand den Paardeschilder *Pieter Verbeek*.

Aangespoort door Reislust en zugt tot het zien van brave voorbeelden; om daar door zyn Konst voort te zetten, scheepte hy in den jare 1637 te water naar Dantzik, bezoekende aldaar de Konstschilders, en vont 'er zig door eenen Heer Joost Brasser wel onthaald. Kort daar aan naar Elbing vertrokken

ken, en door *Strobel*, toen Schilder van den Keizer, naderhand van Stanislaus Koning van Polen, wel ontfangen, ſchilderde hy daar tot een proef van zyne Konſt de Beeltenis des Konings van Polen. Weder na Dantzik gekeerd overviel hem een ziekte, daar hy van genezen zynde, eenigen tyd het penceel oeffende en toen na zyn Vaderland vertrok, daar hy niet lang verblyf nam; want hy voer met een Oorlogſchip naar Diepe, voorts naar Parys, en na een kort verblyf aldaar naar Orleans.

Zyn aanwezen duurde daar byna een jaar, en hy maakte in dien tyd verſcheiden pourtretten van de aanzienlykſte luiden, tot hy ontboden zynde door den Heer Bally, Heer tot Yvry, Raad van den Koning van Vrankryk enz. van Orleans naar Parys vertrok. Dit was in Sprokkelmaand 1639.

Daar gekomen ſchilderde hy de Beelteniſſen der Kinderen van den Heere van Yvry, en hield voorts kennis met de Plaatſnyders *van Lochum*, *Lynhoven* van Haarlem, en met den Heer *van Klootwyk* van Dordrecht.

Ook ſchilderden hy een ſtuk van *Michiel Angelo* na, verbeeldende een St. Jan komende by Chriſtus, voor meergemelden Heer van Yvry, en een ander voor eene la Toyliere, verbeeldende een dooden Chriſtus op den ſchoot van Maria, door *P. P. Rubbens* geſchildert, waar door hy veel roem behaalde.

'T zelve jaar in Wynmaand ſcheepte hy naar de Engelſche Kuſt, juiſt op dien tyd toen de Zeeheld Tromp gereed lag om tegen *Antonio de Oquendo* te ſlaan.

Hy den Admiraal in Duins bezoekende werd wel onthaald, en een Zeejagt tot zyn dienſt aangeboden, indien hy luſt had de vloot uit te teeke-

kenen. Hy zag het Zeegevegt aan, en ſtevende naar den ſlag in de Maas.

Toen de Vrede met Spanje geſloten was nam hy, verzelt met den Admiraal van Dorp en den Heer van de Corput van Dordrecht, een reis naar Braband aan, en in den jare 1651 in gezelſchap van de Heeren Paffenrode en den *Fiscaal* vanden Broek naar 't Land van Luik, en Keulen.

Zeker zulke ſpeelreizen zouden den plaizierluſtigen graag maken, zoo zy verzekert waren dat Jupiter hun by wylen wat goude ſchyven, ongeteld (als hy de Oppaſter van Danaë deed) in de vuiſt zou ſtoppen, om de Waarden te betalen.

Eindelyk werd onze SCHAGEN (na dat hy viermalen *Fabrykmeeſter* of Bouwheer van zyne geboorteſtad is geweeſt, en toen Weesmeeſter was) van een doodelyke ziekte beloopen, die zyn levenslamp uitbluſte op den 18 van Grasmaand 1668.

Van zyn penceelwerk is weinig hier te Land te zien; aangezien hy (als het ſpreekwoord zeit) niet om den broode ſchilderde, en maar twee van zyne Bootſeerzels zyn onder zyne nabeſtaande voorhanden, waar van het een zyn eigen Afbeeldzel is.

Hoe velen door zeldzame toevallen tot de Konſt zyn gekomen, daar van heeft *van Mander* verſcheiden ſtalen geboekt. *Kwintyn Meſſys* een Smit zynde, verliefde op een meisje, dog vond een medevryer die een Schilder was hem in den weg, waarom hy door nayver geſpoort, zig tot de oeffening der Konſt begaf, en een groot Meeſter geworden, door dat middel zyn oogwit bereikten.

Marten Heemskerk een boere Zoon, dragende een emmer met melk, ſtruikelt en ſtort de melk, waar

waar door hy vreezende t'huis te komen, alzoo zyn Vader een oploopend man was, de vlugt nam, en zig tot den Schilderwinkel van *Jan Lucas* te Delf begaf, waar door zyn verborgen konſtvuur allengs werd opgewakkert, en hy eindelyk een braaf Schilder is geworden.

Een dergelyk geval heeft LUDOLF DE JONG, geboren te Overſchie in 't jaar 1616, aanleiding gegeven tot de Konſt.

Zyn Vader was aldaar Looyer en Schoenmaker, tot welk ambagt hy zyn Zoon opkweekte. Maar wanneer hy het eens verkerft, of zyn werk kwalyk gedaan had, behandelde zyn Vader hem wat onzagt met den ſpanriem, waar door hy opzet nam, van het ambagt niet voort te leeren. Van dien tyd af ſpeelden zyn zinnen op de Konſt tot dat zyn Vader tot Rotterdam kwam te wonen, en hy door voorſpraak van andere menſchen die een konſtgeeſt in hem beſpeurden beſteld wierd by *Kornelis Zagtleven*, een fraai Schilder van Beelden, Beeſten, en Spooken, welke hem in de teekenkonſt onderwees. Naderhand werd hy beſteld by *Antoni Palamedes* te Delf die een goed Pourtretſchilder was, dog weinig agt op hem gaf; waar over hy misnoegt zynde, zig, zoo ras zyn tyd uit was, naar Utrecht begaf by *Joan Bylaart*, by wien hy zoodanig in de Konſt gevordert is, dat hy van daar t'huis gekomen in 't jaar 1635, ſtraks ondernam met eenen Frans Bacon 19 jaren oud zynde een reis naar Vrankryk te doen, alwaar hy zeven agtereenvolgende jaren bleef, en ligt langer zou gebleven hebben, ten waar hem zyn Vader, ter oorzaak dat zyn Moeder geduurende dien tyd ziekelyk was, had t'huis ontboden. Hy

gehoorzaamde en kwam t'huis, dog was in dien tyd de Duitsche taal zoodanig ontwent en vergeten, dat zyn Ouders genootzaakt waren eenen die zig der Fransche taal verstond te halen, en dus met hem te spreken.

Zedert dien tyd heeft hy te Rotterdam vele Beeltenissen der voornaamste luiden van die Stad gemaakt, en door zyn hups gedrag, en Konst, veel vrienden verkregen. Hy kwam naderhand te trouwen met de Dochter van Pieter Montagne die na bevriend was met verscheide Heeren van de Regering van Rotterdam en Schoonhoven, waar door hy begunstigt wierd met het Majoorschap der Stad Rotterdam, 't geen hy tot het jaar 1664 heeft bedient. Ondertusschen bleef het konstvuur in hem levendig, zoo dat hy in dien tyd een groot pourtretstuk voor de Schuttery maakte dat heden nog in de Stads Doele kan gezien worden, hangende op de Princekamer, welk het vermogen van zyn penceelkonst te kennen geeft.

Naderhand wisselde hy het Stads Majoorsampt voor het Schoutsampt van Hillegersbergh het welke hy tot groot genoegen der ingelanden bedient heeft tot het jaar 1697 wanneer hy stierf.

Behalven vele Beeltenissen van levensgroote welke hy gemaakt heeft tusschen de belemmering van zyne bedieningen, heeft hy ook verscheiden Moderne Kamerstukken, Bataljes, Jachteryen enz. waar zyn lust op viel, uit enkel vermaak met roem geschildert.

Hem volgt PIETER DE HOOGE, die uitmuntend is geweest in 't schilderen van Kamergezigten, en daar in Gezelschapjes van Heeren en Juffrouwen. Hy heeft eenigen tyd by (den berug-

ten)

ten) *N. Berchem* geleerd, tegelyk met *Jakob Ugtervelt*, die zig alleen genoegde dat hy natuurlyk en uitvoerig kleine gezelschappen van Juffertjes en Heeren, of een Vrouwtje dat zit te naaijen, of te speldewerken schilderen konde, zonder veel doorzigtkunde tot zyn agterwerken te gebruiken, 't geen een maatkundig oordeel en naauwe opmerking vereischt.

Tot den jare 1604 heeft *van Mander*, van HEND. GOLTZIUS, (zynde toen een man van 46 jaren) en zyn waarde Penceel- en Graveerkonst naar verdienste gesprooken.

De agting die ik 's mans werk toedraag, en de wyze van schryven die ik my heb voorgestelt, gebieden my ook de gedagtenisse van 's mans sterftyd op 't jaar 1617, door het vertoonen van zyn Grafschrift te gedenken.

EPITAPHIUM.

M. S.

HENRICO GOLTZIO, VIRO INCOMPARABILI, CHALCOGRAPHO EXCELLENTISSIMO, PICTORI CELEBERRIMO, ATEVE ADEO OMNIS ARTIS GRAPHICÆ PERITISSIMO, MARGARETA JOH. FIL. MARITO SUO CONJUNCTISSIMO, CUM QUO HARLEMI VIXIT ANNOS XXXVI. ET FRATRI SUO CARISSIMO JACOBUS GOLTZIUS MONUMENTUM HOC FIERI CURARUNT.

JACOBUS MATHAM VITRICO SUO OPTIME DE SE MERITO ÆRI INCIDIT SCULPSITQUE GRATITUDINIS ERGO. OBIIT HARLEMI AN, CIↃ. IↃC. XVII. I. JANUARII. ÆTAT, SUÆ LIX.

J. van Vondel, doet de zark van H. GOLTZIUS, dus tot D. Mathan ſpreken.

Wie helptme nu een Grafſteê bouwen,
En Konſtig op het marmer houwen,
Uw Grootvaârs heerlykheid en Kunſt,
Die naar zig trekt een yders gunſt.
Ja teffens oog en hart der Grooten
Uit hun doorluchte en hooge ſlooten?
Het doet van verre d'Afgunſt wee
Dat BAJERVORST *en* BORROME,
Ten roem van Henriks duim en ving'ren
Medalje en goude ketens ſling'ren.
Om zynen hals, enz.

Ik dagt dat zyn Stads Schryver van zyne Konſtwerken, na den jare 1604 (want hy zig daar in tot het einde van zyn leven bevlytigt heeft) iets zou hebben gemeld; maar ik ſloeg dat boek te vergeefs op. De Schryver heeft verzuimt die ſchoone paerel aan Haarlems Stedekroon te vlechten.

Heeft Athenen oudtyds by alle andere Griekſe Steden geſtoft dat zy ten wieg verſtrekt heeft van zoo menigen vernufteling, zoo konde Haarlem ook oulings boven andere Steden van ons Geweſt roemen op het voortbrengen van Konſtſchilders, zoo niet door verzuim, of gebrek van agtinge voor die Konſt, die luiſter harer Stedekroon, door haren Stads Hiſtorieſchryver waar afgevaagt. Dank hebbe

be de Schryvers van Delft, Gouda, Leiden en Amſterdam, welke genoegzaam getoont hebben (het geen aan hunne wyze van ſchryven te zien is) dat zy byzondere agtinge voor de Konſtenaren, en hunne roemwaardige werken hadden, en dat het een eer hunner Stad was Konſtenaars te hebben voortgeteelt. Maar wat nut geeft het dat Sam. Ampzing een gantſche lyſt van konſtſchilders met hunne enkele namen even als Aterlingen, en of zy Moer nog Vaar gehad hadden optelt? had hy ten minſten, als men in de Godshuizen nog wel doet, het jaar hunner vondelingſchap aangeſchreven, men had nog iets tot aanleiding van verder onderzoek gehad. Ongelukkige Lievelingen van Pictura! was het den Schryver niet eens de pyne waard, dat hy om uw eens de pen verſnee? Had hy dan maar zoo veel van u, als van de Weevers en hunne Weevery gezeit, zoo had ik u by de Konſtſchilders een plaats konnen inſchikken. Want van hun en hunne beroemde werken melt de Schryver op pag. 342. dus: *Daar werd in 't jaar* 1598 *een ſtuk Lynwaat tot Haarlem voor* * 14 *Gulde de Vlaamſche Ell verkogt om naar Vrankryk te verzen-*

* *Voor XIV Guld.*) 't Verdient verwondering als men daar by eens bedenkt, in wat waarde dat om en ontrent dien tyd het geld geſchat wierd. Dit is aan dit eene ſtaal te zien, namelyk
De Copie van eene Acte, aangaande eenige Wedden, Emolumenten, ofte voordeelen voor den Rector van 't Groote School, uit de Byſcholen Ao. 1569.
Wy Borgermeeſteren Schepenen en Raden der Stad Haarlem, doen te weeten eenen iegelyken dat wy geadmitteert en toegelaten hebben, gelyk wy admitteren enz. mits dezen Hendrik Dirkſz., om binnen de voorſchreve Stede te mogen houden Byſchole. In zulker voegen nogtans, en met konditie; dat hy de Jongens, die hy tegenwoordig heeft, en na dezen tyd meer aannemen zal, gehouden zal zyn by den Rector van de groote School aan

zenden. En nog een Webbe van 75 Ell Hollandſe maat is naar Spanje verzonden, welke maar 3 pond woeg. Nog in den jare 1606, den 16 van Oogſtmaand is'er nog iets zeldzamer gebeurt. Een welbekende Borger dezer Stad Jakob Janzen Smuiſers genaamt, thans woonagtig op de Beek, op den hoek van de Warmoesſtraat, verruilde in 't gemelde jaar aan eenen Paſſchier Lamertyn een ſtuk Lywaat zoo fyn als ooit te voren gezien was, 50 Ellen lang, voor 45 okshoofden van den beſten Wyn Court, het welke ongelyk meerder bedroeg dan het bovengemelde: en dit ſtuk NB. *was geweven van eenen Govert Willemzen, toenmaals wonende in de Barrevoeterzuſteren ſteeg, en koſte 200 Guldens van Weeſloon. Het garen was zoo fyn, en ſtrekte zoo verre, dat van een loot gewigts, meer dan vyfvierendeels lakens was geweven.* Wat dunkt u, Lezer, van zoo een naauwkeurig Schryver? zou menzig niet verbeelden mogen, dat men breed van de Konſtenaren by zoo een Schryver zou geboekt vin-

aan te geven, en te zynen Regiſter te doen ſtellen, en hem cautie en zekerheid te geven, voor zyn gewoonlyke regt, en Schoolgelde, te weten van elken Jongen vyf grooten voor elk vierendeeljaars, gedurende de zelve admiſſie tot onze wederzeggen, en langer niet. Des te oorkonden hebben wy 't Zegel ter zaken der voorneemde Stede van Haarlem hier beneden aanhangende den XV den July Ao. XVC negen en t' zeſtig.

Was geteekent: RAAT.

In den Jare 1627, hebben alle de Byſchoolmeeſters, zoo Duitſche, als Franſche, aan de Heeren Borgermeeſteren de ontſlaginge van gemelde belaſtinge der *Stooters* by *Requeſte* verzogt, de welke hun ook by *Apoſtille* der Vroedſchappen is vergunt en toegeſtaan, hebbende de Heeren Borgermeeſteren tot dien einden met den *Rectoor* van de groote Schole over de verhoginge van zyne Jaarlykze *Wedde* ofte *gagie* ten dezen aangezien gehandelt, en verdrag gemaakt.

Zie de Beſchr. van Haarl. door S. Ampzing. p. 511.

vinden; die zig zoo breed over 't Wevers ambagt uitlaat? maar wat mag ik zeggen van Wevers ambagt? ik zou het Eerdicht op de Wevery gemaak in 't jaar 1580, (en op een der hoofdpylaren van een der Kerken tot Haarlem met groote vergulde letteren geschreven) daar door te kort doen; dewyl het met aangewezen Texten uit de H. Schrift toont dat het een Konst is. Wy hebben om 't oud Referein 't der klugt waardig geagt om naa te schryven.

In Moyses tyden over menige jaren
Heeft die Konste van Wevery al gefloreerd,
1 *Bezaleel en Abaliab getrouwe dienaren*
Door Gods geest gedreven hebben 't zelfs geuseerd,
Gevorderd, benaarstigd, ook daar mede gestoffeerd
's Heeren Tabernakel (zoo staat 'er geschreven)
Alderley sydwerk Konstig gefatsoeneerd
Is eerst deur den spoel doen verheven.
En behalven deze ging ook tot het Weven
2 *Tobias Huisvrou, om haar kost te winnen*
Met haar handen, zonder haar te begeven
Tot loch of bedroch zo wy bevinnen,
En noch meer andere, die wel konden verzinnen
Dit Godlyk gebod (datmen wel mag groot heten)
3 *In 't zweet uws aanschyns suldy uw brood eten.*

Had onze Schryver nog van diergelyke Weverye en Weefwerken gesproken, waar van boven in 't rym gemeld word, 't waar eenigzins te verschonen; schoon die behandeling maar een hantwerk, en geen konst genoemt mag worden, want de wel-

1 Exod: 31. vs. 35.
2 Tob: 2. vs. 19.
3 Gen: 3. vs. 19. 2 Tessal: 3. vs. 10. 11. 12.

welſtant, en goede ſchikking van een tapyt alleen afhangt van een goed patroon, dat door 't penceel voor af gemaakt moet worden.

Wy beſluiten (al lang genoeg van de Wevery) dat wy de gedagteniſſe van de Haarlemſche oudtydſche Konſtſchilders, aan niemant meerder dan aan van Mander verpligt blyven, wyl al wat de Schryver van de zelve met opmerkingen van den tyd zegt, van woord tot woord uit van Manders Schilderboek gevolgt is.

Van GONZALO COQUES geboren te Antwerpen in 't jaar 1618. Vind ik met den grootſte roem aldus geſchreven.

Wat mag de vlugge faam, zoo op Apelles roemen,
En hem alleen den Prins van al de Schilders noemen,
*Die zyn * benyders had verraden, door zyn Konſt*
En kreeg daar voor tot loon Vorſt Alexanders gonſt.

Laat

* *Apelles* te Macedonien gekoomen, verzette zig de Hofſchilder van Alexander den grooten hier over, en bedugt dat zyne Konſtfakkel de zyne mogt verdooven, bedagt een vond om *Apelles* by den Vorſt gehaat te maken, of hier door van kant te helpen. Hy veinsde zig een van des Vorſten bedienden te wezen; en gebood *Apelles* des anderen daags by den Vorſt te komen ſpyzigen. *Apelles*, niet denkende op bedrog verſcheen des anderendaags op 't Hof, zeggende dat hy daar was ter maaltyd by de Vorſt genoodigt. Dit wierd Alexander aangedient, die zig verwonderde dat ymant zoo ſtout dorſt wezen, van zig iet, ('t geen niemand mogt gebeuren) te vermeten. Hy deed hem roepen, en vraagen wien zoo ſtout was van hem aan 's Vorſten tafel te noodigen. *Apelles* wel ziende dat hy bedrogen was, bad den Vorſt om vergiffenis van zyn misdaad, en vertoonde zyn onſchuld. Alexander beluſt om te weten wie die pots geſpeeld had, vraagde Apelles of hy den perſoon niet zou konnen aanwyzen. Waar op hy verzogt een ſtuk zwarte kool, en teekende het wezen van hem op den muur, zoo dat de bedrieger hier door bekend wierd, en in ongena kwam.

Laat Engeland ook vry op haren Holbeen ſtoffen,
En Neerland op van Dyk, die 't al ſchynt t' overpoffen;
Zoo als 't ook waarlyk is in 't groot. Maar in het kleen,
Daar in behoud GONZAAL *den hoogſten lof alleen.*
En waarom niet? terwyl zyn Konſtpenceel het leven
Scheen aan de weezens, die hy ſchilderde, te geven.

Groots genoeg geprezen. Dog ik wil des mans roem niet betwiſten dien hy door 't ſchilderen by den Aartshertog Leopoldus, by den Keurvorſt van Brandenburg, aan 't Engelſche Hof, en aan 't Huis van Oranje, behaald heeft,

Als hare Prins hem ſchonk een dubb'le Goude Keten.

maar wy gelooven egter dat de Schryver dus met zugt voor zyn landgenoot geſchreven heeft, tot dat wy van het tegendeel zullen overtuigt zyn, en meê beſluiten moeten, dat hy zyns gelyken in Konſt van Pourtretſchilderen niet gehad heeft in 't kleen.

Waar, of wanneer hy geſtorven is weet ik niet, maar wel dat hy de Konſt by David Rykaardt geleerd heeft, wiens Dochter hy naderhand trouwde.

Nevens dezen verſcheind ten Toneel de groote LELY. Engeland heeft eerſt, naderhand 's Gravenhage zig de eer van zyn geboorte willen toeëigenen. *S. van Hoogſtraten* noemt hem den *Gelderſchen Lely.* Thans hoeft 'er geen blinde twiſt als over Homeer aangevangen te worden, aangezien ik eindelyk geholpen door den yver van den Konſtſchilder *Matteus Terweſten*, eenigen van zyne geſlachtgenooten heb ondekt, welke de goetheid

hebben gehad (ſchoon met 'er woon afgeleegen) my daar ontrent te berigten, en eene nette aanteekening van zyn geboorte en ſterftyd by geſchrift toe te zenden, waar uit wy gezien hebben, Dat

PIETER VANDER FAES, genaamt LELY, is geboren tot Soeſt in Weſtfaalen op den 14 van Herfſtmaand 1618.

Zyn Vader Johan vander Faes, bygenaamt Lely (waar van wy den oorſpronk zullen aanwyzen) was een Hopman te voet, in dienſt van den Staat: dog naderhand in dienſt des Keurvorſts van Brandenburg, en zyn Moeder Abigael van Vliet was herkomſtig van Utrecht uit een deftig en aanzienlyk geſlacht, zulks veelen van hare namaagſchap aldaar in de Vroetſchap zyn geweeſt.

'T is bedenkelyk dat zyn Vader te *Soeſt* in guarnizoen zal gelegen hebben (aangezien luiden van zulk beroep dikwils worden verplaatſt) en by die geleegenheid onze LELY daar voor de eerſtemaal ontlooken is, waarom ook de Predikant en Dichter Joh. Vollenhove (geboren te Zwol, op de grenzen van Weſtfalen) hem zyn landsman noemt, in een zyner vaerzen, dat wy ſtraks te pas zullen brengen.

Zyn Vader ziende dat hy van der jeugt aan meer tot de Schilderkonſt dan tot de Krygsoeffening geneigt was, en liever 't penceel dan den deegen hanteerde, beſtelde hem tot Haarlem by den Konſtſchilder *Piet. Fr. Grebber* daar hy twee agtereenvolgende jaren heeft gewoont, en door yver en vlyt zoodanig toenam dat zyn Meeſter voorzeide: dat hy hem in de Konſt boven 't hoofd komen zoude, gelyk gebeurt is. Want hy met zyn 25ſte jaar al zoo veer in de Konſt opgeklommen was dat de grootſten van 't land zyn penceelkonſt

be-

beminden, en dit is 'er de proef of, dat hy in den jare 1643 als Willem de tweede, Prins van Oranje naar Engeland ging, om met de Dochter van Karel den eerften te trouwen, met hem meê overfcheepte. Dezer beelteniffen maalde hy zoo konftig af dat zy yder der Hovelingen bevielen, en hy daar op ftraks van den Koning voor zyn Hoffchilder wierd aangenomen.

Of hy nu na de dood van Karel den eerften, of onder de Regeering van Ol. Kromwel aan 't Hof gebleeven is, dan of hy in dien tyd weder in Holland geweeft is weet ik niet, maar wel dat Karel de tweede, zoo haaft hy tot de Kroon gekomen was, hem voor zyn dienft 4000 Guldens 's jaars toelei, en hem naderhand Ridder floeg, en Edelman van zyn Bedkamer maakte.

Verfcheiden van die welke in Engeland omgang met onzen LELY gehad hebben, hebben my verhaald: dat hy hoflyk leefde, dat hy 's morgens laat opftond, en niet voor negen uuren ging fchilderen, dat hy verfcheiden knegts en kamerdienaars had, waar van 'er een aanteekening hield, wiens beurt het was om te komen zitten: zoo dat wanneer een Dame, of wie het ook zyn mogt, op haar beurt niet kwam, moeften de zelve daar voor zoo lang weer wagten tot dat de geheele rol afgeloopen was, om weder een beurt te krygen. Hy fchilderde van 's morgens ten negen uuren tot naarmiddags ten vier uuren, wanneer hy ging fpyzen: zelden zonder bezoek; want hy altyd voor twaalf menfchen liet opdiffen, daar zyne kenniffen of vreemden die iets met hem te verrigten hadden vrye toegang vergund wierd, wordende onderwyl in een ander vertrek konftig gefpeelt en gezongen.

Hy

Hy hield zig by de grooten groots, en by de gemeene gemeenzaam, waar door hy oorzaak gaf dat veele hem roemden.

Waar onder ook Johannes Vollenhove, die gemeenzamen omgang met hem in Engeland gehad heeft, moet geteld worden, die ook een Lofdicht hem ter eeren heeft opgezongen geplaatſt in zyne Poëzy op Pagina 490, 491, 492. waar in hy de kragt van zyn penceelsvermoogen, zoo verſtandig en volkomen, dat 'er niet meer aan reſt te zeggen, aldus heeft uitgedrukt:

ANIMUM PICTURA PASCIT.

O LELI, *Londens dierbaar pant,*
En eer van ons geboortelant,
Niet ongelyk de zuivre leli,
Vorſtin der bloemen, ruim zo ſchoon,
Als Salomon op Judaas troon,
Van God geſchat in 't Evangeli:

Hoe eert myn dankdicht u, verplicht
Door al dien wellu∫t van 't gezicht!
Hoe voer myn gee∫t met d' oogen ſpelen!
Hoe weiden myn gedagten nog
In zulk een' beemt, vol zoet bedrog,
En ſchoonheid van uw Konſtjuwelen!

Ik zag geen verf, nog doek, ô neen,
Maar vel en zenuw, vleeſch en been.
*Kwam * Vee of Vogel ooit, bedrogen*

Door

* Van een' hengſt, die op het gezigt van een geſchilderde merrie brieſchte; van honden, door een' geſchilderden hond tot baffen verwekt; en van eenen ſtier, die trek tot

Door Konſt, of beeld en tafereel
Toeſchieten, uw beroemt penceel
*Speelt, als * Parraas, deet menſchen oogen.*

Wat hangtge Konſt van Holbeen, Dyk,
En Rubbens, of Itaalje, ryk
Van geeſten, die geen ouden weken,
In 't kleen of levens groot, ten toon?
Of ſteekt uw hand dus uit, gewoon
Die meeſters naar de Kroon te ſteken?

Door-

tot een kopere koei kreeg, gewaagt Elianus in zyne velerhande Hiſtorie, II, 3. en Valerius Maximus, VIII, 11.

Niet minder opmerking verdient het geval 't geen *S. van Hoogſtraten* in zyn Boek van de Schilderkonſt op pag. 170 verhaald:

Het gebeurde (zeit hy) *dat myn Vader Theodoor in een Bachanaal een Geyte naar 't leven ſchilderde, welke ik, nog zeer jong zynde, voor hem vaſt hield, met behulp van touwen, koorden, om haar in bekwamen ſtant te onderhouden, 't welk ik met grooten arbeid ten einde toe uithield: maar de geſchilderde Geyte nu byna gedaan zynde, en myn Vader het ſtuk, dat al redelyk groot was, wat uit de hand zettende; om het zelve eens van verre te zien, zoo geviel 't, dat de Geyte by geval de geſchilderde ook gewaar wierd, waar over zy, als in gramſchap uitbarſtende, uitſpatte, brekende de touwen, en my ter aarde werpende, vloogze met zulken geweld tegens de hoornen van haar geſchilderde zuſter aan, dat zy den doek door ſcheurde, en de Schildery bedorf; tot verdriet van hem die zyn vlyt daar in zoo loflyk had betooont.*

* In den Schilderſtryd van *Zeuxis* en *Parrhaſius*, by Plinius verhaald in zyn Natuurlyke Hiſtorie, XXXV, 10, bragt de eerſte geſchilderde druiven te voorſchyn, daar de vogels op kwamen aanvliegen, maar de twede een linnen behangſel, zoo natuurlyk geſchildert, dat *Zeuxis* dit voor een gordyn aanziende, die de ſchildery bedekte, en zyn misverſtand met ſchaamte merkende, *Parrhaſius* den ſtryd gewonnen gaf; dewyl hy wel vogels, maar zyn party hem had bedrogen.

Doorzag † Protogenes, om hoog
Verrezen, met zyn keurig oog
Dien schat van gestoffeerde zalen,
Hy riep, door LELYS *geest en gunst*
Verrukt : dit 's wis Apelles kunst :
Geen ander meester kon dit malen.

ô Konst, van leven niet misdeelt!
Gy tart natuur met beeld by beeld,
Voor kenners altyd aangenamer.
Zo zagt, zo levendig, zo ront.
ô Schildergeest ! ô eedle vont !
ô Rykdom van een Schilderkamer !

Daar blinkt de Majesteit van 't Hof:
't Gezigt des Krygsman vlamt op lof:
De schoonheid, ruim zo sterk, schiet lonken,
Bekwaam te spreken zonder taal,
Te heerschen, en met straal op straal
Een hart zo kil, als ys, t'ontvonken.

Hiel 's Hemels gunst niet milt en eêl
De hand aan 't geestig konstpenceel,
In 't Engelsch ryk, hier nooit verovert

Door

† *Apelles*, naar Rodus gereist uit lust om *Protogenes* Konst te zien, dog hem niet t'huis vindende, maalde eenen trek op zyn tafereel zo dun en konstig, dat *Protogenes*, t'huis gekeert, terstond zag en zeide dat het *Apelles* werk was, als van niemant anders zoo volmaakt te verwagten. Hy voegde 'er zelfs nog een dunner trek van andere kleur by, waar aan *Apelles*, als hy weder kwam, zyne hand mogt kennen; maar die door een' derden trek, in kleur wederom verschelende, van *Apelles* wierd overtroffen. Het tafereel, niet anders behelsende, als deze drie meesterlyke, naauwlyks zigtbare trekken, werd dusdanig bewaart, tot verwonderinge der nakomelingen : en Plinius schryft XXXV, 10, dat hy 't zelf gezien heeft, eer het door brant verongelukte.

Door 's afgronts list, elk riep, elk zwoer,
Van Withal tot voor by den Tour;
't Is niet geschildert, maar getovert.

Gaan Dicht- en Schilderkonst gepaart,*
Van ouds als Zusters, eens van aart,
Hier sprak myn lofdicht minst verwildert,
En maalde een stomme Poëzy:
Maar hier bezwykt myn toon, en gy
Hebt ook myn dichtkonst stom geschildert.
Te Londen in Wynmaand, MDCLXXIV.

Om nu den oorspronk van den bynaam LELY (als wy belooft hebben, en waar by hy alleen in Engeland bekent is) aan te duiden, zoo moet de Lezer weten dat zyn Vader, die voor hem dien bynaam gehad heeft, geboren is in 's Gravenhage in een Huis, daar een Lely in den gevel stond; en hierom in de wandeling Kapitein Lely genaamt wierd. Gelyk ook dus de Konstschilder *Abraham* de Zoon van *Lambert Jakobze*, om dat in de voorgevel van 't huis daar in hy tot Leiden woonde, een Tempel stond, *Abraham vanden Tempel* genoemt werd.

Ik heb in de Levensbeschryving van *Godf. Kneller*

* In Plutarchus Schriften van 't Gebruik der Poëten en de Glorie der Atheneren vint men Simonides deze spreuk toegeschreven, en van ieder een gebruikt, dat Poëzy sprekende Schildery, en Schildery stomme Poëzy is: dewyl Poëten, zoo hy zegt, de dingen, als geschiet, verhalen, die de Schilders vertonen, als warenze tegenwoordig; en de leste het zelve door beelden en kleuren uitdrukken, dat de eerste door woorden melden; in stoffe en manier van navolginge alleen verscheelende. Maar redenen van overeenkomste dezer twee edele konsten worden bygebragt van Fr. Junius in zyn werk van de Schilderkonst der Aalouden, 1, 4.

ler aangemerkt, hoe hem inwendig ſmarte dat *Kneller* van tyd tot tyd in de gunſt van 't Hof drong, ſchoon hy zulks tragte te ontveinzen. Zyn Doctor die gewoon was hem alle morgen (meer uit eigen Konſtliefde, als noodwendigheid om zyne onpaſſelykheid) te komen bezoeken voor hy aan 't ſchilderen ging (waar door hem geen ondienſt geſchiede) wyl hy al dikwils uit denzelven vernam wat Kneller al maakte, en wat de Hovelingen daar van zeiden: kwam op een morgen terwyl hy bezig was met zyn palet op te zetten, dewyl een Dame had laten vragen, om te komen zitten. De Doctor voélde naar gewoonte zyn pols, en vond den zelven zoodanig ontſtelt, dat hy hem ried zyn ruſt te nemen en Medecynen te gebruiken, liever dan te ſchilderen: maar hy antwoorde daar geen tyd toe te hebben. Wat gebeurt 'er? de Doctor is pas vertrokken, wanneer hem een flaaute overvalt, die hem, eer de zelve te rug gehaald was, uit dit leven wegſleepte. De Dame kwam op haaren tyd en ſtond verwondert, dat zyn dienaar tot haar zeide dat 'er geen gelegenheid was om geſchildert te worden, en nog meer verzet, wanneer daar by gevoegt wierd dat LELY geſtorven was. Dit was in 't jaar 1680.

Dergelyk gebeurde den Konſtſchilder *Abraham Begyn* aan 't Hof van Pruiſſen. *Auguſt. Terweſten*, verzeld met nog een ſtuk of twee Konſtenaars, komt in de zaal daar hy zat te ſchilderen, om hem tot een uitſpanning te nooden, dien hy antwoorde nog iets te moeten doen, daar hy maar een uur tyd toe noodig had, en dan by hen te zullen komen. Dit verrigt hebbende treed hy af van den ſtelling. maar gevoelende eenige zwymelinge of flaaute,

houd

houd zig beneden gekomen aan de trap vaſt, en ſterft met het palet in zyn hand. Men ziet de Beeltenis van LELY in de Plaat B. 2.

Hier nevens verſchynt de brave Konſtſchilder JURIAAN JAKOBZE ten Toneel. Deze was in Zwitzerland geboren, maar heeft zyn Konſt geleerd by den berugten Jagt-, en Beeſteſchilder, François Snyders, en voort de zelve in de Nederlanden geoeffent. Hy volgde in 't eerſt op het ſpoor van zyn meeſter in die verkiezing, maar begaf zig naderhand tot het ſchilderen van Beelden en Hiſtorien. De Heer Wolters Koopman tot Amſterdam, en groot beminnaar dier Konſt, liet hem eenige tafereelen ſchilderen. Drie van de zelve zyn thans in handen van den Heer Martynus du Pré. In een der grootſte zietmen Adonis verbeeld, daar hy gereed ſtaande om ter Jagt te gaan, van Venus gevleid en gebeden word, niet als op weerlooze dieren, als konynen enz. te jagen, gelyk Nazo deze Fabel dus beſchryft; 't welk hy niet in agt nemende maar te ſtout in 't jagen, door de woede van een wilt zwyn gedood wierd. 'T is klaar genoeg te zien, inzonderheid aan de Jagtdieren dat hy den braven Fr. Snyders tot zyn Leermeeſter gehad heeft.

Hy had gemelden Wolters tot zyn Mecenas aangetroffen, zoo dat hem hier door de blinkende hoop van een gelukkig man te zullen worden al van na by toe ſcheen, maar 't beurde hem als de ſpreuk zeit: *Als verwonnen is de nood, dan komt de dood.* Want hy werd door den peſtbezem van 't jaar 1664 uit het land der levendigen met zyn gantſche huisgezin weggevaagt, en tot Amſterdam begraven. Dus is my berigt. Dog de Konſtſchilder *Hendrik Karree*, die een Leerling van hem is, heeft

my verzekert dat hy een Hamburger van geboorte was, te Lewaarden in Friesland vele jaren heeft gewoont, aan 't Hof geschildert, ook in dienst van den Prins (zie hoe verschillig somwyle de berigten zyn) in den jare 1685 is overleden. Dit laatste gezegde moet voor 't zekerste gehouden worden, om dat zoo JURIAAN JAKOBZE 1664 was gestorven, en gemelde *Karree* 1658 geboren, hy dan geen Leerling van hem kon geweest hebben.

Ik was verlegen om behoorlyke plaats te geven aan ROBERT VAN HOECK, tot dat my zyn Afbeeldzel geschildert door *Gonzalo Loques* in handen kwam. Ten bewys dat hy in zyn tyd geleeft heeft.

Zyn genegenheid viel op het verbeelden van Legertogten en Bataljes, met der zelver gevolg, zoo van geschut, legerwagens tot de krygsbehoeften, als ook de elenden die de kryg naar zig sleept; en dat zoo kleen en konstig, dat'er tot verwonderinge getuigt word, dat hy in een schier ongelooffelyk klein bestek, duizende van beeldjes, elk even woelig en werkelyk, wist te malen. Hy was een Antwerpenaar, en opperste opzigter van den Vestingbouw. Zyn Jaar- en Konstgenoot

PEETER MEERT geboren te Brussel was een konstig pourtretschilder. De stalen van zyn pryswaardige penceelkonst zyn thans nog te zien op verscheiden Gilde-, en Ambagtskamers te Brussel.

Die tuigen dat 'er geen aarts schatten, of Juweelen.
Te vinden zyn zoo schoon, als 't werk van zyn pencelen.

Op dat wy met *K. de Bie* spreken.

Om

Om en omtrent dezen tyd wierd geboren de Konſtſchilder ANTONI WATERLOO. Zommigen zeggen dat hy te Amſterdam, de meeſten dat hy te Utrecht geboren is. Zyn penceelkonſt by de konſtlievenden alom bekent doet zien, dat hy in 't ſchilderen zyner landſchappen, de natuur der zelve, eenvoudig zonder eenig vercierzel daar aan te voegen, gevolgt heeft. Gelyk ook een menigte van zyne teekeningen, en een goed getal van zyn zelf geëtſte Konſtprinten klaar doen blyken dat de zelve naar 't leven gevolgt zyn, en omſtreeks Utrecht geteekent. De luchten agter zyn landſchappen zyn helder, de verſchieten klaar, het groen der boomen verſchillig naar den onderſcheiden aart der zelve, als ook de ſtammen en inzonderheid de ſpiegelingen in 't water natuurlyk geſchildert.

Den Konſtſchilder *Johan Weeninks* nog in leven, heeft my verhaald, dat hy hem in het byzonder gekent, en omgang met hem gehad heeft over 45 jaren, by gelegenheid dat hy eenige van zyne ſtukken met beeldjes en beesjes heeft opgeciert, tot welken einde hy gemelde Weeninks verzogt op zyn woning, gelegen tuſſchen Maarſen en Breukelen, buiten Utrecht, te komen; daar hy vele jaren agter den anderen gewoont heeft in ongetrouwden ſtaat. De voordeelen die hem de konſt-oeffening aanbragt, en het geen hy van zyne Ouders bezat, was maar even genoeg om Borgerlyk van te konnen leven. Dus hy al meê een van de genen geweeſt is die de Fortuin van agteren zagen.

In wat jaar hy geſtorven is weet ik niet: maar wel dat hy buiten Utrecht in St. Jobs Gaſthuis overleden is, en aldaar begraven.

Onder zyne tyd- en Konſtgenooten is 'er een N. KRAANEVELT geweeſt daar J. van den Vondel dit volgende Grafdigt op maakte.

Hier ruſt KRAANEVELT, *wiens gunſt,*
Blaakte, uit luſt tot Schilderkunſt,
Die de hand hield braaf en eêl
Aan zyn levendig penceel,
Eert den geeſt in 't kunſtig werk.
Hout een Veltkraan op den zerk.

JAN PHILIP VAN THIELEN, Heer van *Kouwenberch*, enz. is geboren te Mechelen in 't jaar 1681. zyn penceel neigde tot al het geene Flora tot vermaak aan de Hoven ſchenkt te verbeelden, en aan zyne handelinge was genoegzaam te beſpeuren dat hy de dunne en eéle behandelingen die in 't bloemſchilderen inzonderheid vereiſcht worden, van zynen Leermeeſter, den berugten *Daniel Zegers* had afgezien. Immers zyne wyze van behandelinge en verſtandige zamenſchikking, heeft het Spaanſche Hof konnen bekoren, voor het welke hy vele bloemſtukken heeft gemaakt, waar door zyn naam, en konſt is beroemt geworden. Maar het geen hier nevens nog tot zynen roem ſtrekte was, dat hy drie Dochters hadde *Maria Thereſia*, *Anna Maria*, en *Françhoiſe Catharina van Thielen*, die Schildereſſen waren, zig in bloemſchilderen oeffenden, zig een naam maakten, en deeden zien, dat hun aangeboren aart, zoo veel en meer, als het onderwys des Vaders, tot den opbouw dier konſtoeffening geholpen heeft. Zy waren 1660 nog in leven, en ſchilderden dagelyks met luſt en yver, zoo dat zy aan de Waereld een groote verwagtinge gaven.

KA-

KAREL VAN SAVOYEN, is geboren te Antwerpen in 't jaar 1619. Hy ſchilderde meeſt kleine beeldjes, uitvoerig en zoo natuurlyk, dat *K. de Bie* hem onder de bloem der Brabandſche Konſtſchilders teld.

Ik vind in de Dichten van *Jan Vos* van een zyner Konſtſtukken (verbeeldende Adonis door Venus van Diana ontſchaakt, in de zaal van den Heer Willem Blaau) dus gemeld.

Diana word Adoon, in ſchyn van BLAAU, *ontſchaakt:*
Want Venus, vol van liſt ontziet geen ſlaapende oogen.
Op, Jagtgodin, eer u nog grooter ramp genaakt.
De zorgelooze ſlaap word ligtelyk bedroogen.

PHILIPS DE KONING geboren tot Amſterdam in 't jaar 1619, op den 5 van Slagtmaand, heeft de Konſt geleerd by den vermaarden Rembrant van Ryn.

J. van Vondel verſcheiden malen door hem naar 't leven afgeſchildert, maakte op zyn eigen Afbeeldzel dit nevensgaande vaersje:

Zoo ſchildert my een KONINGS *hand*
In 't kleen, terwyl ik 's Konings ſnaren,
En heilig Harpgezang, en trant
Vaſt volge, in top van 's levens jaren,
Een min dan ſeventig. Wat is 't?
Nog min dan verf, een damp, een miſt

Dus ook Jan Vos op dezelve Beeltenis:

Nu KONING *Vondel maalt, den Koning der Poeëten,*
Is hy ook Koning in het treffen van zyn beeld.

 Wie

Wie 't leven treft, betoont zig d'omtrek regt te weeten.
Hoe loont hy Koning best, die hem uit verwen teeld?
Met vaarzen die een kroon vol paarlen overhaalen.
Wie verf tot menschen vormt is kwalyk te betaalen.

Menigte Pourtretten, Historien waard te vereelden en zinryke vertoonzelen heeft zyn vermaard penceel in de Waereld gebragt, die tot zyn roem na blyven. Meer gemelde J. van Vondel, Vader der Nederduitsche Dichtkonstoeffenaren, heeft op sommige zyner voornaamste tafereelen, als op de afbeelding der Hoogleede Maria van Outshoren, en Juffr. Marg. van Ryn; gelyk ook op de berugte slapende Venus Lofdichten gemaakt. Het laatste dagt ons de moeite wel dubbeld waard van uit te schryven, aangezien Vondel niet alleen in het zelve als een schilder van 't schilderen spreekt; maar ook al van KONINGS Konst zeit wat 'er van gezeit kon worden, en dus my daar in heeft voor uit geloopen, en van die moeite ontlast.

Hy pryst het schoone in de Konst door eigen konstwoorden en uitdrukkingen, en toond hoe hy de kragt in zyne werken door klaarheid in steê van 't naare zwart bewerkte; in welk opzigt hy zyn meester *Rembrant* van ter zyde een streek geeft, die niet tegenstaande zyne beelden op den voorgrond van zyne tafereelen in klaren dag stonden, zig niet ontzag (tegens de natuur aan) de lucht van agteren in eenen duisteren nagt te verkeeren. De Lezer zal den steek, in 't volgende gedicht op de slapende Venus, wel ontdekken.

Men

Men brogt, toen luſt en konſt in 't renperk t'zamen liepen,
De ſchaduwe en het licht op doeken en paneel.
'T een ſteekt op 't ander af. De ſchaduwen verdiepen.
Het licht verheft zig uit het duiſter. 'T eene deel
Behoeft het andere. Het voorſte ſtaat in d'oogen
Heel ſterk, en 't agterſte verſchiet voor ons gezigt.
'T gelyken van dees beide is van een groot vermogen.
De dwerg vergroot den reus, de hut een hoog geſtigt.
Dus baart de Schilderkonſt ook zoons van Duiſterniſſen,
Die gaarne in ſchaduwe verkeeren, als een Uil.
Wie 't leven navolgt kan vercierde ſchaduw miſſen,
En als een kind van 't licht gaat in geen ſcheemring ſchuil.
Hy ſchildert zonder ſchim en ſchaduw. Zoo volgt KONING
De heldere natuur: en vraagt men waar dit blykt?
Bezie dit heerlyk ſtuk, de levende vertooning
Van Venus, die hier ſlaapt, en geen ſchild'ry gelykt,
Nog verf, maar Vleeſch en bloet. Jupyn komt neêrgeſtegen,
Verſlingert op het ſchoon van een volſchapenheid,
Niet in zyn eigen ſchyn, maar als een goude regen.
Heeft Zeuxis kloek penceel de Vogels zelfs verleid,
Hier word het hoofd der Goôn door ſchildery bedrogen.
Zoo word de Schilderkonſt allengs in top voltogen.

Hy ſtierf tot Amſterdam, wanneer men ſchreef 1689 in Wynmaand. Zyn beeltenis gevolgt naar zyn eigen afſchildering zietmen in de Plaat B. 3.

In dezen tyd leefde tot Alkmaar de Konſtſchilder ZACHARIAS PAULUSZ. Deze ſchil-

derde in den jare 1620 den Adel der oude Schuttery. Als mede in den jare 1627 en 28 in een ſtuk zeven Beelteniſſen van de Hoofden der Schuttery. Dit ſtuk werd op de oude Doele, op de Hopmans Kamer voor den ſchoorſteen geplaatſt.

JAKOB DELFF, Zoon van den Konſtryken *Willem Jacobsz. Delff*, die getrouwt was met de Dochter van den berugten Apelles dier Eeuw *Michiel Mierevelt*, en gelyk als uit de Konſt geboren den 24 van Lentemaand 1619, heeft met geen reden konnen naarlaten zig daar in te oeffenen, hebbende het geluk van een Grootvader zoo roemrugtig tot leermeeſter, aan wiens konſtvuur hy de fakkel zyns vernufts dagelyks kon ontſteken. En ſchoon geen nootdruft hem ſpoorde, nog hy iets behoefde te doen, is hy nogtans door eigen natuurdrift en yver, zoo veer in de Konſt gevordert, dat hy pourtretten heeft gemaakt, die nevens die van zyn Grootvader wel mogten geſteld worden; gelyk te zien is te Delf op de Doele, daar hy Hopman, Vaandrig, en Rotmeeſters van het witte Vaandel ten voeten uit geſchildert heeft, zoo meeſterlyk en konſtig dat het wel verdient op een openbare plaats te hangen om van konſtminnaren gezien te worden, gelyk het ook, na dat de oude Doele door den ſlag van buskruid op Maandag den 12 van Wynmaand 1654 voor middaags ten half elf uuren was ingeſtort, is gebragt op de nieuwe Doele, en geplaatſt tuſſchen de twee ſtukken van beide zyne Grootvaders, van Vaders en Moeders kant. Hy is geweeſt Raad en Havemeeſter der Stad, en overleden den 12 van Bloeimaand 1661. Zyn naargebleven Huisvrouw, Anna van Hoogenhouck, heeft te zyner gedachtenis door Pieter Rycks meeſter Beeldhouwer, een cier-

cierlyk uitgehouwen ſteenwerk boven zyn Graf doen opregten, met dit Latynſche opſchrift:

DEO OPT. MAX.
ET
Piæ Memoriæ Ampliſſimo Viro
D. JACOBO DELFF,
Qui Senatoria Ædilitiâque, in urbe Delfenſi, Dignitate cum laude functus, prid. Id. Jun. An°. CIↃ. IↃC. LXI°. Ætatis vero ſuæ XLII°. vita cum morte commutata, deſideratus beatorum reſurrectionem hic expectat.
MARITO CARO ANNA AB HOOGENHOUCK
ABRAHAMI FILIA:
Hoc qualecunque Monumentum mœrens poſuit.
SEQUAR TE DILECTISSIME CONIUX.

JAN BABTIST VAN DUINEN, geboren te Antwerpen in 't jaar 1620. ſchilderde konſtig, geeſtig, en uitvoerig in waterverf kleene pourtretjes, en velerhande andere voorwerpen, daar Koninklyke Hoven thans nog meê pronken. 1651 werd hy Hopman van een Borgerbende gemaakt; maar alzoo dit aan hem veel belemmeringe gaf, en hem in zyne oeffening belette, heeft hy zig daar weer van ontſlagen, om zyn tyd alleen ten dienſt van de Konſtgodes te beſteden.

Hier nevens verſchynt ADRIAAN VERDOEL. Deze Overmaas geboren had den grooten *Rembrant* tot zyn onderwyzer in de Konſt gehad, hoewel anderen zeggen Leon. Bramer en J. de Wit. waar door hy zoodanig in de Konſt toenam dat men

hem met rede onder de Konſtenaars tellen mag, aangezien hy doorgaans in zyne Hiſtoriſche verbeeldingen, op grootſe voorwerpen doelde. Boven dien was hy boeklievende en een groot beminnaar van de Dichtkonſt, om welke reden hy ook omgang met de braafſte Dichteren, inzonderheid met Joannes Antonides hield. Hy was een lit van de Rhetorykkamer te Vliſſingen daar hy woonde, waar hem door 't Konſtgenootſchap in den jare 1675, om zyn beknopt en ſinryk antwoord op de voorgeſtelde vrage de hoogſte prys werd toegewezen.

JAN DE GROOT geboren tot Vliſſingen, in den jare 1650, heeft hem tot eerſte onderwyzer in de Konſt gehad. Naderhand in den jare 1666 Adriaan van Oſtade, en eindelyk Frans de Jong van Haarlem. Hy verwiſſelde in zyn oude dagen het penceel voor de Koffynering; dog zyn Konſtliefde verliet hy niet, maar dreef ſomwyl een handeling met Schilderyen, Teekeningen en Printkonſt.

Nu eens een tuſſchenpoozing Lezer.

Wy hebben in het eerſte Deel op pag. 98. 99. 100. geſproken van alle de gereedſchappen welke de Heidenen tot hunne offerſlagtingen gebruikten, en vorder al wat tot die wyze van Godsdienſt gebruikt werd, uit oude Schryvers betoogt, en in een printverbeelding (gevolgt na de Roomſche Medaljes en andere gedenkſtukken) op pag. 104 doen zien: met een aanhangſel van het zelve op pag. 143; op dat een Konſtoeffenaar, dusdanige voorwerpen willende verbeelden, de ware gedaanten dier dingen gereed aan de hand hebbende, de misſlagen, welke dikwils daar ontrent begaan worden, zoude konnen vermyden. Maar

Maar 't zal ligt een Konſtſchilder luſten, om zaken van nog woeliger omſlag te vertoonen, als by voorbeeld een Romeins Bevelhebber, daar hy in den drom van 't Krygsvolk op een verheven bordes van opgeſtapelde aardzooden in 't open veld zyn aanſpraak doet; of daar een Veldoverſte van de Soldaten voor Keizer word uitgeroepen.

Zulke gevallen gingen altyd verzeld met de Veldbanieren, en Legioenvaandelteekenen, welke nevens andere byvoegſelen den aanſchouwer van al zulke tafereel verbeeldingen ſtraks (zoo hy wat belezen is, of in de oudheidkunde bedreven) aan de merkteekens op de Vaandels doen zien, wat gevallen de Konſtſchilder verbeeld heeft. Uit dien hoofde heeft ons der moeite waard geägt, de veldteekenen der oudtydſche volken na te ſpeuren, en op een lyſt dus by eén te brengen:

De Egiptenaren voerden in hunne Legervaandels drie gekronkelde ſlangen die op yder bogt met een klimblad geteekent waren.

De Babyloniers een Duif: dog in den tyd van Semiramis drie groote kroonen daar in ieder een Olyfant ſtond.

De Syriers drie balken waar van de een dubbeld de ander enkeld getrapt was.

De Grieken twee platte kroonen (*Diadema*) en een doorgaanden Balk met drie neergaande ſporten of anders het Vuur, of den Blixem.

De Athenienzen den * Nagt-Uil, Os, of Koe De

* Behalve dat de Nagt-Uil de ſtempel van de Atheenſche Geltmunt is, zoo ziet men die ook op een penning van Domitiaan, Antonius en Nero, en word gegiſt dat hy deze ter gedagteniſſe van zyn Atheenſche Reis heeft doen munten. Aangezien nu een Uil, of Os, de gemeene ſtempel van 't Atheenſche geld was, zoo is hier uit (als ie-

De Korinters Neptunus beeld, op een Eilandeken tusſchen twee Zeën gezeten.

De Turken deden oudtyds in hunne legervanen ſchilderen het zwaart van *Alis*, 't welke zy *Sulficar* noemen. Als blykt uit het geen Camerarius uit Leunclavius daar van aantrekt, die daar by verhaald: Dat de Fabel meld, dat, als *Alis* zyn *Sulficar* uit de ſchee trok, de zelve zig in tween deelde, elk deel achtien ellen lang, en dat *Alis* gebruikende dit zwaart tegens de *Gauren* (dus noemen zy met veragting de Chriſtenen) hen ter regter en ter linker zeide wegmaaide, gelyk de maaijers het gras op 't veld. Zeker de Schryver had 'er niet behoeven by te ſchryven dat het een fabel was; want het zou zyn werk aan hebben om het een Weſtphalinger Boer te doen gelooven. Wy halen 't met dat oogmerk ook niet aan; maar alleen om aan te duiden dat dit veldteeken daar uit ontſproten is.

De Lacedomiers de letter Λ of een Draak.

De Teſſaloniers een Paerd.

De Kappadociers een Weegſchaal met zeven Kruiſſen daar om henen.

De Macedoniers een Pinknots tuſſchen twee Hoornen.

De Lybiers drie Hazen.

De Meden drie Kronen, of twee Baaren, kruiswys gelynt.

De Beotiers een Sfinxs.

De Cimbren een Wilden Os, of Stier, en de Tra-

iemant door geld omgekogt was, om te zwygen daar hy ſpreken moeſt) deze ſpreekwyze ontſproten: De Oſſen hebben hem de tong af gebeten, of de Uil belet hem te ſpreken.

Traciers den Krysgod Mars in hunne Standertvanen.

Ten tyde van Pompejus voerden de Romeinen in hunne legervanen een Leeuw, in naarvolging van de * Armeéners, 't welk ook van de eerſte bewoonders van deze landen, de Gaulen en Saxen is overgenomen. Naderhand is de † Leeuw met een ſchild het gemeen veldteeken der Graven van Holland geworden, het welke ‡ Broer Jan van Leiden, zeit: *Dat van Puppyn Koning van Vrankryk aan Diderik van Aquitanien den Voorzaat van Diderik den I. Graaf van Holland, ter geheugen van zyn afkomſt, tot een wapen zou gegeven zyn.*

De Trojanen voerden in hunne Veldbanieren een Zwyn.

De oude Gotten een Beerinne.

De Alanen, toen zy Spanje overweldigden, een Kat.

De Scyten Draken en andere verſchrikkelyke gedrogten, en de Romeinen onder Trajanus van gelyke. Tot al dit heb ik geen ander bewys, dan dat Fr. Junius, S. van Hoogſtraten, Wilh. Goeree, en anderen my dat zoo hebben voorgezeit, zonder nader beſtempeling: nogtans houde ik het daar voor; dat zy 't zelve van oudentydſchryvers hebben ontleent, geenzints dat zy 't zouden hebben verdigt.

Die de oudtydſche gedenkſchriften doorſnuffelt heb-

* De Armeners voerden ook by wyle een Ram in hunne Veldbanieren.

† Leeuw) Rood, op een verguld ſchild, Lazuurblaau getongt en geklaaut.

‡ Kron: Lib. 6. Cap. 6. Pieter Schryver in zyne Inleiding tot de Grave van Holland. Pag: 61. en Sim. van Leeuwen. Lugdu. Batav. pag: 420.

hebben, weten dat by geen Volken de afgoden in zoo menigvuldig getal bekend waren, en geëerd wierden als onder de oude Romeinen; aangezien die met de verwinnaars uit de buitenlanden over gebragt wierden. Niemant zal aan myn zeggen twyffel ſlaan, wanneer hy ziet dat de Beelteniſſen van Serapis en Iſis, niet alleen op de geldmunt van Antoninus Pius, gezeit, Karakalla, die mede in Egipten is geweeſt, geſtempelt ſtaat; maar dat ook Julianus zyn troonybeeld onder de gedaante van Serapis en Iſis, in alle Vaandels en Krygsteekenen invoerde; *om* (als *Zozomenus* zeit) *die door liſt en bedriegery onder de Borgerlyke eerbewyzing aan 't beeld des Keizers* (dat zonder ſchandaal niet mocht nagelaten worden) *de Chriſtenen, 't zy wetende of onwetende, ook Serapis, Iſis, en de andere afgoden te doen eeren, of alzoo aan een tweederleye bedraaitheid, 't zy van Afgodendienſt, of van Keizerlyke Eerverſmading in te wikkelen.* Zie de penningverbeelding met het opſchrift DEO SERAPIDI *aan den God Serapis*, by Oudaan pag. 254 in Tab. 2. vertoond.

Aangezien de Romeinen geneigt waren om zulke gebruiken van andere volken over te nemen, zoo komt het ook daar van daan datmen zoo menigerhande beelteniſſen en merken in hunne legervanen ontdekt.

De Perſianen hebben al van oude tyden den * Arent onder hunne krygsvercieringen gehad. Gelyk *Xenofon* van *Cyrus*, en *Kurtius* in 't leven van Darius te kenne geeft. Dit was onder de Romeinen het algemeen en voornaam Legerteeken. *Kajus Marius* (zeit Plinius) *heeft in zyn tweede Borger-*

mee-

* Arent) of een Boog, en Bondel pylen.

*meesterschap aan de Roomsche Legioenen den Arend opgedragen. Zy was daar te voren het voornaamste met vier andere, als de Wolf, de * Minotaurus, het Paert, en 't Wilde Zwyn, die alle voor uit gingen: weinig jaren te voren plag alleen de Arent in 't legervoerend Heir gebragt, en de andere in de Legerbeschansingen gelaten te worden.*

De Konstantynen zoo Vader als Zoonen voerden in hunne Legervanen de Griekſche letteren X en P door malkander gevlogten, als in de Byprent 1. te zien, beteekenende den naam van Christus. Gelyk Oudaan dit beweert tegen de genen, die de gedaante van het Kruis van Christus daar uit hebben willen opspeuren, in zyn *Roomsche Oudheeden* pag. 506. en Lud. Smits in zyn *Graafelyke Sinnebeelden* p. 26.

Dat nu de Romeinen onder de Konstantynen, in steê van de oude Keizerlyke Veldteekenen den naam van Christus in hunne legervanen voerden, zulks bevestigt Prudentius, daar hy zeit:

Het purp're Vaandel droeg, met blinkend goud doorweven,
Tot Teeken Christus naam, te midden in geschreven.

Deze verandering sproot uit het gerugt van Konstantyns luchtgezigt, het geen de Spanjaarden naderhand in de Beeltenissen van Heiligen verandert, hunne Standaarden en Vaandelen met een lieve Vrouw, een St. Joris, of ander Sant bemaald

* De Minotaurus, of 't Stierenkind van Pasifaé, dat in den Doolhof van Dedalus zyn verblyf hadde, was, zegt men, onder de Roomsche Krygsteekenen; om te kennen te geven, dat even alzoo de Raadslagen der Oversten moesten onuitvindelyk zyn.

maald hebben. Zie Goeree. *Waereld en Kerk verand.* p. 344. die ook aanmerkt dat Konſtantyn de Stad Bizantie verbetert, en naar hem Konſtantinopelen genoemt hebbende, daar den tweeden ſtoel der Ryks plante, en den Ryksarent zedert met twee hoofden deed afmalen, wegens de twee Ryken in 't Ooſten en Weſten. Dus is de Arent het voorname Vaandel en Wapenmerk der Roomſche Keizeren en Koningen altyd in gebruik gebleven, niet alleen tot Graaf Willem den II, Zoon van Floris den IV, die 1248 tot Aken Roomſch Koning gekroont werd, waar van zyn geboorteſtad Leiden nog zyne gedagtenis bewaart in twee gedenkſteenen, op welker eenen een Leeuw met een Schild, het Graaflyke, en een dubbele Arent het Keizers Wapen op gebeeld ſtaat: maar ook tot heden toe.

Ook voerden de Romeinen niet alleen Arenden maar ook regterhanden, Wolven, Minotauren, Paerden, Zwynen, Draken, Maanen, en aangezigten van Keizeren en Veldheeren op hunne Veldteekenen.

De Krygsteekenen (zeit Arrianus) *zyn de Arenden, de Beelteniſſen der Vorſten, de Vaandelen, alle van Goud, geſpannen op verzilverde ſpieſſen:* en Tacitus, *dat de Teekendrager de Beeltenis van Galba afgerukt hebbende de zelve ter aarde ſmeet. Op andere wys* (zeit Oudaan, ziende op de nevensgaande Roomſche penningen 2 en 3 vertoond) *zietmen wederom deze Krygsteekenen, dat 'er boven de bovenſte dwarsſtreep, een rondte als een kloot, Laurierkrans, of Regterhand aan uit ſteekt: de rondte boven de dwarsſtreep zou men konnen nemen voor de Beeltenis des zelven Keizers, terwyl de onderſte ronden met eenige andere beelteniſſen, van lager Krygsbevelhebber, konnen bemaald geweeſt zyn:*

of

2. D. Pag. 65

of door den bovensten ronden bol, heeft men veel ligt een Waereldklood willen vertoonen tot welke gedagten deze woorden van Isidorus: Men zegt dat Augustus een Bol boven op de Krygsteekenen dede stellen, om dat de volkeren door de geheele Waereld hem onderworpen waren, aanleiding geven. Is het een Laurierkrans, die zig op den top der spies vertoont, 't is een zinteeken tot opwekking van eer en belooning, die op de Trouw, door de Rechterhand verbeeld, volgt, gelyk ten dien einde op den penning van Makrinus, met het opschrift FIDES MILITUM, *Trouw der Krygsknechten*, de Trouw gezien word met deze twee Krygsteekenen, de Rechterhand en den Krans, dat is, van *Getrouwheid* en *Belooning*. Zie 4.

In vroeger tyd onder Romulus eer, de Roomsche Monarchy tot zulk een grootte, en pracht was uitgedegen bond men een hand vol hooi aan een Spies, en gebruikte dat in plaats van een Vaandel of Legerteeken. Dit bevestigt *Vulturius* niet alleen, maar ook *Naso*, daar hy zeit: *Dat de Eerbied toen zoo groot voor het hooi was, als naderhand voor de Krygsteekenen der Arenden.*

Plutarchus zeit ook: Dat Romulus een meenigte volks verzamelt hebbende, de zelve verdeelde in hoopen van hondert Mannen, waar van elke hoop begeleid wierd van een voorganger, die een hand vol hooi of stroo op een Spies had opgesteken, waar na de volgers *Manipulares*, Handvolle genaamt werden, 't welk de Latynsche Puikdichter *Naso* met deze woorden bevestigt:

Pertica suspensos portabat longa maniplos,
Unde Maniplaris nomina miles habet.

Dat is:

Een lange Lance droeg de Wiſſen opgeſteken
Met handen vol, dies heet de Krygsman naar dat teeken.

Op eene Roomſche penning van Oudaan in zyn Roomſche Mog. p. 116. vinden wy het Zwyn, of een Zog met Biggen (gelyk hier wy 5) vertoont, nevens een penning van Veſpaſianus, waar in Judea verbeeld word, ſtaande onder een Palmboom, de armen kruiſſeling over malkander, tot uitduiding van haar magteloosheid, met het opſchrift JUDAEA DEVICTA. *Judea overwonnen.*

Dat nu de Romeinen het Zwyn in hunne Legervanen (ontleent van de Trojanen) gevoert hebben kan waar wezen. Dog my ſchynt toe dat zy het zelve toen eerſt, na dat zy het Joodſche geweſt overheerd hadden, ten ſmaat en trots dier volken in hunne Legervanen hebben doen afſchilderen. Want hoe ſmartig dit hun was, en wat afkeerigheid zy van dit teeken hadden is gebleken, wanneer Vitellius tegens de Arabiers te velde trok, toen zy hem door Gezanten hebben gebeden, dat hy dog met het Veldteeken van het Zwyn door hun Land niet wilde trekken. Dus hebben de Romeinen (dat meê van een Schilder dient in opmerking genomen te worden) het Zwyn maar voor een tyd in hunne Legervanen gevoert, gelyk de oude Batavieren de Kat, tot dat zy ontſlagen van 't Roomſche juk, weder in vryheid (waar van de Kat een zinnebeeld is) zaten.

Ook dient aangemerkt, dat de Romeinen gewoon waren in Vreugde-tyden, deze gemelde Standaarden, en Legerteekenen, plegtelyk met kranſ-

kranſſen te vercieren; 't geen Klaudianus naar deze vertaling heeft doen zeggen:

De Leeger-Teekens bloeijen
Van Bloemen, en het Loof ſchynt om de Spies te groeijen.

En dus ziet men op een penning van Titus Veſpaſianus, dat een Overwinning beeld, het Vaandel met een krans verciert, penning 6 vertoont. Waar omtrent Oudaan aanmerkt, dat deze plegtigheid plag aan de Legerteekenen beweezen te worden, niet alleen in vreugdetyd met Bloemkranſſen; maar dat de zelve ook op hooge Feeſtdagen gezalft wierden, 't geen hy beveſtigt met het opſchrift van een ouden brok Marmerſteen. (aangetrokken in zyn Roomſche Mog: p: 529) waar op te lezen ſtaat CORONIS. INLATIS. SIGNISQUE. UNCTIS. Dat is: *Kranſſen aangehangen, en Krygsteekenen gezalft.* En aangezien de Konſtſchilders ook dikwils Bybelſtoffen tot hun voorwerpen nemen, hebben wy ook de Banieren, of Veldteekenen der XII ſtammen Iſraëls (om den agtergrond van ons Printtafereel te vullen; gevolgt na de afteekeningen die W. Goeree daar van vertoont in het IV Deel van de Moſaïſche Hiſtorien pag: 428) vertoont, zoo, en in die orde als de zelve onder hunne Hoofdbanieren optrokken.

1 Hoofdbanier.

B.	A.	C.
ZEBULON,	JUDA,	ISASCHAR.

2 Hoofdbanier.

E.	D.	F.
SIMON,	RUBEN,	GAD.

 3 Hoofd-

3 Hoofdbanier.

H. G. I.
BENYAMIN, EFRAIM, MANASSE.

4 Hoofdbanier.

L. K. M.
ASER, DAN, NEPHTALI.

En wild gy de koleuren der Banieren weten, omze van den anderen te doen onderkennen; *Sam. van Hoogſtraten* heeft daar onderzoek na gedaan in zyne *Zigtbare Waereld* op pag: 156.

De dappere en ſtrydbare Macchabeen, een Adelyk geſlagt uit den ſtam Levi geſproten, kantte zig (na dat de gantſche ſtaat der Joden door Antiochus ſcheen te grond te gaan) tegen dien geweldenaar in openbaren Oorlog; om 't verval der Joodſche zaken te redden. De eerſte die daar de hand aan leï was Matthatias, geſterkt met vyf dappere Zonen, van welke Juda wel de Heldhaftigſte Hoofdman was. Deze voerden in hunne Krygsbanieren de letteren א M כ C ב B. I. zynde de beginletteren van de Hebreeuwſche woorden Exod. 15. vs. 11. *ô Heere, wie is als gy onder de Goden?* Gelyk zy hier door ook den naam van Macchabeen gekregen hebben. Zie W. Goeree, *Kerkelyke en Waereltlyke verander.* p. 69.

Hier mede zullen wy eindigen. Dog zoo wy komen te bemerken, dat onze vlyt dies aangaande den Konſtoeffenaars genoegen geeft, zullen wy ligt wat breeder op een ander plaats in het betogen van diergelyke dingen (aangezien dat dit nog maar, als het ſpreekwoord zeit: *Om den kant heen gepraat is*) uitweiden.

Zeker zoo een Konſtſchilder mogt wanen dat zulke kundigheden van geen nut zyn, en dat het even-

evenveel is wat men de Waereld daar voor in de vuist stopt, hy zou daar even zoo breed meê staan, als die Korintische Historieschryver die van *Luciaan* uitgelachen word; om dat hy die naauwlyks een voet buiten Korinten gezet, en zelf geen veldslag op een muur geschildert gezien had, zonder de Wapenen of Krygstuigen te kennen, tot het beschryven van Oorlogsgeschiedenissen zig begaf, met daar toe dusdanig een voorbereiding te gebruiken: *De oogen verdienen meer geloofs dan de ooren, derhalve schryve ik, niet het gene ik gehoort, maar het gene ik gezien hebbe:* En hy had alles zoo naaukeurig doorzien, zeit gemelde Schryver, dat hy zeide, *dat de Draken der Parthers groote beesten waren, die in Persie, een weinig boven Iberie geteelt wierden; datze de zelve gewoon waren met spiessen; of lange staven, om hoog te heffen, om den aankomenden van verre een schrik aan te jagen, en datze de zelve in 't midden van den stryd op de Vyanden los lieten gaan, van welke 'er velen verslonden, en anderen van hunne beknellingen verstikt en dood gedrongen wierden.*

Wat my aangaat, ik oordeel dusdanige kundigheden (om alle bespottingen te ontgaan) den zulken welke zig in de oeffenschool van *Pictura* hebben begeven, inzonderheid om tot de verbeeldingen van Historien opgeleid te worden, van zeer groote nutbaarheid te wezen. Veragten zy mynen goeden raad, of willen zy zig niet verledigen tot dit te lezen, om het te weten, zoo mag ik my des wegen, de moeite van zoo veel nazoekens met reden beklagen.

Meermalen hebben wy geklaagt, dat de geboortetyd van sommige brave Nederlandsche

Konſtſchilders van ons (hoe veel navragens wy ook daar na deden) niet heeft konnen opgeſpeurt worden, als ook hun Beelteniſſen, hoe graag wy gezien hadden dat die nevens hunne Levensbeſchryvinge in ons Boek na malkander zig in print hadden doen zien. Dit zou ons ook gebeurt hebben met den grooten Haarlemſchen Konſtſchilder

PHILIP WOUWERMAN, zoo my zyn begravenisbrief, beſtempelt 1668 niet waar in handen gekomen, daar de oude Vinçent vander Vinne in dien tyd, op geſchreven had, dat hy was geſtorven in zyn 48 jaar.

Zyn Vader *Paulus* genaamt was een Hiſtorieſchilder, dog van geringe ſoort, en woonde te Haarlem, gelyk my van oude Haarlemiten verhaald is. By deze is het bedenkelyk dat PHILIP (welke de oudſte van zyn Broeders was) de beginſelen van de Konſt geleerd heeft, ten minſte de zugt tot de Konſt door de geboorten over geërft. Het zy daar meê zoo 't wil, ons ſtraalt van allen kanten toe, dat hy van zyn begin af Mecenaſſen heeft ontmoet, die hem zoo hoog boven de Nyd hebben opgebeurt, dat zy hare klaauwen aan hem niet ſlaan konde. Dus mag hy wel onder de gelukkige Schilders geteld worden.

Niemant moet my verdenken, als of ik beweren wilde dat het geluk der Konſtſchilders alleen van hunne begunſtigers of 't blint geval afhangt, geheel niet; de werken moeten vaſten grond hebben om den maker op te beuren; want dan is de roem beſtendig die anders van korten duur is, en als rook verdwynt. Maar ik noem zulke Konſtſchilders gelukkig, welke in hun leven *Mecenaſſen* ontmoeten die hunne Konſtwerken roemen en naar waarde beloonen, en in tegendeel zulke onge-

ge-

gelukkig, die nooit begunstigers ontmoeten of de waardy van hun Konst by hun leven betaald krygen. Van deze zyn 'er ons al vele ontmoet wier Konst eerst na hun dood, naar waarde betaald werd, daar zy even zoo veel van hebben als de doode zwynen, wanneer hunne hammen tot een dieren prys verkogt worden. Nu dit overgeslagen, onze WOUWERMAN was gelukkig, en hy verdiende zulks door zyn Konst waar door hy al zyne tydgenooten te boven streefde. 't Is waar dat zyn penceelkonst jaren na zyn dood tot een veel hooger prys als by zyn leven is op gestegen, als de *Dolfyn* van Vrankryk, en de Keurvorst van Beyeren, (die ook andere Hoven gaande maakten) de zelve alzins in Holland deden opkoopen. Maar dit betwist niet ons zeggen; dat hy in zyn leven gelukkig geweest is, want hy in zyn leven al vrugten van zyn arbeid heeft opgezameld 't geen hier uit blykt, en my voor waarheid berigt is, dat hy met zyn Dochter, die aan den Konstschilder *H. de Fromantjou* trouwde, 20000 Gulden meê ten Huwelyk gaf.

Dog dit alles voor by gestapt, elk moet verwondert wezen die zyn Konst kent, en ziet, zoo ten opzigt van de menigvuldige veranderingen der voorwerpen; als verbeeldingen van Jachteryen, Pleisterplaatsen, Pikeurbanen, Struikrooveryen, Bataljes, Plonderingen enz. yder in 't byzonder menigmaal door hem op paneelen afgemaald: en nogtans zoo geheel verschillig dat het een naar het ander geene gelykheid of overeenkomen heeft, nog in de voorname als min voorname vertoonzelen; zelf niet in Landschappen of gronden, ten bewys van zyn ryken geest, en vernuft, in 't bedenken van zoo menigerhande welstandige ver-

anderingen in zyne penceelwerken. Daar en boven heeft hy alles zoo eigen, en natuurlyk, of in zyn natuurlyken aart weten te verbeelden, dat de Beeltjes hoe klein somwyl, met den eersten opslag beduiden wat zy verrigten. Zelf in 't verbeelden van byzondere gevallen heeft hy dingen waargenomen die byna niet te bedenken zyn, dan van die welke die gevallen hebben by gewoont.

Ik heb verbeeldingen van strooperyen en plunderingen van dorpen, en gehugten van hem gezien, waar in de moedwil der soldaten, de schrik en bedeestheid der overrompelden, zoo natuurlyk, zelf in de wezens was waargenomen, dat de zelve schenen te spreken; dat een bewys is, dat hy alles met groote opmerkinge verrigt heeft: en dat hy zyn penceel zoo gereed ter uitvoering gehad heeft, als zyne bedenkingen, blykt aan het onnoemelyk getal van konststukken, waar meê alle berugte, zoo binnen als buitenlandsche kabinetten, en konstvertrekken pronken.

Ziet men Bataljes van hem verbeeld, men ziet het driftvuur Paerd en Ruiter uit de oogen schitteren, in de vlugtigen de vrees, in de verminkten de pyn, en in de afgemaaiden de doodverf op de lippen geschildert.

Daar en boven heeft hy ook inzonderheid zyn Konst en oordeel doen blyken, in de welstandige schikkinge van zyne werken: in de konstige verdeelingen van ligte voorwerpen tegens bruine, en weder bruine tegens ligte, niet met verspreide flikkeringen die 't oog des aanschouwers dan hier dan elders na toe trekken, maar in breede partyen, waar door het oog op het voorname blyft gevestigt. En wat zyn penceelbehandeling aangaat, de zelve is smeltende, vet, en toetsende. En dus ont-

ontheft van zwaarmoedigheid, en geſtrekte nettigheid, ſchynen zyne Tafereelen al ſpelende geſchildert. Eindelyk de Wykingen van zyn gronden, inzonderheid wel weten in agt te nemen.

'T gaat niet zelden heel ongelyk omtrent de berigten van dingen die in 't leven van ſommige Konſtſchilders zyn voorgevallen. Van eenigen kan men naauw iets ontdekken, van anderen word 'er weer zoo veel verteld dat het zyn werk aanheeft, om te weten, welk voor waarheid men zal te boek ſtellen, inzonderheid alsmen den regten grond niet weet waar uit het verhaalde zynen oorſpronk heeft. Dus is het met onzen PHILIP WOUWERMAN gelegen. Sommigen zeggen dat hy een Zoon had, die zig in de Konſt oeffende, en dat hy bedugt zynde dat hy den luyaard na zyn dood zoude ſpelen, wanneer hy bezitter van alle Modellen en Teekeningen zoude wezen, beſloot de zelve te verbranden, om dat hy zelf yveren zoude. Anderen, dat hy in onmin met zyn Broeder *Pieter* leefde, en overzulks hem niet gunde dat hy voordeel uit zyn zweet zou genieten. Anderen weer verhalen, dat het niet zyne, maar teekeningen van andere Meeſters waren, die hy voor zyn dood deed verbranden. Dit is wel de waarheid, maar zy dient ontbolſtert, om de reden (anders gelykt het wel dollemans werk) daar van t' ontdekken. Dit zal geſchieden door 't volgende berigt, waar uit met een de ware oorzaak des ongelukkigen uitgangs van *Bamboots* te voorſchyn komt.

Van dezen zeiden wy in zyne Levensbeſchryving dat hy hier meer geld voor zyn Penceelkonſt kreeg, dan in Italien; maar hebben nader berigt zynde ontdekt dat hy daar zoo breed niet by ſtond; want in

zyn tyd wierd de Konſt van WOUWERMAN, om het lieffelyk Penceel, en aangename voorwerpen al van elk bemint; het geen dat den voortgang van zyn ſtukken (die 'er ſomwyl wat droevig en donker uitzagen) vertraagde. Dog dit zou 't hem niet alleen gedaan hebben, wyl de Konſt van WOUWERMAN inzonderheid in dien tyd niet tegens de zyne konde ophalen; maar dit kwam'er by. 1 Dat hy niet ſpaarzaam was wanneer hy geld had. 2 Dat hy zyn Konſt niet tot lager prys geven wilde, dan hy gewoon was te Rome daar voor t' ontfangen. 3 Dat hy weinig voortkruyers had. 4 Dat hy voor Keelbeulen, (Konſthandelaars wil ik zeggen) niet wilde ſchilderen, of hun eenig voordeel geven, die hem gevolgelyk dan ook lieten dryven. Dit maakte hem droefgeeſtig, en mistrooſtig, dog hy bleef egter ſtyf koppig zonder iemant ten gevalle te komen, waar door hy zig in een armoedigen ſtaat bragt? zoo dat hy zyn huiswaard, en naaſte bloedverwant, een broodbakker by wien hy t' huis lag, zakgeld moeſt afvergen, die 't hem weigerde te geven zeggende: *dat 'er* 200 *gulden voor een zyner ſtukken geboden wierd, waarom hy die niet liet glippen en zig daar van bediende?* Dit kropte hy almeê op by de reſt. Maar 't geen hem wel 't meeſt aan 't hart ging, was, dat de oude *Jan de Wet* Schilder en Konſtkooper die hem die gemelde ſom geld geboden had, hem de weigering betaald zette. WOUWERMAN die dit gemelde ſtuk nu dikwils en met groot opmerken beſchouwd had, werd van *de Wet* verzogt, een ſtuk van de zelve grootte en inhoud te maken, 't geen hy volgens het vaſte denkbeeld dat hy daar van had, werkſtellig maakte. Dit gedaan zynde bragt gemelde *de Wet* alle ſoort van konſt-

be-

beminnaars by WOUWERMAN om 't zelve te zien, en liet *Bamboots* muffen, zeggende: (onder ſchyn als of *Bamboots* dit van hem afgezien en nageaapt had) *Men wil het dog al van de zulken hebben die te Rome geweeſt zyn enz.* Deze ſpyt konde hy naar 't ſchynt niet verzetten, maar zy vervoerde hem tot wanhoop en eindelyk tot een ſchandige dood.

Dit kwam *de Wet* niet zoo haaſt ter ooren of hy maakte zig voor WOUWERMAN Meeſter van zyn Koffer met Modellen, Teekeningen en Schetſen, eer iemant de Neus daar in ſtak, van welken koſtelyken voorraad (*des eenen Dood is des anders Brood*) WOUWERMAN zig wel heeft weten te bedienen, zonder dat iemant wiſt hoe hy 'er aan kwam. Dit waren nu de Teekeningen waar van ik gemeld heb, die hy op zyn ſterfbed leggende voor zyn oogen dèed verbranden; op dat de Waereld niet weten zoude na zyn dood, met wiens kalveren hy geploegt had.

Dus heeft het den Konſtſchilder *Roeſtraten* die *Bamboots*, *Jan de Wet*, en WOUWERMAN gekent en omgang met de zelve gehad heeft, aan *Michiel Carree* (in Engeland zynde) verhaald. En ik geef het weder zuiver over, voor den zelven prys waar voor ik het ontfangen heb, zonder daar iets af, of toe te doen.

PHILIP had ook twee Broeders *Pieter* en *Jan* die nevens hem de Konſt oeffenden.

PIETER verbeelde veeltyds, Stalletjes, Pleiſterplaatſen, inzonderheid Valkejachten te Paerd met Juffertjes, dat aangenaam en voor elk bevallig is. De Paertjes en Beeldjes wel geteekent, uitvoerig en net genoeg geſchildert, dog niet zoo kragtig los, en teekenagtig getoetſt.

'T gaat met de Konſt, als met Reizigers die een

een oogwit hebben; sommige zullen de gemeene wegen gaan, andere toepaden inslaan, en daar door hunne makkers voorkomen, om eerder tot hun bedoelinge te geraken.

'T is bedenkelyk dat PIETER ook al zyn vlyt en yver zal hebben ingespannen, gespoort door zyn Broeder, die hem in de Konst voor uit draafde, maar is dog altyd agter gebleven. Egter moeten wy zeggen: dat hy een fraai Konstschilder geweest is, in dat deel der Konst, 't geen hy voor zig verkoren had.

JAN hun jongste Broeder was een Landschapschilder, en oeffende die Konst mede tot Haarlem. Maar van zyn Penceelkonst zeitmen weinig, om dat jong gestorven is; te weten in 't jaar 1666, twee jaar voor zyn oudsten Broeder Philip, die op den 19 van Bloeimaand 1668 zyn leven eindigde. Tot Haarlem by *L. vander Vinne* heb ik een van zyne Penceelwerken gezien, 't geen een Bergagtig Landschap verbeelde. Voor aan was een bruine voorgrond, met ruigt en onbesnoeit geboomt beplant, waar tegen zig 't verschiet klaar en helder gedaagt als in een lage valey vertoonde. De voorgrond inzonderheid was geestig, brokkelig, en in d'eigen kleur geschildert, als men de zelve van Philip in zyn vroegen tyd ziet, toen hy de gronden wat eenkleuriger schilderde, dan naderhand.

Wat roem oudtyds Athene de School der Geleertheid gehad heeft: hoe in later tyd Rome, de kweekschool der Schilderkonst geagt wierd te wezen: als ook hoe zy hare Leerlingen uit alle oorden, om hare schoone voorwerpen, heeft weten uit te lokken; ja met hoe groote drift velen hun

hun Vaderland vaarwel zeiden, derwaarts zig wendende, om hunne zugt, en neiginge te voldoen, hebben wy meer als eens voorheen aangewezen, en ſtaat nader bekragtigt te worden, door het voorbeeld van den voornamen Konſtſchilder

JAN BABTISTA WEENINX gebynaamt de *Ratel* * geboren tot Amſterdam in 't Jaar 1621.

Zyn Vader Jan Weeninx was een vermaard en Konſtig Bouwmeeſter, waarom hy ook door de wandeling genoemt wierd, *Jan met de Konſt.* Deze hem te vroeg, en als hy nog maar een jaar oud was door de dood ontrukt, geraakte hy onder het beſtier van zyn Moeder en Voogden die hem, die byzonder leesgierig was, by een Boekverkoper beſtelden, om verſtand van den Boekhandel te krygen. Maar wanneer zyn Meeſter met hem niet konde te regt raken, doordien hy in ſteê van agt op den Winkel te ſlaan, alle Papier dat hy maar bekomen konde beteekende, zoo beſtelden zy hem in een Lakenwinkel, maar het was al 't zelve, waarom hem zyn Moeder, om dat hy niet anders doen wilde, en zy hem van harte beminde, hem ten gevalle beſtelde om de gronden van het teekenen te leeren by eenen *Jan Micker*, een gemeen Schilder; naderhand by den vermaarden *Abraham Bloemaart* tot Utrecht. Daar won hy in korten tyd veel in de Konſt aan, en beſteede zelfs zyn buiten tyd neerſtig in 't teekenen naar 't leven, zoo wel van oude vervalle Schuuren, Huizen, als andere dingen die hem teekenagtig voorkwamen. Eindelyk leerde hy nog omtrent twee jaren by *Nicolaas Mojert*, wiens behandeling

* Deze bynaam kreeg hy in de Roomſche Bent, om dat hy zig wat verhaaſte in 't ſpreken, en wat ſtootende ſprak, 't geen hy uit een ſoort van beroertheid gehouden had.

deling hy zoo even eens wist na te bootsen, dat men tusschen die van hem en zyn Meesters stukken geen onderscheid konde zien. Waar na hy by zig zelf de Konst voort oeffende, en veel fraaije stukken in dien tyd schilderde.

Met zyn 18 jaar trouwde hy met de Dochter van den Landschapschilder *Gillis Hondekoeter*, den Grootvader van *Melchior Hondekoeter*, die uitmuntende was in 't schilderen van allerhande Vogelen.

De reislust die hem van jongs af aan in 't hoofd gemaalt had, en waar van hy eerst door zyn Moeder, naderhand door 't trouwen belet werd, groeide zoo sterk aan, dat hy (niettegenstaande hy vier jaren getrouwt was geweest, en een Zoon had van 14 Maanden, die nog leeft) voornemens wierd, om in der stilte, en zonder daar iemant, ook niet zyn eigen Vrouw, kennisse van te geven, door te gaan. Gelyk hy ook vervolgens deed.

Zyn Vrouw die hem miste, en nergens konde opspeuren waar dat zy ook naar hem omhoorde, werd agterdenkende, om dat hy dikwerf getoont had groote geneigtheid te hebben van Rome eens te zien. Dus maakte zy verscheiden van zyne vrienden op, om door de Steden van Holland, nazoek naar hem te doen, die hem eindelyk te Rotterdam aantroffen, en hem zoo veer bepraaten, dat hy met hun weder naar Amsterdam scheepte, onder beding dat hy maar behoorlyk afscheid wilde nemen.

Dit stuk ging aan, onder wederbeding dat hy niet langer dan vier maanden soude uitblyven: dog heel noode, en tot groote droefheid van zyn Moeder en Echtgenoot. Maar deze vier maanden verwisselden zig in vier jaren, aangezien hy om zyn groot

ver-

1
3
2
4

vernuft en uitſtekende Konſt alom in Rome bemind wierd, en de handen zoo vol werk kreeg dat 'er geen eind aan ſcheen te zullen wezen. Des hy na het verloop van twee jaren (gedreven door liefde tot zyn Vrouw) aan den Kardinaal *Pamfilio*, (in wiens dienſt hy toenmaals was) meermalen verzogt een reis naar Holland te mogen doen; om zyn Vrouw en Zoon die hy daar gelaten had te mogen zien. Maar dit alles kon niet helpen by den Kardinaal, die hem by uitnementheid beminde, en om hem van zyn voornemen te verzetten hielp in dienſt van den Paus *Innocentius*, voor wien hy een groot werk maakte, waar toe hy nog verſcheide anderen in zyn dienſt had. De een en de ander beſpeurende zyne geneigtheid, droegen hem voor, dat hy zyn Vrouw zoude tot Rome ontbieden. Dit maakte hy werkſtellig door verſcheiden brieven, met betuigingen van zyn groot verlangen, met verzekeringen dat zy daar welkom wezen zoude, en hoe de Paus, en Kardinaal beloften hadden gedaan van aan zyn Zoon dienſt te doen, en hem te bezorgen met een ampt. 't Een en 't andere deed haar beſluiten, om te ſchryven aan haar Man, dat zy op zoo een tyd, en met zulk een Schipper op Rouaan meende te varen, en van daar haar reis voort te zetten naar Rome.

Zoo haaſt als deze blyde tyding kwam, werd 'er ſtraks aan alle *Nunciuſſen* en *Gouverneurs* van al die plaatſen die zy moeſt doorreizen geſchreven, om haar buiten onkoſten, goed geleide te bezorgen. Dog alles te vergeefs; want hare vrienden hadden haar onderwyl weten om te praten, haar voornemen geſtuit, en daar van afgeſchrikt, met te zeggen, datmen haar daar zynde in een Klooſter zou zetten, dat 'er voor hem Vrouwen genoeg

noeg waren, en diergelyke voorſpellingen; want hare Vrienden die alle Gereformeert of Mennoniſt waren, waren met een vooroordeel tegens de Roomsgezinden voor in genomen. Zy zond dan door hare Vrienden opgerokkent een brief van een geheel verſchilligen inhoud naar Rome, te weten dat zy van voornemen verandert was, en niet wilde komen in zoo een Land, enz. Wat raad? zyn liefde drong hem om haar zelf te halen, zoo, dat wanneer hy geen verlof daar toe konde bekomen, hy in der ſtilte van Rome vertrok, en liet een open brief in zyn vertrek, waar in hy te kennen gaf, dat hy voornemens was binnen den tyd van drie Maanden weder te keeren.

Hier zynde werd hy van yder aangezogt, en gebeden om iets te willen maken. Zelfs de grootſte liefhebbers van Konſt lieten hem niet ongekwelt, zulks het hem niet mogelyk was zoo haaſtig weder te konnen vertrekken, ſchoon 'er geduurig Brieven van den Kardinaal *Pamfilio*, en anderen kwamen.

Zyn Vrouws Broeder, die te Utrecht woonde, ging hy bezoeken, en bleef daar om de gezonde lugt wonen, dog wilde egter alle jaren weder naar Italien. Maar daar kwam niet af: want zyn Vrouw en goede Vrienden, waar onder menſchen waren van den eerſten rang, verbaden hem t' elkens, en verydelden dus dat voornemen, waar door het daar na geheel is agter gebleven.

In dien tyd heeft hy veel voorname konſtſtukken gemaakt, en zou 'er meer konnen gemaakt hebben, indien hy zoo veel brave luiden niet aan zyn ſnoer gehad hadde, die hem geſtadig van zyn werk aftroonden om zyne ſpraakzaamheid en verſtand, zoo in geeſtelyke als waereldlyke zaken.

Maar

Maar als hy eindelyk overweegden 't verlies van zyn kostelyken tyd, door den aanloop van al 't gezelschap, ging hy twee uuren boven Utrecht, by het dorp de Haar, op het oud Adelyk Huys ter Mey woonen, om aldaar zyn Konst met minder verlet te oeffenen, alwaar hy in 't laatste van het derde jaar kwam te overlyden, in den ouderdom van 39 jaren. Hy liet twee Zoonen na; waar van de ondste 16 jaar zynde, nog leeft en de Konst oeffent.

't Geen tot luister van zyn naam moet gezegt worden, is dit, dat 'er voor hem geen bekent is geweest, die zoo de Konst in 't algemeen verstaan heeft, als hy. En daarom is hy by alle Konstkenners hoog geschat geworden, om dat hy niet een deel van de Konst, als anderen, maar de zelve in alle deelen volmaakt verstond. Het zy dan dat hy Beelden, Dieren, Landschap, Zee, Stilwater met Schepen, enz. maakte, elk was in zyn soort even natuurlyk en konstig, zoo dat hy alle Konstschilders te gelyk na de kroon dong, ja zelfs met *van Aalst*, vermaard in doode Vogels, en *Emanuel de Wit*, geroemt om zyn wetenschap in de Doorzichtkunde, om stryd geschildert heeft.

Het vast begryp dat hy van de verschillende voorwerpen had, en de ligte bevatting van de onderscheiden behandelingen, deed hem alles onderneemen, zelf het schilderen met duim en vingeren, daar in navolgende Kornelis Ketel, daar *van Mander* van meld, in zyn Boek op pag. 195. Hier toe nam hy ten voorwerp eenen *Orions*, opzigter van den Doms tooren, en bediende van het *Capittel*, die een beminnaar van de Konst was, ook by wylen het penceel hanteerde. Dit pourtret geleek wel, en stond wat van de hand gezet, zoo le-

levendig en kragtig, al of 't door het penceel geſchildert waar geweeſt. Ook was hy inzonderheid in 't groot uitnement vaardig, zoo dat zyn zoon, die my dit zelf mondeling betuigt heeft, hem op eenen dag verſcheiden malen heeft zien beſchilderen, een doek van 6 a 7 voeten breed, daar Gebouwen, Zee en Schepen, of een Bul en verſcheide Honden naar het leven geſchildert, in kwamen, met een Landſchap en ander bywerk. Van gelyke drie pourtretten levensgroot half lyf met bywerk te ſchilderen op een Somerſen dag, was voor hem maar ſpeelen gaan. En ſchoon zyne geneigtheid wel het meeſt naar het groot helde, nogtans verſtond hy 't kleen ſchilderen meeſterlyk, dog daar was geen grooter laſt voor hem als het kleen en uitvoerig ſchilderen, dat hy ſteeds verwenſte. Hierom ziet men dat ook maar zelden.

Het Konſtſtukje verbeeldende een vrolyk gezelſchap, ſommige zeggen de Verloore Zoon, dog 't meeſt bekent door den naam van 't piſſend Jongetje, nu door Nik. Verkolje uitvoerig in zwarte Konſt gebragt, is geeſtig van vinding, konſtig in zyn t'zamenſtellingen, en met een klikkend en vet penceel geſchildert. Het beruſt thans in 't Kabinet van den konſtliefdigen David Amori.

Maar het eenigſte en uitvoerigſte Konſtſtuk dat in Nederland bekent is (de reſt is opgekogt en naar buitenlandſche Hoven verzonden) is by de erfgenamen van den Heer Wiltſchut tot Amſterdam, het geen zodanig uitvoerig geſchildert is, dat het voor de Konſt van *Dou* of *Mieris* niet behoeft te wyken. Dit niettegenſtaande heeft men hem dikwils hooren zeggen: *dat het hem bedroefde en leet was, dat hy met zyne handen niet kon uitvoeren,*

't geen

't geen hy met zyn verſtant begreep. Zyn Beeltenis van Bartol. van der Helſt geſchildert, en van ons gevolgt, ziet men in de Plaat C. 1.

Zoo eenige Stad in Holland mag trots wezen, om dat zy ten wieg verſtrekt heeft van doorluchtige mannen, zoo mag het Delf wezen, om dat zy buiten andere vernuftelingen ook de Waereld door berugten

DAVID BECK, gebentnaamt den *Gulden Scepter*, uit haren ſchoot heeft voortgebragt. Deze geboren op den 25 van Bloeimaand des jaars 1621 werd genoemt naar zyn Vaders broeder, die een braaf Dichter in dien tyd was, en tot Aarnhem in Gelderland overleden is.

Hy heeft nevens anderen ook den beroemden Ant. van Dyk, Ridder en Schilder des Konings van Engeland, tot leermeeſter gehad. Zyn braaf penceel en wellevenskonſt maakten hem by de meeſte grooten van Europa geagt: gelyk hy in gunſt raakte by Koning Karel den eerſten, wiens Zoon Karel den tweden, den Hertogen van Jork en Glocheſter, als ook Prins Robbert, hy in hunne Jeugt heeft onderwezen in de Teekenkonſt. Daar na quam hy in dienſt van den Koning van Vrankryk, ook van Denemarken, en eindelyk van Koningin Kriſtina van Zweden, die hem inzonderheid boven anderen beminde, verſcheide geſchenken gaf, en hem haren eerſten Kamerheer maakte. *De Vrouwen* (zegt de ſpreuk) *hebben de Mannen lief, en zy weten waarom.*

Hy nam in dien tyd voor, als haar Majeſteit een ſpeelreis na Vrankryk doen, en te Parys eenige tyd vertoeven zoude, een reis naar Holland te doen. Hy nam tot dien einde oorlof van haar, onder voorwending van zyne vrienden te willen bezoe-

ken welke hy in vele jaren niet gezien had, en na welke hy verlangde. Maar men zeit dat zy die voorwending verdagt hield, en geloofde dat hy zogt heen te gaan om nooit weder te keeren, gelyk ook gebeurt is; want hy op den 20 van Wintermaand 1656 binnen 's Gravenhage (niet buiten vermoeden van vergif gedronken te hebben) kwam te overlyden.

In dienſt zynde van zyn Koningin heeft hy Italien, Spanjen, Vrankryk, Engeland, Denemarken, en alle Hoven van Duiſchland bezogt, om alle Potentaten en Doorluchtige Perſoonen voor haar uit te ſchilderen, dien zy dan haare Beeltenis uit glorie van bekent te willen wezen, door onzen DAVID BECK geſchildert deed aanbieden. Op welk doen de groote J. van Vondel dit vaers gemaakt heeft.

De liefde tot de Konſt luikt op met grooter hope
Van eer en prys, nu BECKS *de Vorſten van Europe,*
Uit laſt der Koningin, door zyne Konſt hertcelt,
En hun Chriſtyn vereert, in haar onſterffelyk beelt.
Zoo word Guſtavus bloed, van Hof, tot Hof geboren.
Wie klaagt dat aan deês verf en wiſſel word verloren?

Dit doen leide hem, als het ſpreekwoord zeit, geen wind eyeren, maar bragt hem wel blinkende voordeelen by. Zyn vrienden getuigen dat hy door deze voordeelige gelegenheid negen goude ketenen en Medalien te ſchenk van Koningen en Vorſten gekregen had, en onder die een van zyn Koningin. Zeker die groote Vrouw deed veel om naam te maken. Zie hier Lezer (gemeene koſt is by wylen zoo ſmakelyk als de koſtbaarſte) een gering ſtaal. In de Stad St. Gewer, in 't Graafſchap Heſſen, had men

men outyds voor gewoonte (en ſomwyl nog) dat men den vreemdelingen een koperen Halsband, van Keizer Karel daar toe gegeven, wanneer zy aan den waterkant geleid worden, daar de zelve vaſtgehegt is, om den hals ſlaat, en daar op vraagt: of zy met Water of met Wyn willen gedoopt wezen? Die 't water begeren, krygen onvoorziens een emmer vol daar van over 't hoofd. Dog die wyn eiſſchen geven daar toe een ſtuk geld. De Koningin Kriſtina daar zynde gaf tot dit gebruik een konſtig gedreven zilvere ſchaal of beker, waar door haar mildadigheid gemeld word, zoo lang dat gebruik ſtand houd.

Maar laat ons weder tot onzen DAVID (wiens Beeltenis in de Plaat C. 2. ſtaat) komen.

Van hem word getuigt dat hy zoo ongemeen vaardig was in 't ſchilderen, dat de Koning van Engeland, boven gemeld, eens tot hem zeide: BECK, *'k geloof dat gy te Paerd zittende zoud konnen ſchilderen.*

In den jare 1653 te Rome zynde, werd hem door de Bentvogels, (ik wil hen liever noemen opſnappers, want hy zelf was de Bentvogel dien zy plukten) groote eer bewezen, 't geen blykt uit den ſtaart van 't Vaers 't welk zy op zyn Doopmaal uitgalmden. Doe daar by dat zyn Bentnaam door zeſtig handen was ondertekent, zoo kond gy ſtaat maken wat hem dit ſmulmaal kwam te koſten. Zie hier de Kopy van 't Vaers:

Uw vriendelyk ontmoet, en uw beleefde reden
Die wyzen duidelyk, dat gy zyt de Perſoon,
Die menig heeft vertoont, de Koningin van Zweden;
Door uw vermaard penceel, zoo waardig by de Kroon.

 Wat

Wat ſtaat ons nu te doen? dat wy u gaan erkennen,
In de Romeinſche Bent, met eenen nieuwen naam,
Die als op vleugels door de Waereld zal gaan rennen;
Dit's 't algemeen beſluit: Wy roepen al te ſaam.
Viva de Gulde Scepter.

Den 7 van Wintermaand 1653. Hy was een ſchoon en wel gemaakt Perſoon, dog niet kloek.

Ik heb in het eerſte Boekdeel op pag. 333 gemeld van den potſigen *Adriaan Brouwer*, dat hy twee maal begraven wierd. Maar van DAVID BECK werd verhaald dat hy tweemaal geſtorven is, en wilje weten hoe? Hy, reizende door Duitſland werd door een onvoorziene ziekte beloopen, die hem in dusdanig een langwylige flaaute bragt, dat 'er geen ander beſluit van te maken was, dan dat hy waar overleden. Over zulks werd hy, gelyk gewoonlyk geſchied, uitgetrokken, en uitgeſtrekt op zyn ledikant geleid. Wat gebeurt 'er? zyne twee knegts zitten in 't zelve vertrek, en ſpoelen met een glas wyns de zwarigheid van hun hart. Onder 't over en weer drinken zegt een van deze, ligt wat kortswylig en wulps van aart, dat wy 't onzen Heer ook eens preſenteerden, hy heeft het in zyn leven zoo wel geluſt, en ſtaat met een op en duwt hem den roomer met wyn aan den mont. Door den reuk van den wyn (naar allen ſchyn) wat tot zig zelven gekomen, opent hy zyn lippen en ſlurpt een weinig daar van in. De knegt dit ziende verzet zig daar niet over, maar zeit tegen zynen makker, kyk, onzen Heer luſt ook wyn na zyn dood, en zet hem het glas andermaal aan den mont, waar uit hy een

een goeden teug deed, op dien zelven ſtond bekwam; en jaren na dien tyd leefde.

Dit zeltſaam voorval zoude ik zoo ligt niet voor waarheid aannemen, ten zy 'er diergelyk niet in myn geſlagt waare voor gevallen. Myn Grootvader van Moeders kant, en waar na ik ook vernoemt ben, wonende te Utrecht, op den Steenweg, in 't Blaau Rokje, kwam in den ouderdom van 17 jaren (zoo 't aan yder die daar tegenwoordig waren toeſcheen) te ſterven: werd gevolgelyk uit getrokken, op ſtroo geleid, en de Vryſters in de buurt in geroepen, om het Lyk (volgens dies tyds gewoonten) met Palm, Laurier, en Bloempjes toe te maken. En men was al bezig om een krans tot zyn hoofd te vlegten, wanneer zy het ſtroo hoorden ritſelen, en hem die zy meenden dat dood was, zagen de gordynen open ſchuiven, waar door zy alle van ſchrik over hoop vielen. Straks de bloemen weg, en hem warme wyn ingegeven, voorts in een gewarmt bed geleid, waar door hy bekwam; gelyk hy ook naderhand getrouwt is geweeſt, en zeven Zonen en drie Dochters heeft gezien.

Na de Dood van *David Beck* kwam de Londenaar JOAN COUPER (na dat hy een wyl zyn verblyf in Amſterdam gehouden had) aan 't Hof van Zweden, en voorts in dienſt van Koningin Kriſtina. Hy werd in zyn tyd voor den beſten pourtretſchilder in waterverf gehouden, hebbende de Konſt geleerd by eenen Olivier een Engelsman, die voor Koning Jakob, en Karel Stuart, veel groote Hiſtorien in waterverf geſchildert heeft, welke in een galery geplaatſt, langen tyd, hun ſtand gehouden hebben.

Sandrart, meld ook in dien tyd van eenen Engels-

gelsman GELSDORF genaamt, die veel pourtretten in Engeland heeft gemaakt. Dog hy kon niet teekenen, waarom hy ook genootzaakt was door iemant anders den omtrek van 't wezen op papier te laten teekenen, 't geen hy dan met een naalt doorgeprikt, op zyn paneel doorſponſte. Diergelyke ſoort ontmoet ons nu en dan al meer. Dog wy hebben onze pen niet voor krukken en breekebeenen verſneden.

Breemen heeft ook al vroeg geheugniswaardige Konſtenaars uit zynen ſchoot zien ontſpruiten: onder deze word een braaf Hiſtorieſchilder, door de wandeling QUANT genaamt, geteld. Deze ſchilderde in 't jaar 1620 de zoldering der zoogenaamde Gulde Kamer van het Raathuis als ook verſcheiden groote Konſtwerken, die nog in de oudſte Stamhuizen tot Bremen gezien konnen worden. Ook een SIMON PETER TILMANS, *Schenk* gebynaamt, een braaf Landſchapſchilder en die vele jaren zig in Italie had geoeffent. Dog dees begaf zig naderhand tot het ſchilderen van pourtretten, daar hy zoo uitſtekende in werd dat hy nevens de beſten van zyn tyd mogt geſtelt worden, gelyk hy ook de eer gehad heeft dat hy de Beeltenis van Keizer Ferdinand tot Weenen geſchildert heeft.

Deze had ook een Dochter die de Konſt oeffende. Ik heb Landſchappen, Beeldjes, inzonderheid Bloemen van haar gezien, die uitvoerig naar 't leven met waterverf geſchildert waren.

Zyn Beeltenis door *Chr. Hagens* in koper geſneden 1668, toen hy 67 jaren oud was, gaat in print uit, waar onder ſtaat,

Dit's TILMANS *beeltenis, die boogden op geslagt,*
Nog roem; maar d'eer van God: de rest als niet geagt.

Waar van wy ons hebben bedient in de Plaat C. 3.

Hendrik Bokelman Koopman tot Amsterdam is zyn Dochters Zoon.

Deze Levensbeschryving behoorde vroeger geplaatst te zyn geweest. Dog gebrek van tydig berigt is oorzaak dat 'er somwyl een breuk tegens de wyze der schikking van ons pennewerk (buiten onze schult) begaan word. 't Zelve moeten wy ook in opzigt van den braven Rotterdamschen Konstschilder HENDRIK MARTENSZ. bygenaamt ZORGH tot onze verschooning zeggen. Deze bynaam werd aan zyn Vader (welke naar dien eenvoudigen tyd MARTEN KLAASZ. ROKES genaamt werd) gegeven; om dat hy Marktschipper van Rotterdam op Dort zynde, altyd zoo veel toezigt en zorg voor de lading en bestelling droeg, dat men, wanneer iemant iet te bestellen had waar aan gelegen was, door gewoonte zeide: geef het ZORGH meê: gelyk ook tot zyn roem verhaald word dat hy eens een zak met 1000 gulden had aangenomen waar naderhand niet naar gevraagt wierd, 't geen hy aan yder bekent maakte, en naar een lange wyl zig daar van ontsloeg, met den zelven over te geven aan de Armbezorgers van de Gereformeerde Kerk, mits zoo den eigenaar, daar van opkwam zy daar aansprekelyk voor waren, of moesten verantwoorden.

Deze goede ouden Man gestorven, kwam 't Markt schipperschap op onzen HENDRIK MARTENSZ. ZORGH, welke daar om niet afliet te schilderen, maar

met groote yver en zugt de Penceelkonſt oeffende. Waarom wy ook zyn Beeltenis uitvoerig door hem zelf geſchildert op zyn 34ſte jaar 1645, geplaatſt hebben in de Plaat C. 4.

Hy was een Leerling van Dav. Teniers, als aan zyn eerſte penceelwerken klaar te zien is, en van Wilm Buitenweg die gezelſchappen van Juffrouwen Heeren en Boertjes ſchilderde. Dog hy heeft zig niet altyd by die wyze van ſchilderen gehouden. By zyn Neef HENDRIK ZORGH Makelaar en beminnaar van Schilderkonſt tot Amſterdam, heb ik verſcheiden Konſtſtukken van hem gezien, inzonderheid twee. Het eene verbeeld een Italiaanſche Markt, met veel gewoel van beelden, en voor aan een vrouwtje dat uitſtalt met verſcheide ſoort van doode Vogels. Het ander verbeeld een Vismarkt, meê vol gewoel. De Viſch in dit, en een korf met levende Hoenders, Eenden enz. in 't ander ſtuk, zyn uitvoerig en Konſtig naar 't leven geſchildert: Vorders de beelden gronden en agterwerken, hebben een zweem van de penceelbehandeling van Tomas Wyk: gelyk daar ook nog een groot ſtuk hangt, waar in verbeeld word een Boerevreugt, waar in de beelden grooter zyn, en veel gelykenis hebben naar de handeling van Jan Mienze Molenaar.

Hy ſtierf, het kluwen van zyn levensdraad door het tydlot ontwonden zynde, in zyn eenentſestigſte jaar, 1682.

Thans verſchynt ook de Gouwenaar JAN DUIVE, Leerling van Wouter Crabeth. Deze was een vaardig en goed ſchilder van pourtretten. Hy heeft in zyn tyd den Minnebroer Gregorius Simpernel na zyn dood geſchildert, 't geen wel gelukte, en overzulks hem groot voordeel bybragt,

niet

niet van den genen die 't hem had doen ſchilderen; maar door dien hy 'er zoo menigte ſchilderde voor zyne vrienden en kenniſſen; uit welk inzigt hy ook het eerſte pourtret om niet geſchildert had, denkende dat die Doode, vele levenden verwekken zoude, gelyk ook geſchiede. Hy ſtierf tot Gouda van een ſchielyke beroertheid in 't jaar 1649. En zyn medeleerling JAN GOVERTSZ. VERBYL volgde hem na, op den weg naar d'Eeuwigheid, gelyk ook mede zyn yverige Leergezel, AART VAN WAAS. Deze had Italien en Vrankryk bezogt, en wedergekeert zynde te Gouda om de vrugten van zyn arbeid te doen zien, ſtierf weinig Maanden na den eerſtgemelden zynen medeyveraar in de Konſt. Hy ordoneerde en ſchilderde aardige Boerteryen. Hy had ook by den Plaatſnyder Reynier Parzyn, 't Etzen geleerd, en liet verſcheiden printen van zyn ſnakeryen uitkomen, en men ziet nog verſcheide teekeningen van hem met potloot geteekent.

Om dezen tyd, en uit dezelve School, en Stad en Konſtgenoot van den voorgemelden, was een DIRK MEERKERK, geboren in de gewezen Brouwery van den Paſſer voor in de Keizerſtraat. Deze reisde op zyn Konſt naar Romen, woonde daar, en by de Biſſchop van Nantes veele jaren. Onbekent en onverwagt aan zyn Ouders huis gekomen, vraagde hy hoe het met hunnen Zoon al ging, en of zy in korten tyd niet van hem gehoord hadden, of hem t' huis wagtende waren, 't geen hun nog geen agterdenken zoude gegeven hebben, ten zy de Moeders neus ontſprongen waar, en zy hem dus 't eerſt kennende wierd. Maar na hy een korten tyd t' huis gekomen was, komende van een Begraaffenis, viel hy in 't water, by de Lange Brug

niet veer van zyn Ouders huis, en verdronk. En gelyk volgens het ſpreekwoord 't eene ongeluk het ander volgt, zoo gebeurde 't ook, want hunne aller Tydt-, Stad-, Konſtgenoot, en goed Schilder KORNELIS DE VISSCHER, (wiens werk geprezen word, ſchoon hy dikwils met 't hoofd gekwelt, of als men gemeenlyk zeit, 't niet vaſt had) komende van Hamborg verdrinkt op Zee.

'T waar onverſchoonbaar, daar wy nu al verſcheidenmalen Oudtydze Goudze Schilders hebben ten Toneel gevoert, nu ook aan

JAKOP REUGERS BLOK, niet te gedenken, alſchoon ons zyne geboorten en ſterftyd onbekent blyft. Vermits bekent is dat de groote P. P. Rubbens (wanneer hy de Nederlandſche Steeden doorreisde om de Konſtſchilders te bezoeken) ook inzonderheid tot Gouda by hem op zyn Schilderkamer is geweeſt, en tot zyn roem getuigde; dat hy onder al de Konſtenaren in Nederland geen gevonden had, die hem in 't ſchilderen en teekenen van Doorzigt- en Bouwkunde gelyk was.

In zyn jeugt had hy Italien en Rome bezogt, en met vlyt zig in de Konſt geoeffent. En alzoo hy zig ook op de Veſtingbouwkonſt verſtond, raakte hy in dienſt van de Koning van Polen, die hem inzonderheid beminde; maar dit was ook met een de rede dat de Hovelingen hem haatte, en alzins (gelyk men zeit) den voet dwars zetten, waarom hy afſcheit verzogt, en naar zyn Vaderland vertrok; daar hy gelegenheid vond om den Overſten Perſival (die by Prins Fredrik Hendrik in grootagting was) de Wiskonſt te leeren.

Naderhand quam hy in dienſt by den Hertog Leo-

Leopoldus, die hem ook byzonder bezinde en hem boven zyne gewone foldy, in 't Velt zynde, des daags nog zeven gulden toeleide. Omtrent Winoxbergen (willende hy over een plank ryden) ftruikelde zyn Paert, waar door hy ongelukkig ter aarde ftortte. Hy werd in de Stad gebragt, en op het bevel des Hertogs alle vlyt tot zyn herftelling en genezinge aangewend, dog het was te vergeefs. Want hy reisde, naar zo veel reizens en tobbens naar d'Eeuwige ruft, en werd in de Kerk der Predikheeren begraven. Zyn Weduwe Geertje Davids trok naar Braband, bezorgt met een jaarlykze wedde, voor haar leven; en hare Zoon volgde in de plaats van zyn Vader. Dog hy werd gekwetft en ftierf.

Twee Neven JAN EN PIETER DONKER gaven al vroeg blyken dat zy hunne geboorteftad Gouda door hunne Konft zouden vereert hebben, indien hun levenslicht even boven de kimmen gerezen, door een ontydige donkere Dootwolk niet waar benevelt geworden. Van JAN zietmen tot Gouda gefchildert de Regenten van 't Tugthuis.

PIETER DONKER heeft de Konft geleerd t' Antwerpen by den vermaarden Jakob Jordaans, en trok naar Frankfoort om zyn Konft voort te zetten onder den troep, en toeloop der vremdelingen dewelke kwamen om de Krooning van Keizer Leopoldus by te wonen. In 't volgende jaar 1659 reisde hy naar Vrankryk, en van daar onder het gevolg van den Hertog van Crequi naar Romen, daar hy met yverig teekenen en fchilderen zyn tyd heeft doorgebragt. Na het verloop van zeven jaren quam hy weder te rug in zyn geboorteftad, en ftierf 1668.

'T beurt zelden dat in een geslagt zoo veel Konstschilders ontspruiten als in dat van de EVERDINGEN. Want men teld drie gebroeders CESAR, *Aldert*, en *Jan*; en van *Aldert* weder een trits van Zonen *Kornelis*, *Pieter* en *Jan* welke d'een min, d'ander meer de Konst gehanteert hebben.

CESAR VAN EVERDINGEN moest uit hoofde van zyn geboortejaar geplaatst zyn geweest op 't jaar 1606, maar alzoo de noodige berigten uit Alkmaar zyne geboortestad eerst kwamen, wanneer het levensbedryf van zyn Broeder *Aldert* al ter drukpers ree lag, hebben wy hem maar voor de zelve konnen plaatsen. Hy was een braaf Beeldenschilder, en had een vleiend penceel.

Onder vele van zyne Konstwerken worden geprezen de beschilderde deuren van het groot Orgel in de Kerk tot Alkmaar, waar op hy verbeeld heeft den Triumf van David, over het nedervellen van den grooten Goliat van Gad. In wat jaar hy dit geschildert heeft weet ik niet, maar wel dat hy het model op de woning van den Bouwheer Jakob van Kampen (die het Orgel geordoneert heeft) maakte in 't jaar 1648. Welk Model nu nog op het Alkmaarse Raadhuis hangt. Ook is op de Oude Doele tot Alkmaar een groot en voornaam stuk van hem te zien, verbeeldende den Adel en Krygsraad der oude Schuttery. De Beeltenissen zyn alle levensgroot en konstig geschildert, zoo dat dit eene genoeg was om zyn roem tot na zyn dood (welk voorviel op 't jaar 1679 als hy oud was 73 jaren) duurzaam te maken.

Hy was een Leerling van *Jan van Bronkhorst* van wien wy in ons Eerste Deel op pag. 231 gemeld heb-

hebben, en onder zyne Leerlingen welke hy tot Meefters in de Konft gemaakt heeft, worden geteld Hendrik Graau, van Hoorn, Adriaan Warmenhuizen van Warmenhuizen, Adriaan Dekker, en Laurens Oofthoorn.

Zyn Jongfte Broeder JAN VAN EVERDINGEN meê tot Alkmaar geboren oeffende zig in 't fchilderen van ftil leven, en dat meer uit Konftzugt als om gewin, aangezien hy een ander beroep had, te weten van pleitbezorger by de Rechtsgedingen.

ALDERT VAN EVERDINGEN, tweede Zoon van den geheimfchryver Jan van Everdingen, en Broeder van den Konftfchilder Cezar van Everdingen geboren tot Alkmaar 1621. heeft tot leermeefters in de Konft, eerft *Roelant Savry* daar na *Pieter Molyn* van Haarlem gehad, onder welker opzigt hy zoodanig in de Konft toenam dat zy zig niet fchaamden, hem voor hunnen Leerling te groeten. Vele pryswaardige konftftukken zyn tot Amfterdam en elders onder de konftlievenden verfpreit, die altyd betuigen zullen dat hy een groot meefter in de Konft geweeft is, niet in een enkel deel, maar genoegzaam in 't algemeen; want men ziet Landfchappen van hem, met Beesjes en Beeldjes zoo wonder fraai gefchildert, en digt beplante boffchen, daar het oog door hun diepte geen end aan ziet, en de getrotfte meyen zoo fpelende en dartel gefchildert: dat zy zig tegens de lucht fchynen te bewegen: en Watervallen, en Zeeftormen, waar in de brandinge van 't Zeewater tegens de harde rotfen, en de dunne afftuivende fprenkelingen zoo natuurlyk dun, en geeftig zyn waargenome dat de ftukken voor meefterftukken mogen doorgaan, maar inzonderheid heeft hy uitgemunt

in

in 't ſchilderen van Noordſche landgezigten, daar hy by zeker toeval gelegentheid toe vont om afteekeningen naar leven te maken; want hy zig naar eenige plaats aan de Ooſt Zee te ſcheep begeven hebbende beliep hem eene gevarelyke ſtorm, die hem willig of onwillig niet onbeſchadigt op de kuſt van Noorwegen deed belanden. Den zelven natuurlyken aard heeft hy ook in zyne gekoleurde teekeningen waargenomen, waar van 'er de konſtminnende Heer Jero. Tonneman verſcheiden in zyn Konſtkabinet heeft. Zyn Beeltenis ſtaat in de Plaat D. 1.

Hy was naarſtig in 't ſchilderen, yverig in ter Kerk te gaan, en niet misdeelt van verſtand. Hy ſtierf, zyn levensloop geëindigt zynde, in Slagtmaand 1675. en liet na drie Zonen, waar van 'er twee zig tot de oeffening der Konſt begaven, van welke de middelſte Pieter genaamt nog leeft.

'T was te wenſchen dat onze EVERDINGEN zyn konſtpenceel zoo menigwerf niet had afgeſleten, op groote doeken welke dikwils in den weg hangen en met een ſcheef gezigt begluurt worden, nu de *Mode* Tapytzeryen en andere blinkende vodden (de peſt voor de Konſt) alzins invoert. Welk droevig lot de brave penceelkonſt van

ADAM PYNAKER. (hy was geboren in 't jaar 1621. in 't Dorp Pynaker gelegen tuſſchen Schiedam en Delf) ſomwyl meê treft, zoo dat, wanneer hy eens 't hoofd uit zyn grafzerk opſtak op die prullen daar men thans de kamers meê behangt zou vloeken; ziende dat zyne beſchilderde kamerdoeken worden opgerolt, om voor altyd naar de zolders te verhuizen, om dat de Mode die Zaal buitentyds heeft ingehuurt.

Hy heeft drie jaren in Italien geweeſt, om zyn Konſt naar brave voorbeelden voort te zetten, welke tyd

tyd hy yverig zoo met naar het leven te teekenen, als te ſchilderen heeft waar genomen.

Gelukkiger zyn zyne beknoptelyk beſchilderde Tafereien, dan zyn groote ſtukken: want de zelve op behangzels, en in Konſtkabinetten geplaatſt, hun agting behouden. Ik heb 'er van gezien waar in zig een boſch met dicht geboomte liet zien, Konſtig, natuurlyk en vermakelyk geſchildert: hier een troep boomen in de blaauwe lommer: daar een invallend zonnelicht, welk de groene meijen met gloeijende tintelingen ſchildert, 't eene tegen 't andere zig doet redden en ruimte maken. Het was vergeefs zoo ik daar meer van zeide, wyl de brave Dichter P. Verhoek het vermogen van zyn Penceelkonſt, by gelegentheid van dat hy een zyner beſchilderde Zalen beſchryft, naar waarde door zyn dichtpen dus heeft afgemaalt:

Dus wint het kloek penceel meer velds, nu alle wanden
Der zaale, ſtaan bemaald met konſtige waranden,
En groene boſſchen, van een morgenzon beſtraalt,
Die glansryk uit de kim op wilde kruiden daalt,
Den dag ſchept, dat wie Konſt verſtaat, ſtaat opgetogen,
En waant Italien t'aanſchouwen met zyn oogen.
Zoo zag Vorſt Hannibal van d'Alpes neergedaald,
Door d'aardige Natuur een gouden oegſt gemaald,
En hitſte 't krygsvolk op, door 't zien der ſchoone landen,
Terwyl dat oogvermaak den luſt deed watertanden.
Men vind de ſchikkonſt hier natuurelyk verſtaan.
De voorgrond is met kruid en ſtammen ryk belaân
En uitgevoert, als 't eerſt dat 't oog komt aan te ſchouwen.
Men ziet de gronden voorts al meer en meer verflouwen

En deinzen, mylen veer, tot daar het bleeke azuur
Der bergen word geverft, met glans van 't zònnevuur.
. . . .
Hier ſtrekt de rots zyn kruin ten Hemel, woeſt bedekt
Met heggen, ruigte, en braam, van klimop los omſtrengelt.
Men let hoe aardig haar natuur door kleuren mengelt;
Hoe milt, zelfs aan den ſteen, zy haar cieraden geeft;
Terwyl een gantſche ſtroom van boven neêrwaarts ſtreeft,
Het water ruiſt, en bruiſt, en ſtuiſt, gelyk een reegen.
De zilv're beek bevogt de dalen, ſtroomd een zeegen
Van Vrugtbaarheid hun toe: het half verwelkte groen
Schept leven, groeit, en bloeit, in 't edelſte ſaizoen.
De boomſchors ruyg van mos verbeeld hier d'eyk, die ruſtig
Drie eeuwen ſtandhoud, en vertoont zig groen en luſtig,
Gelyk de Berkenboom gekent word aan zyn baſt:
Hun kruinen, bruin en dicht, met bladeren vermaſt,
Beſchaduwen den grond, en ſtuiten Phebus ſtralen.
De Harder kwinkeleert in deze groene dalen,
En ſpeelt een Veldlied, op den drieſprong, daar 't geluit
Een dubb'len weerklank kaatſt, en nabaaut zyne fluit,
Terwyl de Koeye, en Geit, en Schapen zig verzaden.
. . . .
My dunkt ik ſtap alree door dart'le wilderniſſen
Der weel'ge kruiden, en hoor 't ruiſſchen van de blaân.
Al wat het oog vermaakt, lacht ons hier lieflyk aan;
PYNAKKERS *konſtpenceel braveert dus de tapyten,*
Die lam, en ſtyf, en hart, in kort haar kleuren ſlyten;
Gelyk de bitt're nyd verbleekt op 's mans beſtaan.
Hier kan Heer * Backer, *als 't geboomte, ontbloot van blaân,*
En

* Kornelis. Schepen, Raadt, en Bewindhebber der Ooſt-Indiſche Mantſchappy, te Amſterdam.

En 't grazelooze Veld behyzelt ſtaat, met duinen
Van jachtſneeuw overſtolpt, dees bladerryke kruinen,
Beſchouwen, groen van loof, een Somer voor het oog.
Hier kan hy afgeſlooft door Staatzorg, weer den boog
Ontſpannen; zig in dees beſpiegeling verluſten.

Hy is geſtorven in 't jaar 1673. maar zyn roem door 't penceel behaald, en zyn beeltenis geplaatſt in de Plaat D. 2 blyft duuren.

Hier nevens verſchynt de brave Konſtſchilder KORNELIS DE MAN, geboren te Delf, in het jaar 1621. De zugt om vremde Landen, en de berugte penceelkonſt der grootſte meeſters te zien, ſpoorde hem al vroeg tot de reis. Parys was de eerſte Stad daar hy ſtil hield om zyn Konſt te oeffenen; maar om den trek dien hy naar Rome had, liet hy zig daar niet langer dan een jaar ophouden, wanneer hy voortreisde op Lion en van daar door Lombardyen naar Italien. Te Florence kreeg hy gelegentheid om zyn penceelkonſt te oeffenen voor een groot Edelman, in wiens dienſt hy twee jaren bleef, tot dat hy naar Rome vertrok, daar hy zig verſcheide jaren naar doorluchtige voorbeelden oeffende. Van daar vertrok hy naar Venetien, waar hem geen Mecenaſſen ontbraken, die zyne Konſt rykelyk beloonden.

Wanneer hy nu negen agtereenvolgende jaren op vreemde haardſteden geſpyſt hadde, tragte hy weder naar zyn vaderland; en nam zyn te rugreis over de Alpiſche gebergten, en voorts door andere ſteden, tot zyn geboorteſtad Delf, daar hy ſtalen van zyn brave Konſt, (na dat hem de dood zyn levensdraad afknipte in 't jaar 1706, zonder bedroefde weduw of kinderen agter te laten) ge-

laten heeft. Van het geen zyn penceel vermogt, kan getuigen inzonzerheid een groot ſtuk op de *Anatomi* kamer, waar in de Regenten van het gild der Wondheelers en verſcheiden Stads Medicynmeeſters afgebeeld ſtaan. In verſcheiden huizen te Delf, bewyzen dit ook kleine gezelſchapjes van Heeren en Juffrouwen.

Agter hem volgt de brave Konſtſchilder GERBRANT VANDEN EEKHOUT, geboren tot Amſterdam in 't jaar 1621 op den 19 van Oogſtmaand. Hy was een Leerling van Rembrant van Ryn, en bleef tot het einde van zyn leven by de zelve wyze van ſchilderen, welke hy van zyn meeſter geleerd had. Alleenlyk heeft hy in velen van zyne Konſtſtukken den agtergrond wat klaarder of helderder gehouden. Hy heeft veele pourtretten levensgroot in zyn tyd geſchildert, die hy konſtig en kragtig naar de Konſt uitgevoert heeft. Geen van de minſte is zyn Vaders pourtret, die een Goutſmit in zyn tyd was. Het hangt by zyn Neef Gerbrand vanden Eekhout: maar meeſt heeft hy toegeleit op het ſchilderen van Hiſtorien.

Ik heb verſcheiden Konſtſtukken van hem, en onder deze een gezien, verbeeldende Chriſtus, zittende in den Tempel, onder de Hebreeuſe leeraren, in welker wezenstrekken de yver in 't onderwyzen, en de verwondering over de antwoorden van den Heere Chriſtus, zoo natuurlyk verbeeld was, dat men ſcheen te zien wat zy tegens malkander wilden zeggen. Een waarneming daar Rembrant zig inzonderheid door vermaart gemaakt heeft: zoo dat men Eekhout onder de beſten van zyne Leerlingen met reden ſtellen mag.

Onder zyne voornaamſte Konſtſtukken word geteld een Tafereel, verbeeldende Jeſus in de armen

men van Simeon, by den Heer Jakob Hinloopen, daar de Dichter Jan Vos dit byſchrift op gemaakt heeft.

Maria komt haar Kind, haar God, ten offer dragen.
Zoo word het Tempelregt van d'oude wet volbragt.
Wie dat de wet voldoet zal God in all's behagen.
Nu zietmen daar all' d'aard zoo lang naar heeft gewagt,
't Verlangen naar een ding ſchynt alles te verlangen.
Zoo was 't met Simon dien wy vol vreugt zien ſtaan.
Wie 't al omvangen heeft word hier van hem omvangen.
Wat God zyn volk belooft word op zyn tyd voldaan.
d'Onfeilbre waarheid komt al ſchyntze lang te wagten.
Hy heeft Gods Zoon in d'arm; den Geeſt van God in 't hert.
Is 't wonder? neen: hy heeft God zelf in zyn gedagten.
't Vernuft is heilig dat van God bezeten werd.
Nu dat hy 't leeven ziet, wil hy het leeven derven.
't Onſterflyk leeven krygt de menſch door deugdzaam ſterven.

Hy ſtierf nog ongetrouwt zynde in 't jaar 1674. op den 22 van Herfſtmaand. Wy hebben zyn Beeltenis geplaatſt by zyne Konſtgenooten in de Plaat E. 1.

JORIS VAN SON, geboren te Antwerpen in den jare 1622. was een konſtig fruit en bloemſchilder. Dat *Korn. de Bie* ſtof gaf van te zeggen:

Wanneer 't geboomt ſtaat dor, en vrugte en bladeloos;
Dan pronkt nog zyn Tafreel met Roſe en Abrikoos,

en dat hy dezelve natuurlyk door zyn Konſtpenceel wiſt te verbeelden, beduid hy met te zeggen,

Dat de zelve magtig zyn, om het oog der zwangere Vrouwen te bekoren, en tot lust op te wekken.

Hier by treed EMANUEL MURANT, geboren tot Amſterdam in 't zelve jaar, op den 22 van Wintermaand ten Toneel. Zyn geneigtheid viel op het verbeelden van Hollandſche Dorp- en Landgezigten, en wel inzonderheid op het verbeelden van bouwvallige boere keeten, en huisjes, welke hy zoodanig uitvoerig verbeeld heeft, dat men de ſteenen van 't muurwerk konde tellen; waar uit wel af te meten is, dat hy geen groot getal van Schilderyen in de waereld gebragt heeft; aangezien dusdanige wyze van ſchilderen veel tyd met zig ſleept. Zyn Broeder David Murant, tot Amſterdam, bezit wel het meeſte getal van zyne konſtwerken die hier te land zyn, wyl hy veele jaren in Vrankryk en elders gereiſt heeft. Inzonderheid was zyn Konſt in Vriesland gewild: daar hy met'er woon naar toe trok. Dog hy is te Leeuwaarden in 't jaar 1700 geſtorven. Hy was een Leerling van *Philip Wouwerman.*

Thans verſchynen op onzen Schouburgh WALLERANT, JAN, BERNARD, JAQUES, en ANDREAS VAILLANT.

WALLERANT VAILLANT, geboren tot Ryſſel in 't jaar 1623, heeft de ſchilderkonſt geleerd tot Antwerpen, by *Eraſm. Quellinus*, en kwam door ongemeenen yver tot de zelve zoo ver, dat hy geroemt werd voor een braaf pourtret ſchilder en konſtig teekenaar met Crajon; dog hy leerde dit aan zyn Broeder BERNARD, nadien hy genoeg te doen had met ſchilderen op doek en paneel.

Als Leopoldus te Frankfort tot Keizer gekroont werd, trok hy daar na toe, en vont gelegent-

1
3
2
2.D. E.103

gentheid om de Beeltenis des Keizers, nevens verſcheiden Ambaſſadeurs, en Princen van 't Duitſche Ryk, welke by de krooning tegenwoordig waren, te ſchilderen, daar hy veel roem en geld door won. Zyn beeltenis ſtaat in de Plaat E. 2.

Van daar nam hem de Marſchalk Grammont onder belofte dat hy hem den Koning zoude doen ſchilderen, meê naar Vrankryk, dat ook geſchiede, en om dat het ſtuk den Koning zoo wel beviel, ſchilderde hy ook *la Reine Mere*, den Hertog van Orleans, en alle voorname Heeren van 't Hof; by bleef daar vier agtereenvolgende jaren; waar na hy zig tot Amſterdam neerzette, daar hy een groote meenigte pourtretten gemaakt heeft, daar men 'er niet zelden nog van ziet, die konſtig geſchildert zyn.

Hy was ook een groot yveraar in 't voortzetten en verbeteren van de Schraapkonſt, of Swartekonſt, die hy van Prins Robbert, groot Admiraal van Engeland: die het zelve uitgevonden heeft, geleerd had, onder belofte van het zelve aan niemant anders voort te leeren, gelyk hy ook getrouwelyk na kwam: maar alzoo hem het gronden dier kopere platen te laſtig viel, nu aan zeker arm eerlyk man veel goed deed, als ook des zelfs Zoon uit medelyden tot zyn knegt gebruikte, onderwees hy deze oude man, hoe de kopere platen te bewerken. De Zoon dit bemerkende dwong den oude man door bedreigingen dat hy van hem wilde wegloopen, indien hy hem zulks niet openbaarde, en liet zien, het geen den goede man (hoe noode) eindelyk deed. Zoo ras de Zoon de gereedſchappen gezien en een begrip van de behandelinge dier nieuwe Konſt had, bediende hy zig tot zyn bederf daar van; want hy veilde deze

Konst aan elk een voor geld, daar veelen lang na gedoeld hadden. Maar alzoo die knaap niet gewoon was veel zilvermunt te handelen, verviel hy tot dronkenschap, verwkisting, en eindelyk tot de uiterste armoede, en maakte dat die Konst, daar yder zoo gretig naar was, nu de zelve gemeen werd, weinig geagt wierd. En dus gaat het omtrent alle zaken. Men heeft meerder agting voor de zelve, terwyl men die begeert, dan wanneer men dezelve verkregen heeft. Dit doet my denken aan de spreuk van Koningin Elizabeth. Deze van wie gezeit werd: *Dat de maagdom de allertwyffelbaarste was van alle hare hoedanigheden*, zeide eens aardig tegen den Hertog van Alençon, in wien zy de verbeelding van met haar te trouwen, door hem tot de voorbereidzelen daar van toe te laten, niet weinig had gevoed: *De dingen waar na men de grootste begeerte heeft, verminderen van waarde, wanneer men de zelve verkrygt.*

JAN VAILLANT, die van zyn broeder *Wallerant*, welke in den jare 1677 tot Amsterdam overleed, de schilderkonst geleerd had, reisde naar Frankfort, daar hy kwam te trouwen, waar door hy gelegentheid kreeg om koophandel te dryven, en verliet dus de oeffening van 't penceel.

BERNARD VAILLANT, die van zyn broeder *Wallerant* altyd op zyn reis verzeld was, word inzonderheid geroemt om zyn konstig en kragtig *Craijoneren.* Hy begaf zig met 'er woon tot Rotterdam, dog is heel onverwagt, tot Leiden zynde, gestorven. Hy was een man die godvrugtig leefde, gelyk ook van *Wallerant* getuigt word, en diende te Rotterdam voor Diakon van de Walsche Kerk.

JAQUES VAILLANT, die ook de Konſt van zyn oudſten broeder geleerd had, vorderde door yver zoo veer in 't ſchilderen van Hiſtorien, dat de Envojé van Brandenburg, ziende eenige van zyne penceelwerken, hem meê lokte naar Berlyn, daar hy ſchilder van den Keurvorſt werd, die groot genoegen had in zyn Perſoon en Konſt. Hy werd van den Keurvorſt gezonden naar 't Keizerlyke hof, om des Keizers beeltenis te malen, die hem een goude Medalje met een keten tot een geſchenk gaf. Weder te rug gekomen tot Berlyn, is hy geſtorven, en liet van wegen zyn hups gedrag en Konſt, veel roem na.

Ik had byna vergeten te melden, dat hy door zynen reisluſt geſpoort, twee jaren zoo te Rome, als andere Steden van Italien, om de Konſtwerken der ouden berugt, in het oeffenen zyner Konſt heeft doorgebragt: en dat de Bent hem den *Leeurik* gedoopt had. Zyn beeltenis ſtaat in de Plaat E. 3.

ANDREAS DE JONGSTE, na dat hy mede door zyn oudſten Broeder in de Teekenkonſt onderwezen was, kreeg geneigtheid tot het leeren der Graveerkonſt, tot welken einde hy zig twee jaren tot Parys by een voornaam meeſter in die Konſt onderwyzen liet. Van daar is hy gereiſt naar Berlyn, om zyn broeder *Jaques* te bezoeken, en ſtierf daar in 't prilſte van zyn Lenteleeven.

De brave penſchryver de Bruin, tot Amſterdam, heeft ten huisvrouw de zuſter van dezen Konſtſchilders.

Nu volgt JAKOB VANDER DOES, geboren tot Amſterdam 1623 den 4 van Lentemaand.

Zyn Vader was geheimſchryver van de *Aſſurantie-Kamer*, en zyn grootvader Geheimſchryver van de vermaarde koopſtad Amſterdam. Zyn Vader, die een eenige Zoon was, en waar meê het ging als het ſpreekwoord zeit, *mal Moertje mal Kindje*, nam naderhand weinig agt op zyn ſtaat, en ging door onbedagtzame Borgſpreking te gronde. Deze vroeg geſtorven werd beſlooten, dat men onzen JAKOB de Konſt van Schilderen (daar hy van Natuur toe geneigt was) zou laten leeren om zyn koſt daar mede te winnen, by *Nicolaas Mojaart*. En na dat hy eenige jaren by den zelven geweeſt had, en byna op eigen wieken dryven konde, ging hy met zyn 21 jaar naar Vrankryk, en voort te voet met gezelſchap naar Italien. Te Rome gekomen ontmoette hy ſtraks verſcheide Schilders die hy in Holland gekent had, welke hem met veel liefde verwelkomden, en naar den naaſten drinkwinkel wilden ſlepen, dat hem verlegen maakte; aangezien zyn beurs ledig was, waarom hy 't weigerde. Zyne kenniſſen dien dit doen vremt voorkwam drongen hem al ſchoorvoetende ter Herberg in, wanneer eindelyk het harde woord, dat hy geen geld had en voornemens was ſoldaat te worden, daar uitquam, daar wel hartelyk om gelachen wierd van de Hollanders, die gewoon zyn hunne Landslieden niet in verlegentheid te laten. Dus ſpraken zy hem moed in 't hart, verzogten hem luſtig te willen wezen, maakten hem dien zelven avond Bentvogel, en noemden hem; om dat hy gezegt had ſoldaat te willen worden, en om dat hy kort van Perſoon was (dewyl men gewoon is de kortſten tot Tromſlagers te gebruiken) *Tamboer*. Verſcheiden jaren bragt hy te Rome met yverig teekenen en ſchilde-

deren door, oeffenende zig naar de beste voorbeelden, inzonderheid van *Bamboots*. Dog hy maakte geen grooten opgang: aangezien hy zig door zyn wyze van leven niet wist bemint te maken, zynde doorgaans stil, en droefgeestig, het welk ontsproot uit naaryver dien hy had, wanneer hy zag dat anderen hem in Konst voorby streefden, waarom hy zig zelven door 't Penceel zelden genoegen konde geven, ook wel de konstoeffening, als het niet na zyn zin uitviel, vervloekte. Weder in 't Vaderland gekeert (zyn Moeder onderwyl was tot Amsterdam gestorven) zette hy zig ter neer in den Haag met zyn zuster die het Huisbestier waarnam tot dat hy kwam te trouwen met Margarite Boorfers, daar hy veel geld meê behuwlykte. Deze Margarite was ook zelf een liefhebster van de Schilderkonst en oeffende zig in 't teekenen. Hy kreeg by haar vier Zonen en een Dochter, waar na hy haar in 't jaar 1661 door 't sterflot verloor. Zulks hem zyn zuster doen weer te pas kwam tot de opvoeding zyner Kinderen. Hy maakte grooten rouw over zyn Vrouw, zoo om dat hy haar minde, als om dat hy een jaarlyks inkomen van 700 gulden lyfrenten met haar miste. Dit bragt hem eerst tot lusteloosheid, daar na tot traagheid, zoo dat hy in vier agtereenvolgende jaren geen een Penceelstreek op Paneel zette, ook naderhand traaglyk aan 't Schilderen was te brengen, en zoo hy 't al deed met luttel yver, waarom zyne Vrienden die hy tot Amsterdam hadde, voorziende dat hy tot Armoede zoude geraken, hem het *Sekretaris* ampt te Sloten buiten Amsterdam bezorgden; 't geen hem den Schilderlust scheen op te wekken; want hy daar een stuk dat zeven jaren onder de hand geweest had, afmaakte, 't geen de

de berugte Konſtminnares Juffrouw Oortmans voor een goede ſom gelds van hem kogt; want dit geluk had hy, dat hy in zyn leven meer prys daar voor bedongen heeft, als de zelve nu mogen gelden. Verſcheiden andere ſtukken meer heeft hy in dien tyd gemaakt, die den maker wel altyd zullen roemen. Hy kwam ook andermaal te trouwen met een Juffrouw daar hy veel geld meê had, en eenen Zoon by won, die hy nog in korter tyd als d'eerſte door de dood verloor. Hy hield in dien tyd kennis met den braven Konſtſchilder *Karel du Jardin*; dog zy waren altyd, wanneer zy over de Konſt ſpraken, met malkander in geſchil; aangezien *Karel* de heldere en hy de bruine wyze van ſchilderen voorſprak; egter altyd goede vrienden. Gelyk die ook voor zyn ſterftyd (welke voorviel op den 17 van Slachtmaand 1673) opzigter over zyne nalatenſchap gemaakt werd. Hy liet na twee Zonen en eene Dochter van zyn eerſte, en een Zoon van zyn tweede Vrouw, van welke Hy SIMON alleen tot de Konſt opgekweekt heeft dien wy op zyn jaarbeurt gedenken zullen.

Zyn Beeltenis gevolgt naar een Afteekening kan men zien in de Plaat F. 2.

Wat zyne Konſtwerken aanbelangt, die zyn yder bekent, dus zeg ik alleen tot zyn roem, dat hy de verkiezing van 't licht en bruin, en de Koppeling der Dieren wonder wel verſtaan heeft, en dat niemant in 't ſchilderen van Schaapjes, zoo in natuurlyke teekening als wyze van ſchilderen, hem te boven gaat.

Na hem komt de brave Konſtſchilder THEODOOR HELMBREKER. Hy werd in 't jaar 1624 tot Haarlem geboren, maar heeft den meeſten tyd van zyn leven in Italien geſleten, daar hy ook ge-

geſtorven is in 't jaar 1694 oud zynde zeventig jaren. De Romeinen hadden veel agting voor zyn Penceelwerken, en ſchatten de zelve in waarde nevens de Penceelkonſt van *Bamboots*, daar zy veel zweem van hebben; en dit is de reden datmen van de zelve zoo zelden iets in Holland ziet.

De Konſtlievende Pieter Klok heeft thans een ſtuk van hem 't geen hy geſchildert heeft in 't jaar 1681, 13 jaar voor zyn overlyden. Het verbeeld een Klooſter op de Italiaanſche wyze gebouwt en voor het zelve menigte van Vrouwe, Mans en Kinder beelden, ſommige daar onder verminkt, welke van Pelgrims gedient worden met warme ſpys, die hun uit een groote Ketel, met een Potlepel, door een Franciscaner Klooſterbroeder word toe gedeelt. Hy zelf was yverig in zyn Godsdienſt, en gaf veel weg aan den Armen.

Hier aan laten wy volgen zyn Stad- en jaargenoot de vermaarde Konſtſchilder.

NIKOLAAS BERCHEM. Deze geſtorven in 't jaar 1683, als ons aan zyn begraafnisbriefje gebleken is, toen ruim 60 jaren oud, wees ons het ſpoor tot zyn geboortejaar 1624.

Van velen word gezeit dat zyn bynaam BERCHEM by deze gelegentheid zynen oorſpronk heeft genomen. Hy al lang de Konſt geoeffent hebbende, en de Uchtentſtralen van zyn Konſtzon zig al verſpreidende, wierd van zin een reis ter Zee te doen, tot welken einde hy zig niet alleen had aangegeven, maar was ook al aan boord gekomen. Wanneer nu de monſtering van 't Scheepsvolk gedaan zou worden, werd hy van den Stuurman (die hem kende) gezien, welke tot hem zeide: *Wat wilt gy gaan beginnen? 't waar jammer daar gy een Jongman zyt van goede hoop, en reeds*

zoo

zoo veel Konſt bezit, dat de zelve hier door in hare geboorte zoude ſmoren. Hy ried hem vorders zyn voornemen door veel reden af, en liet hem van 't Volk in de Sloep die aan boord lag, weg ſtappen, om van den Monſtermeeſter niet gezien te worden, zeggende tegens het volk *Berg hem.* Dit werd eerſt van de genen, die zulks wiſten, voor een ſpreekwoord gehouden, en naderhand in een toenaam verwiſſelt, dien hy tot het einde van zyn leven gehouden, en zig zelven daar meê benoemt heeft.

Anderen willen dat zulks by gelegentheid van Brant is ontſproten, ter oorzake dat 'er geroepen wierd, (hy toen nog een kind zynde) *Berg-hem.* Wat van beide nu de waarheid is, kan ik niet zeggen. De vertellingen hebben my alleen aanleiding gegeven, om den toevalligen oorſpronk van zyn Naam te wyzen. Egter zou men uit het een en andere konnen beſluiten, dat hy zyn Ouders vroeg verloren heeft, of dat op hem geen naauwe toezigt is gehouden, om zyn welwezen te bezorgen. Dog de Ridder en Konſtſchilder *Karel de Moor* heeft my verzekert dat die bynaam oorſpronk genomen heeft, by gelegentheid dat hy het grof verkerft hebbende, zyn Vader die een haaſtig Man was, hem naliep tot in 't huis van zyn Leermeeſter *J. van Goijen*, dreigende hem den kop in te ſlaan, waar op *van Goijen* tegen zyne andere Leerlingen zeide: *Berg-hem*, terwyl hy den Vader tegen hield, en in zyn oploopentheid ſtuite.

Hy was de Zoon van PIETER KLAASZE van Haarlem, die eerſt Viſſchen, naderhand kleene ſtukjes ſchilderde, daar doorgaans een tafeltje in kwam met allerhande ſoort van ſuikerbanket, in

een

een zilvere ſchaal of porceleine ſchotel enz. Behalven zyn Vader die een gemeen Schilder was, heeft onze BERCHEM verſcheiden brave Meeſters tot zyn onderwyzers in de Konſt gehad: als *Jan van Goijen*, *Klaas Mojaart*, *Pieter Franſze Grebber*, *Jan Wils*, en eindelyk zynen Neef *Giov. Babtiſt Weeninx*; welke alle zig vereert gehouden hebben, datze zulk een helder licht in de Konſt hebben ontſtoken: gelyk hy ook weer heeft konnen roemen op menigte van Leerlingen die door zyn onderwys tot groote meeſters in de Konſt opgegroeit zyn.

Hy werd inzonderheid in opzigt van zyne leerwyze geroemt, als ook dat hy de jeugt byzonder wiſt tot yver aan te ſporen, waar toe hy in 't gemeen ſpreuken en vaerjes aan de hand had, als ook dit:

Nimmer moet g' u zelf, Gezellen!
(Schoon in 't leeren moeiten ſteekt,
En g'er veeltyds 't hoofd meê breekt;
'T wyl een ander leegloopt) kwellen,
Of het yv'ren laten ſtaan:
Denk: ik zal weer loon ontfangen
Voor myn moeite, en roem erlangen,
Wanneer d'andere beed'len gaan.

Daar benevens was hy minzaam, beleeft, en van een onbeſproken wandel: Ja een Man van uitſtekende naarſtigheid: dit niettegenſtaande kon zyn lieve Huisvrouw de Dochter van den braven Landſchapſchilder Jan Wils, (wanneer hy in grooten yver aan zyn werk ſtil zat te arbeiden, en zy geen geritſel van hem hoorde) ſomtyds wel met den ſtok van een raagbol van onder tegen de zoldering

aan

aan bonzen, om hem, zoo hy voor zyn Ezel mogt in ſlaap gevallen wezen te wekken, ja zy hield hem doorgaans zoodanig ontbloot van geld, dat hy ziende ſomtyds fraaije printen te koop, waar toe hy geneigt was, als zyn Vrouw geen goeden wil had om 't hem te ſchieten, het geld van zyne Diſcipelen daar toe leende; en wanneer hy een ſtuk ſchilderye verkogt, daar zy de neus niet over had, dan zoo veel van de ſom af kneep, om die ſchult buiten haar weten te betalen, om dus alle onluſten voor te komen. Ik denk ſchier dat die goeje Man het boekje wel mogt gelezen hebben, daar Doudeins in zyn *Haagſche Merkurius* van den 1 Nov. 1698 van meld, dat voor de tweedemaal onder de pers was; te weten: *De Weer-Wyzer der Vrouwen, zeer dienſtig voor de getrouwde Mans die haar Engelen naar de oogen zien, om te weten hoe 't hoofd ſtaat.*

Hy was zoodanig geneigt tot konſtige teekeningen van Italiaanſche en andere Meeſters, dat hy niet ruſten kon, voor en al eer hy bezitter daar van was. Niet minder luſt had hy tot printkonſt, want Jan Pieterze Somer heeft my verhaald, dat hy voor een print van *Rafael Orbyn*, 60 Gulden dorſt beſteden. Dit was de Kindermoord met den Sparreboom. Waar door ook van zyn naargelaten papierkonſt, (welke kort na zyn overlyden in 't jaar 1683 tot Amſterdam verkogt werd), een brave ſom Geld gekomen is.

Hy was byzonder naarſtig, gelyk wy gezeit hebben, daar by vaardig in 't ſchilderen, en al 't geen hy maakte was meeſtentyd verkogt, eer hy 't gemaakt had. *Juſtus van Huiſum*, die in den jare 1665 by hem de Konſt leerde, heeft my gezegt, dat hy in dien tyd een lange wyl voor een Heer

ſchil-

ſchilderde die hem 10 gulden daags gaf, en dat hy van 's morgens vroeg tot 4 uuren naa den middag gemeenlyk voor den Ezel zat, en 't zelve met zoo veel genoegen en vermaak deed, dat hy 'er ſomwyl een deuntje onder zong. Ook getuigen die hem hebben zien ſchilderen, dat hy ſchilderde of hy 'er meê ſpeelde, 't geen ook aan de dartele penceeltoetſen overal in zyne werken te zien is.

Daar en boven is te verwonderen, dat, daar hy zig byna alles te ſchilderen heeft ingelaten, egter elk ding op zig zelve zoo goed in zyn ſoort is dat het t' zamengevoegt zynde, bezwaarelyk is te zeggen tot welk van 't zelve zyn penceel bekwaamſt was. Alleen heb ik opgemerkt dat hy in zeker groot ſtuk (daar Mattheus van den tol geroepen word tot het Apoſtels ampt) tot de doode Jachtdieren en Vogelen zig van *Gio. Babtiſta Weeninx* penceel heeft bedient. Dit ſtuk is jegenwoordig in handen der erfgenamen van den Konſtlievenden Heer Lamb. van Hairen te Dordrecht, en is vol beelden woelig, en groots van ordonnantie en gebouwen, als ook cierlyk door het bywerk en verſchiet.

Maar boven al is te verwonderen, dat een Man die zoo veele ſtukken geſchildert heeft, zoo menigvuldige veranderinge van ſchikkingen en voorwerpen (zoo dat geene naar elkander gelyken) heeft weten te bedenken. De Borgermeeſter vander Hulk te Dordrecht liet hem een groot ſtuk ſchilderen, verbeeldende een bergagtig Landſchap met Oſſen, Koeyen, Schapen, Beelden enz. 't geen als nog by deszelfs Erfgenamen hangt, en voor een van zyn beſte penceelwerken geſchat word. Te gelyk beſtelde hy 'er een aan van Jan Both, belovende aan elk 800 gulden, en een preſent daar boven voor die zig

beſt gekweten had. Wanneer zy nu, die ſtukken gedaan zynde, dezelve nevens malkander vertoonden: zeide hy, *Elk van u heeft zyn vleit getoont*, en gaf aan elk een geſchenk. Dit is het regte middel om den yver in de Konſtenaars op te wekken: maar raakt thans buiten gebruik.

Hy is in 't jaar 1683 op den 18 van Sprokkelmaand geſtorven, en op den 23 begraven in de Weſter Kerk te Haarlem.

'T zal niet onvoeglyk wezen dat wy zynen braven tydgenoot JAN BOTH, die met hem op eenen tyd om prys in 't loopperk der Konſt om de eerlaurier gedraaft heeft, met zyn Broeder ANDRIES agter hem ten Toneel brengen.

JAN en ANDRIES BOTH geboren te Utrecht, (in wat jaar weet ik niet) hadden de beginſelen van de Konſt eerſt by hunnen Vader, (die een Glasſchryver was) en daar na by *Abr. Bloemaart* geleerd. *Zy trokken* (zeit Sandrart) *te zamen eerſt naar Vrankryk, en van daar naar Rome, en namen hun tyd naarſtig in agt.* JAN *zette zig tot het ſchilderen van landſchappen, en bootſte daar in den aart van Glaude Loreine na, 't geen hem wel gelukte: want zyne agting groeide aan, en die van Glaude nam af, doordien hy wel fraaije Landſchappen maakte, maar ſlegte Beeldjes, en Beeſten, daar ondertuſſchen* JAN *zig bediende van zyn Broeder, die een braaf Beeld- en Beeſtenſchilder was, en de handelinge van Bamboots zig had aangewent. Zy waren zonderling vaardig in 't ſchilderen, waar van daan men hunne ſtukken by menigte zoo te Romen als te Venetien* (daar zy ook een langen tyd gewoont hebben) *by Konſtminnaars, en Konſthandelaars zag: want de zelve ras geſchildert,*

dert, *en ras verkogt waren.* De meeſte die men ziet zyn groote ſtukken, en vele der zelve verbeelden door de boomen, boven het gebergte d'opgaande zon, ſtralende over de velden, die natuurlyk ſchynen met morgendaau overſpreit te wezen, wordende alles wat in afſtant leit door ſchemeringe ontdekt. Duidelyk zyn de verdeelingen van den dag aan de verſchillige temperinge der Verwen, in de zelve te beſpeuren. Men ziet den morgenſtond, de Velden met een blaau floers overkleeden: de klaren middag de voorwerpen duidelyk ontdekken; en den Avondſtond door zynen ſafferaanverwigen gloed groene Velden, Boomen, en Gronden taanen.

'K heb eenige jaren geleden een wonderſchoon en konſtig geſchildert ſtuk van hem gezien by den Konſtminner *de Jode*, toenmaals Droſt van 't Haagſe Hof, 't geen, om dat het by al zyn werk uitſtak in helderheid, zuiverheid, uitvoerigheid, en natuurlykheid, genoemt werd het Teſtament van BOTH: dat zeggen wil, het ſtuk dat hy tot een ſtaal van zyn Konſt, en om zyn roem op te houden, naargelaaten heeft. Dit ſtuk was ruim 6 voeten groot in de hoogte, en in het zelve verbeeld de Fabel van Argus en Merkuur, die redelyk groot, braaf geſchildert, en geteekent waren. Voorts was het gantſche landſchap, gelyk ik gezeit heb helder, en 't groen natuurlyk fris van koleur, nogte zoo gebraden of getaant alsmen veeltyds van hem ziet.

Zy hebben vele jaren te ſamen in Italie gewoont, leefden in min, en deden malkander in 't ſchilderen veel dienſt, en zouden zekerlyk langer, daar gebleven hebben, zoo niet de dood een ſcheiding tuſſchen hen beiden gemaakt had, tot

ſmart voor de Konſtgodes, daar dit vaers op zinſpeelt:

De Konſtgodes had ſtraks haar treurkleed aangetogen:
En dekte met een floers haar nat bekreten oogen,
Als haar de droeve maar wierd door 't gerugt gebragt
Dat ook de Dood de * BOTH *gevelt had onverwagt.*

JAN BOTH de Fenix der Landſchapſchilders van zyn tyd, om ruſt te zoeken, en de gedagtenis van het land te ontvlugten, of t'ontvlieden, 't geen zyn broeder ANDRIES verſmoort hield, als de dood hem ſtil bekropen en den draad zyns levens had afgeknipt op 't jaar 1650, trok naar zyn Vaderland en geboorteſtad, daar hy voor zyn Konſt wel betaald werd, en veel te doen had. Maar hy leefde niet lang na dien tyd: want

Gelyk een Tortelduif 't verlies,
Van haar gepaarden ſteeds betreurt:
Zoo treurde JAN *ook om* ANDRIES
Zyn broeder, van hem afgeſcheurt,
Door 't droevig ſterflot, dat zig niet
Bekreunt het klagen, of verdriet.

Wat toeval oorzaak heeft gegeven tot het verongelukken van ANDRIES zal ik ſtraks melden. Sandrart zeit: *Dat hy van 't gezelſchap afgedwaalt, in den nagt verdronk.* En de Schryver van 't Boekje *Abrege de la Vie despeintres*, zeit: *Henrik was de Landſchilder, en verdronk, of verſmoorde. lequel étant à Veniſe & ſe retirant chez lui de nuit tomba dans un Canal*, Fol. 429. Wie heeft ooit van *Henrik Both* gehoort? En by gevolge kan de Lezer zien wat ſtaat 'er kan gemaakt

* Andries.

maakt worden op Schryvers die buitens lands wonende geen gelegentheid hebben om de zaken te onderzoeken: 't geen ook een van de reden geweeſt is, waarom ik my niet heb willen inlaten tot het beſchryven der Italiaanſe en Franſe Konſtſchilders, of buiten myn kreits (uitgezondert in eenige buitenweidinge) begeven, maar binnen de zelve ben gebleven, daar de gedagteniſſen der overledenen nog niet geheel uitgewiſt zyn, en waar van men uit het nageſlagt berigt ontfangen kan. Daar men anderſints gewoon is, van dingen die lang geleden, en veer af geſchied zyn, elkander (als het ſpreekwoord zeit) *Knollen voor Citroenen in de vuiſt te ſtoppen.*

Gelyk wy, zoo wy *Du Pilé* in de voorgaande levensbeſchryving gevolgt hadden, eenen groven misſlag zouden begaan hebben, wanneer wy van geen zekerder berigten voorzien waren geweeſt: 't welk ons zedert agterdenken gegeven heeft, en beſluit doen nemen geen ſtaat te maken op buitenlandſe Schryvers; zoo is het ons egter in het begin van ons eerſte Boekdeel gebeurt, daar nu niet anders op is te vinden, als het zelve te *reklameren* of te herroepen.

Wy hebben in ons eerſte Deel pag. 137 van JOHAN TORRENTIUS, volgens de beſchryving van *Du Pilé* gezeit: *Dat hy door laſt van 't gerecht tot Amſterdam wierd in hegtenis gebragt*, daar men *Haarlem* voorlezen moet. Gelyk ook Sandrart doet. En op pag. 138. *Hy ſtierf onder 't pynigen*, dat *Flor. le Comte* ſchynt te beveſtigen met te zeggen: dat hy door ſchrikkelyke pynen geſtorven is, 't geen my des te meer geruſtheid gaf, dat die zaak naar waarheid geboekt was. Maar als my de beſchryving der Stad Haarlem door

Theod. Schrevelius in de hand kwam, en ik die doorbladerde ontdekte ik haast den beganen misslag. De meeste omstandigheden lopen op eenen weg uit, maar in twee der zelver heb ik door naarvolging misgetast, dat de Lezer haast ontdekken zal, als hy dit onderstaande leest. Dit zyn des Schryvers eigen woorden:

JOH. TORRENTIUS *is onder de Konstschilders geen van de minste geweest, maar was in't schilderen van naakte Vrouwtjes, op allerhande geile wyze, als openbare Hoeren gewoon zyn, de tweede Apelles. Hy kwam van Amsterdam tot Haarlem wonen in een huis van den ouden Coltermans, wist zig byzonder door zyn fluweele tong in de gunst der braafste Borgers in te dringen, was allemans vrient, maar inzonderheid wist hy de Vrouwtjes zoo wonderbaarlyk te vleyen en te believen, dat hy 'er vele aan zyn huis lokte, zelf in weerwil van hare Mannen. Hy hield zig op straat gaande heel statelyk, altyd in zwart Fulp gekleed, en groette yder een met een minlyk en zedig wezen, zulks yder het oog op hem had: maar binnenshuis maakte hy dagelyks goedsier als een Epicurist met drinken, eeten, en andere wellusten, en geloofde aan Hemel nog Hel, met een woord, hy was onder schyn van een vroomaart een verleider van de jeugt, een bederf voor de Vrouwen; een bedrieger van't Volk, en een verkwister van zyn eigen en anderer luiden geld.*

Dit brak eindelyk uit, zoo dat vele Borgers, daar de vreeze Gods by huisveste, zig daar aan ergerden, die godvergete wyze van leven verfoeiden, en uitkreten hem niet waardig te wezen dat hy een bewoonder hunner Stad was.

Dit ter ooren gekomen van de Magistraat dier Stad

Stad hebben zy amptshalven, op dat het gemeene best geen schade daar door leed, dit monster in de gevangenis doen brengen, en naa ernstig nazoek van zyn verfoeilyke wyze van schilderen, gedrag en redenvoeringen, hem daar op ondervraagt, en wanneer hy niets van 't geen waar mede hy betigt werd, wilde bekennen, hem op de pynbank gebragt, dog hy stond de pyn styfkoppig door zonder eenige bekentenis, wanneer zy hem in 't Tugthuis banden voor 20 *jaren. Dit was in 't jaar* 1630 *op den* 25 *van Hooimaand.*

Als hy daar een geruimen tyd gezeten had, is hy daar uit verlost door voorspraak van groote luiden, onder welke ook was de Ambassadeur van Engeland met welken hy overscheepten, en zig een tyd lang in Engeland onthield, tot dat hy tot Amsterdam kwam woonen, daar hy ook gestorven is.

Zoo dan de Schilderjeugt naar goeden raad luisteren wil, zoo moet zy in steê van dusdanige walgelyke voorwerpen te verbeelden tot hare schande, veel liever tot roem door haren konstpenceel zedespiegels vertoonen.

Deze leerles is niet nieuw, maar een grage maag lust ook wel verwarmde spyze, inzonderheid als die door een versche saus verfrist word.

'T is niet voegelyk dat men geheime schandelykheid, geile, walghelyke en vuile bedryven, die in den duister, of uit eigen schaamte agter de gordynen gepleegt worden, bloot vertoond.

De Schilderkonst, en Digtkonst zyn gezusters, en beide door de kuische Parnasnimfen opgekweekt, welker eer door zulks te doen te kort gedaan word. Wat meenje is de rede dat het spel van Joseph van velen van den Schouburgh word afgeweert?

* *A. Pels zal het zeggen :*

. . . . Zoo gy wilt weten, hoe men 't kwaad
Van eene geilen gloed, verdartelt, en verwildert,
Met wulpſche woorden, en verbeeld omhelzen ſchildert;
Hoor Jempſars redenen tot Jozeph eens, en let
Op haar' gebaarden, en den toeſtel by het bed.
Die ritſe tokkeling moog' Jozephs hette dooven;
Maar 'k durf dat wonder van den kyker niet gelooven.

En wat lager daar hy van andere ſpelen ſpreekt:

'T is wel te vreezen, dat zulk lieven, lonken, lachen,
Zoo iodderlyk, en los malkand're om lusjes prachen,
De jeugd in brand zet, en alzoo van 't Schouwtooneel
Den dwaalweg regelregt doet inſlaan naar 't bordeel.

Met nog meerder reden hebben de Vaders van de eerſte Chriſten Kerk de Schoutooneelen gedoemt;

Dewyl geen Schouſpel ooit vertoond wierd, of 't was in
Geſtelt ter eere van een dartele Godin;
Of dronken God op hunn' verdoemlyke offerfeeſten;
Daar al die wilden, als onredelyke beeſten,
In volle vryigheid hunn' wellvſt pleegden met
Gehuurde Vrouwen op het wullepſch feeſtbanket.
Tot welk een einde (ô ſchrik) die ligtekoojen zaten
In 't ſpel op 't voortooneel, om geil, en uitgelaten
Hunn' waar te veilen, en te venten na het ſpel.

'T was dan ook billik dat de Magiſtraat van Haarlem dat ergerlyk voorwerp, daar wy even van

* Gebruik en Misbruik des Toneels, pag. 22. 23.

van gesproken hebben, dat door zyne levenswyze en Konst niet als ontugt werkte, als een onnut lit van de borgerlyke gemeenschap affneed. Behalven dat ook de eedele Konst door zulke ergerlyke vertoonselen meer veragting word aangedaan.

Zeker niemant, by wien de rede huisvest, en de Godvrugt inwoont, is 'er of hy zal een afkeer van zulks hebben. En zoo het beuren mogt dat het van sommigen geprezen word, zulk pryzen geeft niet anders als den bedorven aart van die het pryst te kennen. Van Parrasius was 'er te Rome een schandelyk Tafereel van Meleager en Atalanta, maar werd het daarom van elk geprezen? gewis niet. Myn Meester Sam. van Hoogstraten zeit, *ik schame my 't zelve te beschryven.* Met een woord: zulke vertoonselen, 't zy die op 't Toneel, of in schildery verbeeld worden, zyn krabbers, daar de wortel van 't zondekruid meê boven geschoffelt word; waarom ook gemelde Hoogstraten in zyn vyfde Boek van *d'Inleiding tot de Hooge Schole der Schilderkonst.* p. 176. *Thalia* zeit: *Wagt u dan ô eedele geesten, van de schandelyke onkuisheden van Tiberius in 't Eiland Kapreen in uwe Tafereelen te vertoonen. Laat ook den oudvader Noë niet schaamteloos naakt leggen, daar Sem en Japhet hunne aanzigten van afkeeren. Want die tot zulke schandelykheden geneigt zyn, verdienen den vloek zoo wel als Cham.*

My gedenkt ook nog, als ik by hem woonde om de Konst te leeren, dat toen de Minnebrieven van Nazo door A. Valentyn vertaald, waren in druk gekomen, en ik uit leeslust, die ter leen verzogt, maar tot antwoord kreeg, *Zulks is niet dienstig; den Dichter is 'er om gebannen geweest in Pontus, en de Vertaalder behoorde daarom voor*

altyd in 't Rasphuis verbannen te worden, om dat 'er dingen in zyn die nutter waren verzwegen, of verduistert, dan ontdekt, en over zulks die nooit geweten, nooit ter proef zouden zyn gesteld geweest, tot bederf van de wulpse en losse jeugt.

Eindelyk mag de Schilderjeugt dusdanig ergerlyk wulluftig leven als JOH. TORRENTIUS geleit heeft, zig ten spiegel van afschrik voorstellen; want zulks zyn Sireenenzangen die het jeugdig hart vleijen en streelen tot hun bederf: waarom ook de zedeschryver Seneka het oog op diergelyks hebbende zeit: *Verdryf voornamelyk de wellusten, draag een doodelyken haat tegen de zelve; want zy zyn van dien aart, als die d'Egiptenaars* PHILETAS, *dat is,* KUSSERS *noemden, die ombelsden om te verworgen.*

Theodoor Schrevelius gedenk in zyn Boek van *Haarlems oorspronk* aan verscheiden Konstschilders en Schilderessen, welke in zyn tyd in bloei waren; Als PIETER GREBBER, de Zoon van Frans Pieterze Grebber, van wien *van Mander* meld in zyn boek op pag. 213. en GERARD SPRONG de Zoon van Korn. Engelze, aan wien *van Mander* gedenkt op pag. 107. B. beide deze Zonen hebben hunne Vader in de Konst overtroffen.

PIETER GREBBER, die behalven zyn Vader ook Hend. Goltzius tot onderwyzer gehad heeft, is een braaf beeld-, en pourtretschilder geweest. Tot Haarlem waren'er in dien tyd nog verscheiden stukken van te zien, van welke wel 't voornaamste was *Jubalinus*, tot lof van de Muzyk, gemaakt voor den Borgermeester Guldewagen, die een beminnaar van de zang-, en speelkonst was.

Onze PIETER GREBBER had ook een Suster MARIA GREBBER genaamt, die met veel roem

roem de Konſt hanteerde; ook in de Bouw- en Doorzigtkunde bedreven was.

GERARD SPRONG, *die met een lugtigen* ſprong (zeit de Schryver) *in de Konſt te doen, zyn Vader veer voor by is, heeft verſcheiden Corporaalſchappen van Schutters in zyn tyd geſchildert, als nog in de Doelen te zien, die de Konſt van hun maker pryzen.*

De Schryver meld ook op pag. 383. van eenen HENDRIK POT, die by alle om zyn Konſt en minzaamheid bemint was. Hy heeft in zyn tyd de eer gehad dat hy den Brittanniſchen Koning met zyne gemalin naar 't leven geſchildert heeft, nevens verſcheiden Grooten van dat Ryk. Op 't Princen Hof te Haarlem hangt van hem een groot konſtſtuk, verbeeldende den Triumfwagen van Prins Willem van Oranje, en op de Schutters Doele een Korporaalſchap: maar 't waardigſte dat in dien tyd van zyn penceelkonſt was te zien, was een Tafereel waar in Judith en Holofernes afgebeeld ſtonden, hier in had de Meeſter (zeit de Schryver) zyn uiterſte vermogen getoont, en 't was in 't Kabinet van den Heer Hofman te zien.

Vorders word ook van eenen KORNELIS WIERINGEN geſproken. Deze was een knaap die lang ter Zee gevaren had, dus kundig van al den toeſtel die tot een Schip behoort, ook van de wyze hoe de zeilen beſtiert worden. Dit was hem een groot behulp, wanneer hy de Zeevaart vaar wel gezegt hebbende, ſtil zig in de aftekening van de zelve bezig hield. Gelyk hy ook door byzondere konſtdrift zoo veer daar in gevordert was, dat hy in 't ſchilderen van Zee en Schepen Hendrik Vroom, in Konſt heel na by kwam. In deze verkiezing van ſchilderen was 'er ook een KORN. VERBEEK

en

en JOH. GODERIS. En onder de Landſchapſchilders roemt onze Schryver KORNELIS VROOM, den Zoon van Hendrik Vroom, JOH. JAKOBSZ. die lange jaren in Italie was geweeſt, NICOL. ZUYKER, GER. BLEYKER, SALOM. RUSTDAEL, REYER, enz.

Zoo gy een Schilder zoekt (zeit onze Schryver) *van allerhande vrugten, hier hebt gy* FLORIS VAN DYK, *die met zyn Konſtpenceel de beluſte vrouwen, ja 't gevogelt zou konnen lokken, en verſchalken, en in die zelve konſt* WILLEM HEDA.

Hy meld ook van eenen ROELANT VAN LAAR, den broeder van PIETER, die hy noemt *Broeders van een bed, te Haarlem gewonnen en geboren, en van Kindsbeen af in de Schilderkonſt geoeffent. Zy hadden beide eene wyze van Schilderen, en hebben eenige jaren te zamen in Italie gewoont. Roelant de oudſte zynde, is in 't bloeijenſt van zyn leven te Genua geſtorven. Pieter is weder t' huis gekomen, en heeft zig een wyl tot Haarlem onthouden, maar konde Italie niet vergeten, dat altyd een voeſter is geweeſt van doorlugtige geeſten; derhalven werd hy voornemens die reis op nieuws aan te vangen. Hy heeft dan van zyn vrienden afſcheid genomen, dat zy nimmer zoude op zulk een wys weten waar hy vervaren was, dat ook Empedocles voor had*, zeit onze Schryver, 't geen niet duiſter te kennen geeft dat de Schryver van zyn ſlegten uitgang wel geweten heeft, maar dit onder *het zeldſaam koppig voornemen* bedekt.

Onder de Glasſchilders van dien tyd roemt hy PET. HOLSTEIN, en JOH. BOECHORST, die de Triumf van DAMIATEN in de glazen op de groote Zaal der Vroedſchap van Haarlem geſchildert heeft, daar S. Ampſing een langdradig rym op gemaakt heeft, 't geen dus begint: *Als*

Als Keizer Frederik voor eenig hondert jaren
Een groot en magtig heyr te zamen deed vergaren,
Op 't ongeloovig Volk, den Turk en Zaraceen,
Rukt Floris, Hollands Graaf ook al zyn magt by een,
Met Willem zynen Zoon, byzonder uitgelezen
Van onze Borgery, en wat hier puik mogt wezen,
De bloem van onze jeugt. Dus zyn zy 't zeil gegaan
En doen in Paleſtyne, eene open haven aan.
Zy zetten voet op 't land, en hebben ſteên met hoopen
En ſterkten, met geweld en ſtormen afgeloopen.
Wat leit 'er menig Turk en Zaraceen in 't zant
Gevelt, en om gebragt, door Haarlems heldenhant?
En daar nu 't moedig heyr vaſt alles had verkregen
Naar wens in 't Heylig land, door Godes ryken zegen,
Begeeft het zig te ſcheep, en dryft met zyne vloot,
Daar Damiaten leit aan Zee in Nilus ſchoot.

Die meer van dit oud Haarlems heldenbedryf beluſt is te weten, vervolge dit rym 't geen geplaatſt is, agter de beſchryving van Haarlem door *Schrevelius.*

Wy hebben uit bevindingen opgemerkt, dat verſcheiden van de grootſte Lichten in de Konſt door toevallen en anderzins, ontydig zyn uitgebluſt. Voorbeelden tot beſtempeling van myn gezegde zal de Lezer, om hier geen lyſt daar van op te maken, op hunne plaats ontmoeten, waar onder PAULUS POTTER, geboren te Enkhuizen, in 't jaar 1625 geen van de minſte te agten is.

Hy is geſproten van overgrootmoeders kant uit het oud Adelyk geſlagt en Huis van Egmont, als my by geſchriften gebleken is.

Zyn Grootvader Pieter Simonſz Potter, Penning-

ningmeester of Geheimschryver van de Hooge en Lage Swaluwe, was getrouwt met de Dochter van Paulus Bertius, Pensionaris of Loontrekkent Raadsheer van Enkhuizen, die ten vrouw had Freektgen Semeins, wier moeder van Katarina van Egmont, egte Dochter van dat Stamhuis.

Pieter Simonze Potter, heeft by zyn Huisvrouw geteelt een Zoon PIETER POTTER genaamt, die tot Enkhuizen de schilderkonst oeffende. Deze kwam te trouwen tot Enkhuizen, en uit dat huwelyk ontsprooten twee Zoonen, Pieter en Paulus, als mede een Dochter Maria Potter.

Pieter Potter, vader van gemelde kinderen, veranderende van plaats, kwam tot Amsterdam wonen, daar hy zyn Borgerregt kogt op den 14 van Wynmaand 1631. die daar ook gestorven is, in 't jaar 1692.

PAULUS POTTER, daar onze pen op doelt, van natuur geneigt tot de Konst, en van zyn vader (schoon maar een gemeen schilder) daar in onderwezen, liet al vroeg sprenkelen van verborgen konstvuur, door zyn vernuftige penceeloeffening uitblinken. Hy trok van Amsterdam naar den Haag, en ging wonen op de Bierkaai, in 't huis thans bewoont van den Procureur Staal. Waar nevens aan woonde Klaas Dirkze Balkenende, die gezegent was met tien kinderen, waar van op de oudste Dochter zyn oog viel, zoo dat hy dezelve ten huwelyk verzogt. Dog dit ging ten eersten zoo vlot niet: want de oude man zeide: *dat* PAULUS *nog menschen schilderde*, maar beesten, dat stond hem niet aan. Hy raadpleegde daar over met luiden van aanzien, en zyne vrienden, die hem alle daar in tegen vielen, verklaarde yder in 't byzonder, zoo hy een van hunne Dochters begeert

hadde,

2
1
2.D. F. 127.

hadde, zy zulks niet zouden geweigert hebben, maar dezelve gelukkig geagt. Zoo bemint had hy zig reeds door zyn hups gedrag by elk gemaakt. Hier op ging het huwelyk met Adriana van Balkenende aan, op 't jaar 1650.

Balkenende die meester Timmerman en Bouwmeester was, en uit dien hoofde veel omgang had met de grootste luiden in den Haag, maakte zyn nieuwen Zoon voort by elk bekent. Zyn Hoogheid Prins Maurits en meer andere grooten kwamen onzen PAULUS POTTER dikwerf op zyn schildervertrek bezoeken, om zyn brave Konst te zien. In dien tyd maakte hy een redelyk groot stuk, woelig en vol van werk, voor de oude Princes Emilia van Solms, 't geen geplaatst zoude worden voor een schoorsteen, op 't oude Hof: maar een die 't oor van de Princes had, zeide: *Dat het een al te vuil voorwerp was voor hare Hoogheid, om dagelyks te bespiegelen.* Dit zeggen doelde op de pissende Koe, die daar in verbeeld staat, waar by 't stuk bekent is. Dus werd het afgewezen en raakte in andere handen.

Veel jaren agter een heeft dit Konststuk in de Familie van den Heer Schepen Muçart geweest, van waar het in handen van den Konsthandelaar van Biesum kwam. De Konstlievende Jakob van Hoek heeft dit in zyn leven voor 2000 guld. van gemelden van Biesum gekogt, en geplaatst in zyn Konstkabinet, tegen over het berugte Konststuk van Gerard Dou, waar in 't verschiet zig een Barbiers winkel doet zien, zynde het voornaamste Konststuk dat thans van G. Dou in Holland bekent is.

Nevens deze twee Konstjuweelen, konnen de konstlievende hun oog daar vermaken in de beschou-

ſchouwing van twee konſttafereelen, beſchildert door den uitmuntenden Adr. van den Velde, nevens meer andere, zoo van Wouwerman, Oſtade, J. Steen, enz.

My komt klaar voor uit verſcheide gevallen die my verhaald zyn, dat onze POTTER al vroeg zyn verborge benyders gehad heeft, die hem onder 't masker van vriendſchap hebben gedwarsboomt. Dunkt iemant vremd hoe dit heeft konnen geſchieden; daar zyn Konſt lof verdiende, en waard was duur betaald te worden? en daar zyn gedrag de deugd en vroomheid zelf verbeelde? Ik antwoord om deze rede, voorſpoed, roem, deugt en vroomheid, zyn de voorwerpen daar de Nyt haar tanden op wet. Schynt het geluk iemant om zyn verdienſten te willen begunſtigen, ſtraks is de Nyd daar in voor. Horatius heeft al in zyn tyd gezongen:

De voorſpoed word ſteets van ter zeiden,
Met een benydend oog begluurt.

En een ander Dichter.

d'Ondankbare Afgonſt volgt den voorſpoed op de hielen,
Gelyk de ſchaduw 't beeld, waar heen 't zig keert en wend.

En wat het deugtſaam en vroom leven aanbelangt, men geeve maar agt op de ſpreuk van C: Manlius: die zeit: *De Nyd is blint; en daarom ſpreekt zy kwaat van de Deugt*, en P: Rabus:

Dit Noodlot volgt, altyd de vromen agter aan.

Maar

Maar ik zal dit ſchadelyk monſter, tot loon, ook een printje inwyen in myn Boekje van de *Zinnebeelden*, om het te doen kennen. Dog dit overgeſlagen. De Heer Borgermeeſter Tulp, die dikwils in den Haag zynde kennis aan onzen PAULUS POTTER gekregen had, wiens loflyk gedrag en Konſt hem zonderling behaagde, ziende dat hy niet naar waarde van de zelve beloont wierd, lokte hem tot Amſterdam om voor hem te ſchilderen, met toezegging van zyn gunſt: gelyk hy zig dan ook op den eerſten van Bloeimaand 1652 t'Amſterdam met 'er woon begaf, en ſchilderde verſcheiden, zoo groote als kleine konſtſtukjes, voor gemelden Borgermeeſter Tulp, zoo dat die in zyn tyd wel 't meeſt van zyn Konſt bezat. Dit beveſtigt Nicolaas van Reenen wonende in 's Gravenhage welke voortgeſproten is uit de Weduwe van PAULUS POTTER, in een brief aan my geſchreven in Wintermaand 1716. Die vorder getuigt: *Dat hy zyn Moeder dikwerf heeft hooren zeggen: Dat zy haar Man nooit ledig heeft gezien; dat hy zelf wanneer hy een uur voor haar over had om een wandeling te doen na buiten, altyd een tafelboekje in zyn zak by zig droeg; om als hy iets zag dat geeſtig was, en in zyn kraam konde dienen, ſtraks dat voorwerp af te ſchetſen.* Zyn kopere platen (waar van de printen onder de printlievenden bekent zyn, en in waarde worden gehouden) etſte hy 's avonds by de kaars; om van zyn ſchildertyd niet te verletten. Men gelooft (ik niet) dat hy door te naarſtig ſchideren in een Teeringziekte verviel, en daar aan ſtierf in Loumaand 1654 pas 29 jaren oud. Hy is begraven in de groote Kapel tot Amſterdam, nalatende nevens zyn konſtroem een Weduw, en een Dochtertje dat 3½ jaar oud zyn-

de in 's Gravenhagen mede aan een Teringziekte geſtorven is. Zyn Beeltenis ſtaat in de Plaat F. 1.

Wat tuimelgeeſt heeft d'oogen der konſtkenners zoo weten te betooveren datze de penceelkonſt van P. POTTER voorheen als gemeene konſt aanzagen? of waren zy in dien tyd ziende, en wy nu blint, die zoo veel agting daar voor betoonen te hebben? Wat zegt gy Lezer?

'T ſchynt dat alle ondermaanſche dingen de veranderingen onderhorig zyn. Het aartryk van hoe vaſt gekneden grond opgeleid, neemt af en aan. Landen die voortyds bevolkt waren zyn tot een Woeſteny geworden, andere weer van een niet op gekomen, tot verwonderingen op gegroeit. Dus is 't ook gelegen met de Konſt, en wetenſchap. Griekenland was oulinx de hoogeſchool der geleertheid en konſten: Daar ontdekte zy zig, als den aangenamen dagenraat, wanneer zy blozende door de kimmen haar luiſterryk wezen doet zien. Daar rees zy, op de vleugelen van ryke, en milde belooningen op, als de Son, tot het toppunt van de middaglyn. Van daar plaatſte de Konſtgodes de Schilderkonſt eerſt in Italien, naderhand (om geen nayver te verwekken) meê in andere Landen en Koningryken, ook de Nederlanden: daar dezelve den eenen tyd meer den anderen tyd min, altyd met luiſter heeft gebloeit; maar nooit ſchooner als in den tuſſchentyd, van 't jaar 1560, tot 1660.

'T luſt my een lyſt van wakkere Mannen die gebloeit hebben binnen den Levenstyd van een dier Konſtenaars op te maaken, en hier onder te ſtellen.

Abrah.

Abrah. Bloemaart.
Tobias Verhaegt.
Mich. Mierevelt.
Paulus Moreelze.
Roelant Savry.
Pet. Paul. Rubbens.
Hendr. van Balen.
Jaques Jordaans.
Franc. Snyders.
Daniel Segers.
Jan Breugel.
Frans Hals.
Korn. Poelenburgh.
Ant. van Dyk.
Jan Davidz de Heem.
Gerard Honthorſt.
Joh. Parcelles.
Palam. Palamedeſz.
Rembr. van Ryn.
Emanuel de Wit.
Erasm. Quellinus.
Jan Lievenſz.
Ferdinand Bol.
Adr. Brouwer.
Jak. Bakker.
Herm. Zaftleven.
David Teniers.
Adr. van Oſtade.
Korn. Bega.
Ger. Dou.
Gabriel Metzu.
Bartol. vander Helſt.
Nicol. de Helt, Stokade.
Bartol. Breenberg.
Ludolf Bakhuizen.
Pieter van Laar.
Gerard Terburg.
Hans Jordaans.
Nicolaas Berchem.
Tomas Wyk.
Abraham Genoels.
Govert Flink.
Pieter Lely.
Hendr. Verſchuuring.
Otto Marceus.
Guilh. van Aalſt.
Phil. de Koning.
Willem Doudyns.
Phil. Wouwerman.
Jan Both.
Adam Pynaker.
Melch. de Hondekoeter.
Jan Babt. Weeninx.
Frans Mieris.
David Beck.
Gaſpar Netſcher.
Jak. vander Does.
Jan Steen.
Johannes Lingelbag.
Willem van de Velde.
Paulus Potter.
en meer andere.

Alle deze heeft de Son (den eenen vroeger den anderen later in levenstyd) op eenen dag beſchenen; want Abrah. Bloemaart welke d'eerſte op de Rol ſtaat, geboren 1564. heeft nog geleeft na Paul. Potter die geſtorven is in 't jaar 1654. En de konſtlievenden hebben zig t' effens door 't zien van zoo menigerhande konſttafereelen konnen vermaken.

Bedenk nu eens hoe groot een getal van mindere lichten zig in dien ruimen tuſſchentyd aan den Nederlandſchen Konſthemel hebben doen zien, en in hoe kleen getal thans de zelve bevonden worden; Ja hoe ſchaars die zyn welke als de volle Maan by de Starren affteken. Zoo moet men zig over de ledige plaatſen die men in de oeffenſchool van Pictura meer en meer bevint bedroeven. En met reden, daar men ziet, dat verſcheiden deelen van de Konſt afgeſcheurt, met hun loffelyke bewerkers ten grave gedaalt zyn, buiten hoop dat de zelve ſchooner verryzen zullen. Wie is 'er in 't Zee- en Scheepſchilderen naa de dood van *Parcelles*, *Bakhuizen*, *W. vanden Velde* en *Everdingen* op geſtaan? wie in 't ſchilderen van tam Vee naa de Dood van *Berchem*, *Potter*, *A. van den Velde*, en *vander Does*? Wie in 't ſchilderen van Paerden naa de Dood van *Wouwerman* en *van Lint?* Wie in 't malen van Boere en Soldateleven naa de Dood van *Brouwer*, *Oſtade*, *Bega* en *Teniers?* Wie in 't ſchilderen van Kerken en Gebouwen naa de Dood van *Em. de Wit*, *vander Heyden* en de *Berkheydens*. Die hun gelyk is of hen overtreft? Brave Schilderjeugt, dit moet u een ſpoor zyn waar door gy geprikkelt de konſtſchool van Pictura met meerder yver helpt opbouwen. Miſſen veel deelen van de konſt hun bewerkers, en is het getal der Konſtoeffenaars

zoo

zoo talryk niet als wel voor heen ; wat raad? gy hebt 'er thans weer die op den hoogſten trap van de Konſt geſtegen, de vorigen overtreffen, zoo ver als die de eerſte uitvinders der Konſt, in kragt en ſchoonheid hebben overſtreeft, daar dit vaers van Arn: Nachtegaal op ziet:

Thans bloeit de Schilderkonſt veel ſchooner als voorheen:
*Dan toen een ſlegte * Maagt door de ommetrek alleen,*
Haar deed den titel der onſterflykheid verwerven;
Nu ze onderſteunt word door een' ryken ſchat van verven,
Haar door Natuur verleent; die zy zelf agterhaald;
Zoo verre dat ze ons haeſt met zyn, voorſchyn betaald.

Wy hebben gezien wat een groot getal van Konſtfakkels de Nederlanden hebben beſcheenen, in een beſtek van min als 100 jaren, en dat het getal thans zoo kleen is, dat tot verſcheiden deelen van de Konſt geen oeffenaars gevonden worden. Zoo my ymand vraagde wat de reden was, 'k zou

* *Maagt.*] de Dochter van een Pottebakker Deburates genaamt. Deze verlieft op een jongeling, trok met kool den buitekant der ſchaduw na, welke de Kaars van zyn wezen maakte dat van ter zyde gedraait ſtond op den muur, om hem hier door altyds voor oogen en in gedagten te houden. Dit verhaald Plinius in zyn 34 Boek in 't 12 kap. die vorder zeit: dat zy door dikwils dien omtrek naar te maken, zoo veer kwam dat zy zulks buiten het voorwerp by het denkbeeld konde doen, zelf ook naderhand ondernam andere wezens uit de hand door een kenbare omtrek te verbeelden, en dus de eerſte beginſelen der Konſt geleit heeft.

zou 't hem vragen, om dat ik 't my ſchaam te zeggen.

'T ſchynt my toe dat het ten tyde van Petronius even als thans met de Konſt gelegen was; want na dat hy te kennen heeft gegeven, *dat de Schilderkonſt heeft toegenomen, zoo lang de mildheid en de ryke belooning der grooten, de naarſtigheid der eergierigen aankweekte om eenen onſterflyken naam te verkrygen*, (wetende, dat indien zy die konden bereiken, het hun aan geen winſt ontbreken zou;) *alzoo heeft zy in tegendeel wederom begonnen af te nemen, zoo dra de geldliefde de overhand kreeg, en daar byna niemant was die de Konſt de hand boven 't hoofd hield*, zoo voert hy door een aardige wyze van ſchryven een verſtandig man in, dien hy vraagt, naar de oorzaak van het verval. Deze zal 't beantwoorden. *De geldgierigheid* (zeit hy) *heeft deze verandering ingebragt. De vrye konſten bloeiden eertyds, zoo lang de ware deugt in waarde gehouden wierd; dies zogten ook de menſchen alderhande konſten om ſtryd aan den dag te brengen, niet willende dat iets 't welk den nakomelingen voordeelig wezen mogt, verholen bleef*. En wat lager. *Wy daar en tegen in Wyn en andere wellusten verzopen leggende, hebben 't hart niet om naar kennis van voltrokken Konſten te ſtaan: en vermits het ons ligter valt de oudheid te beriſpen, dan na te volgen, gebeurt 'et dat wy de ydelheid maar alleen zoeken te leeren, en anderen in te planten. Laat u dan niet vreemt voorkomen dat wy de Schilderkonſt kwyt geworden zyn; aangezien thans een klomp gouts in 't oog van alle de goden en menſchen veel ſchooner ſchynt, dan 't gene Apelles en Phidias ooit gemaakt hebben.*

'T is wat grof geſponnen. Andries Pels in zyn ver-

vertaling van Horatius heeft de oorzaak van het verval der Dichtkonſt, 't geen wy op de Schilderkonſt toepaſſen, met een zagter borſtel gedoodverft; en 't komt hier op uit dat de beminnaars aankweekers en begunſtigers der konſten, *die* volgens de ſpreekwyze van Gratiaan *by den Wind, en de Schilders by Koorenmolens* konnen vergeleken worden, *die door de zelve aan 't malen geholpen worden*, zoo weinig in getal zyn, van tyd tot tyd ſterven, en geen nieuwe worden aangekweekt: Dat den Kinderen van vermogende menſchen de oeffening der Konſt en wetenſchappen word onttrokken, de grond waar uit de liefde en zugt tot de zelve, en eindelyk de kundigheid geboren word, die nu in tegendeel daar geen weet af hebben, waarom dan gemelde Pels reden vind om te vragen:

Maar waar in word de jeugd in Holland onderweezen?
In plaats van boeken vol geleertheid door te leezen,
Leert zy 't verſchillen van drie vyfde, en vyf oktaaf
Percento, en die dit kan reek'nen, dat gaat braaf,
Roept luidskeel man en maagt; 't is 't liefſte van myn' Kind'ren,
Zegt Vader: want hy zal het zyne niet vermind'ren;
Hy weet de rekening van Intreſt, en Rabat
Net op te maken; hy verſtaat zig op 't Barat.
Maar meent men, als die roeſt, en zorg van geld te winnen
Eens ingevreeten, en doorkankert heeft de zinnen,
Dat iemant mooglyk, in zyn Konſtwerk, menig jaar,
Of eeuw na zyne dood zou leeven? ver van daar.

Oudtyds ging het anders. Onder de Egyptenaars

naars was deze Konſt in zoodanigen aanzien, dat zelf de magtigſten hunne Kinderen die geduurig lieten oeffenen. Van gelyken deden ook de Grieken. Zelf was 'er een wet, *dat niemant zig tot het ſchilderen begeven mogt, dan die een vrygebooren en van een eerlyk geſlagt was.* De wyze Solon, ziende dat de inwoonders van Athenen, die toenmaals in vrede zaten, meer en meer tot ledigheid vervielen, ſtelde een wet in, *dat zoodanigen Zoon niet en zoude gehouden wezen zyn Vader te onderhouden, die hem in een konſtelooze onwetentheid had opgevoed.*

Daar nu het tegendeel in gebruik komt, hoeft men zig niet te verwonderen dat het getal der genen zoo klein werd, welke de Konſt en hunne bewerkers agting toedragen. *Het ſchynt*, zeit Sidonius Apollinaris, *als door een natuurlyk gebrek in de harten der menſchen ingeprent te zyn, dat die genen welke de konſten niet en verſtaan, ook van de Konſtenaars weinig werks maken.* Waarom ook W. Goeree niet onaardig met dit opzigt gezeit heeft. *Ten kan ook niet wel wezen, dat iemant, geen ſmaak in de vrugt hebbende, den boom zoude in eere houden.* Hier meê willen wy eindigen en den Lezer tot de levensbedryven der volgende Konſtſchilders leiden.

Hier aan laten wy volgen den ongelukkigen HERCULES SEGERS, wiens geboortetyd wy niet weten, maar om dat S. v. Hoogſtraten melt in zyn Calliope, dat hy bloeide of eer verdorde, in zyn eerſte groene jaren, dagt ons voeglyk te wezen, hem voor gemelden Hoogſtraten op het Toneel te brengen.

Hy was een man van goed begryp en oordeel, ryk van gedagten, en overvloedig in menigerhande

hande voorwerpen die hy in zyne landſchappen te pas bragt, zoo, dat zig in de ruime verſchieten, heele landſtreken met dorpen en gehugten vertoonden. Ook geeſtig in verſieringe van Bergen en Rotſen, als in zyne ſchilderyen en printen te zien is. Maar 't ſcheen dat hy onder een rampſpoedige planeet geboren was; want ſchoon hy zig benaarſtigde met onvergelykelyken yver, zoo konde hy zyn ongeluk niet te boven komen. Hy moeſt tot zyne ſmarte zien dat anderen, die zoo veel Konſt niet bezaten, hem voor uit draafden, terwyl hem de vleugelen door zyn droevig lot met zeelen van armoede gebonden werden. Hy maakte door een vernuftige vinding het drukken van landſchappen met verf op doek werkſtellig, maar de doeken wilden niet aan den man, ſchoon hy dezelve voor een geringen prys geven konde. Waar door zyn Vrouw klaagde dat hy al het Lywaat dat 'er in huis was verdrukte, en 'er zoo veel niet van overſchoot dat zy ander kon koopen, en dus hy met zyn huisgezin in de uiterſte armoede verviel. Aan den anderen kant leed hy ſmart te zien dat zyne printen by manden vol wierden gebruikt in de Vettewariers winkels, om 'er boter en zeep in te beregten.

Eindelyk maakte hy nog een plaat, waar in hy zyn uiterſten vlyt aangewend had, en veilde die t'Amſterdam voor klein geld aan een Konſtverkooper, maar dezelve wilde daar niet aan, zeggende dat zyne werken niet gewilt waren; ja niet tegenſtaande dat hy den zelven beduid dee, dat yder druk na zyn dood meer waard zou wezen als hy voor de plaat eiſchte, wilde die naauw zoo veel voor de zelve geven als het koper gekoſt had. Des nam hy de zelve weder meê naar zyn huis, en na dat hy eeni-

nige afdrukken daar van gemaakt had, ſneed hy de zelve aan ſtukken. 'T een en 't ander nam de elendige Herkules zoo ter harte, dat hy mistrooſtig en buiten eenigen raad, zyn droefheid in den Wyn zogt te ſmoren, en op een avond buiten gewoonte beſchonken zynde, t'huis quam, van de trappen viel, en ſtierf.

Hoogſtraten merkt aan dat het zoo gebeurt is, als hy voorzegt had, want voor yder print zyn naderhand betaalt ſeſtien Ducaten, en nog was 't een geluk een afdruk daar van te konnen krygen. Wat zal ik zeggen? die de Fortuin tot ſtiefmoer heeft, is 'er kwalyk aan; en 't is 'er meer gebeurt die met vlyt gezaait hebben, en nooit den Oegſt geplukt.

Diergelyke gevallen, daar men treurliederen van zoude konnen dichten, te droevig om te zingen of te lezen, zyn 'er vele. Maar 't luſt ons niet de zelve op te halen. De Waereld naar 't ſchynt heeft dog een aard naar de Varkens, die, wanneer men hen by d'ooren voorwaards zoekt te trekken, agterwaards loopen. Is het niet even eens met Petro Teſta als met gemelden HERKULES SEGERS gebeurt? zag hy niet tot zyn hartzeer, dat wanneer iemant kruideniers waren kogt, gemeenlyk zyne prenten, of een ſtuk van de zelve tot een peperhuis gemaakt wierden, om de waren daar in te doen? liep hy niet zyne prenten, onder zyn mantel geſchort, door Romen te koop veylen? De oude Lutma, bekent aan zyn pourtret door Rembrand geëtſt, toenmaals te Rome zynde, kogt verſcheide werken van hem voor de waarde van een Ducaton. En ik zelf heb naderhand voor yder der groote printen een Ducaton, en voor een klein printje, 't Darmwindertje genoemt, 2 Ducatons be-

betaald. En wat was de rede? men wildeze hebben toenze schaars te bekomen waren, en de maker zig zelven van mistroostigheid in den Tyber verdronken had.

Fr. Heerman verhaald in zyn *Gulde Annotatien*, dat Albert Durer met Keizer Maximiliaan in een zekere Stad kwam, daar hem de Keizer een konstig beschildert Tafereel liet zien, en gevraagt wat hem daar van dogt, zoo vergat hy uit verwonderinge over het zelve te spreken, en nog te meer als hem gezeit wierd: *De man, die dit stuk gemaakt heeft, is van armoe in 't Gasthuis gestorven.* Waar op de spreuk: Dat de Konst by wyle om brood gaat bedelen, moet gepast worden.

Waarom ook diergelyk een ongelukkige Konstenaar zeide: *Wie weet, zoo ik 't hoedemaken had geleert, of de Natuur (om my overal indwars te wezen) de Menschen dan niet zonder hoofd zoude hebben geschapen?*

Hem volgt

JOHANNES VAN KESSEL, geboren te Antwerpen in 't jaar 1625. Deze (elk volgt dog zyne natuurlyke geneigtheid) had zig gesteld op het schilderen van alle soort van Bloemen, die de milde natuur voortbrengt, ook ongepluimde dieren, en voetelooze Zee, en landschepzelen in 't kleen, zoo uitvoerig konstig en net, als *Jan Breugel* heeft konnen doen. *K. de Bie*, zeit tot verheffing van zyn penceelkonst, dat hy heeft

Het leven en Natuur zoo weten uit te drukken,
(Ten waar dat Konst bedriegt) men zou ze willen plukken,
Zoo geestig, schoon, en fris, staat elke bloem, by bloem,
Op 't kragtigst uitgevoert, en draagt van KESSELS *roem.*

Hoe

Hoe wyd de Konſtenaren in hunne geneigtheid verſchillen, konnen wy uit vergelykinge van de voorgaande met de volgende levensbeſchryvinge klaar zien. VAN KESSEL verkoos tot zyn voorwerp Bloemen, die door haren aangenamen en lieffelyken reuk de geeſten verkwikken, en de oogen door bekoorlyk ſchoon met vergenoegen ſtreelen.

JOHANNES PEETERS, zyn tyd- en Stadgenoot, verkoos in tegendeel zulke voorwerpen die op het beſchouwen ontroerenis, ſchrik en vrees veroorzaken, aangezien de zelve, allerhande rampen en elenden naar zig ſleepen; namelyk vervaarlyke ſtormen, onweer, en bloedige Zeeſlagen, en dat zoo natuurlyk en konſtig dat hy voor een Hoogvlieger in de Konſt gehouden wierd. Hier zag men door hem verbeeld hoe de Zeebaren door de kragt der winden tot torenhoogte worden opgezweept; hoe de geladen kielen mede tot die hoogte opgevoert, ſtraks weder als met de ſnuit naar den afgrond ſchynen te dalen. Daar ziet men den Zeeman door een woedenden orkaan beloopen, van zyn Maſt- en Stengeloos Schip den bewolkten Hemel met bedroefde oogen aanzien. Of, een Vloot Scheepen op bloedplengen uitgeruſt hare Vyanden van veere uit vuurſpouwende metale monden groeten, dat de ſplinters van boord den Matroozen om d'ooren ſtuiven. Of daar zy door onderlinge woede elkander (als de Agrippynſche puikdichter zeit)

Te water boord an boord geklamt,
Hun wellust ſcheppen in 't vernielen,

Van

Van eyke ribben, Maſt en Kielen:
En Menſchebeen tot ſtof geſtampt.

PETER BOEL geboren te Antwerpen 1625. heeft zig gezet op 't ſchilderen van alle ſoort van viervoetig gedierte, gevogelte en bloemen; 't geen uit het Lofdicht dat tot roem van zyn Konſt gemaakt is kan gezien worden, daar de Dichter aanvang maakt met al de veranderingen, die hy zig tot voorwerpen van zyn Konſtpenceel ſteld, op een Lyſt te ſtellen:

Zoo als ons BOEL *doet zien in 't ſchilderen van Dieren*
Die als in 't Paradys door Konſt op doeken zwieren,
Bevallig voor het oog, en daar niet aan ontbreekt:
Want 't ſchynt dat in dees Konſt een tweede leven ſteckt.

En lager .... *Verheugt u alle dieren.*
Uw Meeſter geeft ons oog een Paradysgevoel.
Dat Adam wierd ontzeit, verkrygen wy door BOEL.

Onder zyne tydgenooten word getelt JOANNES VAN HECK, een fraai meeſter in 't ſchilderen van Landſchappen, Beelden, Gedierten, Bloemen, Fruit, Goud, Zilver, Kriſtal, en Porſelein.

Al Wat de Waereld in hare omtrek houd beſloten.
Zyn handeling is in het ſchild'ren algemeen:
En nogtans ſchynt elk in 't byzonder 't ware leven,
Zeer geeſtig uitgewerkt, en groots geordoneert,
Zoo veel als 't Konſtpenceel en verwen konnen geven,
Te Rome wel bekent, daar hy lang heeft verkeert.

Hy was geboren, tot Quaremonde buiten Oude-

denaarden, en was in 't jaar 1660 nog in leven, gelyk ook de volgende

GASPAR VAN EYCK, Zeeſchilder van Antwerpen:

JAN SIBRECHTS mede van Antwerpen, wiens wyze van ſchilderen zweemde naar *Car du Jardyn* en *Berchem*,

NICOLAES VAN EYCK ſchilderde allerhande Krygsbedryven,

Gelyk Batalien, en diergelyken ſtaat,
Optrekking, Poſtery, en zoo 't in 't leger gaat.

PHILIPPUS FRUYTIERS, na ik uit het Rym van *Korn. de Bie* kan beſluiten, heeft Beeldjes in Miniatuur of Waterverf heel uitvoerig, en tot verwonderens toe net geſchildert; die vorder getuigt dat alles wat hy maakte, was:

Zeer vaſt geteekent en naar 't leven wel geſtelt,
Vol vremde vindingen, heel geeſtig uitgebelt.

Toen leefde ook ANTONIUS GOEBOUW en FRANCISCUS DE NEVE, van wien gezeit word:

Dat Rome zelf getuigt, in lang verloopen tyd
En was 'er niemant, die door naarſtigheid en vlyt
Zoo naar kwam de Natuur naar 't leven af te malen.

Wat JOANNES FYT ſchilderde zal het volgende Rym verkondigen, 't welk van zyn werk dus zeit:

Hier

Hier en zietmen niet verſchynen
Als den Haas, Hond, en Konynen,
Als den Luypaard, Leeuw, en Stier,
Als den Egel, Das, en Gier;
Als de Brakken, ſnelle Winden,
Als de Harten, Reên, en Hinden,
Als de Paau, en ſchoon Phaſant,
Die daar zwieren t' allen kant:
Niet en vliegt 'er door de wolken,
Nog en duikter in d'aards kolken,
Of het komt hier al by een
Zoo gelyk't voor Noë verſcheen.

PEETER TYSENS was (zoo 'k uit den inhoud van 't Brabands Rym beſpeuren kan) een pourtretſchilder, en 't ſchynt my toe dat hem dat droevig lot, 't geen de pourtretſchilders in 't gemeen plaagt, namentlyk de beriſpinge, meê is te beurt gevallen. Of dit volgende Rym nu tot zyn vertrooſting is opgeſtelt, of dat het maar alleen 't algemeene noodlot der Pourtretſchilders wil aanduiden weet ik niet, maar dit weet ik. Al ſchoon 't een Kreupel Refereyn is, dat het de waarheid zeit:

Als ymants geeſt vervalt op 't ſchild'ren van Pourtret,
Hoort hy van zyne Konſt verſcheiden oordeel geven,
Hoe aangenaam, en fraai, hoe ſuiver, kloek en net
Dat zy haar wezen draagt en toont gelyk het leven,
Zoo weetmen nog al iet te zeggen op het belt
By die het minſt verſtaan van haar verholentheden,
Want ſchoon het op zyn maat en regel is geſtelt,
Nog word al evenwel haar edelheid beſtreden.

ALEX-

ALEXANDER ADRIAANSEN, ſchilderde Stilleven, Fruit, Viſſchen &c. Zoo ook FRANCOIS en JAN EYKENS. Want ſchoon de laatſte eerſt een fraai houte Beeldſnyder was, is hy door nayver verwekt, ook tot het ſchilderen van Fruit en Bloemen gekomen. En zyn deze die wy agtereen op een lyſt vervolgt hebben, Antwerpenaren. Waar aan wy ook laten volgen CAROLUS CRETEN van Praag. Deze heeft met den vermaarden *Willem Bouwer*, die zeer fraai, en geeſtig in Waterverwe ſchilderde, lang in Italien gewoont; hy ſchilderde pourtretten, en was in de Roomſche Bent bekent, met den bynaam *Slagzwaart.*

En PEETER VANDER BORGHT van Bruſſel, ſchilderde eerſt Figuuren, daar naar Landſchappen. Als mede JAN MEEL Beeldenſchilder van den Hertog van Savojen, geboren in Vlaanderen.

PETER DE WIT van Antwerpen word in het Rym van *Korn. de Bie* aldus geprezen;

Zoo maar des Winterdaags 't gevogelt zag de ſtukken
Geſchildert van DE WIT, *die het geboomte uitdrukken*,
De Konſt zou hunnen aart ontſteken met jolyt,
Zoo als in 't midden van den heeten zomertydt.

GERRIT VAN HOOCHSTADT geboren te Bruſſel, was eerſt een pourtretſchilder, maar zyns vermogens in de Konſt bewuſt, begaf zig tot het ſchilderen van Hiſtorien, inzonderheid Paſſieſtukken, en Martelifatien van Kerkheiligen. Verſcheide Altaarſtukken zyn van hem nog in Braband te zien.

GYSBRECHT THYS was t' Antwerpen ge-

geboren. Hy had zig gezet tot het ſchilderen van pourtretten, die hy zoo konſtig en met een goede gelykenis, ja zoo zuiver en edel behandèlde, dat de zelve in andere landen voor penceelkonſt van *van Dyk* wierden aangezien. Ook was 'er in dien tyd een NICOLAAS LOYER, als mede GUILIAM GABRON Antwerpenaar, beroemt in 't ſchilderen van Goud, Zilver, Porcelyn, Bloemen en Fruit. Als ook een ARTUS WOLFART van Antwerpen, die zoo wel Zeedeſtukken als Boerteryen ſchilderde. En word hy geprezen om zyn fraaije ſchikking en kloek penceel. By hem is te ſtellen zyn Stadgenoot EGMONT, braaf pourtretſchilder Leerling van *A. v. Dyk.* Ook komen in aanmerking de gezelſchapſchilders A. PARDANUS, VUURPYL, DUISTER, HEERSCHAP, enz.

Ik ſchei hier af, naardien dit wel naar een Brabandſe Begraafnis-Ceel zou gelyken, daar men de namen der levenden met hunne eertytelen uit opleeſt om den Overledenen te verzellen tot aan hunne Graffteden. De overige (gelyk de Aanſpreekers der Dooden t' Amſterdam gewoon zyn te zeggen) konnen malkander in goede orde volgen.

Na hen verſchynt de brave konſtſchilder JOHANNES LINGELBAG geboren te Frankfoort aan de *Mein*, in 't jaar 1625.

In wat tyd, of door welke gelegenheid hy met 'er woon in Holland gekomen is, of wien hy tot zyn onderwyzer in de Konſt gehad heeft weet ik niet te zeggen: maar wel dat hy geſpoort tot reisluſt, zig in den jare 1642 van Amſterdam naar Vrankryk begaf en naa verloop van twee jaren naar Romen, daar hy zyn Konſt met yver en vlyt oeffende tot het jaar 1650, wanneer hy op den 8 van

Bloeimaand, op Zondag, van Romen, zyn te rug reis door Duitſchland nam, en in Wiedemaand weder in goede gezontheid tot Amſterdam aanquam.

Veel groote en kleine konſtſtukken, natuurlyk, woelig en geeſtig van vinding, ook aangenaam door zyne konſtige en vleijende penceelhandeling zyn van hem in Nederland, inzonderheid tot Amſterdam, te zien: die van de grootheid zyns vernufts, klare kenteekenen dragen, ten bewys dat hy in Italien agt gegeven heeft op 't geen bevallig en ſchilderagtig ſtond, dat zelve zig ten gebruik gemaakt, en in zyne penceelwerken te pas gebragt.

Vele zyner konſtſtukken verbeelden d'een of d'ander Italiaanſe Zeehaven, daar men, of een grootsgebouwde ſtedepoort, verciert met beeldwerk in niſſen als anderzints ziet, dat hy heel natuurlyk, zoo ten opzigt van der zelver bouwvalligheid, en veranderinge van koleuren, met welke het bederf des tyds de zelve ſchildert, begroeit met moſt, en ruigte, wiſt na te bootſen, en op zyn doeken te vertoonen: of ook wel eenige opgeregte beelteniſſen, of gedenkteekenen op verheven voetſtukken, waar aan men mede (als boven gezeit is) zien kan de kenteekenen door de tanden van den tyd daar in gedrukt, waar uit hunne oudheid te beſpeuren is.

Dus heeft hy ook meeſt in 't verbeelden van zyn Roomſche Markten (die hy veel, dog altyd met veranderinge, gemaakt heeft) eenig groots *Monument*, of gedenkteeken, 't zy een groep van Beelden, een Fontein, of Zegezuil, te pas gebragt, en dan vorder het tafereel geſtoffeert met allerhande ſoort van Mans en Vrouwen Beelden, Ezels, Paerden enz. doende elk zyne werkingen;

d'een

d'een met dragen d'ander met ſlepen; hier een Groenwyf welker ſtal met allerhande fruit verzien is: daar een Gaarkeuken onder een overdekte tent, waar voor een Bedelaar met opgeſchorte ſchouders ſtaat te bedelen. Ginder een groep beelden die na 't Prediken van een Monnik ſtaan te luiſteren: en weer in een anderen hoek daar ze met open mond zoo yverig ſtaan te gapen naar 't gezwets van een lapzalver, dat hun onderwyl de beurs geligt word. Gelyk hy ook inzonderheid in de verbeeldingen zyner Zeehavens (boven aangeroert) den onderſcheiden landaart der koophandelaars, by het laden en ontladen der Zeeſchepen of Galeyen, in hunne kenbare dragten verbeeld, en onderſcheid, en die vorder met een aangenaam watergezigt, blaauw verſchiet, en dun bewolkte lugt bewerkt, het voorſte werk kragt geeven en doen voorkomen.

Zyn Beeltenis gevolgt naar 't geen hy zelf geſchildert heeft ſtaat in de Plaat G onder aan nevens het Afbeeltſel van Jan van Hoogſtraten op de linker hand.

Zyn tydgenoot en byzonder goede vrient, JAN WORST, ſchilderde fraaije Italiaanſche Landgezigten. Deze had te gelyk met hem te Rome geweeſt. Zyne ſchilderyen zietmen zelden, aangezien hy zyn meeſten tyd doorbragt met teekenen op papier, welke teekeningen onder de konſtlievenden in waarde gehouden worden.

Nu kome ik tot WILLEM VAN DRILLENBURG de eerſte van myne drie Leermeeſters in de Konſt.

Deze geboren tot Utrecht van een deftig geſlacht, had in zyn jonkheid by *Ab. Bloemaart* geleert, maar naderhand zig tot het ſchilderen van

Landſchapjes, geheel van de handeling zyns Meeſters verſchillende, begeven. De ſchikking of verkiezing zyner landſchappen zweemde naar die van de *Both*; maar zy waren zoo dartel van penceelzwier niet, nog ook zoo natuurlyk gekoleurt. Hy was (zo lang als ik hem gekent heb) byzonder vlytig, zittende ſomwylen een gantſche maand in huis, zonder eens ſchoenen aan zyn voeten te trekken; maar hy was ook van dien aart, wanneer hy tuſſchen beide eens uitbrak, dat hy ook wel een Jonasje konde maken van drie dagen en drie nagten. Hy kwam met 'er woon in 't jaar 1668 of 69 te Dordrecht, zynde toen een man van 2 of 43 jaren. Myn zalige Vader kreeg kennis aan hem in het Troebeljaar van 1672. en beſtelde my by hem om teekenen te leeren. Maar de menigvuldige veranderlyke gevallen, die dagelyks voorvielen, veroorzaakten veele beletſelen; want de jeugt dog geneigt is overal de neus by te hebben; en DRILLENBURG was ook beluſt om te weten wat 'er al in de Stad omging en wat de Poſten t' elkens meê bragten. Des zond hy my dikwils uit om wat nieuws te weten, want de Franſe Haan ſtapte in dien tyd met wyde en raſſe ſchreden naar Holland toe, terwyl d'onluſten van binnen zoo ſterk toenamen, dat niet als zware ongelukken te vreezen waren. Een voor al blyft my nog altyd levendig in 't geheugen om zeker voorval, dat ik hier verhalen zal. D'oproeren groeiden van dag tot dag ſterker aan. Telkens zag men een hoop volk, meeſt wyfs en jongens van de ſlegtſte ſoort met groot gedruis met een Vaandel voor uit aantrekken. Het toeklappen van deuren en venſters der Huizen vermeerderde het gedruis, en my werd belaſt

in

in aller yl naar myn Ouders te ſpoeden. Aan huis komende vond ik de deur digt geſloten, en ging daarom voor by. Ondertuſſchen was die verwoede hoop voor by die ſtraat getrokken, dien ik agter aan volgde tot voor 't Raadhuis, daar de Borgermeeſter af komende om naar zyn huis te gaan, door ſommige hoofden der muitenaren werd aangerand en omſingelt. En 't had zyn werk aan om door ſchoone woorden den ſlag der byl, waar mede zeker Schuitevoerder hem dreigde, te ontgaan. Zoo onverſtandig yverde het gemeen voor den Prins van Oranje. Nu komt het 'er op aan waar by ik deze zaak altyd gedagtig ben. 'T huis des Borgermeeſters werd dien zelven dag geplondert, alles vernielt en in ſtuk geſmeten; de behangzels van de Kamers aan flarden gerukt, of geſneden, de ſtukken van 't goud Leer gints en herwaart over de ſtraat geſleept. Eenen, die met een arm vol voor by myner Ouderen deur liep, ontviel een ſtuk, dat ik gretig opraapte; bedenkende, als het dubbel toevoude, dat het voor een Portefoelie konde dienen om myne teekeningen in te bewaren. Maar niet zoo ras werd dat van myn Vader gezien, of ik wierd willig, of onwillig gedwongen, het weder ter plaatſe te leggen daar ik het even te voren hadde opgeraapt. Maar hoe zeer ik voor myn goed oogwit pleite, ik kreeg tot antwoord dat hy niet wilde iets van dien ſchandelyken buit van my aangeroert, veel min in zyn huis gedragen hebben.

Om nu weder tot myn meeſter W. v. DRILLENBURG te komen, moet ik tot zyn lof zeggen, dat hy doorgaans neerſtig was, en zelf des Winters s'avonds by de kaars kleene landſchapjes in

't graauw, ook wel met bruin, rood, en wit, dat zig even als een roodaardteekening vertoonde, ſchilderde. Hy was heel korswylig in zyn ommegang, en verhaalde dikwils onder het onderwys d'eene of d'andere klugt van zyn jongen tyd; onder vele, hoe hy met andere Leerlingen van Bloemaart den Backer, die by de deur woonde, een pots geſpeelt had, hoe die dat had gaan overkrajen aan hun meeſter, en hoe zy hem andermaal betaalden op deze wyze. Gemelde Backer hield hoenderen, en om hun toeleg werkſtellig te konnen maken, verzamelden zy de korſten van hunne voormiddagſtukken, die zy aan kleene brokjes braken, twee aan twee aan een langen draad knoopten, en de hoenderen voor wierpen, die de zelve gretig (ſommige een, andere meer) inſlokten, waar naar zy tegens malkander over, ſlings en regts, met geſchoorde pooten, en uitgerekte halzen zoodanig ſtonden tegens een te trekken, tot de draden aan ſtuk borſtende zy hol over bol, onder malkander ombuitelden, na dat dit klugtſpel een geruimen tyd geduurt hadde. En dit wiſt hy met zoodanige geeſtige gebaarden te verhalen dat het niet doenlyk was zig van lachen te onthouden. Dat hy nu wel de voorname aanleider tot dit tooneel geweeſt is, wil ik gelooven, om dat hy zulks ſcheen overgeërft te hebben van zyn Vader, die wel voor een anderen Hontſchen Diogenes wiſt te ſpelen, en op een potſige wyze yder 't zyne te zeggen. 'T moet den Lezer niet vervelen, dat ik eens buiten myn beſtek trede, en een ſtaal of drie verhaal.

WILLEM VAN DRILLENBURG, Vader van onzen ſchilder, was Domheer, een man van agting, en die daar en boven eenige Stads bedieningen had-

hadde, maar zig bemoeide of vermengde in de geschillen tusschen de Gereformeerden en Remonstranten, die toen hoog liepen. Sommigen die zyn vrienden veinsden te wezen, rieden hem, dat hy best zoude doen, zig voor een tyd van kant te houden, en uit Utrecht te vertrekken, tot dat het vuur van twist wat zou geblust wezen, en zy dan om zyn overkomen zouden schryven. Maar dit verzuimden zy zoo lang, tot dat zy (onder een bedrieglyk voorgeven van niet te weten waar Drillenburg was, en of hy wel weder naar Utrecht zoude omzien) bezitters van die *Vacante* bedieningen geworden waren. Eindelyk weder te Utrecht gekomen, ontdekte hy, die een man van geslepen brein was; aanstonds het bedrog, maar dit een gedane zaak zynde die niet te herroepen was, bedagt hy andere middelen tot vergeldinge en wraakneminge, die hy haast gereed aan de hand vond. Hy huurde een Kruiers-wagen en kroo met de zelve zoo scheef hy konde gints en weer over 't plein voor 't Stadshuis; en als yder het oog daar op hadde en hem vraagde wat zulks te beduiden had, kruide hy al voort, en zeide, *de wagen gaat niet regt.*

Op een anderen tyd, 't Gerecht by een zynde op het Raadhuis, ging hy daar na toe, en liet door den Kamerdienaar verzoeken aan de Heeren of hy eens binnen mogt staan, dat hy iets hadde te verzoeken, dat hem werd ingewilligt. In de Zaal gekomen werd hem gevraagt wat van zyn begeren was? waar op hy antwoorde dat hy gehoord had dat 'er een Geregtsdienders plaats open was, en verzogt dat men hem daar mede wilde verzien. De Heeren verwondert over zoo een verzoek, en op elkander ziende, verzogten aan

 hem

hem dat hy wilde buiten ſtaan, om daar overleg van te nemen, 't geen hy deed. Na een weinig wagtens binnen geſchelt, zeide de voorzitter tegens hem, dat de Heeren over dusdanig verzoek grootelyks verwondert waren, eerſtelyk om dat hy een man was die niet benoodigt was; ten tweede dat het te groote oneer aan zyn geſlagt en kinderen zoude wezen, en zy over zulks niet konden denken dat zulk verzoek hem ernſt was. En als ſommige Heeren die zyne vrienden waren hem wat ter zyden af alleen nemende hem vergden te weten wat reden hem tot zulks beweegde, antwoorde hy, geen andere reden daar toe te hebben dan deze, dat hy de groote Dieven kende, en die 't eerſt zoude gevangen nemen. Waar op hy een antwoord kreeg waar uit hy klaar begrypen konde, dat die den langſten degen hadden, het veerſte konden reiken. Dus bemoeide hy zig naderhand niet, als met ſomtyds de rol van een anderen Diogenes te ſpelen onder 't gemeen. Dit eene ſtaal nog, en daar meê zal ik eindigen. 'T is bekent dat de jeugt; inzonderheid onder gegoede luiden, de oude Hollandſche eenvoudigheid in dien tyd begonde te veragten en de Afgodes de Mode naar te volgen. Dit liep hem al meê in 't oog, gelyk 'er ook by na niets was of 't moeſt onder de roede van zyne beriſpinge doorgaan. Nu had ik byna vergeten dat hy ondertuſſchen was Weduwenaar geworden. Wat gebeurt 'er? hy neemt een lantaren met ontſteken kaarſen, en gaat daar mede op den helderen dag door de Stad, daar elk over verwondert, eindelyk vraagde wat hy zogt? dien hy tot antwoord gaf: *Borgers Dochters.* En als 'er gezegt wierd, dat 'er die genoeg waren; gaf hy tot antwoord, dat het altemaal Juffrouwen waren

ge-

geworden. Hier mede willen wy onzen klugtigen ſchilder met zyn Vader laten ruſten.

JAKOB LAVECQ geboren te Dordrecht (maar in wat jaar daar heb ik niet konnen agterkomen, wyl 'er niemant van zyn geſlagt meer overig is) was Jongman en hield huis met twee meiden, wyl hy nog een halven broeder, die blint was, hadde op te paſſen. Zyne Ouders hadden hem een fraai kapitaal naargelaten, maar na 't my toeſcheen (dewyl hy meer van gezelſchap als van ſchilderen hield) was het met zyn reis in Vrankryk vry wat geſmolten. Hy had de Konſt by Rembrant geleert, maar in zyne reize die handeling laten varen en zedert zig geheel tot het ſchilderen van pourtretten, vry wel zwemende naar die van de Baan, begeven. Hy hadde nog een ſtuk ſchildery van zyn eerſten tyd in zyn huis, daar de handeling van Rembrant zoo wel in was waargenomen, dat men het voor een ſtuk van Rembrant zou hebben aangezien. Hy kwam (ik weet niet: by wat gelegenheid) aan myn Ouders huis in dien tyd als ik van Drillenburg af was, en by my zelven zonder onderwys teekende. Hy zag myn werk, en oordeelde dat ik in de Konſt behoorde voort te varen, daar myn Vader ſtraks zyn zegel aan hing, en verdrag maakte, om onder zyn opzigt in de Konſt voort te gaan, gelyk geſchiede. Maar het ongeluk wilde dat hy na verloop van ontrent negen maanden kwam te overlyden, en ik dus voor de tweedemaal buiten onderwys was. Ik werd bevoordeelt met een derde van zyne printkonſt, maar de onkunde deed my een dwaze keur doen; want in ſteê van fraaije Italiaanſe of Franſe printen tot myn deel te verkiezen, viel myn oog op printjes van *Lucas van Leyden*, en *Albert Durer*,

rer, daar ik geen dienſt van konde hebben; en het is alleen by zeker toeval gebeurt, dat ik nog een Franſche Konſtprint heb onder de deeling uitgekeurt, die de beſte plaats in myn Konſtboek heeft, zoo om dat zy dient tot gedagtenis van myn meeſter, als om hare deugt en zeltzaame waardy, want ik nooit liefhebber van printen heb ontmoet die de zelve meer gezien heeft, of hy heeft ze geprezen. 'T is geordoneert van *C. le Bruin*, en geſneden van *F. de Poilly*. Men ziet'er Pallas op de Wolken, en Neptuin van zyn Schulpkoets haar toeſpreken; in 't verſchiet ziet men de Zanggodinnen; en in de ſchaduw van de Wolken de konſten &c. ze ſtont (als LAVECQ te Parys was) boven een *Theſis* aangeplakt, en hy liet ze 'er door een Switzer op een donkeren avond afhalen voor een halve piſtool, die de zelve ongeſchonden aan zyn *Logement* bragt.

Weinig weet ik van hem, als ook van zyne wyze van ſchilderen te zeggen, om dat hy doorgaans ziekelyk was, en weinig of niet ſchilderde in dien tyd als ik by hem woonde. Hy was gemeenzaam met my, en heeft my verhaald dat hy te *Sedan* in Vrankryk zynde, gelegentheid had om het pourtret van een voornaam geeſtelyk oud Heer te ſchilderen, dat die Heer hem verhaalde dat hy nog eens van een Neerlander begonnen was, maar dat het hem niet behaagt had, en het over zulks onopgemaakt was blyven ſtaan. De neusgierigheid drong hem het zelve te zien; gevolgelyk werd het door een dienaar uit een vergeten hoek, beſchimmelt en uitgeſlagen, te voorſchyn gebragt; waar door hy verbaaſt ſtont te kyken; want hy met den eerſten opſlag zag dat het door den weergaloozen A. v. Dyk was aangeleit, dog het viel met

met hem beter uit dan hy by zig zelven gedagt had; want hy bevond het ſpreekwoord bewaarheid; *dat alle liefhebbers geen kenders zyn.*

Hy ſtierf als ik myn geheugen na ga in het begin van 't jaar 1674, naar ik gis, ontrent 50 jaren oud zynde. Hy was in 't Konſtgenootſchap gekomen in 't jaar 1655.

Zoo men door naarvolging van de voorbeelden der oude Schryveren, de gedagteniſſe van mannen en die iets byzonders boven het gemeen in hun levenstyd verrigt hebben, onuitwiſſelyk wil maken, en door de pen en Drukpers aan de ſchakels der Eeuwigheid kluiſteren, verdienen het in de eerſte plaats zulke, die iets ten dienſte en nut voor 't algemeen hebben uitgewerkt, door Wapenen, Konſt of Pen; onder de laatſte mag SAMUEL VAN HOOGSTRATEN Schilder en Schryver van 't Schilderboek genoemt, de *zigtbare Waereld* geteld worden. En zoo myn pen wat ruimer in des zelfs levensbeſchryving, als wel in andere, uitweid, met wyte het de verpligting, die ik zedert dat ik de eer van zyn onderwys in de Konſt gehad heb, in myn boezem heb gedragen; waar van ik my nu zal ontlaſten, als die my niet ſchame te zeggen, dat hy myn leermeeſter geweeſt is, en ik den grontſlag van al wat ik in de Konſt weet aan hem verſchuldigt ben.

Hy is geboren te Dordrecht in het jaar 1627. of hy ook nog andere leermeeſters in zyn vroegen tyd buiten zyn Vader gehad heeft weet ik niet, maar wel dat hy ook de Konſt by *Rembrant van Ryn* (want dezen noemt hy, *na de Dood van zyn Vader Theodoor, zyn tweeden Meeſter.* In zyn Boek van de Schilderkonſt p. 257) geleert heeft, wiens

wyze

wyze van ſchilderen hy nog eenigen tyd aan de hand hield, en allengskens, zig daar van weer ontwende, en eindelyk een geheele andere wyze van ſchilderen aannam, ook zig begaf tot het ſchilderen van pourtretten, daar hy eenen gelukkigen voortgang in maakte, zoo in den Haag, daar hy eenige jaren gewoont heeft, als ook te Dordrecht. En gelyk hem Pictura met gonſt en voordeel ſtreelde, zoo vleide hem de Dichtgodin aan den anderen kant met glory. Beide ſchenen zy hem even minnelyk te bejegenen, gelyk hy ook de eerſte weder beminde en de tweede niet veragte. De eerſte offerde hy zyn beſte uuren, de tweede zyne uitſpanningen op, gelyk hy niet duiſterlyk te kennen geeft aan den beriſper in de voorrede van zyn Boekje de ſchoone ROSELYN 1650 gedrukt. *Hier breng ik Roſelyn op 't tooneel, hoe wel 't gevaarlyk is hare ſchoonheid yders oordeel t'onderwerpen. De groote Poëet, die zyne morgezangen den gantſchen dag ſchaafde, bleef niet onberiſpt; hoe zou ik, die den gantſchen dag een andere Godin gedient hebbende, in 't ontkleeden eerſt om Roſelyn gedagt heb, vry zyn?* En wat lager: *Daarom heb ik zoo weinig tyd, als mogelyk de allerſtemmigſte van u tot wellust neemt, hier toe laten heenglyen. De Poëzy is een zuſter van myn Godinne Pictura, dieshalven heb ik wel verandering in de behandeling, maar niet in 't verſtant begaan, overwegende en beſchouwende de onderſcheide werkingen en driften der menſchen.*

Hy werd door eenen byzonder nayverenden Geeſt gedreven tegens de Konſtenaren, niet als veeltyds (dat verfoeilyk is) geſchiet uit een opwellende drift van haat tegens de Perſoonen en hunne blinkende voordeelen, maar uit een yverzugt,

zugt, en om dat hy niet dulden konde dat ymant hem voorby ſtreefde in de loopbaan van de Konſt om de Eerlaurieren. Over zulks was 'er geen deel van de Konſt, zoo anderen hem daar in ſchenen voor uit te willen draven, of hy volgde hem ſtraks op de hielen. Gebouwen, Landſchappen, onſtuimige Zee, ſtille Wateren, Dieren, Bloemen, Fruit, en Stilleven (dat hy zoo natuurlyk ſchilderde dat hy 'er velen door bedroog) en wat het ook wezen mogt, daar wiſt hy zig na te zetten en 't zig eigen te maken. Ik heb daar van nog overblyfzelen aan zyn huis gezien: daar een Appel, Peer, of Limoen in een ſchotelrak: ginder een muil, of ſchoen op een uitgehakt plankje geſchildert, en geplaatſt in een hoek van de Kamer of onder een ſtoel, als mede zoute gedroogde ſchollen, die op een gepluimuurt doek geſchildert, en uitgeſneden, hier of daar agter een deur aan een ſpyker ophingen, die zoo bedrieglyk geſchildert waren, dat men zig ligt daar in zou hebben vergiſt, en die voor eigentlyke gedroogde ſchollen aangezien. 'K moet den Lezer om myn gezegde te beveſtigen verhalen hoe hy zig door dusdanig iets door zyn penceel te malen zig by den Keizer en 't ganſche Hof berugt maakte. Als hy op den 6 van Oegſtmaand 1651 aan 't Hof te Weenen ſtalen van zyn Konſt deed zien, was de Keizer, de Keizerin, de Ongerſe Koning, en Aardsbisſchop daar tegenwoordig. Dit beſtond in drie ſtukken. 'T eerſte een Edelmans pourtret, het tweede een doornekrooning van Chriſtus; 't geen zy alle ten hoogſten prezen; maar inzonderheid als het derde ſtuk (zynde een Stilleven) vertoont werd, toonde zig de Keizer daar op verlieft te wezen, die het

zel-

zelve lang bezag, dog echter zig bedrogen vond, en daar op zeide: *Dit ist der eerste Maler die mir betrogen heeft.* En liet hem voorts aanzeggen: *Dat hy tot straf voor dat bedrog dat stuk niet zou wederom krygen, maar hy het voor altyd wilde bewaren, en in waarde houden.* En schoon 't schilderen van diergelyke dingen, in dien tyd goed voordeel aanbragt, zoo had hy te grooten geest, om zig daar meê op te houden, maar maakte voornamentlyk zyn werk van Pourtretten, Historien en Perspectiven in Kamers (waar toe dan een gat in den muur buiten het vertrek om door te zien gemaakt werd) te schilderen. Ik heb 'er verscheiden gezien, die in een kleen vertrek geschildert, een geheel paleis, met overwelfde bogen, en Galeryen, onderschraagt van marmere kolommen vertoonden. Hy had een pryſſelyke behandelinge in zyn pourtretten, en was gelukkig in het geven van een kennelyke gelykenis, als inzonderheid blykt aan het laatste stuk van de Munters binnen Dordrecht, dat in dien tyd, als ik by hem leerde, geschildert is, die ik alle gekent heb, en waar van sommige nog leven. Daar en boven had hy een manier van vet in de verf te schilderen, een wyze van doen, waar door de stukken lang hunne volkomen kragt en koleur behouden. Wat zyne Historien aanbelangt, die zyn doorgaans pryſſelyk, welstandig, en van een goede houding, en de konstkenners hebben 'er nooit iets tegen gehad, als dat de koleuren, in de kleederen inzonderheid, te enkel en onvermengt gebruikt zyn, en hy in de laatste jaren van zyn leven, om onverstandigen tot zyn voordeel te vleyen, somtyds dingen in zyn stukken gebragt heeft, die hy in zyn Boek van

de

de gronden der Schilderkonſt wraakt. Wie is 'er zonder gebreken? ja de beroemſte Meeſters, zelfs onder de eerſte Italianen, hebben hun feilen gehad. Maar onze pen is reeds te veer vooruit gedraaft. Wy moeten onzen *Batavier* (dus was zyn Bentnaam) eerſt met onze pen naar Rome verzellen, en van Weenen met een Keizerlyk geſchenk tot luiſter van zyn Konſt zien in 't Vaderland komen, eer wy de ſchakels van zyn levens bedryf aan 't einde kluiſteren; *die ten halverwegen keerd* (zeit de ſpreuk) *en doold niet.*

De Waereld beſtaat in geſtadige veranderingen, en wy worder met de zelve zugt omgedreven, ja de bevindinge heeft ons doen zien dat de meeſte Menſchen by de verandering leven, en genoegen ſcheppen. Deze luim bekroop ook onzen *Batavier*; des nam hy voor een reis naar Rome te doen. Men zegt dat hem de liefde getroffen had, en dat hy om die drift te wederſtreven, zyn reisluſt opvolgde. Het zy daar meê zoo 't wil, hy vervaardigde zig, en nam de reis aan, van Dord op den 16 van Bloeimaand 1651. Zyn Dichtpen heeft de Daglyſt tot Weenen in Ooſtenryk in Vaerzen beſchreven. Dog wy willen hem maar in 't rym verzellen tot buiten 't Sticht; om niet veer van honk te weiden. Dien 't verder luſt kan het rym in zyn *Thalia* of vyfde Boek van zyne *zigtbare Waereld* op pag. 201 geboekt, volgen. Dus begint hy:

Gelyk de Kraan, in 't bloeijen van den tyd,
De Zonne volgt, en roert zyn vlugge veeren,
Zoo deed ik me: 'k verliet myn Stad, om wyd
Van kant een wyl by vremden te verkeeren.
Ik ſteeg te Paert, met moed geharrenaſt

Niet

Niet minder, dan met Degen en Pistoolen,
En teeg op reis, tot driemaal zat ik vast
En zag te rug, ik zei: wat wil ik doolen?
Is 't Vaderland my dan niet lief geweest?
Waar kon men meer behaaglykheid betragten?
Hoe word myn ziel dus droevig? en myn geest
Zoo zeer ontstelt? hoe wankelen myn kragten?
De Nachtegaal gaf antwoord: Kom, ey kom,
En schep een lust in beemden en waaranden;
De vryheid is een waardig Koningdom,
Gae zoek haar nu in vergelege landen.
Myn Stad, uit zugt, gaf ik de laatste groet:
Ik zwonk den toom, en noopte 't ros met spooren;
Dat brieste en pruiste, en rende, snel te voet,
Langs dyk en dal, door weyde en veld met Kooren,
Tot Utrecht toe, in 't wyt vermaarde Sticht,
De Veluw op, in ongestaage vlaagen
In storm op storm, verzelt met blixemlicht,
Maar haast verzoet door Meytyds schoone daagen.
Dus reed ik enz.

De zugt om Italie, het Kabinet der aloude Beeldhouwery en Schilderkonst te zien, bleef hem egter by, en de gunst van Keizer Ferdinand den 3den, nog zyn gunstpenning, nog de schakels van d'agtdubbelde goude keten, waren niet kragtig genoeg, om hem van zyn voornemen op te houden, of zyn reis naar Rome te stuiten: daar hy (my dunkt, ik zie hem) met open mond, verwondert, in de pragtigste Paleizen van *Farneze*, *Lodowize*, *Montalto*, *Oldobrandyn*, en meer andere, voor de weergaloze marmere statuen, en schilderyen van *Rafael*, *Michael*, *Agnolo*, *Parmeziaan*, *Titiaan*, *Carats*, *Guido*, *Paulo Veronees*, en *Lanfranco*, staat te kyken, en om al 't schoon (die keur heeft, heeft

heeft angst) niet weet welk hy voor het konstigst zal verkiezen.

Naar deze heeft hy ook een Reis naar Engeland gedaan, op welken togt de zinryke Dichter Heiman Dullaart, die nevens hem ook konstig schilderde, deze regels schreef:

Aan den Wint.

Ai voer, gezwindelyk een' konstheld ryk van stralen,
Gewoon by d'edlen dag van Vorstengunst te malen,
Daar hem 't verpligt Geluk met opene armen wagt:
Op dat hy, wiens penceel een onverganklyk leven
Aan zoo veel and'ren gaf, aan meerd'ren nog moet geven,
Niet van de Dood uit wraak door schipbreuk word verkragt.

Hem was ook gedagtig zyn vrient Abraham van Groeningen, een fraai vernuft, die hem met een geestig Klinkdicht geluk op reis wenschte. Hy is met Eer en Voordeel, het doel der Konstenaren, weder in zyn Vaderland gekomen, om de rest zyner dagen, wars van meerder gewoel, en met zyn lot te vrede, in de Konstoeffening en schryven door te brengen. Gelyk hy dan nog bezig was met zyne twee Boeken, de *Zigtbare* 't welk gedrukt is, en * *Onzigtbare Waereld* te voltooijen. Toen ik onder zyn opzigt besteld was; zoude ik de eer gehad hebben, van nevens hem het plaatwerk tot het Boek van de Schilderkonst te etsen, ten zy een ander Discipel, die my

* Die als nog in rollen leit opgesloten, tot ik deze buitenbezigheid geëindigt heb, zullende dan de laatste hand daar aan leenen, om ze in 't ligt te brengen.

my dat voordeel betwifte oorzaak gaf dat het agterweeg bleef, na dat ik een print die op pag. 269 ftaat, ten proef gemaakt had.

Hy ging in myn tyd zelden iemant bezoeken buiten de Heeren Kornelis Pompe van Meerdervoort, Ridder, Opperfchout der Stad Dordrecht, en Wilhem van Blyenburg, Schepen, (die ook dikwils by hem kwam, en om zyne wetenfchappen van hem bemind was,) ook de Munters, maar dit was *ex officio* als men zeit, want hy * Provooft van de Hollandfe Munt was.

Zyne Leerleffen, of Konftregelen fteunden op vafte gronden, zyn onderrigtingen gingen altyd met voorbeelden verzeld, zyn onderwys met bedaartheid en ernft, en zyne uitdrukkingen waren verftaanbaar, en zoo zyn zeggen nog met den eerften niet wierd begrepen, nam hy gedult om het door gebaarden te beduiden. 'T is gebeurt dat een van zyn Difcipelen de fchets van zyn ordonantie (gelyk ieder alle week doen moeft) aan hem vertoonde, maar weinig agt gegeven had op de regte werkinge der beelden, die hy zoo maar had neergeftelt. Straks was het zeggen, *Lees den Text;* en gevraagt, *Wil dat nu het Beeld wezen dat zulks zeit?* antwoorde zy dan Ja, zoo was gemeenlyk zyn zegge: *Verbeeld u eens dat ik die andere Perfoon ben, daar gy zulks tegen moet zeggen; zeg het tegens my.* Als zy dan de reden volgens de let-

* *Provooft.*] Van deze zyn 'er twee die jaar om jaar verwiffelende het meefte beftier der Muntzaken hebben: voor welke ook de verfchillen tuffchen Meefters en Meefters en Knapen, of zoo 'er misflagen begaan worden, als voor Schepenen worden gebragt, welke ten overzitten van den Heer Wardein, en twee Gezwoornen daar over vonniffen.

letter van den Text, zonder aandoeninge, met de handen in de zak, of als ſtokbeelden uitſpraken, was zyn zeggen: *de zakken zyn gemaakt om dat het geld in 't dragen niet door de vingeren zoude druipen*; en ſtond met een van zyn plaats op en liet den Diſcipel daar zitten, zeggende: *Nu zal ik het u voordoen, let op de * Gebaarden, wyze van ſtaan, of buiging des lichaams, als ik ſpreek*, en beduide het (als het ſpreekwoord zeit) met vinger en duim. 'T gebeurde, dat ik een werkelyke ſchets, over een ſchriftuurlyk voorwerp gemaakt, aan hem vertoonde, waar by ik tot vulling

* *Gebaarden.*] Om van deze gebaarden, en roeringen die een Konſtige Redenvoeringe behoorden te verzellen, zyne Leerlingen een vaſter indruk te geven, en zig daar aan meerder te doen gewennen; koos hy de bekwaamſte van zyne Diſcipelen uit (als hy woonde in 't voorſte Huis, dat zedert aan de Brouwery van den Oranjeboom te Dordrecht getrokken is, daar hy op de ruime zolderingen gelegentheid had van een volkomen Toneel op te ſlaan) en gaf hun yder een Rol van zyne, of een's anders Toneelſtuk te ſpelen: tot het welke zy dan vermogten hunne Ouders en goede bekenden te noodigen, tot aanſchouwers, van het Spel, waar ontrent S. v. Hoogſtraten een tweede Francius verſtrekte.

Ook liet hy zyne Diſcipelen by wylen tot ververſinge hunner opgeſpannen gedagten, een ſchaduwdans vertoonen, of ſpelen: dienſtig niet alleen tot vermaak, maar in zonderheid om hen door zulk een voorwerp, de menigvuldige veranderingen en verlengingen of verkortingen der licht verwiſſelende gedaanten der ſchaduwen, (ſpruitende uit de nabyheid of afſtand van 't licht) te doen kennen en begrypen. Gelyk hy ook den toeſtel daar van beduid, nevens een vertoonprint, in Melpomene of het VII Boek van de Schilderkonſt op pag. 260.

Zulke uitſpanningen zyn vry wat pryſſelyker dan die men by Bachus zoekt. En men mag de zelve te regt met de ſpreuk, *Prodeſſe & Delectare*, benoemen.

ling van het agterwerk eenige byvoegzelen tot cieraat verzonnen had, meenende daar door my wel degelyk te hebben uitgeslooft. Maar myn broek was zoo nieuw niet als ik my wel verbeeld had: want hy ten eersten (wyzende op het byvoegzel) vraagde, *wat wil dat zeggen?* Ik antwoorde, *ik heb dat kwanzuis zoo gemaakt:* waar op hy tot my zeide, *Men moet geen kwanzuizen maken; maar van alles datmen maakt reden geven, waarom men het gemaakt heeft, of anders niet maken.* Hy had ook voor gebruik, zoo wy iets deden 't geen hem mishaagde, 't zelve door omstandigheden, spreuken, of eenig verhaal te beduiden. 'T gebeurde (wyl ik in dien tyd mede op een Kerkkollegie of t' zamenkomst ging) dat ik het onderwerp, dat den naastkomenden Zondag stond verhandelt te worden, op een papiertje geschreven, door onvoorzigtigheid op het plankje van myn Ezel geleit had, in steê van het elders te bergen. Myn Meester kreeg het in de hand en las den inhoud welke aldus was: *Of Adams zaak een gebeurlyke zaak was; dan of God die voorwist.* Hy lei het weer neer; maar eer hy van my weg ging zeide hy: *Toen ik jong was deed ik ook zoo, en dagt, het is tydverdryf; maar toen ik wyzer wierd, ondervond ik dat het tyd verkwist was.*

Doorgaans was hy van een stille bezadigden geest; en viel 'er somtyds onder zyne Discipelen iets voor, dat hem tegenstond, of rechten zy eenige potsen aan, gelyk de jeugt dog somtyds gewoon is te doen, voer hy daar over niet tegen hen uit; maar wist het wrang van zyne berispinge met het zoet van zyn bedaarde inschikkelykheid te temperen. Een geval, Lezer laat u het niet

niet verdrieten, moet ik hier by ten voorbeeld verhalen.

Ik was toenmaals onder zyne Difcipelen de oudfte Leerling, geplaatft boven zyn Schilderkamer, d'andere in een vertrek beneden over de middelplaats, daar wy, ik van boven, en zy van beneden, elkander dikwils toefpraken, wanneer hy was uitgegaan. Zy vryden my ook by tyden wel eens om een tros muskadel druiven, daar ik hen aan konde helpen, wyl de Wyngaart tot boven het Zoldervenfter was opgegroeit; het welk ik zoo voorzigtig niet konde doen, of het wierd door vallen van loffe druiven en bladen ontdekt door de meit, en haren Meefter aangebragt; die daar op by my kwam en zeide: dat hy wel konde bemerken dat wy genegen waren om by malkander te wezen, en dat ik met uit het venfter hun toe te roepen, ongenoegen mogt geven aan de Buuren, als of men hun vryheid befpiede, (zonder eens van de Druiven te melden) waarom hy geraden vond my by hen te laten zitten, gelyk gefchiede. Wat raad nu? de pas om aan druiven te geraken, waar van ons de Muskadelfmaak nog de tong kittelde, was hier door afgefneden, en de Wyngaard was te hoog van ftam om 'er van den grond by te konnen reiken. Overzulks werd 'er met gemeen overleg goedgekeurt, een Pennemes boven aan den ftok van een Raagbol te binden, om de troffen te bereiken en af te fnyden. De vond was goed, maar de ftok te kort, des was men genoodzaakt een ledig biervat te gebruiken om daar op te ftaan, dat my by loting te beurt viel, en twee anderen aan wederzyde te ftaan, om in hunne fchortekleeden de troffen, die afdropen, zonder kwetfen te vangen, mitsgaders

de bladeren; op dat 'er op de plaats niets zou vallen, 't geen ons werk verkraaide. Dit ſtuk ging op deze wyze aan; maar ik die door het geritſel der bladen zoo wel niet konde hooren als zy, welke beneden ſtonden, en gevolgelyk zig al hadden voort gepakt op het aankomen van Hoogſtraten, eer ik het gewaar wierd, werd gezien van hem, nog in dat poſtuur ſtaande, door de glazen van de Keuken, dat ik gewaar wierd, den ſtok daar liet, en my in alleryl van de plaats weg maakte. Nu was die toeleg ontdekt, en elk van ons ſchrikte vaſt voor de roskam: dog het viel beter uit dan wy ons hadden voorgeſteld. Na verloop van een half uur kwam Hoogſtraten met dien zelven ſtok eerſt by myn makkers, daar naar ook in myn vertrek, en ging met den ſtok zelven agter aan ſlepende driewerf om den Ezel daar ik voor zat, zonder te ſpreken; dog riep (na dat hy een wyl tyds agter my geſtaan had) myne medemaats, vertoonde den ſtok, daar het Pennemes vooraan gebonden was, en zeide: *Waar of dit werktuig toe gedient heeft? een Pennemes haakswyze voor aan een Raagſtok gebonden?* dog niemant van ons gaf antwoord, maar wy ſtonden met d'oogen naar d'aard gewend, even als de misdadigen in de Vierſchaar. Eindelyk (naar dat hy den ſtok een reis of zes, daar het Pennemes gebonden was had gekeerd en bekeken) begon hy te zeggen: *Zie, dit is al heel vernuftig verzonnen wie of de vinder daar van is? 't zoude waarlyk goed zyn om de Druiven, als zy wat hoog hangen, te bereiken, en was hy niet lang genoeg, men kon ligt een ledig Vat nemen, om 'er op te ſtaan. Maar weetje wat*, (vervolgde hy) *zulks te ondernemen is met kommer vermengt, want het Vat kon ligt den bo-*

boden inſtorten, en die daar op ſtond been of arm breken. Overzulks heb ik (om dusdanige ongelukken voor te komen) voorgenomen een grendel aan den buitenkant van de deur te laten maken en zulks te beletten, het welk geſchiede. Dus wy 'er gemakkelyker af kwamen als die Knaap in de Klugt van den Druivendief. Met een woord gezeit: hy beſtrafte met bedaartheid, en onderwees met wysheid.

Naar dat ik van hem af by my zelven de Konſt naar 't leven voort oeffende, heeft hy zig niet meer met het onderwyzen van Diſcipelen bemoeit zelfs ook het ſchilderen niet veel behartigt, maar alleen by luſt ſommige ſtukken die onderhanden gebleven waren opgemaakt. Want hy toen ook al van langzamerhand uit het gebrek (of lichaams kwaal) dat hy hadde, leerde ſtaat maken dat hy eer lang almeê den weg van alle vlees zoude moeten inſlaan naar d'Eeuwigheid. Hy ſtierf te Dordrecht den 19 van Wynmaand des jaars 1678. en zyn Huisvrouw Sara Balen volgde hem in 't zelve jaar op den 21 van Slagtmaand. Zyn Broeders zoon David van Hoogſtraten maakte t'zyner gedagteniſſe dit op zyne afbeeldinge door hem zelf geſchildert:

HOOGSTRATEN *maalde dus zig zelf naar 't leven af,*
Maar beter nog in zulk een reex van Schilderyen
Vol Kunſt, die zynen naam van ſterff'lykheid bevryen.
Nu ſtort de Dordſche Maagt haar tranen op zyn graf.

Zyn Broeder François van Hoogſtraten verëerde hem met een Lykdigt, waar in hy hem ſprekende in-

invoerde, met voornemen om het op een Tafereel te doen fchryven, en te hangen in de Munters Kapel, daar hy begraven leit; maar de nyd belette zulks. Men mag hem wel onder de gelukkige Schilders van zyn Eeuw tellen, wyl hy door de Fortuin begunftigt, meeft voorwint gezeilt heeft.

Zyn Broeder Johan, of Hans van Hoogftraten, (want dus wilde hy genoemt zyn) jonger dan hy, was mede aan de Konft, zyn naam vind ik geboekt op de Lyft van St. Lucas Konftgezellen te Dordrecht op 't jaar 1649. Hy is met zynen Broeder te gelyk aan 't Hof te Weenen geweeft daar hy ook geftorven is.

In de Mengeldichten van F. v. Hoogftraten vind ik t'zyner gedagteniffe.

Gedenkfchrift op

JAN VAN HOOGSTRATEN,

In de Galery der Kruiskerke te Weenen.

Ik had de Konft op 't hoogft' gedragen,
*Toen een * Harpy my nederhiel:*
De dood, om my dien roem t' ontjagen,
Myn jeugt 't ontydig overviel.

Zeker Konftig Marmerfteene Beeldhouder, vriend van S. v. Hoogftraten, veréërde zyn Graffteê met een Marmerfteene kindje, verbeeldende de vergankelykheid van 's Menfchen leven.

'T was fmartig voor myn Meefter dat zulk een

* *Quædam fpecies morbi comitialis.*

een vrugtbelovende loot van den Konſtſtam wierd afgerukt; en te beklagen dat de jongeling daar wat goeds van te hopen ſtond, zoo ontydig (als hy zyn gebruik eerſt regt van 't leven, tot opbouw van de Konſt, wiſt te maken) wierd neergeveld. 'T luſt ons een geeſtig voorval te verhalen 't geen hem uit dien hoofde gebeurde. Hy had, te Weenen zynde, aangevangen de verloochening van Petrus te ſchilderen. De vrypoſtige Dienſtmaagt was afgemaakt. Tot een bedeesden Petrus ontbrak hem een bekwaam Model; waarom hy tot dien einde naar het Marktplein ging, daar hy verſchot vond, en zeide tegens een die hy oordeelde dat hem daar toe zoude konnen dienen, dat hy hem zoude volgen. De goede man op hoop van een milde aalmoes volgde hem tot het huis; maar Jan van Hoogſtraten (hoe gebrekkelyk hy nog in de Duitſche Taal was) beduide hem echter dat hy hem volgen moeſt: gelyk hy ook deed tot op zyn ſchilderkamer. Maar zoo haaſt en zag hy niet dien ongewonen toeſtel, hier een Doodshoofd, en daar een hoofdeloozen leeman, of hy begon gants ontſteld te ſidderen en te beven. En hoe minlyk hy bejegent wierd, en wat ſchoone beloften hem gedaan wierden, van wel geloont te zullen worden, als hy maar ging zitten om zig te laten uitſchilderen, de bedelaar had daar geen ooren toe, maar keek met Arentsoogen om, hoe hy beſt van daar zou konnen ontſlippen, nam zyn ſlag waar, en ſprong van de trappen, tot aan de deur, om te ontſnappen. Gevallig komt S. v. Hoogſtraten in, die hem ſtuit, terwyl zyn Broeder Jan hem agter aan loopt. Deze niet wetende van dit voorval, onderzoekt de reden van zulken rumoer. De Bedelaar in d'uiterſte benaautheid, bad dat men

hem zyn leven dog wilde verſchoonen, en hem deur laten, dewyl hy niet misdaan had. Op dit misbaar ſchoten ſommige menſchen toe, die na zy de zaak gehoord hadden, den Bedelaar hielpen belezen, tot zig te laten afſchilderen, en onderrigten hem zoo wel, dat hy 't eindelyk bewilligde, dog ſchoorvoetende, en traag, gelyk de veroordeelden de leer opklimmen, om Ridders gemaakt te worden van de Hennepe Koord.

Men kreeg den Bedelaar dan met veel ſtribbelinge tot zitten, in zulk een poſtuur als d'afſchetſing op den doek dat vorderde: maar hy zat met zulk een vrees, en onſteltheid, als of hy St. Pieter zelf geweeſt was; en wat belofte men hem naderhand deed, om andermaal te zitten, hy wilde niet weer komen, daar hy waande den Duivel en de Dood gezien te hebben.

Men kan hun beider Beelteniſſen zien in de Plaat G. die van S. v. Hoogſtraten boven, en die van zyn Broeder onder, nevens de beeltenis van Joh. Lingelbag, op de regte hand.

In dezen tyd leefde een Konſtſchilder van Rotterdam OSSENBEK genaamt. Van zyne ſtukken zyn ſchaars eenige in Holland te zien, aangezien hy zyn meeſten levenstyd in Italien heeft doorgebragt. Hy ſchilderde op de wyze van *Bamboots* verſcheide geſlagten van Beeſten, en Beeldjes, en ſchikte de bywerken of agterwerken zoo vremt met Grotten, vervalle Roomſche Gebouwen, Watervallen en dergelyke zoodanig naar den Italiaanſchen aart, dat men van hem zeide. *Hy heeft Rome met zig meê gebragt.* Ook meld S. v. Hoogſtarten in een Brief geſchreven uit Wenen den 9 van Oegſtmaand 1651 van eenen LUIX (maar wat

2.D.G.p.170.

wat hy door zyn penceel vermogt weet ik niet) aldus: *Hier komt een donderend gerugt en nieuwe tyding. Men bootſchapt my de komſt van Duitslands grootſten Schilder Sandrart, die (zoo men zeit) by den Keizer eer en glorie zoekt, en den Kamermaler van zyn Majeſteit Luix zoekt de Kroon van 't hoofd te ſteken, en zig zelf ten Hoof in te wortelen* enz.

Verandering van ſpys (zeit het oude ſpreekwoord) *maakt nieuwen eetluſt.* Even dus willen wy den Lezer thans met het opdiſſchen van een tuſſchenreden tot nieuwen leesluſt opwakkeren.

Gelyk de enkele woorden door het byvoegzel bepaalt worden tot hun zeker beduidzel, als by voorbeeld: *Myter* beteekent een Bisſchops muts, of hoed, en door bepaling van 't bywoord *Kaas*, 't bederf in de zelve. *Ezel* beteekent het bekende langoorig Dier, en door 't bywoord *Schilders*, hun gereedſchap dat de Tafereelen draagt. *Maand* beteekent een der 12 deelen van 't jaar, en zoo 'er van *Geld* by gemeld word, ymant over ſchult aanſpreken. *Nagel* is het ſchilt van 't voorſte onzer vingeren, maar St. Joſephs Gildebroeders verſtaan een *Spyker* door dit woord: gelyk ook *Duimen*, *Boomen*, *Veeren*, *Pannen*, *Schyven*, *Zwaluwſtaarten*, en dergelyke benamingen meer, by hen in een andere beteekenis worden opgevat, dan by 't gemeen, en dus door het byvoegzel moeten bepaalt, en onderkent werden. Even zoo geven ook de byvoegzelen, bekledingen, en eigen wezenstrekken, met den eerſten opſlag van 't oog de verbeelding der Tafereelen te kennen, daar men anders na zou moeten raden. Dus hebben van oude tyden af de vermaardſte Konſtſchilders de voornaam-

naamſte beelteniſſen in hunne werken doen ſpreken, en 't geen 'er voorts aan ontbrak, door byvoegzels opgeheldert.

Het naaſte middel om hen in dit loffelyke ſpoor der Perſoonverbeelding na te ſtappen is, dat men de perſoonen die men in een Hiſtorie verbeelden wil, in zulken geſtalten, en met zulke bekledingen, en byvoegzelen, als hun eigen is, en toebehoort, vertoont; aangezien het de bekledingen zyn, die een Bedelaar van een Koning doen onderkennen. Des moet een Konſtoeffenaar hier agt op geven, of hy maakt zig beſpottelyk voor Konſtkenners.

De onderwyzingen die altoos met beriſpingen (als de Monniken) verzelt gaan, leeren beſt, dog ik wil den gemakkelykſten weg inſlaan en onderwyzen door voorbeelden.

Wil men den Aartsvader Abraham (om maar een gemeen voorbeeld voor te ſtellen) verbeelden, daar hy zyn dienſtmaagt Hagar met haren Zoon uitleit, zoo dient voor af opgemerkt dat hy is geweeſt een Man van jaren, agtbaar van wezen en groot van vermogen, zoodanig, dat, wanneer de vremde Koningen de vyf ſteden in het dal Siddin gelegen, vyandelyk aangetaſt, de Opperbevelhebbers met den zwaarde gedood, en onder den roof ook zyn bloetvriend Lot meê gevoert hadden, hy, geſterkt met de inboorlingen van zyn huis, hen najoeg, ſloeg, en Lot met den geroofden buit uit hun handen rukte.

Ook dat de Ooſterlingen welke vermogende en hoofden der volken waren, altyd pragtig met dierbare geſteenten omhangen, en met koſtbare zyde bekleed gingen.

Denk niet, Schilderjeugt, dat het noodelooze klei-

kleinigheden zyn die ik u tot een laſt wil opdringen. Gy kontze met zulken naam doopen als gy wilt.

Het geeft aan uw Tafreel een ongemeen cieraad,
Als gy naau agt op all' die kleinigheden ſtaat.

En gy zult by d'uitkomſt bevinden dat zy wezentlyk behooren tot de Perſoonverbeelding die voor al in een Hiſtoriſche verbeelding in agt moet genomen werden. Hoor wat Horatius door zyn vertaalder omtrent dit ſtuk aan de Dichters belaſt, 't geen wy met weinig verandering op de Schilders toepaſſen.

Daar by is 't noodig, dat een Schilder volge, 't geen
Aan yder is bekent van Helden, in geſchichten.
Befaamt, en alles, dat hy daar wil by verdichten,
Wel overeenſtemm' met de reden van zyn' held.
Wanneer ge op uw Paneel den Vorſt Achilles ſteld,
Verbeeld hem dapper, onverbidlyk, ſtraf, verbolgen;
Hy weig're wetten, recht, en redenen te volgen,
En laate, al 't geen hem raakt, afſluiten op zyn kling.
Medéa toon' zig wreed van aard, door geenig ding
Omzetlyk. Ino moet tot ſchreyen zyn genegen;
Oreſtes droef te moe . . . .

En wat verder,

Zoo let, dat uwe Konſt elk voorſtelle in dien ſchyn,
Gelyk de menſchen in natuure, en jaaren zyn.

Denk ook niet by u zelve: niemant zal op zulke dingen zoo naauw agt geven: nog laat het ſpreekwoord: *Alle Konſtminnaars zyn geen kenners,*

u

u bedriegen. Onder de Schryvers is deze ſpreuk ook in gebruik; maar 't zyn van de ſlegtſte ſoort die zig daar bedrieglyk meê vleijen. Let wat voorgemelde Dichter daar af zeit, en paſt het op u zelf toe; op dat het u ten ſpoor zy tot aanprikkeling van uwen yver, in de loopbaan der Konſt.

Maar alle Leezers, zegt ge moogelyk, zyn juiſt
Altyd geen kenners. Zal ik daarom voor de vuiſt
In 't wild heen ſchryven? of van mynen leezer hoopen,
Dat hy ligt over myn' misſlagen heen zal loopen,
En myne feilen, als niet hebbende om het lyf,
Zien door de ving'ren, wen ik maar gedigten ſchryf?
Heel fraai! Men zal my ligt van grof, en bot te dwälen
Vrykeuren; maar wat lof, wat eer zal ik behalen?

Denk zoo, en ſpreek zoo tot u zelf, tot dat uw begeerte tot veel te weten allengs aangegroeit, gy den ſmaak daar van weg krygt, en van zelf daar naar tragt. Dit tuſſchen ingevloeit, heeft den draad van onze aanmerkingen omtrent de verbeelding van den Aartsvader afgebroken, dien wy dus weer aanknoopen: Als men dan Abraham (dien wy reeds agtbaar van wezen, en bekleding hebben afgeſchetſt) in een ſlegte bekleding blootsbeens en met overendſtaande hairen, als de wanhoop in d'afſchetſingen der Gemoetsdriften, door C. le Brun, en agter hem een hutje van oude planken als de Dykwerkers gewoon zyn tot hun verblyf op te ſlaan, verbeeld ziet, moet ik beſluiten dat de maker zig dat deel der Konſt, 't geen zy Perſoonverbeelding noemen, niet verſtaan heeft; want ſchoon men aan andere byvoeg-
zels

zels ziet, wat die verbeelding beduiden wil; zoo is nogtans het voornaamste, te weten de eigentlyke verbeelding van den persoon niet waargenomen, en het gene van zig zelve geen beduidzel heeft, namentlyk Hagar en Ismaël, daar toe gebruikt; want schilder Hagar met haar kind, torschende alleen die magere uitrusting van brood en een fles water zonder eenig ander byvoegzel in een Tafereel, wie zal haar anders als voor een landloopster aanzien?

Maar ligt zal iemant zeggen: men zou evenwel (schoon Abraham niet bekléed was als vereischt word) zien, dat het Abraham verbeelde door het byvoegzel van Hagar en Ismaël. Dat zy zoo: echter voldoet het aan den regel der Persoonverbeelding niet, die met het byvoegzel gepaart moet gaan; want zou het niet belachelyk wezen, dat men twee Vrouwspersoonen met slegte, en ongeziene bekleeding afmaalde, en de zelve door het byvoegen van een Adder, en Kelk met vergif, wilde aangezien hebben voor Kleopatra en Sofonisba? Zoo dat in diergelyke voorwerpen de volkomen Persoonverbeelding met het byvoegzel moet t'zamen gaan.

De byvoegzelen, zyn, of eigen, of gezogte: de eigen zyn deze waar van wy aangeroert hebben. De gezogte zyn zulke die alleen uit nood, wanneer 'er geen andere aan de hand zyn, gebruikt worden. Een Schilder zal ook voorwerpen ontmoeten, die enkel aan het byvoegzel kenbaar zyn; om datze buiten het zelve geen bepaling hebben als in opzigt van 't geslagt. Als by voorbeeld, hy schildert een oud Mannebeeld bitterlyk weenende, en een Vrouwenbeeld dat hare zonden met neergeslagen oogen beschreid, niemant zal im-

immers konnen ramen dat het eene Petrus, en het andere Maria Magdalena verbeeld, zoo men by d'eerſte niet twee ſleutels, of den Haan, en by de tweede een Balzemfles verbeeld ziet? maar wil de Schilder den Petrus tegens andere voorbeelden verleelyken of de Magdalena vermooyen zulks werd den Konſtenaar toegeſtaan. Gelyk ook wanneer het Penceel tegen de waarheid aan Andromeda (die een Morinne was) lelyblank vertoont, daar Perſeus haar verloſt van de rots, en de kaken van 't Zeemonſter: om dat de Schilderyen dienen tot verluſtiging der oogen, en cieraad der wanden, daar een Lelyblank naakt, by een Molzwartvel veel in voor uit heeft. Met nog meerder vryheid magmen Jupiter verbeelden met den halfvoldragen Bacchus, (gered uit het vuur dat zyn Moeder Semele verteerde) in zyn arm (gelyk wy 't hier dus in print verbeelden) ſchoon de Fabel zeit: dat hy 't Kind in zyn Dye verborg en voede; om dat uit het vervolg van deze Fabel blykt, dat Jupiter Bacchus heeft ter opvoedinge beſteld by de Nimfen, die zeker gedeelte van een Berg by de Stad Nyſa, in Indiën bewoonden, welke in de Griekſe tale *Meros* geheeten word, het welk ook een *Dye* beteekent. Zie L. Smits in zyn Kantſchrift op Naſoos Hervorm. p. 79.

Vele Hiſtorien brengen hare eigen cieraden en kenbaarheid meê, en geeven den Konſtoeffenaars gelegentheid om de zelve op verſcheiden wyze te konnen verbeelden, door den zwier der omſtandigheid die de zelve naſleepen, en uit de menigvuldige veranderingen die zig daar in opdoen. Nogtans moet een Konſtſchilder de zelve vertoonen in dat tydſtip, daar in de zekerſte kenteekenen zig opdoen, en waar door men aan de

ver-

JUPITER & SIMELE.

verbeelding ten eersten ziet wat het verbeeld. En zoo min als het te pas komt, dat een gemeen soldaat in den drang zyn Veldoversten niet zou kennen, zoo min voeglyk is 't ook, alsmen den Veldslag by voorbeeld tusschen Darius en Alexander vertoonde, dat men ramen moest wie Alexander was, zonder naar zynen Buchephalus om te zien. Wyl de dapperheid van wezen, en bekleedinge dit moest aanwyzen. Dog een Konstschilder mag zig van dusdanige duidelyke byvoegzelen, die men by alle voorwerpen zoo voordeelig niet vind, bedienen.

'T gaat in dit geval met de Schilderkonst, als met de Toneelspelers. Hoe natuurlyker zy de persoonen, in welker plaats zy op den Schouburgh verschynen, in bekleding en zwier weten te verbeelden, hoe meer genoegen zy d'aanschouwers daar door geven. * *Moliere*, wanneer hy den eigezinnigen natuuronderzoeker *Jakobus Rohault* wilde ten Toneel voeren, wist deszelfs hoed, op een vremde wyze geplooit, ter leen te krygen. Dien zelven hoed deed hy den speelder zoo wel gebruiken, dat al de aanschouwers meenden, dat *Rohault* zelf op het Toneel verscheen, en behaalde hier door grooten roem.

Zoo iemant zeggen mogt, datmen zulk behulp niet altyd aan de hand en gereed heeft, dien geef ik tot antwoord: Dat zulken welker beeltenissen op penningen, en in marmer afgebeeld zyn, den zwier hunner bekledingen daar by aanwyzen.

Hulp genoeg is den Konstschilders, schoon zy

* J. B. Mencken, in zyne Redenvoer, *over de zotte kunren der Geleerden.*

zy niet altyd gelegentheid hebben om zig van de marmere beeltenissen te bedienen, aan de hand door de Graveerkonst.

De beeltenissen der oudste en geagtste Konstschilders Apelles, Zeuxis, Nicomachus, Phidias, Pauzias enz. helthaftige en berugte Vrouwen als Semiramis en meer andere, ook d'aloude Filosofen en Dichters, zoo Grieken als Latynen hebje in de boeken van Joach. Sandrart, en in de Griekze oudheden van Tom. Stanley, en Kennet, met aanwyzingen in wier Konstkabinetten de zelve voor den verslindenden tyd geborgen zyn; als de Beeltenissen van Aristoteles, Socrates, Plato, Zeno, Antistenes, Diogenes enz.

Ovidius, Virgilius, Horatius, Tasso, en andere Italiaansche en Latynse Dichters vintmen nevens andere berugte Mannen als Seneca, Cicero enz. gevolgt naar hun marmere borstbeelden op de Tytels van hunne berugte werken: de Roomsche Cezars gevolgt naar hunne Muntbeeltenissen by Joach. Oudaan, by Bogaart in zyn *Roomsche Monarchy*, en inzonderheid de eerste XII in de printverbeeldingen van Titiaan. Eindelyk de waardige beeltenis van onzen Heiland Jesus, naar de geloofwaardigste afbeelding, overeenkomende met de beschryving die Pilatus daar van gegeven heeft in een brief, gezonden aan den Roomschen Raad, in *de Kerkhistorie* van Ireneus geboekt. In de *Kerkl. en Waereld. Historie* van W. Goeree vint men de beeltenissen van Herodes den Kindermoorder, Herodes Antipas, met Herodiae, Esopus en anderen meer. Zeker wanneer de eigen Beeltenissen in d'oude Historische verbeeldingen wierden waargenomen, zouden de beleezen Konstminnaars, inzonderheid de liefhebbers van Medalien, en andere

dere Oudheden hun welgevallen daar in vinden.

Deze voorstelling en leiding heeft tot haren grontsteun en voorbeeld het grootste licht der Konst Rafael Sanzio van Urbyn. Deze heeft in het groote konststuk in de Zegelkamer op 't Vatikaan, verbeeldende de School van Athenen, de beeltenissen der voornaamste waereldwyzen kennelyk daar in te pas gebragt, als Aristoteles, Plato, Diogenes enz. En in zynen verbeelden Parnasheuvel, de Beeltenissen der berugste Dichteren tot op zyn tyd toe, 't welk zyn konstwerk geen geringen luister heeft bygezet.

Hoor wat *van Mander* 't zyner roem daar van zeit, in zyn levensbeschryving op pag. 51. *Alle de beeltenissen der oudtydze berugte Dichters, uit marmere pronkbeelden en gedenkpenningen opgegadert, heeft hy in dit werk afgemaalt, en de levendigen daar in naar 't leven afgeschildert; Virgilius, Ovidius, Ennius, Tibullus, Catullus, Propertius en Homeer, die blind met verheven hoofd zyn vaerzen zingt, en aan zyne voeten een, die toeluisterende de zelve opschryft. Ook ziet men de geleerde Saffo, den cierlyken Dantes, den lustigen Petrarcha, en den verliefden Bocatius, Tibaldeus, en meer anderen, die by troepen op den zangberg onder de schaduwe der Laurieren neergezeten, of schryven, of zingen, of spelen enz.* Ook word gezeit, *dat hy de wezens der Zanggodinnen, elk in 't byzonder, gevolgt heeft naar de marmere beeltenissen.*

Rafael is d'eerste niet geweest van deze uitvinding: voorbeelden van Konstenaren in vroeger tyd hebben hem tot dit loflyk doen gespoort. Wilt gy 'er de proef af zien ten bewys van het gezegde, die sedert den ondergang van Troje, en

Karthagoos bloeityd af in geheugen bewaart is; zoo volg met my den Rymtrant van den grooten Vondel, daar hy in zyne vertaling van Virgyl op pag. 150. den inhoud der beſchilderde wanden van Didoos tempel beſchryft: en hoe Eneas (terwyl hy de Koningin daar wagt) zyn eigen beeltenis en die van andere Griekſe Helden by hunne bedryven beſchouwende, de zelve aan hunne wezens, ſchoon met bloed en ſtof bemorſt, kent, en hier door des te meer met deernis over hun ongeval bewogen, eindelyk in tranen uitborſt.

Want midd'lerwyl hy hier de Koningin verbeide,
In deze groote Kerk den rykdom overſchat;
Verbaaſt ſtaat om het heil der nieuwgeboude Stad,
De Konſt des Konſtenaars waardeert met groot verlangen,
En zo veel arrebeits, hier aan te koſt gehangen;
Verneemt hy het gevegt voor Troje, na als voor
Den Oorelog, alreê de wyde Waereld, door
Gedondert. Hy verneemt hier Atreus Zoon naar 't leven,
Vorſt Priam, en Achil, op bei te zamen even
Gebeeten, en geſtoort. Hy bleef met aandagt ſtaen,
En weende, en ſprak: Achaet, wat oort is niet belaên,
Wat Land ter Waereld waagt nu niet van onze elende!
Zie Priam daar. Hier word de dapperheid in 't ende
Met eere en prys gekroont. Hier word ons leet beklaagt,
En niemant vint men, die geen' rouw hier over draagt.
Laat vaaren alle uw vrees: deez' kennis zal ten leſte,
(Want elk ons onheyl weet,) nog dienen ons ten beſte.
Zo ſpreekt hy, en verzaat zyn droefheid met de lugt
Van yd'le Schilderye, en looſt 'er zugt op zugt,
Waar op de traanen langs zyn kaaken nedervallen:

Want hy vernam de jeugt, aan dees zy van de wallen,
Hoe zy den Grieken, die in 't Velt voor Troje ſlaan,
Komt vallen op den hals, en jaagtze op 't Leger aan:
Van d'and're zyde hoe Achilles, met de pluimen
Op zynen helm, den Fryx te wagen 't velt leert ruimen.
Niet wyt van hier verneemt hy, ſchreiende en bedrukt,
Vorſt Reſus witte tent, die door den ſlaap verrukt,
Word overrompelt, en geplondert, en verſlagen,
Van Diomedes, Zoon van Tydeus, die den wagen
En heete paerden naar het heir dryft, dat het kraakt.

En lager:

Eneas zuchte uit al
Zyn hart, zo dra hy quam den Oorlogsroof te aanſchouwen,
Den Wagen, en het Lyk van zynen halsgetrouwen,
En Priam, die, bedrukt en weerloos, voor de Stad,
Den trotſen Vyand met gevouwen handen badd.
Hy vond zig zelven ook, by al de Griekſche Heeren,
En onder 't oorlogsvolk, dat Troje kwam verweeren
Uit Ooſten, en vernam hier Memnon, den Moorjaan,
Met zyne ſtanderden.

Wy door deze loffelyke voorbeelden geſpoort, hebben tot dienſt der Konſtoeffenaars, dit nevenſtaande Printtafereel, gevult met Kopſtukken van oude Filoſofen, en Muntbeelteniſſen van Waereldvorſten (behandelt op de * beſte bekende wyze) ingevoegt.

Bo-

* *Beſte bekende.*] Nu nog zyn de gedrukte Medaljes, die men in de Boeken ziet, niet naar hun regten aart na de Konſt verbeeld. Meeſt zietmen de zelve maar in eenen enkelden omtrek, als afgeſchetſt, gelyk by J. Oudaan en

Boven aan, op de linker zyde, vertoont zig de muntbeeltenis van ANTIOCHUS EPIPHANES, den drukker der Machabeen.

Tegens over de zelve, die van FILIPPUS VAN MACEDONIEN met een Laurierkrans om 't hoofd. Deze werd gemunt ter gedagtenis dat zyn Renkoets den loopprys behaald had; waarom de zelve ook op het ruggeſtuk verbeeld ſtaat, en zyn borſtbeeld met Laurier gehult, pronkt, dewyl men de verwinnaars gewoon was dus te bekranſen. Waar onder aan een ſnoer de muntbeeltenis van ALEXANDER den Grooten hangt.

Tegens over de zelve hangt het penningbeeld van DEMOCRIET, op den gront van de Nis het marmere kopſtuk van HERACLIET boven het zelve, in het midden van de Nis het gemunte beeld van

en meer anderen, ſomwyl ook met ſchaduw aangevult: dog zoo dat het meer naar een printverbeelding, als Medaljeverbeelding gelykt; om dat men 'er zelf doorzigten op verbeeld ziet, tegens den aart der Medaljen, die by wyze van opkoming niet by inſchieting hun beſtempeling doen zien. Die Keizerlyke Muntſtukken welke men in 't Muntkabinet van den Heer Schynvoet ziet, hebben veel gelykenis naar die welk wy vertoonen: en de Franſen hebben 't thans ook veel nader aan de regte verbeelding gebragt als voorheen, maar niemant die de zelve verbeeld heeft (ik met voordagt ook niet) als zy moeten verbeeld worden: maar waar in de regte verbeelding beſtaat, en wat wyze van behandeling daar omtrent moet gebruikt werden blyft ongezeit, tot my de gelegentheid voorkomt van het beſtier van een groot werk, wanneer ik klaar zal konnen betogen, dat niemant op het geene tot de regte verbeeldinge der Medaljes behoort waargenomen te werden, ooit gedagt heeft.

Een Vogelaar (zeit Gratiaan) *werpt geen meer zaad, dan noodig is om zynen Vogel te vangen.*

2.D. p. 182

van SOCRATES, en op den benedegront voor de Nis het marmere Borſtbeeld van DIOGENES, zoo als het onder andere oudheden te Rome in 't Vatikaan gezien word. Wy hebben een baſſenden Hond (het ſinnebeeld van zyn bytenden aart; waarom hy ook met den bynaam van *Cynicus* Hondſchen bekent is) daar nevens aan verbeeld, en eindelyk doen zig de gemunte Beelteniſſen van CLEOPATRA en M. ANTONIUS onder aan zien.

Menigerhande opmerkelyke gevallen leveren ons de ſchryvers van Philippus, en Alexanders levensbedryven, die een Konſtſchilder ſtoffe geven tot verbeeldingen: 't zy dat hy den Waereldvorſt voor de tent van Darius doet verſchynen, of daar hy Diogenes aandoet in zyn ton op de markt van Athenen. Om dit laatſte, dat dikwerf verbeeld word, hebben wy ook het Borſtbeeld van dien Filoſoof in dit tafereel ingelaſt.

Luſt het een Konſtſchilder, de laakbare ontmoeting die Socrates van zyn booze Xantippe met * lydzaamheid verdroeg, te verbeelden, men doe hem buiten gemoetsdrift, terwyl hy van boven uit het venſter met water begoten word, naar om hoog zien, en bediene zig van de eigen wezenstrekken, waar door hy onder de penningkundigen bekent is.

Of luſt hem treurſtof, en wil hy by voorbeeld de mar-

* Lydzaamheid] welke daar in beſtond dat hy zonder eenige drift, of weder ſchelden, alleen tegens haar zeide: *ik had wel gedagt dat na een ſtormbuy van ſcheldwoorden een ſtortregen volgen zou.* En als iemant hier over verwondert zynde tot hem zeide, hoe hem mogelyk was zulks te verdragen? dien gaf hy tot antwoord: *kont gy ook het gekakel van de Hoenders wel beletten die over de werf loopen?*

martelisatie van de Machabeesche Vrouwe met hare *zeven Zoonen verbeelden, hy doe dien wreedaart dit bloedig treurspel aanschouwen, en bediene zig van de eigen wezenstrekken op de Medalje uitgedrukt.

Of wil een Konstoeffenaar zeedelyke voorwerpen tot zyn doel nemen, en voor leermeester der reede spelen: hy verbeelde de † Rede in gedaante van een Vrouw in Amazoons gewaad, en doe haar de jeugt, door den spiegel der voorzigtigheid de waereldse dingen met opmerken beschouwen, om de waarde daar van regt te leeren kennen, en toe te passen: En de Borstbeelden van Democriet en Heracliet in een Nis, of anderzins, in den agtergrond daar by geplaatst; verstrekken tot voorbeelden der twee uiterste hartstogten, tusschen welke de Rede den middelweg den besten keurt: of zy dienen tot voorbeelden om te leeren; dat de aart der waereldsche zaken, in opzigt van de toeëigening, van het begrip afhan-

* 2 Machabeen Cap. 7.

† Rede] Deze hebben wy vertoond in ons *Toneel van Zinnebeelden* &c. met een Wapenrok, en Krygsmantel, in de eene hand een spies, in de ander een schilt met het hoofd van Meduza, en een Helmet gepluimt met een vuurvlam, op 't hoofd. Wy vonden reden om het vuur, een zinnebeeld van zuivering en beproeving, aan dezelve toe te passen; aangezien de Rede, geen ware Rede is, ten zy dezelve van vooroordeelen en dwalingen gezuivert is. Borstpansier en speer, zinteekenen van dapperheid en magt, zyn haar toe gevoegt; om dat zy niet alleen de harstogten van anderen, maar ook van zig zelve weet te bedwingen. 't Hoofd van Meduza op den stalen schilt beduit, dat, gelyk door de vertooning van het zelve de vyanden van Perseus versteenden, zoo ook al wat tegen de Rede aandruist, verstommen, of na een weinig tegenstant, veldvlugtig den kamp moet gewonnen geven.

hangen, of dat de zaken naar de gesteldheid des gemoets verschillige uitwerkingen veroorzaken.

Wel is waar dat zulk een wyze van bespiegelinge, meer een opgespannen vernuft vereischt dan andere verbeeldingen: maar dit isser ook met een van, dat de konstenaars met zulks te vertoonen ook meerder lof als anderen verdienen; om dat men van zulken (als Cebes de Thebaner in een ander opzigt zeide) zeggen kan: *Zulke Zedemeesters leiden de Menschen, even als men de Ossen doet, met den muil by 't water.*

De dubbele penningbeelteniffen van M. Antonius en Kleopatra konnen een Konstschilder dienen, wanneer hy haar zittende onder een pragtig, met zyde en goud doorstikt scheepspaviljoen, geankert aan de kust van Cilicie, daar Antonius haar in den avondstond verwellekomt, wil verbeelden: of daar zy aan de tafel, die kostbare paerel (ten staal van brootdronken verkwisting) indrinkt ter eere van haren geliefden Antonius.

Menigte van Beelteniffen zouden wy uit Medaljes en oude marmere gedenkstukken konnen vertoonen, indien dit onze toeleg was: maar wy hebben alleen het spoor aangewezen waar door elk Konstenaar 't geen hem dienstig is (indien onze leidinge hem behaagt) kan opspeuren. En waarom de Beeltenis van M. Antonius hier, en Alexander Lysimachus en andere meer, gehult met Ramshoornen op hun geldmunt vertoont worden, daar van zullen wy reden geven in ons vertoog over de Feestviering van Bacchus.

Dit zy genoeg gezeit, en willen wy onze Redenvoering sluiten met den Heere D. v. Hoogstraten, die in zyn *Beregt* voor de *Aanmerkingen*

over de geslagten der zelfstandige Naamwoorden zig aldus laat hooren: *Dringers en Dommekragten styf op hun stuk staande weet ik dat hun voorhoofd zullen kreuken, nog zig op laten dringen iet daar zy niet aan gebonden willen zyn* enz. *Yder kan by zyn meening blyven, die van gedagten is, dat wy knorven in biezen zoeken, en eene angstvallige naaugezetheid willen invoeren, die van geener waarde te houden zy.*

De Lezer moet niet kwalyk nemen dat ik al weer zoo breed in deze buitenweiding heb uitgespat, zonder verlof, en tegens myne belofte. Ik bind my (de zaak zulks vereissende), daar zoo vast niet aan als de Schotze Monnik Paternus, die zig in het Klooster tot Paderborn liet verbranden; om dat hy geen verlof van den *Prioor* gekregen had, om daar te mogen uitgaan.

MATHIAS WITHOOS, van wien wy nu gaan spreken, is geboren t'Amesfoort in 't jaar 1627. de uitwerkzelen van zyne geneigtheid gaven al vroeg blyken dat hy tot een Schilder geboren was. Jakob van Kampen, Bouwmeester van het Stadhuis van Amsterdam, die vriendschap en ommegang met zyn Vader hield, ging hem dikwils bezoeken, wanneer hy op zyn woning op Ranbroek by Amesfoort was, en by die gelegentheid de uitwerkzelen van zyn vernuft zag. Hy bood zyn dienst uit geneigtheid tot de Konst den Jongeling aan, onderwees hem in de gronden der Konst, en bragt hem in den tyd van zes jaren zoo veer door zyn onderrigt, dat hy op eigen wieken konde dryven. Sommige jonge knapen die de reislust in 't hoofd kreegen, waar van Otto Marceus een was, spoorden ook anderen, ook onzen MATHIAS en Hendrik Graauw

zyn medeleerling by van Kampen aan, om een reis naar Romen te doen. Het ſtuk ging aan onder hun zeſſen, waar van 'er een op de reis ſtierf, ſommige in Italien bleven, en Otto en MATHIAS wederkwamen, na dat zy daar twee jaren waren geweeſt, in 't jaar 1650.

MATHIAS WITHOOS, wiens wyze van ſchilderen by die, welke een gelyke verkiezing omtrent de voorwerpen der Konſt hadden, merkelyk in zuiverheid van penceel doorſtak, raakte hier door in de gunſt van den Kardinaal de Medicis, voor wien hy wel 't meeſt, zoo lang hy te Rome was, ſchilderde. Dog niet tegenſtaande hy het 'er wonder wel hadde, dreef hem de zugt tot zyn Vaderland weder te rug, zoo dat hy tot zyn verblyfplaats Amesfoort verkoos in ſte van die waereldſtad, waar hy bleef tot den jare 1672, wanneer hy met 'er woon (om de Francen die toenmaals in Utrecht en daar omſtreeks indrongen, en hunnen moetwil t'ontgaan) vertrok naar Hoorn in Noordholland: te meer nog om dat hy vier Dochters hadde, en geen gevaar daar omtrent wilde afwagten. Hy was een man bezadigt van drift, goedaardig, en zyn Dochter, die my dit verhaal gedaan heeft, verklaarde dat zy dikwils zyn koud gebeente had beſchreid, als zy bedagt met wat een teedere liefde hy zyne kinderen plag te beminnen. Hy ging zelden in herbergen of gezelſchappen, maar was dag aan dag, wanneer hy gezont was, vlytig en yverig aan zyn beroep: want de Jicht plaagde hem zoo geweldig dat hy dikwils twee, drie, en meer maanden op een jaar niet iets in de Konſt verrigten konde; het geen ook Jan Pieterzen Zomer, Makelaar in de Konſt tot Amſterdam, die hem tot het laatſt van zyn leven gekent

kent heeft, my heeft verhaald, dat hem de vingers door de Jigt zoo krom als Arentsklauwen aan de handen ſtonden. Hy bedong in de fleur van zyn leven drie, vier, vyf, en ook wel zes hondert gulden voor een groot ſtuk, maar het was 'er ook na geſchildert. Ik heb 'er gezien by de erven van den Heer de Moor Borgermeeſter van Hoorn, waar in op het aller uitvoerigſte ſtonden afgebeeld Diſtelen, Lakebladen, en diergelyk ſoort van kruiden, tuſſchen beide gevult met lies, graanhalmen, korebloemen, papavers; den grond geciert met veil, paddeſtoelen, breweegbladen, en ander ſmal kruid: hier een Kikvors, daar een bontkleurige Hagedis, ginder een Slang die onder de ſchaduw van 't loof ſchuilt, of ook wel een Muis, die aan 't een of ander kruid zit te knagen, zoo uitvoerig dat men de haartjes zoude hebben konnen tellen; vorder de kruiden doorzaait, met allerhande ſoort van Rupzen, Slakken, Flintertjes, of ook wel een Spin in haar web; tot Mieren in 't kluis, alles even natuurlyk en met grooten vlyt en gedult uitgewerkt.

Hy heeft drie Zonen gehad, welke meê de Konſt hanteerden, en vier Dochters, waar van ALIDA de tweede ook Bloemen, Fruit, en Diertjes in oly en waterverf ſchilderde, en nog in leven is.

JOHANNES de oudſte had een langen tyd te Rome geweeſt, ſchilderde landſchappen in waterverf en bragt een voorraat van ſchetſen, en teekeningen met zig uit Italien, van de vermakelykſte gezigten, zoo Landſchappen als Luſthoven, met voornemen van in Holland zyn leven te ſlyten; maar zeker voorval lokte hem aan 't Hof van den Vorſt van Saxen Lauwenborg, daar hy ook geſtorven is, in 't jaar 1685. PIE-

PIETER de tweede Zoon, is tot Amſterdam geſtorven in den jare 1693. hy ſchilderde Bloemen, en alle ſoort van kleine Diertjes, met waterverf, gelyk zyn Vader in zyn tyd ook wel gedaan heeft, die ieder byzonder op een blad, tot een *Boek* vergaderd werden, welke nog in handen van de beminnaars van Papierkonſt bewaart worden en geagt zyn.

FRANS de jongſte, ſchilderde mede Bloempjes en Diertjes met waterverf, maar niet zoo goed als Pieter, en voer naar Indiën, daar het hem egter grooten dienſt deed: want hy raakte daar door in gunſt van zyn Edelheid den Generaal Kamphuizen, die hem van 't werken ontſloeg, zyn gagie verhoogde, en hem voor zig liet teekenen. Wederom t'huis gekomen is hy geſtorven tot Hoorn in 't jaar 1705. 2 jaren na zyn Vaders dood: want die is, na dat hy ſes agter een volgende jaren met groote pyn geplaagt is geworden, geſtorven in den jare 1703, oud 76 jaren.

HENDRIK GRAAUW is geboren tot Hoorn van brave ouders; dog het jaar van zyne geboorte heb ik niet konnen opſpeuren; maar nadien hy is geweeſt een Leerling van Jakob van Kampen t' zamen met Mathias Withoos, die ook zyn reisgenoot was, vond ik reden om hem nevens den zelven op 't jaar 1627 ten Toneel te voeren.

Zyn eerſte onderwyzer in de Konſt is geweeſt Piet. Franze Grebber van Haarlem. Daar na raakte hy by Jak. van Kampen, Bouwmeeſter van 't Raadhuis te Amſterdam, daar hy ruim acht jaren by geweeſt is, doende in dien tyd niet anders als teekenen en allerhande voorwerpen ordineeren, tot dat Prins Maurits, toen uit Weſt-Indiën gekomen

men laſt gaf aan gemelden van Kampen, om vier groote vakken in de Coepel van de vermaarde Zaal van 't Princen Huis in 't Boſch te beſchilderen, daar hy neffens zyn ouden Meeſter Grebber en nog twee anderen aangeſtelt werd.

In den jare 1648 kreeg hy zugt om Rome te zien, daar hy niet lang op draalde, want hy vont gelegentheid te water op Livorne. Te Rome gekomen heeft hy byzonder yverig en naarſtig zig geoeffent, eerſt in 't teekenen naar de beroemde marmere Statuen, naderhand in 't ſchilderen naar de beſte voorwerpen, en maakte daar in zulken opgang, dat Nicolaas Pouzy, 'er van zyn werken ziende hem de hand op 't hoofd geleid heeft, zeggende in 't Italiaans: Dat hy nooit geen Hollander had ontmoet, waar van hy grooter verwagting had.

Drie agter een volgende jaren had hy te Rome geweeſt, wanneer hy alle zyne brave Teekeningen en Modellen oppakte en weder naar Holland trok, daar hy zig by wyle t'Amſterdam, by wyle t'Utrecht onthield, tot dat 1672 de Franſen in Nederland gekomen, hy bevreeſt, alzoo hy kleinhartig was, zig tot Hoorn begaf.

Meer gemelde Bronkhorſt heeft my verhaald, dat hy hem eenige teekeningen liet maken op gegront papier, met Crion opgehoogt, als d'opvoeding van Bacchus, den Triomf van Julius Ceſar, en andere, lang 7 à 8 groote bladen papier, waar in hy zyne bekwaamheid in 't ordineren, kundigheid in het naakt, de rykheid van zyn Geeſt, en konſtige wyze van behandelingen dede zien. Buiten dit bezat hy niets om zig bemint of aangenaam te maken by de waereld; want hy was byzonder bloo en ſtil. Ten zy hy by liefhebbers

bers van de Konſt was, en gelegentheid vont om over het ſchoone, de ziel van de Konſt, te ſpreken.

Hy is tot Alkmaar geſtorven, ongetrouwt, na dat hy acht of tien jaren daar gewoont, en weinig geſchildert had.

In dit zelve jaar 1627 werd tot Haarlem geboren .... ROESTRATEN. Deze heeft de Konſt geleerd by Frans Hals, wiens Dochter hy ook naarmaals getrouwt heeft: de zelve welke den potſigen Adriaan Brouwer, wanneer zy nog jong was, beſcheet, en die van Brouwer weer beſcheten werd. Mic. Carreé die in den jare 1695 in Engeland woonde, en gemeenzamen omgang met hun hield, heeft my gezegt, dat hy 't dus uit hun beider mond, dikwils om de klugt, heeft hooren verhalen. Dat de Vrouw van F. Hals, iets anders te doen hebbende, aan Brouwer, die toen nog jong was, en by F. Hals de Konſt leerde, belaſte het kind te torſchen op dat het onderwyl niet kryten zoude. Brouwer ſprong daar meê om zoo hy beſt kon, en droeg het dan op zyn arm, dan op zyn ſchouders om het zelve te ſtillen, en ſchokte het zoo lang dat het hem eindelyk van boven tot onderen bevuilde. Brouwer dus beſtelt, ley het kind op den vloer, ſtreek zyn broek af, en betaalde het zelve met gelyke munt. De Vrouw daar op inkomende ziende dit klugtig bedryf aan, vraagde wat hy deê? die hy tot antwoord gaf: *Wy beſchyten malkander.*

ROESTRATEN was een braaf ſchilder van pourtretten en ſtillevens, inzonderheid Zilverwerk, Schotels, Vazen, Schalen enz. die hy zoo natuurlyk door 't Penceel wiſt na te booſten, dat het natuurlyk Zilver ſcheen te wezen. Aan het laatſte

hield

hield hy zig meeſt; aangezien P. Lely, die niet als Pourtretten konde ſchilderen en zyn fortuin daar mee zogt te maken, hem het ſchilderen van de zelve, om dat zy elkander niet in de weeg lopen zouden, afried, onder beloſte van hem anderwys dienſt te doen, gelyk ook geſchiede: want hy dikwils maakte dat hy veertig of vyftig pond ſterlings voor een ſtuk kreeg.

Hy had zig in den brant van Londen aan zyn heup bezeert, waar door hy naderhand krepel ging.

Na het overlyden van zyn eerſte Vrouw, trouwde hy een jonger; maar het was der moeite niet waart, dat om zoo weinig koren als hy te malen had, hy een nieuwe Molen oprechte: want hy ſtierf in 't jaar 1698.

De Boomen, en Bloemen zyn het cieraad van 't aartryk. De milde Natuur brengt die op den regten tyd voort. De oeffening van een yverig en naarſtig Bouwman zet hun ſchoonheid en luiſter by. Dus is 't ook met den Menſch; de konſten en wetenſchappen zyn de vercierzelen van den zelven. De natuur ſchept des Menſchen vernuft, en geneigtheid. De oeffening brengt het verſtand in zyn volkomenheid. Dit beveſtigt Horatius daar hy zeit:

Natuur mag 's Menſchen geeſt verwekken;
Maar 't ov'rige de Konſt voltrekken.

En dit tegenwoordige voorwerp zal 'er de proef op zyn.

HEN-

HENDRIK VERSCHURING geboren tot Gorkom in 't jaar 1627. was de Zoon van een Hopman in dienſt van den Staat. Deze, welke een teedere geneigtheid voor zyn Kind had, te meer alzoo het zelve in zyn vroege lentejeugt zwakker en teederder dan wel anderen was, had veel bekommertheid daar over, niet wetende wat daar mede te zullen aanvangen, of waar heen te leiden; wyl de jongen voor den Wapenhandel niet geboren ſcheen te zyn. Maar 't leed niet lang of het middel van zyne koſtwinning ontdekte zig in de geneigtheid, welke ſtrekte tot de teekenkonſt. De Vader dit bemerkende beſtelde hem ſtraks, ter ouderdom van acht jaren gekomen, by eenen Dirk Govertſz. Pourtretſchilder, om in de beginſelen der teekenkonſt onderwezen te worden, by welken hy bleef tot zyn dertiende jaar, wanneer hy beſteet wierd by den berugten Jan Bot tot Utrecht, waar by hy nog zes agtereenvolgende jaren bleef, naarſtig en vlytig zig oeffenende in teekenen en ſchilderen. Toen bekroop hem de reisluſt, zoo dat hy naar Rome ging; daar hy om zyn Konſt voort te zetten, zig ſtadig bezig hield met teekenen naar de konſtige marmere beelden; en het naakt op de vermaarde Roomſche teekenſchool. Maar om dat zyn geeſt hem meer en meer leyde tot het ſchilderen van Paerden, Jachten, Rooveryen, Veldſlagen enz. als ook tot het teekenen van oude ruinen, en geſloopte gebouwen, en Eerteekenen, vertrok hy gints en elders, om allerhande voorwerpen op te zoeken waar toe zyne genegenheid hem trok. Ook teekende hy het opmerkelykſte in de voornaamſte Steden waar hy gewoont heeft, als Rome, Florence en Venetien, zelf ook vele van de nieuwe Gebouwen en Paleizen, waar door hy

Bouwkundig werd, 't geen hy uit verſcheiden ſtalen naderhand in zyne pencee werken heeft doen blyken. Te Venetien was zyn penceelkonſt inzonderheid gewilt, en hy door de zelve, en door zyn hups gedrag by alle grooten bemint. Na dat hy dus den tyd van tien jaren in Italien had doorgebragt, ſchryft *du Pilé*, (maar zyn Zoon de Heer Willem Verſchuring meld in een brief aan my geſchreven van vyf jaren) keerde hy te rug na zyn Vaderland; dog volbragt toen zyn voornemen niet; want nemende zyn reis door Zwitſerland op Vrankryk ontmoette hy tot Parys den Zoon van den Heer Borgermeeſter Maarzeveen, die een ſpeelreis naar Italien ging doen. Deze lokte hem (zonder veel moeite) van zyn voornemen af, om hem te verzelſchappen in Italien, gelyk hy deed. Hy bleef daar drie jaren, en kwam eindlyk in den jare 1662 in zyn geboorteſtad Gorkom gezont, en vol ſchildervuur (om aan alle Konſtminnenden te doen zien wat hy gevorderd was) met voornemen van daar zyn ruſt te nemen.

Hy zette zig zonder lang dralen tot het oeffenen van zyn Konſt, daar hy ſtraks beminnaars toe vont, dat hem den luſt meer en meer deed wakkeren, en dus geen moeiten ontzien om de byzondere voorwerpen, daar zyn Konſtzugt op doelde, na te ſporen. Dus begaf hy zig gints en herwaard in de legerplaatſen en waar ſchermutſelingen (inzonderheid onder de Ruitery) voorvielen; waar hy dan een afſchetſing maakte in een Boekje dat hy tot dien einde altyd by zig had. Inzonderheid vond hy daar toe gelegenheid aan de hand in de jaren 1671 en 72, agtgevende op de wyze van *Camperen*, orde in vegten, aftrekken, vlugten, en uitplonderingen der dooden en gekwetſten na den

Veld-

Veldſlag, vorders den gantſchen toeſtel en omſlag die tot een leger behoord. Van welke geſchetſte voorwerpen hy zig naderhand bediende, en gebruikte voorts het leven tot de voornaamſte beelden en paerden: als my gebleken is aan een groot ſtuk woelig vol werk en konſtig geſchikt, verbeeldende een ſtroopery van Vee, en Menſchen. 't Verſchiet vertoont een Zeeſtrand, en Schepen aan den wal, waar heen een gantſche dreef van ſlachtvee, en geplonderde goederen vervoert word. Op den voorgrond word een Heerſchop geweldigerhand van de roovers gegrepen, die ſchoorvoetende tegens de vervoering, om verloſſing uitziet, terwyl zyn Vrouw aan het hoofd dier bende, ruſtig te paerd gezeeten, veelerhande Zilverwerk, met gebogen knien daar voor aanbied. Dit alles is zoo natuurlyk geſchildert, en fix geteekent, dat het wel onder de braafſte Konſt van onze Nederlandſche Meeſters geteld mag worden. Thans is de Heer Gysb. van Aalſt te Dordrecht daar bezitter van.

Door zyn geboorte, verſtant, en pryſſelyk gedrag, waar door hy by elk bemind was, werd hem het Magiſtraatſchap van zyne geboorteſtad opgedragen, 't welk hy met veel roem bekleed heeft. Dog hy liet egter niet na dagelyks de Konſt te oeffenen, die hem goed voordeel by bragt, zoo dat hy luſtig en gelukkig leefde.

Om een kleine reis te doen (wie kan zyn noodlot voorzien?) begaf hy zig te ſcheep, daar een ſterke onweerbuy hem deed verongelukken, zynde twee uuren van Dordrecht, op den 26 van Grasmaand 1690. in den ouderdom van 63 jaren.

F. G. Weſthovius, Rector der Latynſche Scho-

len te Gorkom, zond my dit volgende byschrift op des zelfs afbeeldsel (geplaatst in de Plaat H. 1.) door hem zelf berymt in een Brief.

VERSCHURINGS *beeltenis word in dit beeld verbeeld,*
De paerel aan de Kroon van Gorinchems banieren;
Rechtschapen kroost als van Parrhasius geteeld,
Dat op zyn' trekken trekt met onnavolgb're zwieren.
Wil iemant klaarder licht dan uit dit beeld, en vaars?
Zoek hem in lofspraak by het puik der Konstenaars.

Deszelfs Zoon WILHEM VERSCHURING heeft zig ook eenige agtereenvolgende jaren in de Schilderkonst geoeffent: eerst in zyn jeugt by zyn Vader, naderhand by Johannes Verkolje te Delf. Zyn geneigtheid viel op het schilderen van Gezelschapjes, Beeldjes, en ook wel Pourtretten. 'T geen hy door 't penceel gemaakt heeft doet ons klaarlyk zien, en besluiten, dat, indien hy in den yver voortgevaren had met de Konstoeffening, hy tot de hoogte van den konstberg zoude opgekloutert hebben, maar hy heeft afgelaten van daar in voort te gaan, en nu al eenige jaren het penceel niet meer geoeffent, belet door voordeelige bezigheden die hy aan de hand heeft.

Hy is tot Gorinchem van elk bemint, en geagt, gelyk zyn Vader, welke ook in zyn tyd aldaar Regerend Borgermeester was, gelyk ook voor hem de vermaarde Konstschilder, zyn tyd- en Stadgenoot JAKOB VANDER ULFT mede tot de waardigheid van het Borgermeesterampt is verheven geweest. By wien gemelde VANDER ULFT de Konst geleert heeft weet ik niet: maar dat hy zig door zyn Konst een naam gemaakt heeft,

en

Jak. Houbraken sculp 2.D. H. 197.

en zyn penceelwerk nog in de braafste Kabinetten plaats ingeruimt word, is by elk bekent.

Hy schilderde meest Roomsche of Italiaansche gezigten, markten of pleinen, en daar op in 't verschiet Kolommen, Gedenknaalden, Triomf bogen, Pronkbeelden, of eenige oudtydse zeegeteekenen, en dat wel zoo (schoon hy nimmer te Rome geweest heeft) dat de genen die Italien bereist hadden, de zelve met den eersten opslag van hun oog kenden. En niemant moet dit wonder dunken, aangezien de meeste overblyffelen van oud Rome in print, of door afschetsingen bekent, ligt te bekomen zyn: maar dit is te verwonderen, dat men ziet, hoe natuurlyk en konstig hy de bouwvalligheid, reeten of scheuren, en de bedropenheid in de zelve heeft waargenomen; en nog meer als men ziet hoe geestig hy doorgaans zyne werken met menigte van kleine beeldjes, en die vast geteekent, en konstig by een geschikt, fraai koppelen: ja ook somwyle gebeurde Heidensche Historien vertoonen, heeft weten op te cieren. Een Konststukje alleen 't geen op 't Amsterdamse Raadhuis hangt ende het zelve verbeeld, nevens den Dam, en daar op toont het dagelyks gewoel van allerhande soort van Menschen in hunne eigen en kennelyke dragt, is alleen genoeg om eeuwen aan hem en zyn eedle penceelkonst te gedenken. Daar beneffens was hy wel de voornaamste Glasschilder van die Eeuw: zo dat vele Kerkglazen omstreeks Gorinchem, en in Gelderland, pronken met zyn penceelkonst. Hy wende veel yver, en moeite aan, om de kragt, schoonheid, en doorschynentheid der Glaskoleuren uit te vinden, gelyk Dirk en Wouter Crabeth (die de glazen in de Kerk tot Gouda beschilderden) gehad hebben. Dog te vergeefs; want die Konst is al

te lang met de Meesters begraven geweest, om 'er op 't onzeker naar te delven. Ook zyn de toegangen tot de Elizeesche Velden thans niet bekent. Anders mogt m'er de schimmen der overledenen naar vragen, gelyk zulks outyds van den Roomschen Puikdichter Nazo is verdicht.

Wy hebben nu te spreken van JAN TEUNISZ. BLANKHOF geboren tot Alkmaar (daar zyn Moeder Stads Vroedvrouw was) in 't jaar 1628 op * Koppertjes Maandag.

Zyn eerste onderwyzer in de Konst was Arent Teerling, gebynaamt *Sinceer*. Dezen vinden wy 1632, op de naamlyst van de Alkmaarsche Konstenaars als Meesters geboekt; dog ik gis dat hy in dien tyd een van de geringste der Broederen zal hebben geweest, aangezien hy zig tot den kladpot begaf: om dat de Fortuin misschien zyn Penceeloeffening niet gunstig was. Het zy daar meê

* De Kopperdag was van ouds een Bacchus en Ceres-dag, waar in alle overdaad en geilheid gepleegt werd, en als of dan alles met Caracalla geoorloft was; die zyn eigen Schoonmoeder misbruikte, daar die snoode zeug nog op zeide; *zoo gy wilt, het is u geoorloft; om dat gy Keizer zyt.* Die van 't Papendom plegen op dien dag door Siam met kopere Cocorillen te loopen, op den Rommelpot te spelen, en alle overdaad te plegen, en werden dus voor yverige Papisten gehouden. Dog dit doen is door de Christen Overheid van tyd tot tyd besnoeit. Zie Abr. Magyrus, in zyn *Historie van de Almanachs Heiligen*, pag. 31.

Onze Schilder, die wat van zyn geboortedag schynt aangeërft te hebben, was los, ongebonden van leven, woelig, en tot veranderingen geneigt, waarom hy zig ook op de laatste Vloot die tot ontzet naar Candia onder 't bestier van den Graaf van Waldek scheepte, begaf. Dit was in de Lente van 't jaar 1669, toen het in Slagtmaand van 't zelve jaar, na een twintigjarige belegering door de Turken, van de Venetianen ingenomen wierd. Zie *den Hollandsen Merkurius op 't jaar 1669.*

meê zoo 't wil, hy was de Leermeester van onzen BLANKHOF en van Johannes Bulot. Naderhand geraakte BLANKHOF by Pieter Scheyenburg, en van daar om de Konst voort te oeffenen by Cezar van Everdingen, en Gerrit de Jong, tot dat hy zig door reislust geprikkelt naar Rome begaf, daar hy tweemaal (anderen zeggen driemaal) op verscheide tyden geweest is.

In de Schilderbent werd zyn regte naam verandert in JAN MAAT; wy zullen hem voortaan ook zoo noemen om dat hy dien zedert behouden heeft, en hy daar best by bekent is.

De eerste voorwerpen van zyn Penceel waren Landschappen, en inlandsche Strand- en Watergezigten, die hy vaardig vlak en kwik wist te schilderen, 't welk vermoeden geeft dat zyne Reizen hem aanleiding tot het Zeeschilderen hebben gegeven. Zyn waardigst geagte stukken, zyn die, in welke hy Italiaansche Stranden, en Zeepoorten, met der zelver vremde vaartuigen, heeft afgebeeld.

Hy was los van leven, en los in 't schilderen; waarom zyn aart die woelig was zyn penceel tot vaardig schilderen gewende. En de Konstkenners hebben opgemerkt, dat, wanneer hy wat meer gedult nam, om zyn werk uitvoeriger en meer gepolyst te doen voorkomen, de zelve dan die geestige losheid, en pryſſelyke fixheid misten, hoe wel ik weet, (dit niet tegenstaande) dat de net gepolyste schilderyen thans wel meest gewilt worden. By den Konstschilder Gerrit vander Steur tot Alkmaar hangt een Strantgezigt, 't geen onder zyn beste werken mag geteld worden, konstig en natuurlyk verbeeld. De zwalpinge of overbuitelinge der ebbende en aan-

 vloei-

vloeijende Zeegolven op den Oever is daar levende in vertoont. En gelyk de zelve door geſtadig bewegen op en afgedreven wordende geen ſtant houden, kan het zelve toegepaſt op onzen ſchilder ten zinnebeeld ſtrekken, als die t'elkens tot veranderingen geneigt, niet lang ſteê op eene plaats hield, waar door Johannes Voorhout (met zyn Vrouw van hier vertrokken, uit vrees dat de Franſchen deze landen mogten overſtroomen) hem onverwagt in den jare 1674 te Hamburg ontmoette, 't geen hy my zelf heeft verhaald. Over zulks is zyne levensdraad van een langer bereik geweeſt, als my was opgegeven: namentlyk dat hy tot Amſterdam zou geſtorven zyn in 't jaar 1669. Zyn Leerling ARNOUT SMIT tot Amſterdam, volgde zyne wyze van ſchilderen na.

De bevinding heeft ons doen zien, dat menſchen, die een lagen geeſt bezitten, 'er even aan zyn, als die aan armen en beenen geboeit, geen eenen ſtap konnen voortgaan. De kleenmoedigheid houd het vernuft in den doofpot van vrees en ſchroom tot het einde toe gekerkert. Daar en tegen beurt en wakkert een groote geeſt het vernuft op, en ruſt niet ten zy het voorgeſtelde wit 't geen hy beoogt, met roem verkregen word. Hier van is een voorbeeld in

BARENT GRAAT geboren tot Amſterdam in 't jaar 1628 den 21 van Herfſtmaand. Zyn moeder koeſterde hem met veel zorg en liefde op tot zyn tien of elf jaren, waar na zy hem ter ſchole deed tot Heusden voor den tyd van vier of vyf agtereenvolgende jaren, waar na hy weder t'huis kwam. Zyn moeder die 't goede met hem voorhad overdagt vaſt 't een en ander middel, waar door hy zig in tyd zoude konnen geneeren,

nam

nam ook overleg met zyn Oom, die een fraai Beeſteſchilder was, in de wandeling genoemt Meeſter Hans. Deze ziende een grooten geeſt, en natuurlyke zugt tot de Konſt in hem doorſteken, werd te rade, hem aanleiding daar toe te geven, en nam hem in zyn huis. De yver tot de Konſt groeide zodanig aan, inzonderheid toen hy de handeling van de teekenpen begon magtig te worden, dat hy de nagten ſomwyl aan den dag ſchakelde, en wanneer zyn Oom hem zulks beletten wilde, met hem het licht te onthouden, wiſt hy 'er ſtraks een vond op. Hy ging na d'Oude of Nieuwe Kerk tegens dat de avondpreekdienſt verrigt was (nood zoekt liſt) en wiſt met behendigheid, de overgebleven enden der kaarſen van de kandelaars te kapen, en zig daar van in der ſtilte by nagt te bedienen.

Dus eindelyk aan 't ſchilderen gekomen, liet hy egter niet na yverig in het teekenen naar 't leven voort te varen, ja was des Zomers gemeenlyk met zyne Portefoelie onder zyn arm al gereed tegens dat de Poort open gedaan wierd, om in de Velden Paerden, Oſſen, Koeyen, Schapen, of Geitjes naar 't leven af te teekenen, tot acht uuren in den morgen, waar na hy zig dan weder met te meerder yver aan 't ſchilderen begaf. Maar alzoo de Vrouw en Dochter van Meeſter Hans, zig weinig der huishoudinge bekreunden, en zig meer aan 't onderzoek en ſpreken over geſchillen den Godsdienſt betreffende lieten gelegen leggen, en zyn Oom niet anders dan op krukken konde gaan, moeſt BARENT dikmaals voor keukenmeit ſpelen, 't welk met zoo veel verlet verzelt, hem weder (naar hy zes of zeven jaren by zyn Oom had gewoond) deed tot zyn moeder keeren, en

zyne konſtoeffening overhindert voortzetten. Gelyk hy ook door yver zoo veer in 't beesjes ſchilderen quam, dat zyne ſtukken voor Penceelkonſt van Bamboots anders P. de Laar wierden aangezien; 't geen gebleken is aan een ſtuk dat in openbare opveiling werd verkogt, voor een ſtuk van gemelden Bamboots, en de kooper bevond naderhand dat 'er *B. Graat fecit* onder geſchreven ſtond. Met dezen roem hield hy zig niet vernoegt, maar bevindende dat zyne ſchouders gewigtiger zaken konden torſchen, nam 'er proef van. *Dus plagten vernuftige Konſtenaars* (zeit * F. Junius) *hunne kragten voorzigtelyk t'overwegen, of zy namentlyk magtig genoeg waren om uit te voeren 't geen zy ter hand namen, agtervolgens* den raad van Horatius, welke zeit: *Laat ook uwe ſchouders van langer hand beproeven, wat ze magtig zyn te dragen of niet.*

Hy ging dan over tot het zwaarſte in de Konſt, namentlyk tot het ſchilderen van Hiſtorien. En waarom niet? *Het ſtaat een yder vry* (zeit Tullius in 't leven van Brutus) *zoodanige dingen ter hand te nemen, welke of uitnemende zyn van wegen hare grootheid, of aanmerkelyk van wegen hare nieuwigheid enz.* En ſchoon het in het begin moeilyk valt, nogtans gaat het daar meê (zeit de Schryver der t'zamenſpraken over de welſprekentheid) *als met de vlamme, die door genoegzame brandſtoffen gevoed, te heviger brand; De kragt onzes verſtands groeit met de grootte der dingen.* 'T welk hy ook door zig dagelyks in waardige beſpiegelingen te oeffenen ondervond.

Onderwyl beving hem de Reisluſt, zoo dat hy zyne Schilderyen, Papierkonſt, en al 't geen hem op

* 3 B. p. 207.

op de reis niet dienen konde, verkogt, en vast voor nam naar Rome te vertrekken. Maar dit werd eerst door afrading zyner Vrienden en naderhand door 't trouwen met Maria Boom, Weduwe van Jan van Bellen, belet. Waar door hy te meer bekent werd onder brave luiden, en de handen vol werk kreeg, met het schilderen, van pourtretten (inzonderheid de vier Regenten van 't Oude Mannen Huis in een stuk: ook de zes Overluiden van 't Leertouwers Gilt) Solder- en Schoorsteenstukken, en graauwen in Nissen en Poortalen. Daar benevens was hy vrolyk van aart, potsig en vermakelyk in gezelschappen, ook scherp genoeg getant, om die hem aanvielen te bevegten; ontziende zig niet in alle gevallen de waarheid te zeggen, veel min zyn konstkeurig oordeel te bezwalken om *Vosse* gunst te erlangen.

Vele voorname huizen pronken nog in Amsterdam met zyn geschilderde Historien, en Zinnebeeldige bespiegelingen in Nissen, in Schoorsteenstukken en aan Zolderingen; als by de Heeren Borgermeester Velters, den Schepen Korn. Kalkoen, Korn. Broek, Venkel, Meinderd Domp, en vele andere meer te zien is.

Vyfthien agter een volgende jaren hield hy twee maal ter week in zyn Huis een Kweekschool op de wyze der Koninglyke Academie, niet alleen voor zig zelven, maar ook voor anderen die zig geneigt vonden door dien weg tot de kundigheid van 't naakt te komen. De eerste en voornaamste der Amsterdamsche Konstschilders begaven zig in dit Konstgenootschap, waar men zoo wel naar een levendig Mannen-, als Vrouwen Model, teekende; en zyne byzondere leeryver lokte ook anderen uit om hem op dit spoor te volgen, waar door het ge-

zel-

zelſchap tot een twintigtal aangroeide.

Hy had een litgvaardige en vaſte wys van teekenen, zoo met rood en zwart kryt als met het Penceel, en wiſt de zelve zonder veel moeiten, en vroeten, welſtandig te maken en een natuurlyken zweem daar aan te geven.

Weinig Leerlingen heeft hy tot de Konſt opgekweekt, aangezien de bevinding hem had geleert, wat al zweet en moeiten het koſt de Laurieren, die op den top van den Konſtberg groeijen te bekomen: en ried dieshalven den Ouders of Opzigters van Kinderen, die zy tot de Konſt wilden optrekken, dat af, als van een onzekere onderneming en gevolg, zeggende: dat een ambagt te leeren veel wiſſer ging, van een noodwendiger gebruik was, en minder af hing van de verandering des tyds, en het wiſſelvallig lot. Egter heeft hy 'er een, te weten Joh. Hendrik Roos, van Frankfoort, door zyn leerwyze opgekweekt, tot een groot Meeſter in 't ſchilderen van allerhande Dieren. Welke hem ook ten bewys van dankbaarheid, naderhand van Frankfoort, zyn eigen afbeeldſel, nevens 3 Boekjes, met Schaapjes, Bokjes en Geitjes, door hem zelf in koper geëtſt toezont. Dezen zullen wy op 't jaar 1632 gedagtig zyn, als ook deszelfs oudſten Zoon, die al een vremde en geeſtige rol heeft geſpeelt op den Schouburgh van deze Waereld.

De zugt en yver tot de Konſt, als ook de oeffeninge in de zelve, bleef onzen Konſtſchilder (ſchoon hy tot een goeden ouderdom geraakte) tot het einde van zyn leven by: als uit dit volgende Gedicht, (dat uit de pen van D Schelte gevloeit is, als onze Konſtenaar het Schoorſteenſtuk, verbeel-

beeldende een goede huisbeſtiering, voor hem gemaakt had) te zien is, het geen dus begint:

'T lieftallig aanſigt (welk by 't huisbeſtieren paſt)
Zit hier aan 't roer, en hout met nyv're handen vaſt
De teugelroe, die Kind, en Bood', in 't ſpoor doen draven.
De paſſer meet elks tyd, elks doen, elks foute en gaven.
D' ontbloote boezem toont, het rein en heus gemoet,
De Huiſſ'lykheid verbeeld hier d' ongeſchoeide voet.
De Vredeolyven, die het blonde hulſel cieren,
Die groeijen op den grond, van zulk een huisbeſtieren.
'T ſteenkleurig Kindje leert, dat, die aan 't huisſtuur ſtaat,
Door twee paar oogen gluurt, hoe 't voor, en agter gaat.
De ſleutels leeren, hoe dat hart, en mond, en kaſſen,
Somtyts als oor, en oog, toe, of ontſloten paſſen.
De vruchtb're Koornaer, en de milde Wyngardrank,
(Die 't hoofd omkranſt) voorſpelt daar voorſpoed, ſpys en drank.
Dank GRAAT, *die door 't Penceel, nu viermaal achttien jaren.*
Bereikende, in dit ſtuk, doet Konſt met Wyshcid paren.

Hy heeft na dit nog verſcheiden konſtwerken door zyn penceel gemaalt; tot dat de draat zyns levens dus lang geſponnen afgeſneden wierd in den Ouderdom van 81 jaren, 1 maand, en 13 dagen, op den 4 van Slagtmaand in 't jaar 1709, na dat hy zes weken had bedlegerig geweeſt.

Op een zyner Schoorſteenſtukken, verbeeldende Koning David en Bathzeba, verciert met eenig zinnebeeldig omwerk, maakte G. Bidlo deze Puntdichten:

De

De weelde ontstak de liefde in Koning Davids ziel,
Toen Bathzeba hem van zyn dak zoo schoon beviel.

Dit baarde onkuisheid, die, terwyl zy streeld, al stil,
Bekoorb're jongheid moord gelyk een Krokodil.

Straks zag men valsheid, en bedrog van dubblen aart,
Als twee gezusters tot bederf der ziel gepaart.

De drift aan 't hollen, zet de deur tot doodslag open:
En agt geen prys te hoog om 't overspel te koopen.

In 't eind ontwaakt berouw, de rust vlied uit 't geweten:
Maar vind vergiff'nis by Gods Richterstoel gezeten.

Een Engel straft den Vorst, om Gods getergden tooren.
Dog die regt boete doet, gaat niet geheel verloren.

Eindelyk lust ons nog een zyner zinrykste teekeningen (schoon wy ruim breed genoeg hebben uitgeweid) te verklaren; om de schilderjeugt, die op eigen vindingen toeleid, in diergelyk geval met een bekwaam denkbeeld te voorzien, alzoo by gebrek van dien de meeste misslagen in de Konst begaan worden; want het is haast wel gemaakt dat wel bedagt is.

Hy werd aangezogt, om van een groot stuk, 't geen geplaatst zoude worden tegens den muur over de glazen van de Pleitkamer op 't Stadhuis van Amsterdam, een schets te maken, gelyk hy deed. In het midden van de teekening zit de WAARHEID die door den TYD ontdekt word, nevens haar de ONNOZELHEID door de Kindertjes, en LYDZAAMHEID door 't juk verbeeld.

beeld. Aan hare linker zyde ſtaat een mannebeeld, gekleed op de wyze der oude Roomſche *Prætores*, verbeeldende den Hoofd Officier, of Opperdienaar van 't Waereldlyke Recht, JUSTITIA of de GERECHTIGHEID nevens hem, en agter de zelve de Raadsheeren, mede op de wyze van de Roomſche *Prætores* of Schouten gekleed. Het Kindje aan de voeten van den *Prætor* of Schout beteekent geruſt GEWISSE. Voor de trappen daar het RECHT en de Gerechtsdienaars op ſtaan, ziet men de GEMEENTE, ſommige daar van voor overgebogen, andere beladen met ſmeekſchriften, en andere papieren, verzeld met hunne *Advocaten*, of Voorſpraken, die hen naar 't Recht wyzen, of opleiden, aan dien kant waar zig de HOOP op een verheven Galery doet zien. Aan den anderen kant ziet men het BEDROGH, de MOORDERY, DIEVERY, en LEUGEN, als ook een dorren Boom omwoelt met een Serpent, of Slang, ten zinnebeeld dat deze gebreken hunnen oorſpronk uit de zonde hebben, verbeeld.

In de benedelucht zietmen Herkules, verbeeldende de DEUGT, welke deze monſters verjaagt. Een gevleugelt Kindje zwevende boven de Deugt kroont de zelve met Palm, en Laurier, ten teeken van Overwinning. En in de bovenlucht ziet men de GODDELYKE WYSHEID, RECHTVAARDIGHEID en GENADE, om de goedkeuring der Waereldlyke Machten te beveſtigen, in welk opzigt zy ook Gods Dienareſſe genaamt word.

'T waar te wenſchen geweeſt dat hy dit door zyn Konſtpenceel hadde afgemaald: maar zulks werd door zeker voorval geſtremt. Ook is jammer, dat wy zyn beeltenis by zyne levens-

vensbeſchryving niet mogen plaatſen: want zyn afbeeltzel is ons van zyn Schoonzoon tot dat gebruik geweigert.

Wat nu de byvoegſelen aanbelangt, die tot elk Zinnebeeld in het byzonder vereyſcht worden, zullen de zelve kennelyk wezen, daar toe kan elk Konſtoeffenaar een groot behulp hebben aan het bekende Boek *d' Iconologia*, *of Uitbeeldinge des verſtants* door *Cezar Ripa*: of hy kan zig bedienen van myn *Tafereel der Zinnebeelden*. Door dezen weg doet men de Schilderkonſt, die anders ſtom is, ſpreken; en de Konſtſchilder weet zyn meening en oogwit hier door klaar t'ontdekken, als ook de plaats, en tyd, waar in het geen hy verbeeld voorgevallen is, aan te wyzen, op het voorbeeld van Nealies.

Deze (gelyk Plinius verhaald) had een watergevecht tuſſchen de Egyptenaars en de Perſianen afgemaalt: maar als hy nu het Nylwater, op het welke zy elkander aan boord klampten, niet wiſt van 't Zeewater te onderſcheiden, zoo heeft hy door een vernuftigen vond zoeken te verklaren, 't geen hy anderzints door de Konſt op geenerhande wyze wiſt uit te drukken. Dat is: hy ſchilderde op den oever een drinkenden Ezel, die door een Krokodil beſprongen word. Terwyl nu deze watergedrogten zig in den Nyl onthouden, gaf dit een klaar beduid, waar die ſcheepſtryd voorgevallen was.

Dus weet een vernuftig Schilder den inhoud van zyn Konſttafereelen, gelyk de Redenkonſtenaren den zin der enkele woorden, door het byvoegſel te verklaren.

Soort by ſoort, zeit het ſpreekwoord. Eenige Glasſchilders van dezen tyd, die wy om hun Konſt niet

niet voorby ſtappen willen, voeren wy teffens ten Toneel, ſchoon zy in hunnen geboortetyd verſcheelen, om geen vermenging te maken.

De oudſte die voor aan ſtaat is de konſtige Glasſchilder JOSEF OOSTFRIES, geboren tot Hoorn in 't jaar 1628, en geſtorven den 8 van Wynmaand 1661. Hy was een Leerling van Jan Maartz, Engelsman. Die een konſtig glasſchilder was, en van wien nog verſcheiden Kerkglazen op Dorpen in 't Noorderkwartier te zien zyn, als ook tot Hoorn in verſcheiden huizen, die naar de Konſt los en fraai behandelt zyn.

Van onzen JOSEF OOSTFRIES, die vol geeſt en liefde tot de Konſt, en geeſtig in 't ordineren was, zietmen ook Konſtſtalen zoo tot Hoorn als in de omleggende Dorpkerken die zyne gedagtenis bewaren. Hem volgt

KLAAS VANDER MEULEN geboren tot Alkmaar in het jaar 1642 den 10 van Slagtmaand, en geſtorven in 't jaar 1694.

Hy was een yverig man; en van zyne Konſtwerken zyn eenige thans tot Alkmaar, en de Dorpen omſtreeks nog te zien, waardig om geroemt te worden. Hem volgt

KATHARINA OOSTFRIES, Zuſter van Joſef Ooſtfries, en Huisvrouw van Klaas vander Meulen geboren te Nieukoop in 't jaar 1636, en geſtorven tot Alkmaar den 13 van Slagtmaand 1708. Deze was zoo konſtlievende dat zy tot in haar twee entzeventigſte jaar dagelyks nog yverde en zig naarſtig oeffende, zoo in 't teekenen als Glasſchilderen. Nu komt

JAN JANZE SLOB, geboren tot Edam in 't jaar 1643. een Leerling van voorgemelden Ooſtfries, en de eenigſte, meen ik die in dien oort be-

berugt is, zoo dat die Konſt thans op 't ſterven leit. Hy is tegenwoordig een man van 75 jaren.

VINCENT VANDER VINNE, dien wy nu gedenken moeten, is geboren tot Haarlem in 't jaar 1629. Van jongs af aan tot de Konſt geneigt, teekende en ſchilderde hy naar printen of teekeningen, zoo los en geeſtig dat duidelyk genoeg daar aan bleek, dat de natuur hem gonſtig, en hy by gevolge tot die oeffening geboren was. Deze Konſtluſt wakkerde met de jaren op, te meer toen hy dagelyks met de Zonen van Frans Hals, die in zyn buurt woonden, verkeerde: 't geen zyne Ouders beweegde om hem de Konſt te laten leeren by gemelden F. Hals; daar hy in korte jaren zoo by toe nam, en des zelfs ſtoute behandeling zig zoo eigen maakte, dat hem dagt dat zyn wieken lang genoeg gegroeit waren, om een vlugt te ondernemen. Hy trok daar op naar Duitſchland, Zwitſerland en Vrankryk, daar hy alzins gelegentheid vond om zyn Konſt te oeffenen, en keerde in 't jaar 1655 weer naar zyn geboorteſtad daar hy by alle Liefhebbers van de Konſt welkom was, en zig inzonderheid door zyn vrolyken aart en Dichtkonſt by elk bemind maakte.

Hy ſchilderde ondertuſſchen alles wat hem maar aan de hand kwam, Kamers, Zolders, Uithangborden en Konſtſtukjes, 't was hem zoodanig onverſchillig datmen niet zeggen kon wat deel der Konſt hy tot zyn voorwerp verkoos: maar wel dat hy de Natuur, in Landſchappen, Gebouwen, Stilleven, Beesjes, Vogels, Boertjes, Hiſtorien, in 't groot of klein navolgde. Daar en boven was hy gelukkig in 't treffen van Beelteniſſen, die hy met een ſtout penceel aantoetſte, naar het voorbeeld van zyn meeſter F. Hals: die gewoon was

tot

tot zyn Leerlingen te zeggen: *Gy moet maar ſtout toeſmeeren: als gy vaſt in de Konſt word zal de netheid van zelf wel komen.*

Door deze ſtoute wyze van ſchilderen wiſt hy vaardig, en wat uit de hand gezien word welſtandig te vertoonen. En aangezien hy doorgaans toeley op 't geen 't meeſte voordeel aanbragt zagmen in zyn tyd de winkelhuizen binnen Haarlem met fraaije geſchilderde uithangborden pronken; meer als andere Steden, zoo dat de potſige Job Berckheiden pleeg te zeggen: *vander Vinne is de Rafael in het ſchilderen van Uithangborden.*

Onderwyl liet hy niet na zyn Konſt anders ook te oeffenen, en door Zinnebeelden, en ſprekende Beelteniſſen (gelyk ook Goltſius, Heemskerk en Romein de Hooge gedaan hebben) zyn vernuft en geeſtige vindingen te laten zien. Thans willen wy ook een ſtaal of twee der potſige bedryven van zyn groene jaren gedenken; die bewys geven dat, wanneer hy door zulks te doen in 't naauw raakte, hy zig van zyn vernuft, op zyn tyd, wel heeft weten te bedienen.

Zyn reisgezellen die van Haarlem hem verzelden naar Duitſchland, waren Korn. Bega, Theodoor Helmbreker, en Willem du Bois; dog zy bleven alle niet by hem, maar dropen d'een voor en d'ander na weder naar huis, na dat zy ſomwyl al geeſtige ontmoetingen (want onze vander Vinne tot potſeryen geneigt was) by gewoont hadden. Te Everdun in Zwitſerland, maakte hy een Vlieger, dubbel beplakt, en met lichten van binnen behangen, en liet die in den nagt met een goeden wind opgaan. Waar door de Boeren, op veere na de vernuftigſte niet, op de been kwamen, en elk dit met verbaaſtheid beſchouden, zoo dat

ſtraks verſpreid wierd, dat 'er een Hemelsteeken in die landſtreek gezien was, 't geen zy te eerder beſloten, om dat dat Land in dien tyd, door Borgerlyke onluſten, tot een bloedigen oorlog dreigde uit te ſpatten, waarom als dit uitleekte, en hy zag dat in al zulke potſeryen gevaar voor hem ſtak, hy zulks niet meer ter proef ſtelde.

Te Geneve ſchilderde hy in 't huis van den Heer *Rozet*, een der voornaamſten dier Stad. En alzoo over tafel van Holland, en des zelfs vermakelykheden by winterdag op 't Ys geſproken wierd, zoo gaf onze ſchilder breed op van zyn gaauheid in 't ſchaatsryden; zoo dat de gaſten uit nieuwsgierigheid wenſten naar een kouden winter. Hy, die maar een krabbelaar in 't ryden was, verlangde kwanzuis meê, om zyn hart eens te mogen ophalen, niet agterdenkende dat men hem daar, gelyk aan den pocher van Eſopus, zou konnen zeggen: * *Zie hier is Rhodus, en daar is de ſprong.*

Maar

* Deze ſpreuk is ontſproten uit een oude Griekſe Fabel, die melt van een Reiziger welke zwetſte en ſnorkte over vreemde ontmoetingen, en daden die hy verrigt had te Rhodus, inzonderheid over een wyden ſprong dien hy gedaan had; welken Blaaskaak men bragt aan diergelyk wyd water, zeggende: *Toon ons hier een ſprong als gy zegt te Rhodus gedaan te hebben.* Daar hy bekaaid af kwam. En zederd is altyd, als ymant ſnoefde dat hy elders wonderen verrigt had, dit voor een ſpreekwoord gehouden.

De Heer D. v. Hoogſtraten welke deze Fabel berymt heeft zeit dus tot den ſtoffer.

Wat hebt gy, goede vrient, getüigen toch van doen?
Zoo waar is 't geen gy zegt, bewys het met de zaken.
Daar meê zyn allerbeſt uw woorden goed te maken.
Hier 's Rhodus: gy moet hier niet toonen met den mont,
Maar met de zaken zelfs, hoe fraai gy ſpringen kont.

Maar gelyk zulke die 's winters op zwemmen, en des zomers op ſchaatsreiden ſnoeven, meende hy ook genoeg bevryt te wezen, van dat hem een proef gevergt zou worden.

'T geviel egter dat het in den wintertyd van 't jaar 1653 zoo ſtreng koud wierd, dat het water, zelf het Lak of Meir daar omtrent, met ys toeraakte, en ſterk genoeg wierd om een Menſch te konnen dragen. Toen maande hem de Heer, en al 't huisgezin aan om nu zyn Konſt te toonen. Zyn eerſte uitvlugt was, hy had geen ſchaatſen: maar die werden hem beſchikt van een Koopmans Zoon, die in Holland gewoont had. Nu kwam 't op 't nypen. Wat uitvlugt nu? want des anderen daags moeſt het ſpel aangaan, en de Heer had reeds verſcheiden luiden van aanzien op dit gezigt genoodigt.

Nu moeſt 'er liſt gebruikt worden, om deze luiden niet voor ſpot te houden, die hem voor een ſnorker, of zwetſer zouden aanzien. Hy bedagt 'er des nagts een daar geen agterdogt op viel, en maakte die des morgens werkſtellig. Hy ſneed een gad in zyn ſchoen, en kwam kreupel en hinkenden voor de dag. Als 'er gevraagt wierd, *Meeſter wat ſcheelter aan den voet?* was 't antwoord: *ag! ik heb dien zoo deerlyk geſtooten, dat ik gaan nog ſtaan kan.* Als ſtraks gevraagt wierd: *wel zalje dan wel konnen ryden? onmogelyk niet*, was 't antwoord. De Heer *Rozet*, hier in byſter verlegen, zeide, *wat raad nu? 'k heb reeds myne vrienden verzogt, en de tyd is gekomen.* Ik weet raad antwoorde onze Schilder: *Hier in de Stad woont een Schoenmakers gaſt van Haarlem Jooſt Baile genaamt, die by uitmuntentheid fluks te ſchaats is, laat dien halen uit mynen naam.* Deze was ſtraks ge-

reed, en bly. Hy begaf zig 's middags op 't Ys (terwyl de toekykers op den wal ſtonden) makende allerlei draijen en zwieren, buitenover, dan op 't een dan op 't ander been, 't welk van de aanſchouwers met verwondering en handgeklap geprezen werd. Van 't Ys gekomen werd Jooſt Baile van den Heer voor het vermaak dat hy hun door 't ryden gegeven had met wyn beſchonken. Deze wiſt door fynheid de rol meê uit te ſpelen en den Schilder boven hem in Konſt van ſchaatsryen in 't gezelſchap op te zetten; zeggende: *dan zoud gy eens verwondert ſtaan kyken!* Dit deed elk 't oog op den Schilder ſlaan, en wenſchen dat zyn voet mogt genezen eer het ys uit het water raakte. Dog dit beurde niet, maar hy hield zig kreupel tot het ys weg dooide.

Hy was een man kloek van lichaam en gezont tot 6 of 8 jaar voor zyn dood, wanneer hy een beroertheid kreeg die hem buiten ſtaat ſtelde van de Konſt langer te oeffenen. Egter deed hy ſomwyle zoo veel en zoo goed als hy konde tot den 24 van Hooimaand in 't jaar 1702, wanneer hy naarmiddags in een ſlaapziekte viel, en den volgenden dag, 73 jaren oud geworden zynde, ſtierf. Naarlatende drie Zonen. Laurens, Jan, en Izak vander Vinne, die de een min, en de ander meer de Konſt gehanteert hebben. Zyn Beeltenis ſtaat in de Plaat I. 2.

MARIA VAN OOSTERWYK is geboren op den 20 van Oegſtmaand 1630. binnen Noodtdorp buiten Delf, alwaar haar Vader de Heer Jakobus van Ooſterwyk Predikant was geworden in plaats van zyn Vader, die te Delf was beroepen.

Zy

Zy die al vander jeugt aan blyken gaf van een groot vernuft, en drift tot de Schilderkonſt, heeft dat kragtig doorſtralende konſtvuur door tegenſtreven niet gedooft, maar in tegendeel het zelve door moedgeving opgewakkert. Waarom zy ook ziende dat hare geneigtheid tot het ſchilderen van Bloemen, en ander ſtilſtaande leven helde, voor zig een geagt en bekwaam Leermeeſter uitkoos, namentlyk den vermaarden Bloemſchilder Johan de Heem tot Utrecht.

De zedigheid, die in haar uitblonk, duld niet dat ik de waarde van haar Konſt door een langdradigen letterklank uitſchater, of haren roem door een bogtigen bazuintoon uitbrom;

Fruſtra fit per plura quod per pauciora fieri poteſt.

'T is vrugt'loos dat me een zaak met veel omſtàndigheit
Van woorden uitdrukt, die in 't kort kan zyn gezeit.

Hare wyze van ſchilderen was uitvoerig kragtig, zagt, en weer ſnel, naar de voorwerpen die zy zig voorſtelde, gelyk bloemen die zulks om hare dunheid, en helderheid, zoo men de natuur in hare ſchoonheid wil nabootſen, vereiſchen. 'T was de konſtluiſter die hare Tafereelen zoodanig bemint maakte, dat de meeſte Hoven, waar in de konſtliefde huisveſt, daar op verliefden. De konſtkwekende Koning Lodewyk de XIV. heeft een van hare Konſttafereelen in zyn Konſtkabinet geplaatſt. De Keizer Leopoldus en zyne gemalinne ook een, die het zelve zoo hoog hebben gewaardeert, dat zy haar hunne pourtretten omzet met Diamanten ten preſent hebben toegezonden. Ook pronkten Koning Willem en Maria met een

van hare konſtſtukken, daar zy negen honderd gulden voor ontfing. Eindelyk maakte zy drie ſtukken voor den Koning van Polen, waar voor haar vier en twintig hondert gulden betaald werden.

Zy was, (gelyk wy al gemeld hebben) zedig en buiten gemeen godsdienſtig, nogtans vrolik, en byzonder yverig in 't voortzetten van hare Konſt, 't geen langzaam, om dat zy de netheid en uitvoerigheid betragte, voortging; waar om 'er ook maar een klein getal van bloemſtukken (en echter genoeg om hare gedagtenis te vereeuwigen) in de Waereld is.

Zy is in haar 63ſte jaar, nog ongetrouwt zynde, geſtorven ten huize van haar Zuſters Zoon Jakobus van Aſſendelft, Predikant tot Eutdam in Waterland, dien zy, (van zyne Ouders vroeg berooft) als haar eigen kind had opgebragt, op den 12 van Slagtmaand 1693.

GEERTJE PIETERS, haar Dienſtmaagt, die vele jaren by haar gewoont heeft, en welke zy ook gebruikte tot het vryven van haar verven, heeft zy, ziende in haar een natuurlyke drift en geneigtheid tot de Konſt, in hare wyze van ſchilderen onderwezen. En deze is zoo veer daar in gekomen dat zy zig zelve daar meê geneert, en, zoo ik 't wel heb, nog leeft en te Delft woont. Deze heeft aan Nicol: Verkolje die haar een jaar of twee geleden te Delf ging bezoeken verhaald een geeſtig voorval tuſſchen haar Juffrouw MAR. VAN OOSTERWYK en den Konſtſchilder * van Aalſt. MARIA die veeltyds by haar Grootvader te Delf was, en ook haar ſchilderkamer daar

* Willem van Aalſt, den neef van Evert van Aalſt daar wy op 't jaar 1602 van gemeld hebben.

daar had, wanneer 't haar gelufte zig in de Konft te oeffenen, werd nu en dan eens van Van Aalft, begeerig om haar Penceelkonft te zien, bezogt, die eindelyk ook bevallen in haar kreeg en de minnery maakte. MARIA fchoon niet trouwens gezint liet zulks egter niet blyken, veel min ftiet zy hem met eene bof (als men zeit) voor 't hoofd, maar bedagt een geeftigen vond, waar door zy zyn voornemen verydelde. Zy was van een zeedig gedrag, yverig en naarftig in 't oeffenen der Konft, hy een loffe knaap, en die dikwils aan den wind ging. Dus maakte zy met hem verding, dat hy een gantfch jaar alle dagen (uitgezondert eenige uuren, die hy voor zyne uitfpanningen uit bedong) zekere beftipte uuren moeft fchilderen: en dat zy hem dan te woord zoude ftaan om van minnery te fpreken; maar indien hy dit niet nakwam, zy dan van haar gegeven woord ontflagen was, en regt zou hebben om hem af te wyzen, gelyk ook gefchiede. Nu fchikte het zig zoo dat het huis, daar van Aalft woonde, van agteren tegen dat, daar MARIA woonde, aanftiet, en zy van hunne fchildervertrekken elkander konden zien en toefpreken; zulks zy altyd weten konde of hy bezig was of niet, en wanneer hy voor het beftemde uur, in gevolg van het verding, als zy hem toeriep, niet antwoorde, fchreef zy met kryt een fchreef op den poft van haar glasraam. Van Aalft, die wel giffing maken konde dat hy in dat jaar meer fchuldftreepen op zyn kerfftok gekregen had, dan hy met een fchoon praatje zoude hebben konnen goedmaken, kwam 'er naderhand niet naar omzien.

Men moet (zeit de fpreuk) niet wyder tragten te fpringen als zyn ftok kan reiken. 'T zyn ver-

ſtandigen die hun vermogen kennen, en niets dat te hoog is ondernemen. Vele die alle hebben willen naſtreven, hebben hunne dwaasheid te laat beproeft, wanneer zy bevonden van alles wat te weten, en geen een ding wel te verſtaan. In tegendeel zietmen dat zulke die 't een of 't ander deel van de Konſt tot hun doel hebben uitgekipt, en hun eenig werk en toeleg maakten om daar in boven anderen uit te ſteken, hun oogwit hebben bereikt, en een onverwelkelyken roem behaald.

Onder dezen moeten wy d'eerſte plaats geven aan WILLEM KALF, geboren tot Amſterdam, die 't Stilleven, en voornamentlyk Goud en Zilverwerk, Paarlemoer, Horens, en Agate heften van Meſſen zoo verwonderlyk uitvoerig en natuurlyk wiſt te ſchilderen, dat (ſchoon ſchilderyen van diergelyke verkiezinge thans van geringe waarde zynde, voor waardiger voorwerpen plaats ruimen moeten) zyne konſtwerken by alle konſtkenners in groote agting blyven. Zyn onderwyzer in de Konſt is geweeſt Henrik Pot.

Hy was een Man die veel gelezen, en een goed oordeel had; daar en boven zoo beſpraakt, en afgerigt op allerhande vertelſelen, dat yder bevallen in zyn bywezen had. Waar door hy hen ook wel eens een nachje over in de Herberg met d'ooren aan zyn beſpraakte tong kluiſterde. Daar benevens was hy byzonder gerieffelyk om yder (ſchoon het met zyn verlet verzelt ging) dienſt te doen; zulks zyn Vrouw wel dikwils zeide, dat hy meer naar een anders voordeel dan naar zyn eigen zag. Zyn Beeltenis ſtaat in de Plaat H. 2.

Kornelis Hellemans, Konſtverkooper, heeft my verhaald dat Kalf hem had uit verzogt om printhandel met hem te dryven; dat 'er indien tyd a-
vond

vond bedeſtonden waren ingeſtelt; dat hy die uuren van vyven tot zeven waarnam, zyn winkel opſloot, naar hem toeging en handel met hem dreef; met beding dat Kalf des anderen daags om zyn geld zoude komen. Maar die niet en kwam was Kalf, daar hy van dag tot dag op wagte, tot dat hy een Begraafnisbriefje kreeg, waar aan hy zag dat hy nog dien zelven avond als hy by hem geweeſt had overleden was, daar Kornelis zig niet weinig over verzette.

Hy had eenigen tyd te voren wel een krankte gehad, maar was weder herſtelt; had dien dag op de Verkooping van Schilderyen op 't Heeren Logement, en 's avonts ten half negen uuren nog aan 't huis van Jan Pieterſz. Zomer geweeſt, ging naar huis, ſtruikelde op de Bantemer Brug, en viel voor over op zyn borſt. Hy voelde zig wel bezeert; maar niet agterdenkende van zulk gevolg, ging te bed leggen, en was als de klok tien uuren geſlagen had al een Lyk. Dit gebeurde op den 31 van Hooimaand 1693. Willem vander Hoeven maakte t'zyner gedagteniſſe dit volgende Grafſchrift:

Genaak eerbiedig dezen drempel,
O Schildergeeſt, op Konſt beluſt,
Weet dat hier 't waardig lichaam ruſt,
*Der Schild'ren Vuurbaak * merk en ſtempel*
Des braven WILHEMS, *die den ſchat*
Van Kreſus wonder wiſt te malen,
Zelf met dien ſchat niet te betalen
Wyl hy nooit zyns gelyken had.
Help de gedagtenis van dezen Fenix vieren,
Doorvlegt zyn maalſtok en pinceelen met Laurieren.

Ter

* Zyn goed oordeel over de Schilderkonſt in 't algemeen.

Ter zelver tyd bragt de Maagt van Dordrecht, Hollands oudſte Stad, een ſchoone Konſtbloem in 't Winterſaizoen voort, waar op de gryze Merwe, het hoofd uit haar bevrozen kil van verheuging opſtak, en de Ryn haar gebuurſtroom haar met een bly gezigt toewenkte. Maar dit gewas ontydig uitgeſproten, verging weer voor zyn ſchoonſten bloeityd.

KORNELIS BISSCHOP of * BISKOP, geboren in 't jaar 1630 den 12 van Sprokkelmaand, had tot onderwyzer in de Konſt Ferd. Bol. Waar na hy door vlytig en ſtadig zig te oeffenen in de Konſt grooten voortgang maakte.

Hy is wel de eerſte, zoo niet de beſte, geweeſt, welke allerhande ſoort van Beelden, op hout geſchildert met levende koleuren, en uitgehakt, dienende om ergens in een hoek, of poortaal te plaatſen, wel het natuurlykſt gemaakt, en 't geeſtigſt verzonnen heeft. Ik heb 'er van gezien die op hunne ſtantplaats geſtelt het oog misleit, en de zelve voor levende beelden zouden doen groeten hebben. Hy ſchilderde ook ſommige der zelve gedaagt en gekleurt op de wyze van kaarslichten: welke by donker een blaker met een brandende kaars in de hand hebbende een natuurlyke vertooning deeden. Ja men verhaald dat zoodanig een beeld om de klucht van zeker Heer, wanneer hy gaſten onthaald had, geplaatſt zynde aan de deur of den uitgang van de kamer, ſommige der zelven die het voor de huismeit aanzagen, voor die gerieflykheid haar met een drinkpenning beſchenken wilden, dog hun hand daar tegens aanſtieten, en zig bedrogen, en dit dus ſtof tot lachen gegeven heeft. Dusdanige verleidingen door Konſt noemt Filoſtra-

* Volgens de ſpelling van L. Smits.

tratus de jonge, *een genoechelyk en onſchandelyk Bedrog.* Maar die tyd is voorby geloopen, en men ziet thans van dien aart niet als vodden, door krukken en brekebeenen verzonnen, of naar de voorgemelde fraaije beeldſchilderyen gebrekkig nageaapt.

Niemant moet denken dat ik met dit verhaal de brave Konſt van myn Stadgenoot tragt te ontluiſteren; want ik ben gedrongen van hem te zeggen, als F. Junius van den ouden Pyrcicus: *Dat hy bekwaamheid genoeg had om de grootſte zaken in de Konſt ter hand te ſlaan, maar dat hy zulks deed om de voordeelen die daar van kwamen.* Ja Plinius, vermyd niet te zeggen van den grooten Konſtenaar Protogenes. *Dat hy tot zyn vyftigſte Jaar Schepen geſchildert heeft.*

Onze BISSCHOP hield zig ook met zulk doen niet te vrede; maar oeffende zig ondertuſſchen tot groote ondernemingen. *Een Edelmoedige geeſt* (zeit zeker Spaans Schryver) *wil liever middelmatig wezen in verheven bezigheid, dan uitmuntende in een middelmatige; want die zig vergenoegt met middelmatig te wezen in een geringe bezigheid, 't is een bewys dat die geen Edelmoedigheid kent. Men moet Konſt en Geeſt hebben, en daar na legt het behartigen daar de laatſte hand aan.* Gelyk ook zulks met hem gebeurt is, als aan menig konſtig pourtret in Holland, Zeeland, Braband en elders te zien is. Daar benevens heeft hy ook verſcheiden Hiſtorieſtukken gemaakt, die zyn roem in eeuwigduurent cement voor het vergaan behouden zullen. Een der zelve (beſtaande in twee of drie beelden by Kaarslicht en voor een groote ſom geld in Vrankryk verkogt) pronkt nu nog in 't Kabinet van Koning Lodewyk. Hy werd door den

Ko-

Koning van Denemarken tot Hofſchilder aangezogt; dog de dood daar tuſſchen komende, is hy in de kragt van zyn leven en Konſt geſtorven in 't jaar 1674, oud zynde 44 jaren, en liet elf kinderen na. Dus wy met reden de fraaije ſpreuk van Gratiaan, welke zeit: *Alle de geenen die men wel noodig had dat zy leefden, zullen veeltyds vroeg ſterven; en de genen die nergens goed toe zyn, leven lang.* Daar op toepaſſen.

Onder deze waren drie Zoonen van welke 'er zig twee, als ook drie Dochters, tot de oeffeninge der Konſt begeven hebben.

JAKOBUS BISSCHOP de oudſte, was by het leven van zyn Vader al aan de Konſt, en zoo veer dat hy het beeldeſchilderen (daar van wy hebben geſproken) konde aan de hand houden en met zulks te doen grooten dienſt aan het huishouwen deed. Maar wanneer nu zyn jonger broeder, die mede tot dat werk opgekweekt werd, tot die bekwaamheid raakte, dat hy zulks kon beheeren, met behulp van zyne Zuſters, ontſloeg zig de oudſte daar van voor een tyd, om zig te oeffenen in waardiger verkiezingen en begaf zig tot het onderwys van den braven Kamer- en Zolderſchilder Auguſt Terweſten, zedert welken tyd hy zig ook aan het ſchilderen van zolders, kamers en wat daar toe behoord, gehouden heeft.

ABRAHAM de jongſte had die gelegentheid niet die zyn Broeder vond, maar moeſt zig het beeldenſchilderen (een zeker inkomen voor het huisgezin) getrooſten. Dog dit belette hem egter niet de leidingen van zyn natuurdrift by de minſte gelegentheid die hy vond, te volgen. Hy begaf zig tot het ſchilderen van allerhande vogelen, inzonderheid Hoenderen: daar hy thans door byzonderen vlyt,

vlyt, in geſtadig zig naar 't leven te oeffenen, in gevorderd is, dat men hem wel onder de bekwaamſte in die oeffening ſtellen mag. Dus veel vermag de natuurlyke aandrift, en het onvermoeit yveren. Waarom ook Ariſtoteles al wiſt te zeggen: *Om een uitſtekent man te worden in eenige oeffeningen, hoedanig die ook wezen mag, moeten drie zaken te zamenloopen, Natuur, Vlyt en Oeffening.* Reeds heeft hy verſcheide groote ſtukken, om ruime zalen te cieren, zoo in Zeeland als elders gemaakt, daar hy allerhande ſoort van gevogelten in te pas gebragt heeft, elk in hun aart zo natuurlyk kragtig gekleurt, en dun, en helder geſchildert dat ik my daar over heb moeten verwonderen. Ik ſpreek vryborſtig, en weet 'er (ſchoon 't myn doen niet is) beter van te oordeelen, als de Biſſchop van Mechelen van de Dichtkonſt deed, van wien verteld werd dat, toen J. van den Vondel zyne onverbeterlyke Altaar geheimeniſſen aan hem opdroeg, hy aan hem ſchreef, indien hy zoo voortging met rymen, dat hy dan nog een tweede Jak. Kats zou worden.

Gelyk eertyds Griekenland inzonderheid, naderhand Italien, als de Baarmoeder der Konſten is geroemt geworden; zoo mag men ook Braband over 't voortbrengen van zoo groot een menigte Konſtenaren, die den opbouw van de Konſt hebben helpen bevorderen en voortzetten, wel roemen. Onder deze mag men ook tellen PETER VAN BREDA geboren te Antwerpen 1630. Hy was een braaf Landſchapſchilder, en wiſt de landſchappen daar en boven met Roomſche Gebouwen, vermakelyke Hoven, Prieelen, Fonteinen, en kleine Beeldjes en Beesjes op te cieren. Ik ken des

des mans werk niet, maar *Korn. de Bie* zeit 'er van dat het is

Zoo edel zuiver, net, volmaakt gelyk het leven,
Dat ook Natuur zelf geen volmaaktheid meer kan geven.

Hier by verſchynt de brave Konſtſchilder JANSON VAN KEULEN, wiens geboortetyd ik niet weet, maar hy woonde 1630 aan 't Hof te Withal. Hy had al voor Ant. van Dyk aan dat Hof geweeſt, en Koning Karel had agting voor hem. Hy leefde (niet tegenſtaande hy meê een Pourtretſchilder was) met van Dyk, en van Dyk wederom met hem in goede vrientſchap. 'T gebeurde dat van Dyk hem eens kwam bezoeken, en vindende hem heel mistrooſtig, vraagde naar de reden, dien hy antwoorde: dat hy een Dame ſchilderde die hy geen genoegen konde geven, en die, hoe veel vlyt hy daar toe aanwende, hem ſchold voor een brodder en knoejer, en hy overzulks zyns leevens moede was. Waar op van Dyk hem trooſte: zeggende dat hy zulk zeggen niet agten moeſt. Dat hem zulks al meê overkomen was, en hy het door geduld had overwonnen. Wanneer Karel Stuart d'eerſte, met het Parlement in onluſt raakte, en de oproeren dagelyks vermeerderden, vertrok hy met zyn Ouders naar Holland daar hy ook zedert gebleven is, tot dat hy in 't jaar 1665 kwam t'overlyden binnen Amſterdam. Anderen willen dat hy, na dat hy zig aan verſcheiden Hoven vermaard gemaakt, dog wel zyn meeſten levenstyd te Londen (daar hy uit Hollandſe ouders geboren was) doorgebragt had, naderhand te Utrecht gewoont heeft, en daar geſtorven is.

Waar

Waar nog verſcheiden van zyne uitmuntende pourtretten te zien zyn.

In dezen tyd woonde ook de berugte Konſtſchilder GERARD PIETERZE VAN ZYL, (beſt by zyn gemeenen naam GERARDS bekent,) te Londen.

My ſchynt toe dat hy tot leiding zyner konſtdrift het ſpoor van Ant. van Dyk gevolgt heeft. Immers meent men dit de reden geweeſt te zyn waarom hy in Engeland, en zelf over zyn deur in Weſtmunſter ging wonen. Hy hield groote vriendſchap met van Dyk, en had de eer van hem dikwils te zien ſchilderen, waar door men gelooft dat hy hem de konſtbehandeling (gelyk *Graasbeck* van *Brouwer*) heeft afgezien. Want als men den tyd narekent zal men bevinden dat hy toenmaals den grond zyner Konſt gelegt heeft. En wel ter regter tyd, aangezien van Dyk 1641 kwam te ſterven, als wanneer GERARDS weder na zyn geboorteplaats Amſterdam overſcheepte.

Van den jare 1655 tot 58 woonde hy in de Harteſtraat op een agterkamer, oeffenende de Konſt by zig zelf in der ſtilte. En die hem doen gekent hebben, zeggen my, dat hy op dien tyd een Jongman van omtrent veertig jaren was. Zyn konſtige penceelhandeling heeft hem den bynaam van *Van Dyk, in 't kleyn*, doen hebben.

De meeſte ſchilderyen die men van hem ziet zyn vrolyke Gezelſchappen van Juffrouwen en Heeren naar dies tyds gewoonte gekleed, alles naar 't leven geſchildert, en meeſt naar ſchoon leven. Inzonderheid ſteken de hantjes der Vrouwtjes, zoo in konſt van ſchilderen, als teederheid, en ſchoonen omtrek uit, even als ik van *van Dyk* gezegt heb.

Onder zyne beste konststukjes word geteld dat, waar in hy verbeeld heeft den verloren Zoon, afscheid nemende van zyn Vader, in welks wezen men de bekommertheid en zorg bespeurt, terwyl hy zyn Zoon te paerd gezeten vaarwel wenst. Dit stukje is konstig geteekent, natuurlyk gloeijend en helder geschildert, en buiten zyne gewoonte fraai gekleed. Ik heb het vele jaren gekent, en dikwils met genoegen gezien: maar in wiens kabinet het thans is weet ik niet.

Sommigen zeggen dat hy een Amsterdammer is: anderen willen dat hy geboren is tot Leiden, daar zyn Vader een Lystemaker was, Pieter Gerretze genaamt.

Jan Vos heeft op de afbeelding van den Heere Willem Pauw door *Gerards van Zyl* geschildert dit vaersje gemaakt:

Dus zietmen PAUW, *die met zyn kiel, in spyt der baaren,*
Dwars door de middellyn, kwam bruizen tot in 't Oost,
Hy vreesde nooit voor 't-woên der teegenvoetsche schaaren.
Wie eer en voordeel zoekt is allen ramp getroost.
Zoo pleegde hy zyn plicht tot kwyting van zyn eeden.
Wie voor zyn meesters zorgt, verdient hun dankbaarheeden.

Dit is al wat ik by gebrek van meerder berigt, van dezen braven Konstschilder weet te zeggen. Als 'er van sommige Konstschilders geen nageslagt overig is, of kennissen meer zyn die geheugen dragen van hun levensbedryf, moeten wy het zelve getroost wezen, en het aan 't verloopen van den

den tyd wyten. Maar ik ontmoet somwyl menschen, die hier omtrent gants onverschillig zyn, en dien 't evenveel schynt te wezen of men iets van hunne voorouders of vrienden te boek steld, of niet, en dus agterhoudende zyn, of niet uitkomen, omtrent zaken die my dienstig zouden wezen, om te weten. Weer andere, die uit een styf koppige ongerieflykheid niet alleen agterhoudende, maar ook ongenoegt zyn datmen van hunne voorzaten onder den rey der schilders in openbare schriften meld. Geloof my, wanneer ik aanzoek deed by luiden die door geldmiddelen en eerampten boven het gemeen uitsteken, wier voorzaten de Konst geoeffent hebben, was 't even of ik voor een doofmans deur klopte: 'T schynt dat zy my dies aangaande niet willen zeggen, om dat 'er geen gedagtenis zou blyven van 't geen waar van zy zig, uit een verkeert begryp, schynen te schamen.

Oulings en in later tyd hebben Waereldvorsten, luiden van den eersten rang en geestelyke persoonen de schilderkonst geoeffent, en de gedagtenis tot luister van hun geslagt naargelaten. Onder de oude Grieken was zelf een wet (gelyk Plinius getuigt) welke gebood dat niemant de Konst van schilderen vermogt te leeren, ten zy hy edel geboren was, en werd ook zulk een hooge prys voor die de zelve begeerden te leeren gesteld, dat gemeene luiden daar niet om mogten denken. Meer stalen van die koleur zouden wy uit dien winkel der oudheden vertoonen, zoo wy 't elders niet gedaan hadden.

Tabius Pictor uit een oud adelyk Roomsch geslagt heeft de Schilderkonst geoeffent en in 't vierhondert vyftigste jaar na de grondlegginge van Rome den tempel des Geluks, welke ten tyden van

Keizer Klaudius verbrande, van binnen befchildert, en zyn naam daar by gefchreven, 't zedert welken tyd dat geflagt vermaart door groote eerampten en verwinningen, den bynaam *Pictor*, Schilder heeft behouden.

Quintus Pedius, de Zoon van *Quintus Pedius*, die triumferend Borgermeefter is geweeft, ook Erfgenaam met Auguftus van Julius Cezar, heeft de fchilderkonft geoeffent tot zyn dood toe.

Hadrianus de vyftiende Roomfche Keizer heeft, behalve de meet- aard- en hemelloopkunde, fpeel- en Dichtkunde, beeldhouden en gietkonft, ook de fchilderkonft geoeffent, volgens de getuigenis van *van Mander*. En *Korn. de Bie* meld van verfcheiden geeftelyke Perfoonen als den Kardinaal Francifcus van *Verone* en zyn Broeder Hieronimus die een Predikheer was. *Innocentius* van *Imola*. *Don Bartolomeus* Abt van St. Klemens van *Areffo*, welke de fchilderkonft met veel roem outyds geoeffent hebben. Dus meld ook Pater Abraham van St. Clara in zyn Boek *Iets voor allen* op pag. 380 van eenen Johannes de *Friefoe* van de Dominikaner orden die de fchilderkonft oeffende, en ten tyden van Michiel Angelo leefde, die dikwils zeide: Dat Johannes in den Hemel klom, en aldaar de Beelteniffen der Heiligen fchilderde. Maar 't is zonder gront dat gemelde Pater Abraham den Heere Chriftus meê onder de fchilders teld, om deze rede: *Wanneer de zaligende Heiland van Capernaum naar Jeruzalem ging, en te gelyk op den weg predikte, was 'er een fchilder Ananias genaamt van den Koning Abagarus van Edeffa gezonden om de waarde Beeltenis van den Heiland door 't penceel na te bootfen; maar konde den zelve geenzins treffen, door de glans die*

van

van het heilig wezen afstraalde. Dus liet hem de Heere Christus roepen, nam een doek en drukte de volkomen afbeelding van zyn wezen daar op, zoodanig dat het geen schilders penceel beter zoude hebben konnen treffen, en zont het naar gemelden Koning. Dit gelykt eer naar spotterny, schoon hy zeit: *dat die zelve doek huidendaags nog, in de Kerk van St. Salvator tot Romen bewaart word.* Die Pater teld de waereld al meer munt aan die niet gangbaar is. 'T gaat thans zoo niet als het plag. De meeste menschen willen zig als de hedendaagsche Israëliten geen munt laten in de hand stoppen, of zy moet van goed alooy en wel gestempelt wezen.

Philips Hertog van *Orleans*, thans Regent van Vrankryk heeft in zyn jeugt de Schilderkonst geleerd by den braven Konstschilder *Coupel*, en de zelve met yver en zugt geoeffent, zoo veer dat hy voor zig zelve in een der galeryen van zyn paleis verscheiden stukken geschildert heeft, daar met roem van gesproken word.

Koningin Maria, eer zy tot de kroon quam, heeft (behalve dat zy konstig met de borduurnaald gewrogt heeft) ook in waterverf geschildert, waar toe zy zekere uuren daags bestipt had, die zy yverig en naarstig in agt nam. De Konstschilder Math. Wulfraadt heeft my verhaald dat hy verscheiden Beeldjes en kleine Landschapjes van haar penceelkonst uitvoerig bewerkt gezien heeft, die de monstering van een keurig oog konden uitstaan. Zy had tot onderwyzer meester *Gibsson*, die schoon bejaart zoo kleen van persoon was, dat hy pas op een tafel kon zien.

De Prins van *Wales*, Zoon van Koning Jako-

bus, die door zyne ſtyfnekkigheid, en met zig tegens de wetten van Engeland te kanten, dien Prins het kroonregt benomen heeft, heeft in zyne ballingſchap nog de Konſt geoeffent. Franciskus Roetiers van Antwerpen Zoon van den ſtempelſnyder van de munt van Braband was zyn onderwyzer in de Konſt. Deze had een wyze van teekenen als *la Fagie* en ſchilderden Hiſtorien.

De Heer Wakkerbaart, Generaal van de Keurvorſt van Saxen, was een yverig oeffenaar van de Konſt. Als hy in den jare 1695 te Rome was, begaf hy zig onder de Bent. Zyn Bentnaam was *Alexander Magnus*. Hy teekende naarſtig naar de antique Ruinen, en alles wat hy zyner keure waardig oordeelde te wezen. De Konſtſchilder Izak de Moucheron, die toen ook te Rome was, en omgang met hem had, heeft my verhaald, dat hy twee afteekeningen van hem heeft gezien op groot papier, 't eene van Rome en 't ander van Venetien, konſtig naar 't leven afgeteekent. Ja zyn konſtzugt ging zoo veer, dat zyn lyfknechts by beurten zig moeſten oeffenen in de Konſt. Zoo deed ook de Zweedtſche Krygsgeneraal Steenbok. Deze, na dat hy Altena uit order van zyn Koning in brand geſteken had, werd naderhand met zyn troepen, door de Deenen (hun Koning dit doen euvel nemende) omcingelt, en tot Krygsgevangens gemaakt, verſcheiden jaren in de gevangenis zittende vermaakte hy zig door 't penceel, ſchilderende verſcheide Landſchapſtukken, waar van hy ſommige aan zyn Koning vercierde. De Amſterdamſche *Courant*, heeft 'er in dien tyd ook van gemeld.

De Konſtſchilder Wil. Schellings meld in het *Dagregiſter* zyner vierjarige Reisbeſchryving, van

van eenen Renatus Koning van Sicilien, van wiens eigen hand een konſtſtuk te zien is te *Avingon* in 't Koor van een der Kapellen van de Kloosterkerk, *der Celeſtinen:* Dit was een zinnebeeld van de Dood, of ſterflykheid, voorheen aan een geeſtelyke Dochter tot een Nieuwjaarsgift geſchonken. Onder al de geſchilderde voorwerpen in dit ſtuk is te verwonderen een ſpinwebbe aan een doodbaar, zoo konſtig en natuurlyk geſchildert dat men 't voor een ware ſpinweb zou aanzien. Onder het zelve ſtaat een Latyns vaers: gejaarmerkt 1481. 't geen vertaald de voorbygaanden dus toeſpreekt:

Aanſchouwer blyf voor 't Tafereel wat ſtaan;
Daar yder Bloem, de broosheid van uw leven
Vermeld; dewyl hoe luiſterryk verheven,
Zy, eer men 't weet, zal onverwagt vergaan.

Ook gedenkt hy in zyne Reisbeſchryving van Engeland aan Maria Stuart Dochter van Jakob den V. Koning van Schotland geboren 1541, en onthalſt 1587 in Sprokkelmaand, na dat zy 20 jaren gevangen gezeten had op 't Kaſteel *Frodigua*, om het konſtig geteekent en geſtikte behangſel, waar van wy in de levensbeſchryving van W. Schellings zullen melden.

Wy zouden daar beneven een gantſche lyſt van Konſtſchilders in vroeger en later tyd konnen optellen welke door Keizers Koningen en Vorſten tot de waardigheid van Ridders en Baronnetten zyn verheven, verſcheiden ook die het Borgermeeſterampt bekleed hebben, als *D. v. Delen* te Armuiden in Zeeland, *vander Lis* in 'sGravenhage, *Hendrik Verſchuring* en *vander Ulft* te Gorkom, andere weer Regenten van Steden, als *Ger. Terburg* te De-

Deventer, die teffens ook Ridder was, en meer anderen, als ook een reeks van brave mannen die een eerlyken en godvrugtigen wandel geleid en in deugt, den waren Adeldom van een Christen, hebben uitgeblonken. Ja daar zyn geen *Maatschappen*, Konstgenootschappen, of Gildebroederschappen welke zeer talryk zyn, of ik maak my sterk om aan te toonen dat 'er meer schurfte schapen onder loopen, als onder St. Lucas Broederschap. Behalven dit word de Konst doorgaans van hun geoeffent buiten bedrog, en eerlyk behandelt, de Handelaars uitgezondert; want die gaan (als Pater Abram zeit:) *wel altyd met* WAAREN *om*, *maar niet alle*, *of altyd met de waarheid.* By gevolge vind ik geen reden dat zig iemant behoeft te schamen, dat 'er van zyn geslagt onder de Konstschilders geteld werden; zoo min als onder de Dichters; waarom ook And. Pels, in zyn vertaalden Horatius pag. 34 met recht zeit:

Voor 't ov'rig hoeft gy u der Dichtkonst niet te schaamen,
Als of zy kwalyk aan den grooten zou betaamen.
ô Neen; want Orfeus, zoo in zynen tyd geagt,
Die tolk der Goden, heeft het menschelyk geslagt
Door vaerzen afgeschrikt van moord, en beestig leeven;
Waarom die brave naam den held is nagebleven,
Dat hy de Leeuwen, en de Tygers temmen kon.
Ja Vorst Amfion, die oud Thebe zelf begon
Te bouwen, kreeg dien naam, dat hy de harde steenen
Kon leiden door zyn luit, en vleijend dicht waar heenen
Hy wilde, enz.

Dit pleit heb ik voordagtig in dit tweede Boekdeel

deel willen voorſtellen, om dat ſommigen, die als nog met hunne berigten (ſchoon ernſtig daar toe verzogt) agter weeg blyven, daar door mogten overtuigt worden van hun dwaas opzet, en ik daar door gelegentheid vinden, om de levensbedryven van myne Konſtgenooten, in meerder volkomenheid ten Toneel te brengen.

Thans luſt het ons met de pen te weiden tot Pruiſſen daar MICHIEL WILLEMANS geboren werd in 't jaar 1630; om dat hy Amſterdam voor Rome tot de Hoogeſchool van zyne Konſtoeffeninge verkozen heeft, om door 't beſchouwen van loflyke voorbeelden, en uit den omgang met de braafſte vernuftelingen, zig in den opbouw van zyn Konſt te bedienen.

Zyn Vader was een gemeen ſchilder, en te Lubek geboren.

Hy tot de Konſt gekomen nam daar zoodanig in toe, dat hy met zyn twintigſte jaar zyn tyd- en lantgenooten overtrof. Dit was hem niet genoeg, maar hy vertrok naar Holland, daar hy om zyn beleeft gedrag en Konſt, by de Konſtoeffenaars en konſtlievenden welkom was. Hy voegde zig in gezelſchap zynde, wel meeſt by J. Backer en Rembrant, in wier Konſt, byzyn, en Redenvoeringen hy zoo veel genoegen nam, dat hy zyn voornemen van naar Italien te reizen ſchortte, maar beſloot een ruimen omtrek door Duitſchland te doen, gelyk hy ook deed, en heeft in de meeſte Hoven, inzonderheid de Keizerlyke Stad Praag, zyn brave Konſt doen zien, en kwam naar een tienjarige reis te Lubek, daar hy zyn naam van wegen zyn Konſt berugt maakte.

Onder zyne veeltallige Konſtwerken word geteld de verbeelding van Vulkaan, ſmedende in zyn be-

rookte grot de Wapenen voor den Krygsgod Mars, 't geen hy geſchildert heeft voor de Keur-vorſt van Brandenburg. Ook twee groote Tafereelen te Wrateſlau / verbeeldende het oordeel van Salomon, en van Kambiſes. De meeſte Kerken en Paleizen van Duitſchland (om kort te gaan) pronken met zyne penceelkonſt.

De liefde tot de Konſt drong hem nog in zyn zestigſte jaar aan, om zyn Schoonzoon KRISTOFFEL LUCA daar in t' onderwyzen, gelyk hy zyn Dochter ANNA ELIZABET WILLEMANS gedaan had, waar van men in Duitſchland vele fraaije ſtukken ziet.

WILLEM DOUDYNS is geboren 1630, den laatſten dag van Wintermaand. 'sGravenhage mag met reden haar Oyevaars blazoen met deze Konſtpaarel cieren, voortgeſproten uit een Borgermeeſter, en Kolonel der Schutters dier plaats. Zyn eerſte onderwyzer in de Konſt was *Alexander Petit.*

Naderhand door reisluſt aangenoopt, trok hy naar Rome om de Konſt naar de oude en beſte voorbeelden voort te zetten, en bleef twaalf agter een volgende jaren in Italien, dagelyks bezig met de Griekſche Statuen, en geagtſte Roomſche Konſtſtukken, af te teekenen, ook om zig eene wyze van ſchilderen te gewennen die hem naderhand zoo beroemt gemaakt heeft. *Jan de Biskop* heeft zig inzonderheid naar den koſtelyken voorraad zyner teekeningen bedient in zyn geëſte plaatwerk.

Hy is een van de eerſte, of wel de voornaamſte geweeſt die in den jare 1661, het Konſtgenootſchap, en d'Academie tot opbouw van de Konſt hielp opregten in 'sGravenhage, waar van hy ook

na-

naderhand verſcheidenmalen *Directeur*, of Regent is geweeſt. Hy leende de hand daar ook aan tot het einde van zyn leven, het geen hy bereikte in 't jaar 1697, in den ouderdom van 67 jaren; de dood zig niet bekreunende het groot verlies dat de Konſtſchool door het miſſen van dezen *Diomedes* (dus was hy gebentnaamt) te dugten ſtond.

Hoe groots hy in zyne ordonantien was, hoe vaſt in het teekenen van zyne naakten, hoe breed en natuurlyk hy zyne kleederen plooide, en hoe ſtout en kragtig, (om het tegen de braafſte Italiaanſche te konnen ophalen) hy zyne Konſtſtukken ſchilderde, daar omtrent zou te vergeefs zyn veel te melden, aangezien het werk, genoeg bekent, zyn maker pryſt. Onder vele van zyne berugte Konſtwerken wil ik den Lezer, alleen tot een ſtaal, na de Haagſche Vierſchaar wyzen, daar hy Salomons eerſte regt in drie vakken verbeeld heeft: en 't geen wy meer te zeggen hadden elders toe ſparen.

Nu laten wy ARY VANDER KABEL geboren te Ryswyk buiten den Haag in 't jaar 1631 volgen.

Zyn regte naam was *vander Touw*: maar zyn leermeeſter *Jan van Goijen* potſig van aart zynde, zeide: dat zulk een toenaam te gering en veragt voor hem was, aangezien men denken mogt dat hy na dat ſoort van Touw, daar men de halsſnoeren van maakt, waar meê men zulke die door ſnedigheid vinden dat niet verloren was opknoopt, vernoemt was: en dat het grootſer ſtond datmen hem na een *Kabeltouw* benoemde. Zedert welken tyd zy hem altyd *vander Kabel* genoemt hebben. Hy is te *Lions* in Vrankryk geſtorven, maar in wat jaar weet ik niet. Hy ſchilderde meeſt landſchappen en watergezigten, had ook een Broeder ENGEL genaamt die de Konſt oeffende. Dog wat hy

hy ſchilderde weet ik niet: maar zyn tyd- en konſtgenoot JAN van ASSEN geboren tot Amſterdam ſchilderde Landſchappen en Hiſtorien met een vaardig en kloek penceel, die, wanneer men de zelve wat in afſtand bezag, een goeden welſtand hadden. Hy was een man van goed oordeel, dog bediende zig om 't gemak veeltyds van de printen van *Ant. Tempeeſt*, inzonderheid in zyne ſtukken die buitenslands verzonden werden, gelyk hy ook dikwils verzendingen had naar Indien. Hy ſtierf 1695, ruim 60 jaren oud zynde.

Gelyk het Koorengraan, door den norſchen kouden winter, die den grond met kille ſneeuw bedekt, en de oppervlakte tot een yskorſt doet vriezen, verſmoort, of gekerkert blyft, tot dat de aangename Lentezon den grond verwarmt, de zaden bezielt, en doet opſchieten, om in hun zaayzoen vrugten voort te brengen; zoo ſchiet ook het Konſtzaat, door andere bezigheden gedooft, wanneer de Liefde tot de Konſt, met een ſchitterenden gouden zonnegloet gehult, de zelve met blinkende voordeelen toeſtraalt; en een wakkerder leven byzet, in 't prilſte van den Zomertyd zyne vrugten uit. Dit zullen wy in de volgende Levensbeſchryvinge van LUDOLF BAKHUIZEN beveſtigt zien.

Deze was geboren te Emden in den jare 1631. op den 18 van Wintermaand. Zyn Grootvader was Predikant in Ooſtvriesland, zyn Vader Gerard Bakhuizen geheimſchryver, en hy Klerk op 't *Comtoir* tot zyn 18 jaar. Dan hy verliet Emden, en kwam tot Amſterdam wonen in den jare 1650, om den Koophandel te leeren. De Heer Bartelot, die zyn Patroon was, had veel dienſt van hem

hem, alzoo hy het Boekhouwen, en de Schryfkonſt meeſterlyk verſtond. Maar hy bleef daar niet lang, alzoo de Konſtgodin hem tot hare oeffenſchool lokte; gelyk hy zig dan met zyn 19 jaar begaf tot het teekenen van den Scheepsbouw naar 't leven, zonder dat hy ooit de wyze van tekenen, of de behandeling van de teekenpen gezien had. Het leven was zyn voorwerp; en de drift zyn onderwyſter.

'T was in dien tyd de Gulde Eeuw voor de Konſt, en de goude appelen (nu door akelige wegen en zweet naauw te vinden) dropen den Konſtenaars van zelf in den mond. Weinig tyd had hy maar toegeleid op het teekenen van Schepen, wanneer hy zyn zweet door loon verzoet zag; want hy kreeg voor een teekening 10, 20, 30, eindelyk 100 en meer guldens; het geen zyn yver niet weinig aanzette.

Inmiddels kreeg hy kennis aan deze en gene konſtoeffenaars, die hem aanmoedigden tot de penceeloeffening, daar hy wel geneigtheid toe had, maar niet wiſt hoe de zelve te behandelen. *Aldert van Everdingen* was d'eerſte die hem een palet met verf en pencelen in de vuiſt ſtak om 'er een proef af te nemen. Dit ging zoo 't beſt mogt, met maken en hermaken; evenwel het werd een ſtukje ſchildery, en hy kreeg 'er 10 gulden voor. Dan vraagde hy eens dezen, dan eens genen, aangaande de tempering of vermenginge der verwen, maakte zig door zyne leerbegerigen aart by elk bemint, en kwam hen op hunne ſchilderkamers, en in hunne bezigheid bezoeken, om af te zien hoe zy 't een en 't ander behandelden. Grooten toegang had hy tot den Zeeſchilder *Hendrik Dubbels*, toen den oudſten onder de

bend

bend der konſtenaren tot Amſterdam, door wiens openhartig berigt hem groote dienſt geſchiede.

Op dien grond bouwde hy voort en kwam eindelyk zoo veer dat de roem van zyn Konſt een groot deel van de waereld overklonk.

Hy was nyverig, ſtil, en borgerlyk van leven: deugtzaam van aard en beſcheiden tegens elk. Nam hy eenige uitſpanningen, 't was altyd naar den Amſtel, of Ykant, daarmen verſchot van Vaartuigen vint, en altyd een Maſtboſch van de toppen ziet wimpelen. Beſtond Eool dan eens uit zyn windkolken te brullen, of de ſtormrioolen met zyn vuiſt op te rammeien; waar door de waterbaren, ſlag op ſlag ſchuimbekkende elkander vervolgen, den Zeeman met ingebonde reeven nootdrukkende om een goed heen komen te zoeken, naar de gereedſte haven: dan geluſte 't hem (de minſte zouden daar vermaak in vinden) ſomwyle in een ſteigerboot te ſtappen, en zig te laten voeren tot voor den mond van de Zee, zoo om de barninge van 't Zeewater tegens 't ſtrant, als de veranderinge van Lugt en Water in die geſteltheid af te zien. En wel inzonderheid deed hy zulks wanneer hy voornemens was iet dergelyks te verbeelden op paneel; op dat hy daar van een levendig denkbeeld zoude meedragen, of het denkbeeld dat hy daar van had ververſchen. Gelyk hy dan ook gewoon was, t'huiskomende zig op zyn ſchildervertrek op te ſluiten, of niemant by zig te laten komen, op dat hy zyn oogmerk in 't ſchilderen bereikt, en aan zyn denkbeeld voldaan had. Met een woord gezeit: hy wiſt de menigvuldige veranderingen in die ligt veranderende Elementen wonder wel na te bootſen.

'T

'T is veel gereeder, en ook met minder gevaar vermengt, Kool, Wortelen, en Rapen, Potten, Pannen, Bezem, en diergelyk keukengereedſchap, naar zyn ſchilderkamer te torſchen, om 't zelve naar 't leven af te beelden; ten minſte kan ik begrypen dat Konſtſchilders, die met diergelyke denkbeelden zwanger gaan, geen grooten laſt daar van hebben, veel min bezorgt hoeven te wezen dat hun d'indrukſelen zullen ontſchieten, aangezien dat hunne voorwerpen van dien aard zyn, dat, daar men ze eens geplaatſt heeft, zy daar ſtil blyven ſtaan. Egter hebben velen met het ſchilderen van beuzelingen hun voordeel bejaagt. 't Mag my nog heugen dat de Konſtſchilder *Gerard Dou*, boven zyn bedongen loon, voor het ſchilderen van min dan 25 wormgaatjes in een oud Spinnewiel 25 guldens kreeg. Wat zal ik hier van zeggen? Als myn Meeſter *S. v. Hoogſtraten* aan 't Keizerlyke Hof was, was 'er ook een die zyn werk maakte van kleine pourtretjes in waterverf te ſchilderen, die hy zoo bevallig voor de Hofdames, met ſchoone koleurtjes wiſt op te pronken, dat zy 'er op verzot waren. *Hoogſtraten* die vryborſtig genoeg was, vreef dien Schilderbaas, (wanneer hy eens met hem alleen was) onder de neus: *Dat al 't geen hy maakte geen Konſt mogt genoemt worden.* Die daar op tot antwoord kreeg, na dat hy een hand vol goud uit zyn beurs gehaald hem liet zien. *Mag dat geen Konſt genoemt worden, daar zulks van komt?* Wat zal ik anders zeggen, als dat het hedendaags nog beurt, dat menſchen zig aan beuzelingen, die niet om 't lyf hebben, en ſtyve nettigheid zig vergapen; en Konſtwerken die groots van vindinge,

ge, vaſt geteekend, en wakker gepenceelt zyn, over 't hoofd zien?

Wy hadden van onzen BAKHUIZEN gezeit: dat hy de natuur wonder wel wiſt na te bootſen, en vervolgen; Dat zulks ook de Reden is geweeſt, waarom zyn Konſt aan de meeſte Hoven gewild was.

In den jare 1665, lieten hem de Heeren Borgermeeſteren van Amſterdam een groot ſtuk ſchilderen, vol gewoel van allerley Scheepen, en Jachten en hun Koopſtad in 't verſchiet, waar voor zy hem gaven 1300 gulden, en nog een vereering of geſchenk daar en boven. Dit ſtuk diende tot een preſent aan den Koning van Vrankryk Lodewyk den XIV, die 'er groot genoegen in nam, en het in de *Louvre*, by meer fraije penceelkonſt liet plaatſen. De Groot-Hertog van Toskane, de Koning van Pruiſſen, de Keurvorſt van Saxen, en verſcheiden Duitſche Prinſen, hebben niet alleen van zyne Konſtwerken gekogt, maar hem ook in eigen perſoon komen bezoeken tot Amſterdam, om zelf keur te doen uit het geene hy gemaakt had. Gelyk hy ook de eer gehad heeft, dat de groote *Czaar* van Moskovien, hem niet alleen (terwyl hy eenigen tyd alhier zyn verblyf nam) heeft komen bezoeken, maar ook begeerde dat onze BAKHUIZEN in zyn by zyn verſcheiden ſlag van Scheepen voor hem afteekende, en zyn Majeſteit teekende op de zelve tyden (als inzonderheid geneigt om de Scheepsbouwkonſt in den gront te leeren verſtaan) meê eenige op papier. Op zyne Scheepsbouwkunde, en op de agting, die buitenlandſche Konſtbeminnaars voor zyn Penceelwerk hebben, zinſpeelt de puikdichter D. van Hoogſtraten in dit volgende vaers, daar hy tot zyn lof dus ſpreekt:

ô Konſt-

ô Konstjuweel van Amsterdam!
ô Eer, ô luister van uw' stam!
De late nazaat zal u kennen,
Zoo lang alom penceel en pennen
In waarde zyn en hoog geacht;
Zoo lang de Scheepvaart blyft in kracht;
De Scheepsbouw, hoog in top getrokken,
'T gezigt der kenners kan verlokken.
Dan streeft uw Schepeschildery
Alle and're konstenaars voorby,
En praalt in 't oog der Amstelaren,
Die dankbaar uwen naam bewaren;
Uw' naam, niet hier alleen verbreit,
Maar door alle oorden uitgespreit,
Tot in de Vorstelyke Hoven,
Die 't werk van uwe handen loven.
Dan helpt gy Dichteren aan stof,
Om uit te weiden in uw' lof.
Dan nooptge Apollen en Apellen,
Om u een eeuwige eer te spellen.
De Schilderkonst en Poëzy,
In onderlinge maatschappy
Getreên, vereeren u met kranssen,
En heffen u aan 's hemels transsen,
Daar uwe pen, zoo onbevlekt,
Zoo net, zoo eêl, het al voltrekt.

De yver tot de Konst bleef hem tot het einde van zyn levenstyd by: alhoewel hy toen inzonderheid veeltyds met den steen, of het graveel geplaagt was, dat hy voor een bode hield die hem zyn aftogt kwam voorspellen; waarom hy zig ook by tyds tot die groote reis zoodanig gereed maakte, en getroost vervaardigde, dat de minste schrik en veran-

deringe, toen de uure naderde om te moeten van hier vertrekken, in hem (dus word 'er getuigt) niet kon bespeurt worden. Hy overleed in 't jaar 1709, op den 7 van Slagtmaand, oud zynde 78 jaren.

Zoo men alle de Konstwerken, die hy gemaakt heeft, eens by malkander zag, men zou zig moeten verwonderen over 's mans vlyt: en nog te meer als men daar by bedenkt; hoe veel tyd hy nog heeft moeten besteden tot het onderwys in de Schryfkonst, daar hy wiskonstige gronden of vaste leidingen toe uitgevonden had; en die hy aan verscheiden voorname Koopluiden kinderen (alzoo hy daar in beroemt was) geleerd heeft; nevens een menigte uitgevoerde teekeningen, en geëtste platen. Waar uit men besluiten moet dat hy naauw een uur van zyn tyd ledig heeft laten doorslippen; een yver daar de Zeededichter Jer. de Dekker heel leerzaam en nadrukkelyk in dit volgende Vaersje op zinspeelt:

Laat het kostelykst van al
U niet roekeloos ontslippen;
Dat 's de Tyd, die snel gaat glippen:
Nimmer hy weerkeeren zal.
Och! hoe weinig is 't getal,
Dat zyn uuren meet by stippen!

Een zaak die zeldzaam is, en waar van ik geen ander voorbeeld weet, staat my nog te melden. Gelyk men tot Amsterdam voor gebruik heeft, dat men de gene welke de overleden ter begravinge verzelt hebben, met een glas Wyn beschenkt, en dat door de naastbestaanden verzorgt word: zoo had hy daar omtrent die zorg en bestellinge

op

op zig genomen. Want hy had den Wyn tot zyn Begraaffenis noodig zelf by zyn Wynkooper gaan uitproeven, en den zelven verzegeld doen wegleggen. Men vond ook na zyn Dood een zakje met geld, en daar in zoo veel guldens, als hy jaren oud was, afgepaſt voor de genen die hem ter aarde zoude dragen, nevens een geſchrêve lyſt van de namen der Konſtſchilders die hy daar toe uit de Bende uitgekeurt had; met belaſting van het zelve t' ſamen te verteeren.

Hier benevens, om aan te toonen dat hem de konſtluſt tot den avond van zyn leven is bygebleven, ontbrak nog te zeggen, dat hy plaatwerk onder den Tytel van den Yſtroom, en Zeegezigten enz. in het 71 jaar zynes ouderdoms geëtſt heeft. Hy had ook altyd een zonderlinge geneigtheid tot de Dichtkonſt, en dus vriendſchap gehouden met de geagtſte Dichteren van zynen tyd, inzonderheid met de Heeren Francius, Broukhuizen, Antonides vander Goes, en D. van Hoogſtraten. Onder verſcheiden Gedichten op hem en zyne beroemde Konſt gemaakt word het Latynſche gedicht van J. Broukhuizen boven alle geprezen, waar van de zin door gemelden Hoogſtraten vertaald hier op uitkomt:

EOOL, *van niemand na te volgen,*
Wanneer gy woedende en verbolgen
Het nat der zee ten hemel ſmyt,
Daar alles beeft en kermt en kryt,
En 't yſlyk onweêr aangeſtoven
Roert alles van den grond naar boven,
En loeit met weêrlicht, ſtoot op ſtoot,
En bulderenden donderkloot;
Of ſtreelt d'oplopentheid der baren,

En al den hemel op doet klaren,
En ſtiert de ſchepen aan de ree;
O ſtomme dichter van de zee,
Wat zal ik eerſt in top verheffen?
Uw arbeid, die dit net kon treffen,
Of uw weêrgadeloos verſtand?
Als gy 't penceel neemt in de hand,
En maald de holle zee naar 't leven,
Begint Leanders hart te beven,
Daar vaſt het minnen hem berout.
Uliſſes ſchrikt voor 't woeſte zout.
Het oog aan d'andre kant vaart ſpelen,
En ziet den harder vrolyk quelen,
Al leggende op den oever neêr,
By 't ruiſchen van't Ioniſch meer.
Wie heeft u deze konſt gegeven,
BAKHUIZEN, *om zoo hoog te ſtreven?*
Wat meeſter voerde u zoo ver heen?
Dat was geen menſchenwerk. o Neen.
Maar gy hebt dit geſchenk genoten
Van Venus zelve, uit zee geſproten.

Zyn Beeltenis hebben wy geplaatſt in de Plaat I boven aan, het Lyſtcieraad met een Scheepskroon gedekt, en onder aan een ſchryfpen vertoont.

Wy hebben reeds een deel wakkere mannen in de Konſt ten Toneel gevoert, en zulke die uit een konſtkundig begryp, de voornaamſte zaken in hunne konſtwerken hebben doen ſpreken, als ook hun meeſte Konſt en vlyt daar op toegeleid om de byvoegſelen naar de rede welſtandig in te vlegten, geprezen, en tot voorbeelden (om dit loflyk ſpoor te volgen) de Schilderjeugt voorgedragen. Thans luſt

2. D. I. 245.

luſt het ons ſommige gebreken, daar omtrent begaan, om de zelve te vermyden, voor te ſtellen.

Philips Angels in zyn *Lof der Schilderkonſt*, is van begryp dat een regtſchapen Konſtſchilder ervarenheid en kennis van alle Hiſtorien hebben moet, om voor te komen alle misſlagen, die uit gebrek van onkunde voortſpruiten. *Onder vele* (zeit hy) *is my voorgekomen een ſtuk van een voornaam Schilder dien ik niet melde wil. Dezes toeleg was te verbeelden de Weduw van Sarepta met haar zoontje buiten de Stad hout ſprokkelende, alwaar de Propheet Ely haar ontmoet: daar van gy lezen kond* 1 Kon. 17. *Omtrent deze Hiſtorie word vereiſcht een brandige drooge Lucht, dorre Velden en zwart verzengde Boomen, dewelke om de droogte die een gantſch jaar agter een duurde, hun jonggroen verlooren hadden: maar in plaats van dit in agt te nemen, had hy de lucht vol nevels en wolken en ſtormwind verbeeld. Dit laatſte had hy willen uitdrukken door een Korenmolen dien hy op de Stadswal geplaatſt had, gezwigt aan de vier einden van de wieken: daar beneven had hy de weiden verzien met een menigte Vee, en de Boomen zoo groen verbeeld als in 't prilſte van den May.* Wel aangemerkt van onzen Schryver, ten bewys dat de Konſtſchilder voor af de Hiſtoriſche beſchryving niet eens zal hebben gelezen, ten minſten geen agt gegeven op dit zeggen van den Propheet: *zoo waaragtig als de Heer de God Iſraëls leeft, voor wiens aangezigt ik ſta, indien 'er Dou of Regen op 't land vallen zal, enz.*

Hoe dat ook die Konſtſchilder die *Windmolen* in 't hoofd gekomen is (op die wys als zy thans in gebruik zyn) weet ik niet: aangezien die daar even zoo ontydig te pas gebragt is, als de Pekelharing in een ſtuk van *Jan Steen*, daar hy de Fabel van

Mitra, uit *Naſo* verbeeld; daar dat gebruik van Haring en anderen Vis in te zouten, pas 300 jaren geleden uitgevonden is door eenen *Willem Beukelſen* van Biervliet. Zie *Batavia Illuſtrata* pag. 365.

Diergelyke misſlagen van Schilders, nog in leven willen wy niet op de kaak zetten. Dog wie oulings den Duivel, daar hy den Heere Chriſtus in de Woeſtyn door verzoekingen aan boort klampt, met een Monnikskap verbeeld heeft, is onder de Konſtoeffenaars, en Printbeminnaars bekent, als ook dat groote meeſters gekapte broeders by het Kruis van Chriſtus en de Hemelvaart van Maria hebben geplaatſt; dat even zoo veel te pas komt als of men Jonas den Boetprediker onder den boom der Niniviten verbeelde met een bef en mantel als thans by zulke luiden in gebruik is. Dog datmen gekapte broeders by de Hemelvaart van Maria heeft verbeeld, vind nog eenigzints verſchooning, als men bedenkt dat zulke tafereelen voor de Geeſtelyken gemaakt zyn, die het ligt dus hebben gewilt, en dat zulke luiden die gewoon zyn alleen te praten, geen tegenſpraak dulden willen.

De groote *Paulo Veronees* heeft meermalen de beelden, in oudtydſche Hiſtorien, naar de *Moden* van zyn tyd gekleed. Dus doet hy ze ook met geleibande kasjakken, gepikeerde broeken, en Spaanſche kragen aanzitten, daar hy de Bruiloft te Kana in Galilea verbeeld. Dat ook zoo min te pas komt, als 't geen Pater Abraham in zyn Boekje van de *Ambagten* van een Schilder uit Ooſtenryk verteld, die de opwekking van Lazarus had verbeeld, en daar by een Doodbaar, waar op een gekruiſt Chriſtus beeldje lag, en nevens het zelve twee brandende kaarſen, met een wywatervat.

My gedenk ook een ſtuk van den grooten

REM-

REMBRANT gezien te hebben, verbeeldende daar Martha aan Chriſtus klagtig valt, dat Maria zig der huiszorge ontrekt en die alleen op haar laat aankomen. Hier zat Martha afgebeeld, koeken te bakken onder den ſchoorſteen, op de wyze als men hier te land gewoon is, in een Luikſe yzere pan, in een tyd eer Luik eens Luik genaamt was.

Al zulke misſlagen ontſpruiten uit gebrek van Hiſtory- en oudheidkunde.

Maar in deze wyze van berisping ſchynt my F. Junius, (menigwerf van my om zyn verſtandig oordeel geprezen) verſterkt met ſpreuken uit Horatius en anderen, tegen te ſtreven, in zyn 3 Boek pag. 331, daar hy dus zeit: *Ten is myn meening gantſch niet dat men naar de opperſte volmaaktheid, tot de alderminſte deelen in de voorgeſtelde tafereelen zoekende, elk ding door een vieze en knibbelige korzelheid aan het ſpitszinnigſte begryp der Konſtregelen zal toetſen; want men de overvliegende verſtanden van groote meeſters wat toe geven moet, wel verſtaande dat men in kleine misgrepen beleefdelyk ſlap zy, zonder in grove en onduldelyke gebreken de zelve door de vingeren te zien. Het ſchynt in der waarheid of men zig boven andere menſchen wilde ſtellen: of ten minſten niet gedagten dat wy meê menſchen zyn die dolen konnen, als men gants geen fouten in anderen wil verſchoonen.*

Maar Junius, dit raakt my niet. 'T is ook myn meening niet alles aan het ſpitsvinnigſte begryp der Konſtregelen te toetſen, en voorts alles te wraken, en te berispen wat daar tegens aanloopt, wel wetende dat groote meeſters wel eens misſlagen begaan. *De groote Homeer pleeg ſomwyle wel eens te ſluimeren* zeit Horatius, met wiens konſtigen

vertaler Andr. Pels, ik van de Schilderkonſt zoo ſpreeke, als hy van de Dichtkonſt:

Niet dat ik een gedigt juiſt zoo volmaakt begeer,
Dat ik geen misſlag in den Dichter zou verſchoonen,
In 't Luitſlaan geeft ſomtyds een' ſnaar wel and're toonen,
Als hart, en hand begeert; men grypt by avontuur,
Al denkt men in B mol te grypen, in B duur.
Ook treft de pyl niet ſteeds, daar oog, en boog op mikken.
Dus weet ik eene vlek, of twee wel in te ſchikken,
Die uit verzuimenis, of 's menſchen zwakheid ſpruit;
Steekt maar het grootſte deel des werks voortreflyk uit.

De Konſt is lang, en ons leven kort zeide Hippokraat. En Vondel zeit in opzigt van de Dichtkonſt: *men klimt al hygende en zweetende, van langerhand, de ſteilte van Parnas op.* Deze ſpreuken geven te kennen, dat de Konſten langzamerhand bekomen worden, en de loop van ons leven te kort is, om tot de volmaaktheid van de Konſt (die eenen langen omweg heeft) te geraken, de meeſten zinken ter halver wegen zynde in 't graf, de minſten bereiken het topeinde: ja wat zegge ik, niemant heeft het zelve ooit bereikt, of de Konſt in haar volkomenheid bezeeten. Zommigen zyn wel tot verwonderinge daar in gevordert; maar niemant heeft daarin ooit onberispelyk volmaakt geweeſt, en, geloof my, 't zal ook nooit gebeuren, dat ymant bevonden zal worden volmaakt in allen deelen van de Konſt. Rafael, wiens penceelkonſt als Goddelyk word geëerd, heeft meê zyne gebreken, dog zoo veel minder, dan hy meerder word geroemt. Waarom hy als nog den roem houd, dat hy is de Prins

Prins der Schilders. Over zulks zal zig niemant belgen dat ik ſomwyl eens de gebreken ingeſlopen in 't werk van wakkere mannen aanwyze; aangezien de zelve ſtrekken tot bakenvieren; om zelf de onbekende klippen van gebreken, daar de konſtroem ſchipbreuk door lyd, zorgvuldig te myden.

Ik wil my zelven zoo min verſchoonen, als anderen berispen, want heb anderen op 't ſpoor volgende dikwils meê gedoolt. 'T is ook myn meening niet, niemant te achten voor een groot meeſter in de Konſt, ten zy hy van alle feilen vry is. 'T kan niet wezen. Immers wy hebben als nog geen voorbeeld dat ymant zoo veer in de Konſt gevordert is, dat men van zyn werken zeggen kan datze volmaakt zyn; want wy zyn alle menſchen die de gebreken onderworpen zyn, en by gevolge de berispinge. Derft ymant te voorſchyn komen, die buiten verwaantheid zeggen kan op vaſten grond, en door zigtbare ſtalen betogen dat hy de Konſt volmaakt verſtaat, wy zullen hem onder den lommet dier blinkende eerekroon, met de gantſche Konſtſchool roem offeren.

Tot meerder verſchooning moeten wy ook zeggen dat wy met een goed hart van onze grootſte Konſtſchilders zeggen, het geen Pels van de beroemſte Dichters:

En 't moeit me in 't hart, als Hoofd, of Vondel ſomtyds miſſen.

De gebreken of misgrepen ſtaan onder de berisping even als de Scholieren onder dien welke hun onderwyſt; en dus is noodig dat de fouten aangewezen worden, om de zelve te verbeteren, of na-

derhand te myden. Of waar het beter, dat wy uit ſchroom van de beenderen der overledenen te ontruſten, de leerbegerige Jeugt, de werken der berugte meeſters blindeling voor Orakelen in de vuiſt ſtopten, en lieten hun het pryſlykſte teffens met het gebrekkelyke maar dommelings volgen? zoo was 'er nooit geen verbetering in de Konſt te wagten.

Daar zyn gebreken die uit gebrek van Konſtkunde ontſtaan: daar zyn 'er die by vergiſſing of verhaaſting inſluipen: weer andere die uit gebrek van verſtand ſpruiten. De tweede ſoort zyn door opmerking ligt te verhoeden. De eerſte hebben wat meerder werk aan, dewyl men om daar toe te geraken den Konſtberg met vlyt en arbeid wat hooger moet opklauteren. Maar de laatſte zyn de gebreken die voortkomen uit gebrek van verſtand, deze zyn ongeneeſlyk; want gelyk de onwetende zig zelven niet kennen, zoo hebben zy ook geen drift om te zoeken 't geen hun ontbreekt. *Hier van daan komt het* (zeit Gratiaan) *dat, hoewel de hemelſpraken zoo zeltzaam zyn, men haar niet meer van nooden heeft; aangezien niemant haar komt vragen.*

Ik wil als het ſpreekwoord zeit: *Niet hard Kinders wezen.* De gebreken, die ik thans beriſp, behooren niet zoo zeer tot het zakelyke van de Konſt, als wel tot de byvoegſelen: anders zou ik een ſcherpgetande roskam gebruiken, daar ik deze met een zagte onderwyzing zal laten doorgaan.

Immers zal yder, by wien de reden is gehuisveſt, myn doen pryzen, inzonderheid wanneer hy een regt begryp van het nut dat uit dusdanige berispingen geboren word kent. Let maar eens

met

met aandagt op het zeggen van den grooten Leonard da Vinci.

'T is met de Schilderkonſt, zegt hy, *niet gelegen als met de Muſykkonſt, dewelke ſterft en te onder gaat, op den zelven oogenblik alsze geboren word, en by gevolg verdwynen de faalgrepen ook met haar te gelyk; maar de fouten in de Teeken- en Schilderkonſt begaan blyven lang tot ontdekking van des meeſters onverſtant in 't leven overig.*

Meergemelde Philip Angels, na dat hy den inhoud van een Tafereel door JAN LIEVENS geſchildert, om des zelfs geeſtige vindingen, en byvoegſelen byzonder geroemt heeft, en gezeit dat zulke ongemeene eigentlykheden geoorloft zyn, en ten hoogſten pryſſelyk wanneer een Schilder die betragt, zoo vervolgt hy dus: *Ook heeft deze geeſt zyn wonderbare nagedagten te kennen gegeven in de Hiſtorien van Bathſeba uit te beelden, waar van wy lezen* 2 Sam. 11. *Dat David, na dat hy Bathſeba van zyn dack zig had zien waſſchen, hy ſtraks boden zond om haar te halen, en geen omſtandigheden meer. Zoo heeft deze wydvermaarde geeſt tot vercieringe van zyn werk, treffelyke na gedagten gehad: Eerſtelyk dat ongetwyffelt deze bode zal geweeſt zyn, een oude Koppelareſſe die tot zulks in 't gemeen worden gebruikt, en die boodſchap niet alleen met den mond, maar ook door een brief zal hebben te kennen gegeven. Waar in hy wederom zyn zoete bedenkingen die hy hier over heeft gehad te kennen geeft, door dien hy een blos van eerbare ſchaamte op de wangen van Bathſeba doet ontſteken op 't lezen van dien Minnebrief. Vorders had hy boven in de lucht Kupido afgemaalt, niet met een ſtale ſlits, maar met een vlammende pyl waar van een dunne rook opging, waar door men zyn poeſle leden zag wemе-*

melen, mikkende op die naakte ſchoonheid om haar boezem tot wedermin te ontſteken.

Deze byvoegſelen zyn geeſtig genoeg bedagt, en drukken de wyze, of den middelyken toeleg van een Geilaard om tot zyn oogwit te geraken duidelyk genoeg uit, door een Koppelares, als ook door 't Zinnebeeld van de gewiekte Liefde den brand der hardstochten.

Onze ſchryver pryſt zulks, en hangt 'er zyn zegel aan; dog die vriend *ſlaat den bal* (als het ſpreekwoord zeit) *mis;* in opzigt dat het een Bybelſche Hiſtorie is, waar omtrent den Schilders zoo veel vryheid niet word toegeſtaan, als wel in waereldze Hiſtorien, en Fabelen. Buiten dat is 'er geen voetſpoor, om te konnen beſluiten dat Koning *David*, door een oude Koppelaarſter zyn brandende geneigtheid aan *Bathſeba* zou te kennen gegeven hebben; aangezien het dan in haar keur geſtaan zoude hebben, of zy zulks doen, of niet doen wilde. 't Stryd ook met de grootheid der Vorſten, de gemeene wegen te gaan, die gebieden maar, en het geſchiet: boven dien is niet denkelyk dat de Koning het oogwit van zyn zending aan eenigen Hofbode, veel min aan een oud wyf (die alles wel zwygen konnen dat zy niet weten) zoude hebben ontdekt. Ook willen wy ten beſte van dat gezalfde Hoofd denken, dat 'er in opzigt van die zaak zoo veel tuſſchentyd niet verloopen is, als anders zou geweeſt hebben: maar dat hy haar ſtraks heeft doen halen, en zy hem van na by zoo wel bevallende als van veere, hy in die hitte van zyn drift door overyling zig vergrepen heeft tegens de Goddelyke wet. De byvoegſels zyn een nootwendig cieraat, en dienen, om het voorname, of hoofdſtuk van een

Ta-

Tafereel op te helderen, en begrypbaar te maken voor den aanſchouwer. Want gelyk door 't wel plaatſen der *kommaas* en *punten* de woorden tot het regt beduit der zaken bepaalt worden, zulks zoo haaſt men een boek leeſt weet en verſtaat wat het beduit en zeggen wil dat men leeſt: zoo geven de zelve in tegendeel, door verzuim van agtgeving of onkunde niet regt geplaatſt, niet alleen verduiſtering en verwarring in de zinduiding, maar maken zelf de zaken heel verkeerd en onbevattelyk, zoo dat wy niet weten wat wy daar van zullen maken, of ramen konnen wat de Schryver daar meê voor heeft. By voorbeeld, ik lees naar waarheid en in een goeden zin: *De meeſte Menſchen deugen niet, goed is God.* Zoo nu de (,) alleen niet wel geplaatſt, in ſteê van agter *niet*, agter *deugen* ſtaat, zoo is het niet alleen tegens de waarheid, maar godslaſterlyk gezeit. En weet ik niet wat ik denken zal van 't geen ik lees. Dus is het ook in opzigt van de Konſt met de byvoegſelen gelegen, zoo die niet tot de zaak paſſen, of wel ingevoegt zyn.

Nog eens. De byvoegſels zyn een nootwendige verciering, als de zelve eigen zyn aan het verbeelde. Gelyk het kantſchrift dient, om de zaaklykheden in den text geſteld met den eerſten opſlag te weten, of de zelve op te helderen: overzulks dienen de cieraden of byvoegſelen om het verbeelde te eerder, en ſtraks te kennen, in ſteê van 't zelve door 't byvoegſel te verduiſteren, als wy in 't laatſte voorbeeld gezien hebben.

Alle, welke de ſpreuk: *Een Schip op 't Zand, is een baken in Zee*, te regt kennen, zullen onze beriſping niet laken, maar pryzen; beſpeurende dat onze Redenvoering de Schilderjeugt hier door ten

ten loots verstrekt, om dusdanige klippen zorgvuldig te vermyden.

De oude wyzen hebben een opmerkelyke zinspreuk ingevoert die zeit: *'T is beter een zaak niet te doen, dan kwalyk te doen.* En hier op ziet dit volgende verhaal. Myn Meester *Sam. van Hoogstraten* had voor gewoonte, dat hy zyne Leerlingen wekelyks, in hun buitentyd een schets van eenig Historisch geval (waar toe hy ons het voorwerp aan de hand gaf) deed maken. 'T gebeurde dat ik een werkelyke schets, over een Schriftuurlyk voorwerp gemaakt, aan hem vertoonde, daar by ik tot vulling van het werk eenige omstandigheid tot cieraad verzonnen had, meenende daar door my wel degelyk te hebben uitgesloofst; maar myn broek was zoo nieuw niet als ik my wel verbeelde: want hy ten eersten (wyzende op dat byvoegsel) vraagde, *wat wil dat zeggen?* Ik antwoorde, *'k heb dat kwanzuis zoo gemaakt:* waar op hy tot my zeide, *men moet geen kwanzuizen maken; maar van alles dat men maakt reden geven, waarom men het gemaakt heeft, of anders niet maken.* Dus kreeg ik in plaats van *Bon*, een meesterlyke schram.

Even de zelve grondles geeft meergemelde Pels ook aan de Toneeldichters in zyn *Gebruik en Misbruik des Toneels* op pag. 47. dat wy op de Schilders toepassen 't geen wy voortaan zullen doen, daar het te pas komt in steê van op 't einde onzes Boeks, gelyk wy belooft hebben. Hy zeit:

't Zy ver dan, dat ik geen cieraden zou begeeren;
'k Bemin die, maar voor al bemin ik, door de gunst
Door Zanggodinnen, stof, en schikking na de Kunst.

Voor

Voor 't overig, indien ze 'er voegen, kuntge u dienen
Van Kleed'ren, van Toneel, Vliegwerken, en Machienen
Op 't vremdst, en kostlykst; maar ik raad u, zoo 't cieraat
Zou stryden met de Konst, dat gy het agterlaat.

Om voort te gaan. Hoogstraten was een uitnemend bekwaam man om het wezentlyke van de Konst zyne Leerlingen in te prenten; maar gedoogde gantsch geen de minste vryheid, die afweek van de vaste regelen der Konst. Gebeurde 't dat d'een of ander tegens den text der Historie voordagtelyk iets daar by invoegde, wanende zyn vernuft daar door te doen blyken, kreeg die straks tot een les: *Dat men zig altyd moest bevlytigen om waarheden te vertoonen; of dat men anders de valsche Denkbeelden hielp styven, en voortplanten.* Hy zag op iets waar in zy *Rembrant* en *Laires* hadden naargevolgt. En wilje weten wat Lezer, 't was de verbeelding van de Paradysslang, welk de eerst gemelde tegens de letter van den text aan in een print verbeeld had, van stal, als de vercierde Draken in de *Metamorphosis* van *Ovidius*: de tweede door een wanschepsel met een Vrouwenaangezigt. Wat Reden *Laires* daar voor mogt gehad hebben, ontschuldigt niet; ja my verwonderd dat zulk een groot licht in de Konst zulk een breuk voordagtelyk tegen de letter begaan heeft; immers meer als over *Rembrant*, van wien bekent is, dat hy zig naar geen regelen van de Konst (hoe algemeen goed gekeurt) verbond, maar eigen zinlykheid voor zyn regel hield; waarom de brave Dichter *Andr. Pels*, in zyn *Toneelwetten*, van hem zegt:

Wat

Wat is 't een ſchade voor de Konſt, dat zig zoo braaf
Een hand, niet beter van haar ingeſtorte gaaf
Bedient heeft! wie had hem voor by geſtreeft in 't ſchil-
d'ren?
Maar ach! hoe eed'ler geeſt, hoe meer hy zal verwil-
d'ren,
Als hy zig aan geen Wet, of ſnoer van Regels bind;
Maar alles uit zig zelf te weten onderwind.

Die geen beproefde leiding volgen wil kan ligt dolen; en die door een ſtyfnekkige verwaantheid de zelve veragt, raakt nooit tot volkomenheid. Daarom heeft Gratiaan, (hier wel ter ſnee) gezeit: *ſommigen zouden wys werden, indien zy dat niet geloofden te zyn.* Dus wil ik de ſchilderjeugt toeſpreken met de woorden van den Prediker daar hy zeit: *Indien gy het oor leent gy zult leeringen ontfangen, en indien gy vermaak neemt in toehooren, zoo zult gy wys werden.*

Al wie toeleg maakt tot het verbeelden van Hiſtorien doet beſt zulke te verkiezen, die hy oordeelt dat elk die wat belezen is ſtraks kan kennen, en met den eerſten opſlag zien wat zy verbeelden, zonder dat men angſtig daar na ramen moet, of de aanſchouwer der Tafereelen lang in den dut gehouden word: het geen in opzigt van zulke alleen veroorzaakt word, wanneer zy in de duidelyke kenteekenen vermenging of verandering maken, en dus oorzaak tot duiſterheid geeven. By voorbeeld: Ik zie een troep menſchen met eenige huisdieren als vlugtende verbeeld, wat zal ik daar van maken: of waar op toepaſſen? maar zie ik verbeeld een troep yzerſmeden, welke nevens een deel Hanen ter Stads poort uitgedreven worden, ſtraks zal

zal my op het zien van 't zelve in gedagten komen dat de Sybariten een volk tot alle weelden en luiheid overgegeven, de Hanen nevens de Smeden ter Stad uitdreven; om in hunne wellustigen slaap niet ontrust of gestoort te werden, en nevens my allen, die Pet. Francius *Lofreden van den Haan* gelezen hebben. Even dus, wanneer men een Grieksche oeffenschool verbeeld ziet, en daar inkomen een man met een geplukten Haan, zal elk die het klugtig levensspel van Diogenes gelezen heeft, straks zien dat die man den Haan Diogenes verbeeld, die daar door de redenvoering van Plato beschimpte.

Het zy dan dat de Historien, die men verkiest om te verbeelden, hare eigen kennelyke teekenen en byvoegselen met zig brengen, het zy men die van elders daar by toevoegt; zy moeten altyd eigen zyn aan de zaak, gelyk de Heer Ger. van Loon hier van heel verstandig in zyne *Inleiding tot de Penningkunde* dus zeit: *Dat 'er niets tot bycieraden moet geplaatst worden, dan 't geen op het bedoelde oogwit zyne betrekking heeft, en aan het zelve eigen is. Even gelyk op het Toneel geen Persoonagien worden geleden, welke niet tot het ten einde brengen van het spel wezentlyk mede werken; en word dat Toneelspel voor het volmaakste in dat deel gehouden, daar alleen zoodanige Persoonagien worden ten Toneel gevoert, die alle mede haar wezentlyk belang hebben, in het ontknoopen van de vertoonde zaak; en dus zyn alle byvoegselen welke in plaats van luister by te zetten, de eenvoudige grootsheid, en 't wezentlyke komen te verdooven* &c. p. 101. eindelyk, *De bycieraden moeten de hoofdpersoonadien zoo kennelyk maken, dat men niet genootzaakt is daar boven te schryven, dit is die,* &c.

Even gelyk de kladſchilder *van den Brande* deed, van wien de Brabanders nog opzingen:

Mieſter Guiliam van den Brande,
Groit van perſoin, mair klain van verſtande,
Schilderde op een en den zelven ſtond,
Eenen 'aas en 'aazene wind 'ond;
En om te toinen dat 'y was eenen baaze,
Schreef 'y dair boiven, dit is den 'onte, en dit is den 'aaze.

Meer voorbeelden van dien aard zouden wy konnen bybrengen, zoo wy de langheid van onze redenvoeringen niet vermyden wilden. Die opmerkende is zal aan de ſtalen wel konnen zien van wat aart dat het weefzel zou zyn.

Nu krygt zyn beurt BENJAMIN BLOK geboren te Lubek 1631. Hy was de Zoon van *Daniel Blok*, waar van wy op 't jaar 1580 vermeld hebben. De reden die wy daar toe hadden, te weten om dat des zelfs Vader in 't Stigt Utrecht geboren was, eiſcht ook dat we den Zoon gedenken, te meer wyl de zelve als een andere Eneas zyn Vader en Moeder uit den brand, door het woeſte Krygsvolk geſtigt te Schwerin/ gered had.

Daniel Blok door dien brand 't effens van alles wat hy bezat berooft, liet in zyn armoede 4 Zonen na, waar van 'er 3 hun toevlugt tot de Konſt namen te weten Emanuel, Adolf, en onze BENJAMIN.

Het ſchynt my toe dat Frederik Adolf Hertog van Mekelenburg medelydig over dit ongeval, het huisgezin dienſt gedaan, en onzen BENJA-

MIN

MIN onder zyn opzigt of bezorginge genomen heeft.

Het eerſte proefſtuk van zyn Konſt en vernuft dat hy maakte was het pourtret van den Hertog, ten voeten uit met de pen, waar over yder die het zag zig verwonderde. Dit was in 't jaar 1647 en kort daar aan ſchilderde hy met levendige koleuren het gantſche Hofgezin van Saxen. Daar na heeft hy in Hongaryen voor den Graaf Franciſcus verſcheiden Tafereelen en Altaarſtukken geſchildert, welke byzonder geroemt worden.

In den jare 1659 is hy met voorſchryven van gemelden graaf naar Italien gereiſt, waar door hy toegang kreeg tot de beſte Konſtkabinetten. Na dat hy nu te Venetien, Florencen, en Romen eenige jaren had in de Konſtoeffening doorgebragt, en vele voorname luiden, onder anderen ook de Beeltenis van den berugten *Pater Athanazius Kircherus* geſchildert had, is hy wedergekeert in Duitſchland, en trouwde 1664 met *Anna Katrina* Dochter van den vermaarden *Johannes Tomas Fiſcher* van Norenburg.

Deze ANNA KATRINA ſtak uit in 't ſchilderen van Bloemen zoo in Oly- als Waterverf, en had voor haar trouwen altyd haar werk gemaakt van de Vorſtin met hare Dochters daar in te onderwyzen.

Sandrart getuigt: dat hy 't geluk gehad heeft dat zy tweemaal van hem geſchildert is geweeſt: en, dat zy wanneer hy zyn Boek van de Schilders ſchreef, nog in leven was.

De ſteile konſtberg, die velen zoo zwaar in 't beklimmen valt dat hun het zweet uitbreekt eer zy ter halver wegen zyn (*per aſpera ad ardua*,

langs ſteilten klimt men naar boven) heeft weer anderen ligt gevallen als blyken zal in de volgende levensbeſchryving van KRISTOFFEL PIERSON geboren in 's Gravenhage den 19 van Bloeimaand 1631.

Deze voortgeſproten uit een geagt geſlacht heeft zyne lentejaren zoo met het leeren van de Latynſche en Franſche talen, en Teekenkonſt, als ook naderhand met het ſchryven op een Comptoir doorgebragt. Maar van jongs af tot de Schilderkonſt geneigt, en door omgang met * BARTHOLEMEUS MEYBURG, (die maar een jaar of drie ouder als hy, en na zyne jongheid een braaf Schilder was) aangeſpoort, nam beſluit om tot de Schilderkonſt over te gaan. Waarom hy zig dan op zyn 20 of 21ſte jaar by gemelden MEYBURG begaf. En zig maar een jaar by hem geoeffent hebbende ondernam hy ſtoutmoedig Pourtretten en Hiſtorien te ſchilderen, nemende zyn woonplaats tot Schiedam. Dog zyn oude Meeſter en goed vriend ſpoorde hem in den jare 1653 aan om een reis met hem te doen naar Duitſchland, gelyk geſchiede.

In het te rugreizen (het Zweedſe Leger op dien tyd omtrent Bremerveurde leggende) maakten zy kennis met den Veldmarſchalk Wrangel wiens beeltenis zy nevens meer andere Generaalsperſoonen door hun Konſtpenceel afmaalden, waar voor zy rykelyk beloond werden. Gemelden Veldmarſchalk was daar meê zoo wel voldaan, dat hy hun op alle wyzen tragte te bewegen, om te trekken naar het Hof van de konſtminnende Koningin Chriſ-

* Deze was te Mazelandſluis geboren, een braaf Pourtret- en Hiſtory Schilder. Hy heeft naderhand aan verſcheiden Duitſche Hooven geſchildert, en leefde nog in 't jaar 1661.

Chriſtina; hun aanbiedende brieven van voorſchryving om haar Hofſchilder te worden; waar toe MEYBURG geen genegenheid had, en PIERSON daar toe niet kon beſluiten, om dat hy ruim een half jaar te voren getrouwt was: dus zy dien roemrugtigen Veltheer voor zyne aangeboden gunſt bedankten, beleeft hun afſcheid namen, en hun reis naar Holland bevorderden.

Van Schiedam vertrok PIERSON in den jare 1654 met zyn huishouden naar Gouda, en heeft daar veel Pourtretten, en Hiſtoryſtukken zoo kleen als groot met een ſtout penceel, en goeden welſtand geſchildert, welke zoo in die Stad als elders by Konſtminners gevonden werden. Ziende ook dat het Jachttuig, Vogelkouwen, en Schietgeweer geſchildert door *Leemans* toen in byzondere agting was en wel betaald werd, begon hy deze wyze van ſchilderen meê ter hand te nemen, 't geen hem zoo toeviel, dat nooit iemant hem daar in gelyk geweeſt is, als by de ſtukken in handen van vele Konſtkenners blykt, die zoo natuurlyk geſchildert zyn dat yder ding in 't byzonder ſchynt van den wand af te hangen, waar door menigte van menſchen bedrogen zyn geworden.

Door hem zyn ook alle de glazen in de St. Jans Kerk tot Gouda, door de berugte *Crabetten* en anderen Konſtig beſchildert, in 't kleen op perkament afgeteekent. Welke teekeningen onder de Heere Borgermeeſteren beruſten.

Van Gouda begaf hy zig wederom in 't jaar 1679 met ter woon tot Schiedam op 't verzoek van zyn tweede Vrouw, die daar woonagtig was en haar vrienden had. Hier bleef hy tot den jare 1691, wanneer hy zig voor de tweedemaal tot Gouda nederzette, daar hy tot het uiteinde

van zyn leven met veel luſt en yver Penceel en Pen gevoert hebbende op den 11 van Oegſtmaand 1714 is geſtorven, oud zynde 83 jaren en 3 maanden min 8 dagen.

's Mans naam is door het maken en uitgeven van vele geeſtryke Gedichten, zoo wel als door zyn Schilderkonſt, berugt.

Wy zouden zyn Beeltenis by zyne levensbeſchryving geplaatſt hebben, zoo zy ons niet te laat was toegezonden: dog de konſtlievende Arn. van Halen heeft zig van de zelve bedient, en ze in zyn Kabinet onder de beelteniſſen der Nederlandſe Puikdichtersen geplaatſt. Welk getal reeds tot over de hondert is aangegroeit.

De gryze bevinding heeft dikwerf doen zien dat het vernuft den Vrouwen, wanneer het zig tot eenig Konſtwerk zet, dat der mannen niet hoeft te wyken, waarom ook de Dichter van 't *Vrouwenlof*, (na dat hy eenige ſtalen daar van heeft aangewezen, zeit:

Want Vrouwen zyn heel ſneêg, begrypende en verſtandig,
Gezwint van oordeel, en ook moedig en knaphandig
Om groote zaken, met een mannelyk beſtaan
Snel uit te voeren, na 't wel wikken en beraân.

Om een voorbeeld aan te wyzen brengen wy Juffrouw .... ROZEE op 't Toneel onder de Schildereſſen.

Deze geboren tot Leiden in 't jaar 1632, heeft, (ik weet niet door wat wyze van doen, of wat voor werktuigen zy daar toe gebruikt heeft) van allerhande koleur van uitgepluisde zyde op paneel weten

ten te verbeelden Landſchappen, Bloemen, Gedierten, Pourtretten enz. zoodanig dat men in een weinig afſtand niet anders kon zien dan dat de zelve dingen, met verf, door een welbedreven penceel geſchildert waren.

Een van hare Konſtwerken, waar in een oude ſtam van een boom kwam, een ſpin in haar web, en voort een Landſchap, werd voor 500 guldens verkogt, de ſtam was zoo natuurlyk met zyn ſchors, kwaſten, en moſt bewaſſen, als ook de ſpin met haar fyne weefſel, naar 't leven afgebeeld, dat het werk elk tot verwondering ſtrekte, te meer alzoo men de wyze hoe het zelve gemaakt was, niet konde begrypen, waarom het gemeene volk van haar zeide: dat zy tooveren konde. *M. Carre* die verſcheiden van hare Konſtwerken gezien heeft, zeit: *dat zy een pourtret gemaakt had, dat wel geleek, zynde de koleuren van 't naakt zoo zagt in een gedommelt en ſmeltende even of het met olyverf geſchildert waar geweeſt.*

Een ſtuk van haar beſte werk is by den Groot-Hertooge van Florencen, en andere elders, daar zy veel geld voor gekregen heeft.

Zy ſtierf ongetrouwt in 't jaar 1682, in den ouderdom van 50 jaren.

Haar volgt de brave Amſterdamſche Konſtſchilder WILLEM SCHELLINKS. Deze wanneer hy de Konſt meeſterlyk verſtond en tot reizen geneigt was, vond daar toe een ſchoone gelegentheid, wyl den Heere Jakob Thierry de Jonge een zugt bekroop om vreemde landen te bezien met wien hy tot gezelſchap meê ging Deze reis nam aanvang op den 14 van Hooimaand 1661 en duurde tot den 24 van Oegſtmaand 1665. binnen welken tyd zy *Engeland*, *Vrankryk*, *Italien*,

Sicilien, *Malta*, *Duitſchland*, *Zwitſerland* enz. bezien hebben: *niet ter loops* als het ſpreekwoord zeit; maar met naauwe agtgeving op alles wat opmerkenswaardig is, zoo ten opzigt van de gelegentheid der plaatſen, als van de gewoonte der volken, oude gedenkteekenen, grafſchriften, konſtwerken enz. waar van SCHELLINKS niet alleen een naaukeurige aanteekening gehouden heeft, maar zelf een menigte van afteekeningen van Steden, Kaſteelen, Bergen, Schepen enz. naar 't leven gemaakt.

De teekeningen zyn verſtrooit onder de liefhebbers maar de memorien zyn bewaart; want zynde hy van de reis weder tot Amſterdam gekomen zyn dezelve, met aanmerkingen van de beſte Schryvers in drie boeken verzamelt, waar van thans meergemelde Arn. van Halen bezitter is. Wy deze geſchreve boeken doorbladerende hebben hier en daar van 't geen wy oordeelden dat den Lezer zoude behagen (buiten 't geen de Konſt raakt) een kort uittrekzel gemaakt.

Onze reizigers te Londen gekomen gingen eerſt den *Towr* en alle de geweerkamers bezien, alwaar ook de harnaſſen en ſteek- en ſchietgeweer van verſcheiden Koningen vertoont worden, daar SCHELLINKS zoo naauwe aanteekening van gehouden heeft, dat hy de *Zwanshoeſelyn* van Koning Henrik den VIII[ſten] die daar meê vertoont werd, en hoe alle Vrouwsperſoonen gewoon zyn een ſpelt daar op te ſteken, en daar een weer van af te trekken, om de kittelagtige gedagtenis daar by te vernieuwen, heeft beſchreven.

Wy volgen onzen reiziger tot de Beurs van Londen, daar hy een naamlyſt op maakte van der Koningen en Koninginnen beelden die rond om in niſſen ſtaan, van den jare 1060 tot den jare 1660. Hy merkt

merkt ook aan, wanneer de Beelteniſſen van Karel den I^{ften} voor de tweedemaal werd opgezet; dat Olivier Kromwêl het eerſte beeld de handen had doen affmyten, en boven het zelve met goude letteren ſchryven CAROLUS PRIMUS TIRANUS EST; en naderhand het zelve geheel doen verbreken. Van daar quam hy tot *Weſtmunſter* om de groote Hal, 't Hof van *Juſtitie* te zien, door Koning Eduard den tweeden gebouwt; die 19 jaren 7 maanden en 5 dagen geregeert hebbende ſtierf 1327. of zoo anderen willen door Richard den II^{den} die 1399 ſtierf, na dat hy 22 jaren 3 maanden en 14 dagen het ryk beſtiert had. Voort zag hy ook de zitplaats van 't Hoogerhuis om de heerlyke tapytzeryen, waar meê de wanden bekleed zyn, en waar in alle de Zeeſlagen onder de Koningin Elizabet en Eduard konſtig afgebeeld zyn, neffens de beelteniſſen der Zeeoverſten, die in lyſten ophangen, inzonderheid het konſtig * geborduurde behangſel, agter de zitplaats des Konings te zien. Als ook de verſcheiden Konſtkamers met de keurlykſte oude en nieutydze Italiaanſche en Nederlandſche penceelkonſt behangen. Dus meld hy ook van een lange groote zaal rondom tegens den muur behangen met de pourtretten der Profeſſoren, en afbeeldzels der aloude Artſen, in de Univerſiteit te *Oxfort*. Aanmerkelyk is de Beeltenis van Ka-

* Hier in ſtaat in 't midden een Vrouwenbeeld verbeeldende de Lente zeer fraai en konſtig van teekening en zwier, dit is met allerhande levende koleuren en goud en zilverdraad met de naald gewrocht, door de Koningin Maria Dochter van Jakob den V. Koning van Schotland en Moeder van Jakob den I. Koning van Engeland die na Elizabeth op den troon kwam, als zy op het Kaſteel ***Frodigua*** gevangen zát.

Karel den I[sten] zoo 't schynt konstig met de pen geteekent, maar van na by bezien, zyn de arceeringen en de omtrek van het wezen en de kant van de kraag, leesbare geschreven letteren, en kan men de Psalmen van David, en nog andere texten uit de H. Schrift daar uit lezen. Dus meld hy ook van eenige oude Konststukken die hy gezien heeft te Cambridge in St. Jans Collegie gestigt 1508 door Margareta, *Comtesse* van *Richemond* de Moeder van Koning Henrik den VII[den]. Namentlyk haar beeltenis knielende voor een tafel daar een boek op leid. De beeltenissen van Johan Williams Bisschop van *Lincoln* en andere begunstigers van dit *Collegie* zyn 'er meer.

Van hier stappen wy met hun over in Vrankryk tot *St. Cloud* door menig konstig pourtret der voorname Edelen van Vrankryk opgeciert. Van daar in 't Paleis van Lutzenburgh daar een menigte van konstige schilderyen, ook in verscheiden heerlyke stukken in de groote galery het leven en bedryf van Maria de Medicis, door Rubbens geschildert, te zien zyn, van welke wy in 't leven van Rubbens gemeld hebben, waarom wy den inhoud der zelve overslaan. Hier ontmoette hun de Konstschilder W. Valliant, waar van Jak. Thierry zyn pourtret liet schilderen.

Te *Fontaine Bleau*, waar van onze schilder een breede beschryving doed, meld hy van een kamer met konstige kleene tafereelen met goude lysten, ook de beschilderde *Voliere* of 't Vogelhuis.

De groote zaal waar in konstig verbeeld staat de aankomst van Maria de *Medicis* tot *Marseillien*, nevens alle de Veltslagen of verwinningen van Koning Henrik den IV. De Hartengalery waar men in zeven groote vakken, gemelden Koning Henrik

kon-

konſtig afgebeeld ziet, jagende een wild zwyn, of hart, of eenig ander wild na. In 't verſchiet *Fontaine Bleau*, *St. Germain*, of eenig ander aangenaam gezigt, enz. *La Chambre Neufe*, in welke voor den ſchoorſteen *Madame Gabriele*, *Matres*, van Koning Henrik den IV, in de gedaante van Diana verbeeld, konſtig afgeſchildert ſtaat.

Te *Florencen* gedenkt hy de konſtige Griekſche ſchilderyen in fresco op de muur van een galery in St. Marco, en nog een andere galery eer men in de Kerk komt door *Andrea del Sarto* geſchildert. Ook meld hy van verſcheiden zalen en kamers in het Paleis met heerlyke Konſt van oude en nieuwe meeſters, welke onſchatbaar zyn.

Te *Siena* gedenkt hy aan de berugte Boekkamer in de Domkerk welker wanden konſtig in fresco met beelden en Hiſtorien beſchildert zyn, en met goud geciert.

1664 op den 1 van Grasmaand kwam hy te Rome daar hy van den braven Dichter Reynier Anſlo verwelkomt werd; en op Palmzondag was hy in *Monte Cavallo*, daar hy de eer had van de pantoffel van Paus Alexander den VII te kuſſen, van wien hy ook een gewyden palmtak ontfing. De Heer Hontom van Amſterdam was met hem. Hy meld in 't byzonder dat hy in de Kerk *Madonna della Scala*, of L. V. der Trappen een konſtig ſtuk gezien heeft van Honthorſt, zynde Kaarslicht, verbeeldende de onthoofding van Johannes, verſcheiden van Rubbens, en boven 't hoog autaar een konſtig ſtuk van *P. Cortone*.

Te *Napels* zynde gedenkt hy aan het overkoſtelyk Konſtkabinet van *Caracciolo*, *Prior* van Malta, en aan het gewelf en de muuren van de Kerk *St. Severino* konſtig in *Fresco* geſchildert door *Bellisa-*

rius,

rius, die van de ſteigering dood viel. Hy ſchryft vervolgens dat hy in het *Convent* der *Cathuizer* Monniken van St. Martyn een ſtervenden Chriſtus heeft gezien door *Spanjolet* verwonderlyk konſtig en kragtig geſchildert. In verſcheiden vakken het lyden van Chriſtus verbeeld door *Lucas Canſiagie* en *Cavallier Joſepin.* Het welfzel van *Lanfranco.* Tuſſchen het welfzel en de *Kolommen* de Propheten door *Spanjolet.* Zeker ik moet van dezen zeggen, dat hy voor een der grootſte meeſters in de ſchilderkonſt mag geagt werden: want ik een naakten Proteus van hem gezien heb te Londen in de Konſtzaal des Hertogs van *Grafthon* zoo ſchoon en vaſt geteekent ,en zoo natuurlyk en kragtig geſchildert, dat 'er geen penceelwerken tegen konden ophalen. In 't gemelde Klooſter was boven het hoogaltaar geſchildert de geboorte van Chriſtus door *Guido Reni.* In een der Klooſterzalen het laatſte avondmaal van Chriſtus, door *P. Veronees*, en weer in andere niet min konſtige penceelwerken van *Michiel Angelo Caravagio*, van *Mico*, of *Dominicino*, en *Luca Jordaans.*

Met veel roem ſpreekt onze ſchilder ook van een groot altaarſtuk in 6 perken afgedeelt door *Polydoor* geſchildert in 't *Capuciner* Klooſter te *Meſſina.*

Het menigvuldig getal van uitnemende Konſtwerken van onzen reiziger op zyn daglyſt geboekt als hy te *Rome* was, zullen wy voorby ſtappen, alzoo die van ons elders aangeroert zyn, en over zulks maar eenige byzonderheden aanmerken, namelyk dat hy van *Napels* naar *Rome*, reisde in 't gezelſchap der Heeren F. Kerſſeboom, en *G. Sabé*, en de Konſtſchilders *N. Donkers* en *Alex. Petit*, en dat hy te Rome vond den Konſtlievenden Heer Beereſtein van Delft, *Jaques Valliant*, *vander*

Ca-

Cabel, en *Rammelman*, met de welke verzeld hy de Kamer in de herberg, waar de Bentvogels gewoon zyn te komen, ging zien, daar de muuren in 't rond beteekent zyn met de pourtretten der Nederlandſche Konſtſchilders, als ook van andere geweſten: dog de beeltenisſen der Francen waren op dien tyd uitgeveegt, of daar was ſchram over gegeven, zoo dat van de zelve niets te zien was.

Met dit zelve gezeltſchap verzelt heeft hy het Kaſteel *St. Angelo* wezen bezien; en ſpreekt hy met grooten lof van verſcheiden Konſtzalen door *Peryn del Vago*, en *Daruel de Volterra* in *Fresco* geſchildert. Den zelven dag zag hy de *Academie* van St. Lucas, zynde agter het *Capitool*, by *Campo Vaccino*, daar een menigte van boodſeerzels, modellen en teekeningen ophing, door de Jonge Konſtoeffenaars om ſtryd, of om de prys gemaakt. In deze zaal in 't rond behangen met de pourtretten der beroemſte oude en nieuwtydſche meeſters, is ook te zien het ware doodshoofd van *Rafael d'Urbyn*, ſtaande op een pedeſtal, met een Latynſch byſchrift: waar van de zin aldus is:

Dit is die RAFAEL. natuur begon te beven
Als overmant van hem, en ſtiet hem uit het leven.

Naderhand ging hy met R. Anſlo meergemeld, het berugte kabinet van Pater Kircherus te *Chieſa Novo* bezien vol van wondere en zeldſame Rariteiten.

Te *Malta* zynde heeft hy (geneigt zynde om alles na te ſporen) de Ruynen, of overblyffelen van het oude *Melite*, op en dicht by het zelve op nieuws herbouwt, en Malta genaamt, gaan bezien en verſcheiden afteekeningen daar van gemaakt, waar

van

van ik 'er twee heb gezien, waar van de verbeelding vremd en geestig is, en doet zig daar in zien 1. een uitgeholde rots als een portaal waar in (zoo men zeit) de Apostel Paulus na zyn schipbreuk zou geslapen hebben. Hier in werd in 't jaar 1624 een deurgang gevonden tot een onderaardsche Kapel, of eer een begraafplaats, want men in de zelve alzints doodsbeenderen en bekkeneelen ontdekte. 2. de verheven plaats van waar de Apostel den Meliters het Evangelium gepredikt heeft, daar een gedenkteeken opgeregt is. 3. De overblyffelen van St. Paulus Kerk, door de eerste Christenen gebouwt op de plaats waar de Kruisgezant de adder van zyn hand afslingerde in 't vuur. 1616 is hier nevens aan een Kerkje gestigt door de Grootmeester *Alofi de Wignacourt*, wiens beeltenis konstig geschildert, zig boven 't Altaar doet zien in het tafereel waar in Paulus verbeeld staat, zig warmende by het vuur, als hy uit de Zee ontkomen was, nevens een deel vrouwen en mannen op zyn oud Maltezers gekleed, en onder het zelve dit Latyns schrift:

Vipera ignis acta calore frustra Pauli manum invadit: is insulæ benedicens anguibus & herbis adimit omne virus.

Dat is:

Een adder door de warmte gaande geworden vat de hand van Paulus, die het eiland zegenende den Slangen en Kruiden al hun vergif beneemt.

Te *Lorette* zynde heeft hy alles naaukeurig bezien en aanteekening daar van gehouden, maar niets

niets van het zelve dient in onze kraam dan 't geen hy in de *Apothecary* gezien heeft, te weten 300 zoo groote als kleene Vazen of Potten konſtig beſchildert met Bybelſche en Romeinſche Hiſtorien door *Rafael van Urbyn.* Koningin Kriſtina van Zweden, in bedevaart daar zynde, had groot bevallen in dezelve, en hiel daar om ſterk aan by den Paus, waar door zy 'er een verkreeg. Men zeit dat yder der zelve 700 *Scudien*, waard geſchat worden. Het is eerder te geloven dat deze Potten dus door hem geſchildert zyn, dan dat Maria in dat houte huisje zou geboren wezen, en gewoont hebben, 't geen wel het voornaamſte is dat te Lorette meê vertoond word, om dat vele willen dat *Rafaels* Vader een Potte- en Schotelſchilder geweeſt is, en hy in zyn jeugt hem daar meê in geholpen heeft. De heer Jan van Beuningen heeft een beſchilderde Schotel gehad, die men zeide dat van hem geſchildert was. Deze had, in opzigt van teekenen en ordonantie, veel gelykheid, naar zyne Bybelſche Tafereelen die in print uitgaan.

Te *Venetie* liet hy zig met gezelſchap voeren na St. Georgio zynde een overheerlyk *Convent* der *Benedictiner* Orde, gelykende eer Koninglyk als Geeſtelyk. Hier pryſt hy ongemeen twee ſtukken in het Koor door *Tintoret* geſchildert, het laatſte Avondmaal van Chriſtus, en 't verzamelen van 't Manna in de Woeſtyn. Nog de Martelizatie van *Cosmo* en *Damiaans*: de ſteeniging van Stefanus: de hemelvaart van Maria, en andere ſtukken van den ouden *Baſſan.* Ook een Kersnacht, en Martelizatie van St. Lucia. En in de Boekkamer 5 ſtukken, Zinnebeelden van een leerling van *P. de Courtone.* Hy roemt ook het Paleis

leis, de Konſtvertrekken en groote Eetzaal van den *Doge*, om de heerlyke Konſt van *Tintoret*, *Baſſan* en anderen; ook het wonderkonſtig ſtuk van *Titiaan* verbeeldende de Hiſtorie van *P. Martyr*, in *St. Salvator*. Welke Kerk ook met pragtige begraafplaatſen, van Mannen die voor die *Republyk* geſtreden hebben is opgeciert, als van *Marco Antonio Paragadino*, welke 1570 op *Cyprus*, door de Turken belegert zynde aan de opeiſchers dier Stad antwoorde: dat hy zig liever wilde laten villen, 't geen hem ook te beurt viel; want de Turken dezelve veroverende, als hy in hun handen viel, werd hem keur gegeven, of zyn geloof af te zweren of zig levendig te laten villen. Hy verkoos het laatſte; en alzoo geen Turk dit doen wilde, gebruikte hier toe een Jood, dog het vel hem ten halven lyf afgeſtroopt zynde, ſtierf hy. Met menigte van diergelyke vremde gevallen heeft hy zyne Reisbeſchryving doorweven. Dog zy behooren niet tot onze kraam. Dus willen wy hem ſpoedig volgen van *Venetien* tot *Padoa*, over *Verona*, *Mantua*, *Trenten*, *Munchen*, daar hy alle de Zalen van het Paleis des Hertogs van Beyeren, met konſtige Schilderyen en Marmere *Statuen* beſchryft, dat wy overſtappen; alzoo wy elders daar toe gelegenheid vinden. Dus ſpoeden wy met onzen Schilder door *Augsburg*, *Regensburg*, *Noremburg*, *Hanauw*, *Frankfoort*, *Worms*, *Frankendaal*, *Heydelberg*, *Spiers*, *Straatsburg*, *Brizack*, *Bazel*, *Zurich*, *Baden*, *Bern*, *Mentz*, *Keulen*, *Mulheim*, *Duldorf*, *Kleef*, *Nimwegen* en *Utrecht*, van daar hy quam den 23 van Oegſtmaand 1665, tot zyn geboorteſtad Amſterdam, zynde toen 31 jaren oud, als ons gebleken is aan de onderteekende Gezontheids Brief, naa onderzoek van het *Collegie* der

Art-

Artzen te *Messina*, op zyn 30 jaar, 1664. om te *Napels* te vertoonen. Overzulks hebben wy hem geplaatst by zyne Konst- en Jaargenooten op 't jaar 1631.

Wat nu zyne Schilderkonst aanbelangt, daar in is hy een geroemd Meester geweest, en zyn penceelkonst waardig geschat in de beste Konstkabinetten geplaatst te worden. De Konstlievende Heer Jonas Witzen had in zyn leven een voornaam stuk van hem, 't geen dikwils myn oog naar zig lokte; om de fraaije teekening, welstand, en houding die konstig daar in waargenomen was. De verbeelding was het te scheep gaan van Karel den tweeden op 't Hollands strant, om met de Vloot, die zig in 't verschiet vertoonde te Zeilen naar Engeland. Hier in deden zig honderden van beeldjes by troepen verdeelt op 't Duin en Strant, en menigte van Koetsen zien, die elk in 't byzonder konstig geteekent en geschildert waren. Zyne wyze van schilderen in opzigt van de koleur had veel gelykheid naar die van *Karel de Jardyn*, en de verschieten als met een blaau floers overtrokken veel overeenkomst met de behandeling van *Joh. Lingelbag*, dog doorgaans uitvoeriger. Ook heb ik elders een stukje met Paerden en Beeldjes van hem gezien 't geen veel gelykheid had na *P. Wouwerman*; zulks men hem onder de brave schilders van Nederland wel mag tellen.

Hy stierf t'Amsterdam op den 11 van Wynmaand 1678, en zyn Broeder DANIEL SCHELLINKS, die een braaf Landschapschilder was, op den 18 van Herfstmaand 1701.

NICOLAAS MAAS, geboren te Dordrecht in 't jaar 1632. had de teekenkonst in zyn jeugt by een gemeen Meester, de Schilderkonst by

Rembrant geleerd, maar verliet vroeg die wyze van ſchilderen, te meer toen hy zig tot het ſchilderen van pourtretten begaf, en wel zag dat inzonderheid de jonge Juffrouwen meer behagen namen in het wit dan in 't bruin.

Hy had een vaardig en vleijend penceel 't geen hem wonder wel diende in 't ſchilderen van pourtretten, daar hy zig geheel toe begaf, en 't geen hem ook zoodanig toegevallen is, dat ik niet weet dat 'er een Schilder voor of na hem is geweeſt, die gelukkiger is geweeſt in 't wel treffen der gelykeniſſen van der menſchen weezens.

Terwyl ik ſpreek van wel gelyken, komt my in gedagten dat de potſige K. v. Ryſſen daar op zinſpelende een geeſtig puntdicht gemaakt heeft, waar in hy zulke ſchilders met de Doodgravers in zeker opzigt gelyk ſteld. Denk niet, Lezer, dat ik dit tot verkleining van dat deel der Konſt te pas breng; maar om de geeſtigheid: en om dat men van de braafſte pourtretten niet, als van Hiſtorien, zoo ten opzigt van de welvoeglyke ſchikking, verdeelinge van Groepen, Houding, enz. kan ſpreken; maar daar alleen van kan zeggen: dat dezelve konſtig geſchilderd zyn en wel gelyken; daar de Dichter aldus op zinſpeelt:

Die der Doodgravers, en der Schilders doen bemerkt:
Kan zien, hoe dat den een' den andren tegenwerkt.
Deez' zoekt door leven, die door Dood zyn geld te ſtryken;
Maar hier in zyn zy 't eens, zy houden bei van LYKEN.

MAAS trok met 'er woon van Dordrecht naar Amſterdam in den jare 1678, daar hy ook geſtorven

ven is, in de Wintermaand van 't jaar 1693 oud 61 jaren.

Hy zig met zyn huisgezin tot Amſterdam neergeſlagen hebbende kreeg de handen zoo vol werk dat het vòor een gunſt gerekent wierd, als den eenen voor den anderen, gelegentheid wierd ingeſchikt van te konnen voor hun pourtret zitten, en dit bleef zoo duuren tot het einde van zyn leven, waarom 'er ook een groot getal pourtretten onafgedaan zyn na gebleven.

Wat zyn wyze van leven aangaat, die was ſtil, beleeft, borgerlyk, vergenoegt, en vrolyk; uitgezondert in zyn laatſte levensjaren, waar in hy deerlyk met de Jicht geplaagt werd. Hy was by uitnementheid yverig in 't voortzetten van zyn Konſt, kwam zelden of nooit by gezelſchap, en had een zonderlingen afkeer van de kroegen, en zulken die zig daar aan verſlingeren. Egter nam hy (wanneer hy een geruimen tyd zonder tuſſchenpoozen geblokt had) wel eens een uitſpanning, om zyn geeſt wat te vermaken. Gelyk hy tot dien einde eens een ſpeelreis naar Antwerpen gedaan heeft, om de overheerlyke penceelkonſt van *Rubbens*, *van Dyk*, en andere hoogvliegers te zien, als ook de Konſtenaars te bezoeken. Dat ik daarom voordagtelyk aanroer, om dat 'er in die reis iets aanmerkens waardig voorviel. Te weten t'Antwerpen gekomen, ging hy dezen en genen Konſtſchilder, onder andere ook den vermaarden *Jordaans* bezoeken. Aan 't huis gekomen werd hy van een jongen ingelaten die hem in een zyvertrek liet gaan, daar veel Konſt van brave Meeſters aan den wand hing.

Hy, die op de komſt van *Jordaans* ſtond te wagten, liet onderwyl zyn oog dan hier dan

daar overgaan, bleef somwyle ook op 't geen hem best beviel wel wat staan, 't geen van *Jordaans* door een spleet van de Deur werd afgetuurt. Eindelyk binnen gekomen, en hem verwellekomt hebbende, zeide dat hy al bespeurt had dat hy een Schilder, voor 't minst een Konstkenner moest wezen, aangezien hy 't oog straks op 't waardigste, dat in zyn Konstvertrek hing, vestigde: vraagde voorts wie hy was, en van waar hy kwam. Na dat zy nu een geruimen tyd met malkander over en weder van de Konst gesproken hadden, en *Jordaans* aan hem ook zyn Konstwerk vertoont had, vraagde hy eindelyk, *en wat maakt gy?* MAAS al wat verlegen, ziende dat zyn Konstlicht maar als een nagtkaars by de Konstfakkels die hem voorgesteld werden te vergelyken was antwoorde met een flaauwe stem, dat hy een Pourtretschilder was. Waar op *Jordaans* de handen t' zamen ley, en zeide, *Bruer ik heb deernis met ou, ben dy me van die Martelaren?* ziende op die verdrietige berispingen, en slaaffe onderwerpinge van ieders geneigtheid, 't geen zulke Schilders niet zelden getroost moeten wezen. 't Geen hy ook al in zyn tyd ondervond. Zekere Mevrouw (wier naam ik niet melden wil) die op veere na de schoonste niet was, liet haar pourtret van hem schilderen, 't welk hy zoo even, als het was met al de pokputten en naden had nagebootst. Zy opgestaan zag zoo vies als zy wel mogt, zeggende tegens hem: *Wat Duivel,* MAAS *hebje daar voor een monstereuze troony naar my gemaalt! ik begeer 't zoo niet gemaakt te hebben, de honden zouden 't wel nabassen, zoo 't over de straat gedragen wierd.* MAAS, die toen haast bemerkte wat 'er voor hem te doen stond, zeide: Mevrouw, 't en

is

2.D.K. p. 277

is nog niet voltooit, en verzogt haar andermaal te zitten: nam een Vispenceel en verdreef al die pokputten, zette een blos op de wangen en zeide, Mevrouw nu is het gedaan, u believe het nu eens te zien. Zy het gezien hebbende zeide: *Ja, zoo moest het wezen.* Zy nam daar genoegen in toen 't 'er niet geleek.

'T was al een klugtige schilderbaas, die, als hem diergelyk een voorwerp voorkwam om af te malen, 't zelve met een doek voor d'oogen schilderde: en gevraagt naar de rede waarom hy zulks deed, zeide:

'K maal d'Eygenliefde met een blindtdoek voor haar oogen,
Waarom? om dat 's altyd zig zelve eerst heeft bedrogen.

Vorder zeggen wy:

Dat een, die van Natuur met schoonheid is beschonken,
En ziet dat alle met verwond'ring haar belonken,
Daar groots op is, word nog gebillykt, of gedult;
Maar dat een leelykbek, zwart, krepel en gebult,
Zig zelve schoon waant, zig verblind steeds kan behagen,
En wil dat elk zulks waant, is niet om te verdragen.

JOHAN HENRIK ROOS, geboren te Frankfoort, wiens beeltenis hier tegens over in de plaat K. boven aan te zien is, heeft de Konst geleert tot Amsterdam by *Barent Graat*, daar hy zig inzonderheid oeffende in 't schilderen van Schaapjes, Geitjes enz. waar in hy in korte jaren zoo toenam dat hy in den jare 1673 schilder wierd van Karel Ludowyk Keurvorst van de Palts, voor wien hy veele konstwerken die roem verdienen gemaakt heeft.

Naderhand is hy gaan wonen met zyn huisgezin te Frankfoort, daar hy menigte van pourtretten gemaakt heeft, waar in elk een goed bevallen had; aangezien hy in den agtergrond, of een cierlyk landſchap, of Beesjes te pas bragt: gelyk hy ook dikwils verſcheiden pourtretten tot een Hiſtorie ſchikte, zoo uit den Bybel als andere oudtydze geſchiedeniſſen, daar Beeſten en Landſchappen by vereiſcht werden, waar door hy niet alleen veel geld won, maar ook veel over ley; en dus door een levendig voorbeeld aan zyn Zonen (die hy alle in de Konſt opkweekte) liet zien, dat de oude ſpreuk: *Sparen is een goede ſchat*, waarheid zeit.

Egter droeg hy zig als een braaf Man betaamt, en had verkeering met de braafſte en aanzienlykſte luiden van die Stad. Maar (wie kan zyn noodlot ontwyken?) hy verloor alles wat hy geſpaart had op eenen ſtond door een fellen brand op 't laatſt van 't jaar 1685. Deze brand ontſtond door agteloosheid in de Stads Pakhuizen, of wel eerſt in de Broodbakkery voor de Stads Soldaten, welke agter zyn huis aankwam, en ſloeg van daar voort, en zette een groot deel van de Stad in vlam. Hy die in dien nood nog wat van zyne goederen meende te bergen, vloog door de vlam, om weg te dragen, 't geen hy onbeſchadigt vond, onder andere een Porcelyne vlesje met een goud dekzel; maar alzoo hy daar meê nevens ander goed in alleryl kwam aantorſen, ontviel hem het fleſje en brak. Hy in verbaaſtheid niet wetende wat hy deed, bukt naar het zelve om 't dekſeltje te krygen, maar word inmiddels door den ſtoom, en zwaren rook bevangen, en zygt neer. Sommigen dit ziende drongen daar op in, en ſleepten hem zoo zy beſt konden, dog tot zyn onge-

luk

luk, met het hoofd om laag de trappen af uit den brand. Of nu dit ongemakkelyk torſen, of de ſchrik oorzaak van zyn dood geweeſt zy, weet men niet, maar hy ſtierf dien zelven morgen naarlatende 4 Zonen en een Dochter. Alle zynze brave Schilders geworden, maar niet een die zyn Vaders voetſtappen in wyze van leven na getreden heeft.

Van FILIP ROOS, van zyn Bentbroeders Merkurius genaamt, de tweede Zoon van Johan Henrik Roos, heb ik alleen berigten gekregen, zoo in opzigt van zyn brave penceelkonſt, als van zyn levensgedrag, daar nog al iets in voorgevallen is, 't geen den Lezer, wiens hart bewogen om het droevig treurgeval van zyn Vader toeſloot, nu ſtoffe geven zal tot lachen.

Deze geboren te Frankfoort in den jare 1655 was met een buitengemeenen Konſtgeeſt van de Parnasgodinnen bezielt, waar door hy al by zyn Vaders leven, van den Landgraaf van Heſſenkaſſel aan 't Hof gelokt wierd, die groot bevallen in zyn Konſt nam, gelyk hy hem ook naderhand (ziende zyn grooten geeſt doorſtralen) een goede ſomme geld gaf, om zig te Rome naar loffelyke voorbeelden voort te oeffenen. Ondertuſſchen vleide zig de Vorſt dat hy hem eens wederom zoude zien, en zig verluſtigen in de beſpiegelinge van zyne Konſtwerken: maar niet minder als dit. 'T ging met hem als de ſpreuk zeit: *weldaad word 't eerſt vergeten.* Waar van wy de bewyzen voor het einde zullen zien.

Hy was een welgemaakt ſchoon Jongeling, vlugtig van gedagten en vaardig met het penceel; zoodanig dat *Kriſtoffel le Blon* die hem te Rome heeft gekend, my verhaald heeft, dat hy

in vaardigheid van ſchilderen nooit zyns gelyk gezien heeft, gelyk aan ſommige ſtalen blyken zal, waarom zy hem ook in de Roomſche ſchilderbend met den naam van *Merkurius* gedoopt hadden.

Le Blon, met ſommige Nederlanders elk met hunne portefolien onder hun mantel waren by den * *Colloſe* om te teekenen, als onze Roos daar by geval meê kwam aanſtappen terwyl zy onder malkander redenwiſſelden over deze en gene geeſtige bouwvalligheid. Onderwyl viel het oog van Roos ook op iets dat hem teekenagtig dagt te wezen, waarom hy zeide: (alzo hy geen teekengereedſchap met zig had meê gebragt) tegen den jongſten van 't gezelſchap, dat hy hem een blad papier en zyn tekenpen eens zoude leenen, om die geeſtige brok af te ſchetſen, gelyk geſchiede, en maakte een volkome teekening binnen de tyd van een half uur, zoo geeſtig en ſtout geteekent dat het te verwonderen was, en deê daar een preſent meê den genen die het papier en pen daar toe geleent had. Hoe konſtig deze teekening was blykt daar uit, dat, terwyl zy die over en weer ſtonden te bekyken, 'er gevallig een Romein, die Konſtliefdig was, voorby quam gaan, enze ter loops beſchouwende, een piſtool daar voor bood. Maar ze mogt niet vloten; want de ei-

* De ronde Schouburgh, door Veſpaſianus gebouwt. Hier in ſtond een verwonderlyk groot *Coloſſus* beeld, van welk die plaats naderhand *Coloſſeum*, nu *Coliſeum* genaamt word. Dit was de pragtigſte Schouburgh van Rome, waar van thans maar eenige overblyfzelen, bewyzen van des zelfs grootheid te zien zyn, welke klaar doen zien dat van zyn omkringen 850000 menſchen, (gelyk de Schryvers getuigen) de ſpelen hebben konnen beſchouwen.

eigenaar wilde dit ter gedagteniſſe van hem, en ten ſtaal van zyn vlugge hand behouden.

Onze Roos die als een vlugtige *Merkurius*, dan hier, dan daar, altyds iets ondernam of deed, ſtond op een tyd buiten Rome ſommige beesjes naar 't leven te teekenen die daar in 't veld graasden. 't Geval wil dat de vermaarden Italiaanſchen Hiſtoryſchilder *Hiacynto Brandi* daar voor by kwam, zyn koets deed ſtil houden en hem riep zeggende: *Laat my eens zien, wat gy maakt?* Hy vraagde vorder naar zyn naam, en wat landsman hy was. Welke vragen hy met veel beleeftheid beantwoorde.

Nu moet ik tuſſchen beide zeggen: dat de Italiaanſche meeſters voor gewoonte houden, wanneer zy den eenen of den anderen jongen Konſtenaar, in een Kerk, Paleis, of by eenige Statue vinden teekenen, zy den zelven vergen het werk te zien, hun yver pryzen, de gebreken daar in aanwyzen, en de wyze hoe de zelve te verbeteren. Ook geven zy ſomwyle wel een ſtuk geld ten preſent, om hem aan te moedigen in zyn vlyt: een middel waar door zy zig by allen bemint en geagt maken.

Hiacynto Brandi (om weder ter zake te komen) had zulk goed bevallen in de teekenkonſt van Roos, dat hy hem den toegang tot zyn huis, om zyn Konſt te zien, aanbood, waar in hy niet verzuimig was. Wat gebeurt 'er? deze *Brandi* had een Dochter die jong en bevallig was. Deze zag onze Roos eens in 't verſchiet door 't huis waren en nam agt waar ontrent zy haar wyk nam. 'T gebeurde op een tyd dat hy aan 't huis kwam, wanneer *Brandi* belet was. Hy die nu al by de Huisgenooten bekend was, drong onder een ſchoon praatje door, tot in den Hof; voorgevende met

geduld daar wat te willen vertoeven tot 'er gelegentheid zou wezen om *Brandi* te konnen ſpreken. Aan dezen Hof paalde het vertrek van de Dochter, die hy, terwyl zyn oog in 't rond weide voor de yzere tralien van haar vertrek zag ſtaan, beleeft groete, en zonder lang dralen bewyzen van zyne geneigtheid door teekenen (ſpreken dorſt hy niet wagen) gaf. Dit gebeurde meermalen, tot dat zy mede bewyzen van hare genegenheid tot hem te kennen gaf. Hoe geheim nu deze twee verliefden hunne ſtomme minnery waanden te wezen, was het egter afgetuurt, en den Vader overgeklikt die hem zyn huis en gunſt ontzeit, en kort daar op zyn Dochter in een Klooſter ſteekt, zeggende: *dat hy haar voor geen beeſteſchilder had opgewiegt.*

Hier door werd hem de gelegentheid ontnomen, van met zyn verliefde een tydelyk middel tot ontkomen te beramen. Nu was goede raad dier, en zyne *Merkuriale* geeſt werkte op allerhande hulpmiddelen in het *Laboratorium* van zyn herſenpan; want een jeugdig en ſchoon meisje, met veel geld, was een popje dat hem in zyn kraam diende; des liet hy zig daar aan gelegen wezen; kroppende die veragtelyke benaming van Beeſteſchilder op.

Na lang overleg bedagt hy een fyne vond, die hem gelukte. Hy verſtoute zig te gaan by den Kardinaal *Vicaris*, en bood zig aan, om een belyder van den Roomſchen Godsdienſt te willen worden, en zynen Godsdienſt te verzaken, ſmeekende met een den Kardinaal om zyn gunſt en hulp, in zeker geval, 't geen hy dan eindelyk aan zyne *Eminentie* openbaarde. Of nu de Kardinaal, om dat 'er een zieltje by gewonnen wierd, tot zyn dienſt zig geneigt toonde, of dat hy den zelve door fluweele woorden en ſmeekingen tot zyn gunſt heeft weten te

be-

beleezen, dat is my onverſchillig: maar het kwam zoo veer dat de Kardinaal *Vicaris*, dat is, Opperhoofd van de *Inquiſitie*, zyn Heiligheid Innocentius den II ging ſpreken, en hem die zaak voordroeg. De Paus vraagde daar op: *wie de Jongman was wie de Vader van de Dochter, en wat zy beide deden.* En als hem gezeid wierd dat het beide Konſtſchilders waren, zeide hy: *dan is het ſoort by ſoort:* en gaf order dat de Dochter uit het Klooſter gehaald, en met Roos getrouwt zou worden, het welk geſchiede, moetende de Vader, hoe noode hy dit had, zulks om des Pauſen woord, getrooſt aanzien. Ook zou hy zekerlyk met den Vader in vrindſchap gekomen hebben, indien hy den dag na de trouw, dien misſlag welke hem naderhand wel roude, niet bedreven had. Hoewel wy gelooven dat hy die zaak zoo erg niet gemeent heeft, als ze wel wierd opgenomen, en dat hy daar door maar alleen heeft willen te kennen geven, dat hy haar buiten eenig ander inzigt als uit liefde tot haar, getrouwt had, ook haar op zyn beeſteſchilderen, als in haar vorigen ſtaat, kon onderhouden.

Hy ſtont den eerſten morgen na het trouwen vroeg van zyn Bruid op, nam al zyn Bruids Juweelen, Kleederen, Kouzen, Schoenen, tot het hemd 't geen zy aan had in 't kluis, bond het tot een bondel te zamen, en liet het aan haar Vader brengen, en daar by zeggen: *dat de Beeſteſchilder dit niet noodig had, dat hy zyn Dochter alleen naakt begeerde te hebben.* Dit nam *Brandi* zoo euvel op, en het ſmarte hem zoodanig dat hy zig daar over kwelde, en kort daar aan ſtierf, na dat hy al vorens haar onterft had van zyn nalatenſchap, die tot een groote ſom geld begroot werd.

Terwyl nu alles tot de bekleedinge op

op nieuws moeſt gekogt en gemaakt worden, moeſt het jonge wyfje in het bed voor naakte waarheid ſpelen, welk, indien dit in de tyd der hervorming was voorgevallen, ligt den ſnoepluſtigen Jupiter wel zou hebben uitgelokt, om in een veranderde gedaante by haar onder te kruipen.

Dit overgeſlagen, moet ik zeggen dat zy in haar getrouwde dagen al meer veranderingen, die zy niet gewoon was, ontmoet heeft, want behalve ſukkelingen en armoede, was zy dikwils eenzaam en alleen, aangezien hy byzonder op jagen van wild, en op zyn Bendgezelſchap verſlingert was, zulks hy ſomwyle weken en dagen buitens huis was, zonder dat zy van hem quam te hooren.

Hy bewoonde een huis, dat een groot bouwvallig gevaart was te Tivoli buiten Rome, in welken ruwen opſlag, hy allerhande ſoort van dieren groot en klein, (om 'er na te ſchilderen) Huisveſting gaf, en ſpyze; waarom zyne woning ook onder de Bent, de Ark van Noach genoemd werd. Van daar reed hy dikwils te paard verzelt met een knecht naar Rome zonder eenige Goude of Silvere munt by zig te hebben, en zette zig tot ſchilderen in de een of de andere herberg daar hy dan in haaſt een of twee ſtukjes (alzoo hy by uitnementheid vaardig was) afmaakte, en zyn knecht zoo nat alsze quamen van den Ezel daar mede zond door Rome om dezelve te verkoopen, 't zy dan tot een hoogen of lagen prys, zoo als het dan uitviel, want 'er dan geld moeſt wezen om zig zelve en zyn paard te loſſen uit de herberg, aangezien hem niemant in Rome borgen wilde. *Le Blon*, en anderen hebben my verhaald, dat wanneer zyne Bendbroeders hem maar van veere aanzagen komen, zy ſtraks zien konden of hy geldig was of niet; want als hy mager

ger van geld was, en iemant van zyne kennis zag aankomen, droop hy door een anderen weg uit hun gezigt, maar als hy vettig was trad hy als een paauw hem te gemoet, en liet niet af tot dat hy met hem in de naaste herberg ging, om zyn geld te helpen verteeren. Dus speelde hy de rol van *Licht gewonnen licht verteert.*

Aangezien hy nu vaardig schilderde, kwamender zoo vele stukken van zyn hand alom door Rome dat de prys van zyn Konst verminderde, daar zyn knegt die agterdenkender was dan hy, en veel ligt door zyn vrienden met geld gestyft werd, zig van bediende. Want als de keelbeulen daar de waarde niet voor wilden geven, en hy met de stukken weder te rug kwam, en 'er evenwel geld wezen moest, hield hy zig als of hy de zelve hun ging brengen, maar bragt die op zyn kamer daar toe gehuurt, stapelde de zelve op, en bragt zyn Heer zoo veel geld als 'er voor geboden was. Daar de Knegt naderhand, wanneer hy buiten dienst van zyn Heer was, en de prys van zyn Konst hoog rees, duizenden aan gewonnen heeft.

Hy had een vleijend penceel, schilderde alle dieren inzonderheid, Osjes, Schaapjes en Bokjes natuurlyk en kwik, en hoe groot een menigte van stukken men van hem ziet, nogtans is de schikking der groepen verschillig, en elk heeft zyne verandering, zelf tot gronden en agterwerk inkluis, dat een bewys is van zyn ryk vernuft en geest, zynde hier in veel gelukkiger dan de berugte *Bassan* die zig maar had gewent tot zeker getal van Beeldjes en Beesjes die hy in alle zyne Konstwerken te pas bragt.

Nu lust het ons nog (eer wy een einde van 's mans levensbeschryvinge maken) een verwonder-

derlyk ſtaal van zyn vlug penceel aan te toonen.

De Keyzerlyke *Ambaſſadeur* de Graaf van *Martinitz*, en de Generaal Roos, een Zweed van geboorte en groot *Duelliſt*, waren met malkander in gezelſchap te Rome, en kwamen van de vaardigheid van onzen *Merkurius* te ſpreken. Den Generaal Roos ſcheen zulks te wonder en hy wilde 't niet geloven. Des ontſtont 'er tuſſchen hem en den Graaf *Martinitz* een wedding om zeker getal goude *Piſtolen*, dat hy hem zoude doen zien, dat de Konſtſchilder ROOS een ſtukje ſchildery zou vaardig maken in dien tyd dat zy een zeker ſpel met de kaart ('t geen gemeenlyk een half uur duurd) uitſpeelden. Straks werd onze Schilder die niet veer van de hand was geroepen, en gevraagt: of hy zulks wilde onderneemen, en als hy antwoorde ja, werd hem belaſt te beginnen. Palet Verwen Ezel en een klein doekje, by de Romers * *Tela te Teſta* genaamt, wierd in de zaal gebragt; en ROOS maakte aanvang met ſchilderen, de anderen met ſpeelen, maar het ſpel was nog niet ten einde als onze vlugge *Merkurius* al opſtond en zyn ſtukje ten bewys dat hy 't gewonnen had, gemaakt vertoonde. In dit ſtukje waren 2 of 3 Schaapjes of Geitjes, een half beeldje, met hun voeglyk bywerk of landſchap geſchildert, tot verwondering van den Zweedze Generaal die zyn wedding verloren gaf. *Martinitz* nam eenige *Piſtolen* tuſſchen zyne vingeren van den hoop af en gaf die aan ROOS voor zyn genomen moeyte, die het ras gewonnen, ras verteerde.

Ook

* *Tela* te (*Teſta*) Een doekje zoo groot dat 'er een menſchen hoofd op geſchilderd kan worden.

Ook heeft my *le Blon* verhaald dat hy een groot ſtuk, dat naar giſſing meer dan 40 voeten over 't kruis was, heeft gezien, waar in alle ſoort van dieren wel tot 600 in getal, en vele van die levensgrootte, als Paerden, Stieren, enz. op den voorgront, de reſt verminderende door hem geſchildert waren, in den tyd van 16 dagen, en dat zoo natuurlyk en kragtig, dat byna niet te gelooven is, hoe zulks heeft konnen geſchieden.

'T waar te vergeefs, zoo ik myn Nederlandſche Konſtgenooten een breed berigt gaf van zyn vloeijend penceel, natuurlyke en kragtige vermenginge zyner verwe, geeſtige koppelingen en vaſte teekening die in zyn werk beſpeurd word; aangezien de Konſtlievenden toegang hebben tot het berugte Konſtkabinet van den Heere *de la Court, vander Voort*, tot Leiden, daar een groot ſtuk van hem te zien is, dat van zelf ſpreekt, meer dan ik zeggen kan, waar in een woedende Stier verbeeld ſtaat, beſprongen van een deel honden, daar de weerga van hangt aan 't Huis van des gemelden Heeren Zoon, waar in zig een graaubonte Stier doet zien, die den aanval der honden met loopen zoekt t'ontkomen. De Konſtſchilder *Kriſtoffel le Blon* heeft hem die ſtukken (toen te Rome zynde) zien ſchilderen.

In den jare 1698 of 99 kwam de Landgraaf van Heſſenkaſſel zyn eerſte patroon te Rome, en vernam naar onzen Roos of hy nog leefde, en naar zyn levensbedryf, en zeide, als hy hoorde dat hy van Godsdienſt veranderd was, *dat kan ik hem nog vergeven, maar dat hy my nooit een ſtukje van zyn Konſt ten bewys van dankbaarheid toegezonden heeft kan ik niet vergeten.* Hem werd aangedient dat de Landgraaf te Rome was, maar in

in ſteê van hem te gaan verwelkome wiſt hy niet waar zig van ſchaamte te bergen. Egter door vele aanradinge ſprak hy den Landgraaf, die hem verzogt wat voor hem te maken, met belofte van het zelve rykelyk te betalen, 't geen hy beloofde, maar niet nakwam; want zyne *Merkuriale* geeſten allengs vervliegende, werd hy 1705 al onder de dooden geteld. Beter verſtond zyn ongelukkige overleden Vader, hoe men behoorde te leven in de Waereld; want die aan *B. Graat* zyn Leermeeſter tot erkentenis van zyn goed onderwys in de Konſt, van Frankfoort eenige boekjes, met Schaapjes en Geitjes, van hem zelf geeſtig in koper geëtſt nevens zyn pourtret van *Kiliaan* geſneden overzond, van het welke wy ons bedient hebben in de Plaat K.

Wy willen ook niet verzuimen te gedenken aan zynen Oom THEODOOR ROOS, Broeder van Johan Henrik Roos, daar wy even te voren af gemeld hebben, geboren te Wezel in 't jaar 1638 in Herfſtmaand. By gevolge zeven jaar jonger. Deze inzonderheid tot de Konſt geneigt werd met zyn twaalfde jaar beſteld by *Korn. de Bie*, zeit *Sandrart*. Maar hier ontrent moet een vergiſſing of drukfeil zyn ingeſlopen, aangezien *Kornelis de Bie* geen ſchilder, maar Geheimſchryver te Lier geweeſt is, en die alleen ter liefde van de Konſt een Boek van 't leven der Brabantſche ſchilders in vaerzen uitgegeven heeft. Dog des zelfs Vader Adriaan de Bie was een braaf ſchilder, en kwam van Rome in 't jaar 1623, naar Braband daar hy nog in 't jaar 1660 woonde; en by gevolge moetmen voor Kornelis, Adriaan lezen, by wien hy beſteld werd om de Konſt te leeren.

Na

Na dat hy drie maanden geteekend had (bewys van ſnedige opmerking en groot vernuft, dat hem dus veer by zig zelven had doen vorderen) ſtelde hem zyn onderwyzer aan 't ſchilderen, waar in hy in twee jaren zoo veer vorderde dat hy met zyne Ouders 1653 naar huis toe keerden, daar hy de Konſt onder handleiding zyns Broeders voort oeffende, zoo veer dat hy eerſt te Ments, te gelyk met zyn Broeder voor de Klooſterlingen heeft geſchildert; daar na door de Landgraaf van Heſſen ontboden, ſchilderden zy drie agter een volgende jaren te Ryntveld, daar onze THEODOOR inzonderheid zig naarſtig en onophoudelyk oeffende in de Konſt, zonder zig door de vermaaken van 't Hofleven te laten aftrekken van zyne oeffeningen.

Als nu zyn oudſte Broeder zig in den jare 1657 in den egten ſtaat begeven had, vertrok onze Roos in 't volgende jaar naar Manheim, daar hy de Colonellen van drie Borger Regimenten met hunne Hopmannen naar 't leven afmaalde; welk ſtuk aldaar op 't Raadhuis nog te zien is.

De Keurvorſt van de Palts dit ſtuk gezien hebbende beſchonk onzen yveraar met 20 Ryksdaalders, welke gift zoodanigen luſt in hem wekte, dat hy alle ydele tydverdryven van de jeugt vaar wel zeide, en al zyne uure ten dienſt van de Konſt beſteede. En wanneer de Keurvorſtin van de Palts trouwde met den Hertog van Orleans, ſchilderde hy der zelver Beelteniſſen; het geen hunne Hoogheden zoo wel beviel, dat hy een goude keten met een penning waar op des Vorſten Beeltenis geſtempelt was te ſchenk kreeg. Straatsborg, 't Hof van Velde, van Birkenfelt, Bade, en Hanou, pronkt met zyn Konſt. Acht ſtukken maakte hy in zeven

maanden aan 't Hof te Wirtenburg, en werd boven zyn belooning vereert met den Tytel van Wirtenborger Hofſchilder.

Als Straatsborg aan de Franſchen over ging was hy daar binnen, maar aangezien dat hy vele Beelteniſſen der Krygshoofden voorheen door 't penceel gemaald had, en dus by de zelve bekent was, verſchoonden zy hem van den laſt der Soldaten, waar door de Borgers door der zelver inwoning geplaagt werden.

JURIAAN VAN STREEK hier op volgende is geboren in 't jaar 1632. Hy verkoos tot zyn voorwerpen allerhande ſoort van Stilleven; Gepluimde Helmetten, Boeken, Brieven, Speeltuigen en alles wat daar toe behoort; ook wel een Doodshoofd of iet diergelyk om het ten zinnebeeld van de vergankelykheid des menſchen leven te doen ſtrekken. 'T welk hy met zulk een goed oordeel t' zamenſchikte, dat het een tegens het ander zyn behoorlyke werking deed. Zyn licht en bruin wiſt hy wonder wel waar te nemen, en had een ſtout penceel, waar door zyn penceelwerk in kragt tegen de natuur dorſt ter monſtering komen. Hy heeft ook ſomwyl pourtretten geſchildert, die goed zyn, waar van ik 'er verſcheiden gezien heb inzonderheid van zyn Vrouw; het welk wy door gebrek van geheugeniſſe op den naam van *Em. de Wit* hebben geſteld in 't eerſte Deel pag. 283.

Zeker, wat de Tafereelen der beſpiegelingen van 's menſchen vergankelykheid aanbelangt, zy doen vry wat meerder nut dan de vertoonſelen van vuile minbedryven. Deze geven alleen aanritſelingen tot zonden, d'andere zyn ſpiegels die elk zyn zeker einde doet beſchouwen, en aanſpoort

tot

tot Deugt, en godvrugtig leven, op het voorbeeld der oude Egiptenaren, welke voor gewoonte hadden, dat zy op de Gaſtmalen vertoonden de beeltenis van een menſchen geraamte, 't welk zy omdragende aan elk der aanleggende Gaſten, den een naa den ander voorſtelden, daar by zeggende: *Ziet en beſchouwt wel wat dit is. Weeſt vrolyk: maar weet dat gy dus worden zult.* Waarom ook Saladyn Sultan (Grootheer) van Babilonie, en Damascus, Koning van Egipten, ſtervende in de Stad Ascalon ten tyde van Philippus Auguſtus Koning van Vrankryk, gelaſte, dat by zyn uitvaart, of Lykſtatie, door zyn Grootwaapendrager, zyn Hemd, of Doodkleed op een Lans geſteken, door alle de ſtraten der Stad zoude worden omgedragen: en door een Herout voor uit gaande, worden uitgeroepen: *De Koning van 't geheel Ooſten is dood; en neemt van alle zyne ſchatten niet anders meê.*

Zeker op zulke voorwerpen zou zig 't penceel niet ten onnut afſlooven. Is deze keur voor een Konſtenaar wat te eng bepaalt, zie hier een derde, groots en woelig genoeg om een Tafereel te vullen, namentlyk: Dat oulinx te Konſtantinopolen (volgens het verhaal van Iſidorus) de gewoonte was, dat ten tyde van de Krooning der Keyzeren, een Metzelaar voor de zelve verſcheen vertoonende vierderhande ſoorten van ſteenen, zeggende: *Goede Heer, gelieft van deze te kiezen, welke uwe Hoogheid beſt gevalt, om uw Grafſteê daar van te bouwen.*

Zie dit zelve om de nutbaarheid ook aangetrokken in de *Deviſes Heroiques & Emblemes, de M. Clande Paradin.*

Onze JURIAAN VAN STREEK kwam te overlyden, tot Amſterdam in 't jaar 1678 op den 12 van Zomermaand. Hy liet een Zoon na HENDRIK VAN STREEK genaamt, hem tot Amſterdam geboren in 't jaar 1659 op den 11 van Grasmaand: welke eerſt van zyn Vader in de teekenkonſt onderwezen de Beeldhouwerykonſt leerde by Wil. vander Hoeven, waar aan hy zig nog hout. Deze heeft echter altyd een zugt tot de Schilderkonſt gehad, als hier aan blykt: dat hy na het overlyden van zyn Vader 't penceel (op den raad van *Melchior de Hondekoeter*) aanvaarde, onder opzigt van *Emanuel de Wit*, dien hy tot dien einde eenige maanden in huis nam. Gelyk ik ook verſcheiden gezigten van Kerkjes van hem gezien heb, die geheel den aart van ſchilderen naar *Em. de Wit* hebben.

Zyn Vaders beeltenis, gevolgt naar 't geen hy zelf geſchildert heeft, zietmen in de Plaat K met een bonnet op 't hoofd onder dat van I. H. Roos.

KAREL EMANUEL BISET is geboren te Mechelen in 't jaar 1633. Hy maakte inzonderheid zyn werk van velerhanden Landaart in zyne gewoone dragten onder malkander te verbeelden in 't kleen. Om zyne fraaije vindingen en keurlyke penceelkonſt is hy aan 't Hof van Vrankryk gelokt, daar hy nog was als *de Bie* zyn boek van 't leven der Konſtſchilders eindigde. Dees zegt tot roem van zyn Konſt dat:

Zy overvloeit van geeſt, en toont van veer haar kragten,
Digt by haar nettigheid, die waardig is te agten.

OT-

OTTOMAR ELGER de oude, werd geboren te Gottenburg in den jare 1633, den 18 van Herfstmaand. En gelyk dog yders natuurdrift, verschillig van anderen, voortgedreven werd, zoo vond hy zig geneigt tot het schilderen van Fruit en Bloemen, tot welken einde hy zig ook naar Antwerpen begaf by *Daniel Zegers*, om die wyze van behandeling die hem zoo veel roem gaf, af te zien. Ook gelukte hem dit. Want hy hier om aan 't Hof te Berlyn gelokt wierd in den jare 1666. Zedert werd hy ook aangehaald van Frederik Wilhem, Grootvader van den jegenwoordigen Koning van Pruissen, ook byzonder om zyn geestige antwoorden en kwinkslagen, geagt, in wiens dienst hy ook gestorven is.

Zyn Vader die een Geneesheer was, en hem daar toe ook in oeffening der talen opbragt, zag hem niet graag de tekenpen gebruiken, gelyk ook zyn Moeder die in geenen deele wilde toestaan dat hy de Schilderkonst leeren zoude, tot dat zeker voorval haar het tegendeel deed besluiten.

'T gebeurde dat een vremdeling, een man die by uitnementheid in talen bedreven was, met zyn Vader verzogt te spreken. De boodschap was om een aalmoes te verzoeken. Zyn Moeder (gelyk de Vrouwen dog meest nieuwsgierig zyn om alles te weten) vraagde wat die man te zeggen had? 'T antwoord was, *dat het een groot taalgeleerde was, maar arm.* Waar op zy zeide: *Wel, zyn 'er onder de letterwyzen ook Bedelaars, laat dan onzen Zoon de Schilderkonst leeren.*

GERARD UILENBURG hier op volgende is geboren tot Amsterdam, zonder dat ik weet by wien hy de Konst geleerd heeft maar wel is my bekent dat hy zig

tot het ſchilderen van Landſchappen begaf, gelyk 'er thans nog tot Amſterdam in 't huis van den Heere van Kerkwyk een groote beſchilderde zaal van hem te zien is. Dog de vlerken van zyn vermogen groeiden zoo ſterk niet aan dat hy een hooge vlugt konde nemen. Des liet hy in tyds af van de Konſt te oeffenen; wyl hy dog daar zoo heel breed niet by ſtond, en doelende op grooter voordeelen begaf zig t'eenemaal tot den Konſthandel, ſloeg verſcheiden brave ſchilders en jonge borſten aan, die anderzins niet konden te regt raken, en liet hen ſtukken van geagte meeſters, yder naar zyne bekwaamheid na ſchilderen, om de zelve met winſt uit te venten, en 'er ſomwyl een onegt ſtuk onder den hoop doorſluipen. Wierd het niet gemerkt, hy liet het ook ongemerkt doorgaan.

Hy kreeg gelegentheid om een groote party van Konſtſtukken, zoo Italiaanſche als andere, aan 't Hof te *Berlyn* te leveren, daar de Vorſt hem voor uit 4000 gulden geſchoten had; maar deze ſom kon weinig helpen, aangezien hy zulk een groot getal alzins, (op voorwaarde van de zelve te betalen zoo haaſt die gelevert waren) by een geſchraapt had, dat hy daar voor een ſom van dertigduizent gulden van den Vorſt vorderde. Dog die handel werd geſtremt. De Vorſt liet eerſt *Ottomar Elliger* den ouden, die Hofſchilder was, roepen, die zyn oordeel in hield, met zeggen: dat, zoo het Bloemſtukken geweeſt hadden, hy daar over den Vorſt ten dienſt zyn oordeel zou gegeven hebben. Waar op de Vorſt den Konſtſchilder *Fromentjou*, die een Hiſtorie en Beeſteſchilder was, liet halen om van die ſtukken te oordeelen. Deze die voor henen *op de Galey* (gelyk men in Italien het ſchilderen voor de keelbeulen dus gewoon is te

noe-

noemen) *gezeeten*, en zelf voor UILENBURG geſchilderd had, en dus den handel dier voſſchen kende, doopte de zelve met den naam van kopyen, verzekerende den Vorſt, dat hy de egte zoude in Holland en elders konnen aanwyzen, en bekomen, waar door de Vorſt van de zelve afzag, geen bod daar voor bood, maar beval de zelve weder weg te voeren, en ſchonk hem gemelde 4000 gulden, voor de koſten daar op geloopen door 't vervoeren. Gelukkig zynze, die, (daar het in 't gemeen dus toegaat) niet door een anders bril, maar uit eigen Konſtkundige oogen zien kunnen, en uit een talloos tal de egte uit de met ſchyn geferniſte, en met logens vergulde ſtukken weeten te onderkennen. Zulke, daar de Heer N. A. Flink meê onder geteld word, konnen aan elk die hunne Konſtkabinetten beſchouwen, ſtraks doen zien, dat zy goede Keurmeeſters zyn.

Dit gaf (om voort te gaan) een grooten krak aan de waarde dier Konſt, en bragt den bezitter in verlegentheid, zoo dat hy genootdrukt wierd ten ontyde, in 't jaar 1673 op den 23 van Sprokkelmaand tot Amſterdam koopdag van de zelve te houden.

J. v. Vondel maakte op zyn verkooping der Italiaanſche ſchilderyen dit volgende gedicht.

Nog ſpant de Schilderkonſt de kroon by brave Heeren,
En zwigt voor onverſtant, nog geen grimmas van Nyt.
Zy wil de ruime Zaal van UILENBURG *ſtoffeeren*
Met Italiaanſche Konſt, in dezen droeven tyd:
Schoon Mars, in 't harrenas gewapent, ten bederve
Des volks, de landen zet in vuur en vlam uit wraak.
Dees tiende Konſtgodin, verkoren by Minerve,

Spreekt door haar ſchoone verf een ſtomme beelde-
ſpraak.
Een yders hart verlangt naar prys in 't vrolyk loten.
De God Apollo komt, vol levens en vol geeſt
In dees vergadering. Hy groet de Konſtgenooten
En ſpeelt op zyne harp in 't midden van dit feeſt.
De miſt der laſtertong verſtomt door 's kenners klaar-
heid
De logentaal verdwynt voor 't helder licht der waarheid.

Of *Fromentjou* nu met waarheid dus tot veragting van die Konſtſtukken geſproken heeft; dan of hy UILENBURG dat voordeel niet gunde, of een ouden wrok op hem had, en hem dien dus betaald zette, dat laat ik daar: maar uit het bovenſtaande vaers is duidelyk genoeg te beſpeuren dat 'er de wangunſt de tanden in gezet had, en teffens ook dat den Dichter hem een vriend was.

Vele hebben gemeent dat hy groote ſchade door die ontydige verkooping geleeden heeft, maar de brave Dichter J. Antonides geeft in den *Toezang* van zyn *Zege der Schilderkonſt* (by verzinning onder Vondels mengeldigten geplaatſt) het tegendeel niet duiſter te kennen, als hy zeit:

In Amſterdam trotſeert de kunſt
Van Italjaan en Nederlander
Den opgeregten Oorlogsſtander,
En wint by alle kenners gunſt.
Daar UILENBURG *zyn ſchilderyen,*
In ſpyt van alle razernyen,
Hoe elk ons dreigt te vier en zwaard,
Met winſt vertiert, bedankt van Heeren,
Dien 't luſt hun Zalen te ſtoffeeren
Met zulk een rykdom, lang vergaart.

Dies

Dies hoe de krygselenden treffen,
De Schilderkonst mag 't hoofd verheffen.

Het zy daar meê zoo 't wil, zyne agting hier door gekrenkt zynde, vertrok hy naar Engeland en hielp by wylen voor *Pieter Lely* (daar hy kennis aan had) kleeren en Landſchappen agter zyne pourtretten ſchilderen, en kwam met een aldaar te ſterven.

Die beminnaars van Roomſche Konſt zyn, of Italie hebben doorreiſt, en de Konſt der groote meeſters gezien, weten niet alleen met verwonderinge van de zelve te ſpreeken, maar ook boven menſchelyke werken te roemen, en dus elk een groots denkbeeld daar van in te drukken. Dit doen ook inzonderheid zulke die daar handel meê dryven. Zoo haaſt en komt 'er dan geen konſtſtuk van Italie tot ons, of van elders op een openbare verkooping, of ſtraks, op 't ſpellen van een groot meeſters naam, ſtaat elk met verwondering de zelve te begapen, en door vooroordeelen ingenomen verwonderlyke ſchoonheid daar in te ontdekken, of ten minſten zulks, zig zelven, en anderen wys te maken. Dit doen zelf zulke *die daar even zoo veel af weten als 't Kalf van den Zondag*, en maar alleen napraten 't geen zy van anderen hooren zeggen, een bederf dat van langzamer hand ingekropen, onze brave Hollandſche Konſt kleinagting aandoet.

Het vooroordeel doet dikwils meer zien als zuivere beſpiegelinge, en geeft het zelve genoegen. Tot beveſtiging van dit gezeide dient dit eene ſtaal. *Izak de Moucheron* uit Italien gekomen had onder een menigte van Modellen ook meê gebragt een doek dien hy zelf beſchildert had naar een

ſtuk van *Pouzyn*. De Poſtmeeſter van Zwol beluſt of hy niet iets meê gebragt hadde dat zyn zinlykheid genoegen konde geven, ging hem bezoeken. Straks viel zyn oog op dit ſtuk, en hy kogt het zonder te vragen door wien het beſchildert was, voor een der beſte ſtukken van *Pouzyn*, en hield het ook daar voor, ſchoon het egte ſtuk hier te land kwam en daar nevens geſteld wierd, en *Moucheron* gevraagt hoe het daar meê gelegen was, zig daar ontrent openhartig verklaarde.

Wy ſpreken den roem niet tegen die de egte Italiaanſche Konſt verdient: nog moet my niemant verdenken, om myn vryborſtig ſchryven, even als of ik met een vooroordeel tegen buitenlandſche Konſt was ingenomen; geheel niet: ik bemin de grootſche gedagten en ſtoute behandelinge, ja kan met zoo veel vermaak de zelve beſchouwen, dat ik my zelf byna vergeet: maar ik kan niet dulden datmen nabootſels, en prullen den menſchen voor egte Konſt in de vuiſt ſtopt, en dan nog wil dat elk zig over de ſchoonheid dier Konſt verwondere.

Zyn 'er daar de beelden zoodanig in 't bruin zyn weg gedompelt datmen niet ziet waar de zelve beginnen of eindigen, men geeft het den naam van een ongemeene behandeling. Zyn 'er daar de beelden op den voorgrond als in helderen zonneſchyn gedaagt door het agterwerk (dat een donkeren nagt verbeeld) ſterk afſteken, men pryſt het kragtig ſchilderen.

Zyn 'er daar de beelden misvormt, en wanſtallig zyn, men ziet die misſlagen over 't hoofd, en pryſt het geen 'er fraai in is. Dit is een pryſſelyke wyze van doen om niet voor een ſpin geagt te worden; maar als men dan ook in de zelve pryſt,

't

't geen men in de Nederlandſche ſchilderyen veragt, en uitviſt, dat is ook zeker niet wel te verdragen.

Daar is geen goud zonder ſchuim zeit de ſpreuk, *nog ook geen ſchildery zoo ſlegt, of daar is wat in dat men roemen kan.* Dit zyn de twee hantvatſels die de Konſt heeft, en 't ſcheelt heel veel by welk men de zelve aangrypt.

Gelukkig was de Konſt in 't algemeen, en de levende Konſtſchilders in 't byzonder, indien hunne werken door onzydige oogen beſchout, en zonder agt te geven op namen, volgens hunne waarde wierden geoordeelt; dan zouden vele het hoofd nog boven ſteken, die nu in de veragting begraven, geen vrugt van hunnen arbeyd plukken. Ongelukkige, die onder de verdrukking zugten, en in al hun levenstyd geen *Mecenaſſen* aantreffen, die hen in ſpyt der wangunſt opbeuren.

In de ſtukken der uitlanders, en de Konſtwerken der overledenen, worden de gebreken eerder over 't hoofd gezien, dan in die der levendigen. Dezer werk diende wel volmaakt te wezen, zal 't voor gangbaar doorgaan; om dat het door bedilzugtigen naau gezift, getoetſt, en ter monſtering gebragt word.

Zyn 'er onder die in de bruinte wat twyffelagtig zyn, men zeit ſtraks, 't is om de misſlagen te bedekken.

Gebeurt het dat ſommige hunne werken voor aan ſterk en agter bruin maken, ſtraks hoort men zeggen: dat de natuurlyke helderheid daar in niet is waargenomen, en dat het geen Konſt is, wit tegen ſwart te doen afſteeken. En zoo 'er gebreken of fouten in zyn, de zelve worden luider als

de

de Hanekreet, die Petrus zyn misdryf indagtig maakte, uitgekraait.

Gelyk de eene ſchakel uit de ander volgt, zoo vloeit de eene redenvoering uit de andere, en dus zyn wy wat ter zyden ons doel geweken, welk was om eyndelyk door een ſtaal of twee aan te wyzen, hoe onzeker het is dat al die ſtukken, die men voor Italiaanſche Konſt aanpryſt, egt zouden wezen: of voor de beſte ſoort van der berugtſte meeſters Konſtwerken moeten aangezien worden.

'T is bekent dat de voornaamſte Konſtſtukken, waar door de Italianen zoo veel roem in de waereld hebben behaald, voor Kerken, Kloosters, en Paleyzen, der magtigſte geſlagten van Italien geſchildert, in vaſte handen zyn; gevolglyk dat het voor het meerder gedeelte uitſchot is, daar in andere landen Koophandel meê gedreven word. Ik betwiſt niet dat 'er nu en dan wel een puik Konſtſtuk of ſtukken, aldaar opgekogt, ter ſluik vervoert, hier te land komen, waar meê de ware Konſtkenners in hunne Konſtkabinetten pronken: maar dat die zoo gereed, en in zulken getal te bekomen zyn dat men 'er heele verkoopingen van kan opregten, als geſchiet, geeft genoegzaam agterdogt dat 'er bedrog onder ſpeelt. Overzulks komt het my ook belachelyk voor wanneer de *Catalogen* ſtompen met de naam van *Rafael d' Urbyn*, even of die ſtukken zoo makkelyk te bekomen waren als een Boerekermisſtuk van *Droogſloot*, of Bloemſtukken van *Bartholomeus Aſtyn.*

Daar en boven is bekent dat 'er te Rome een verbod is tegen het uitvoeren der beſte of vermaardſte Konſtſtukken; gelyk ook opzigters tot dien einde geſteld zyn, die regt hebben om de zelve aan te houden voor die waarde als de zel-

ve

ve worden aangegeven: of dien prys waar voor dezelve opgekogt zyn: en dat niet alleen in opzigt van Schilderyen maar ook van teekeningen.

Een bewys van myn gezegde is met den Konstschilder...... *Kloosterman* voorgevallen in het jaar 1700. Deze had te Rome een groot getal teekeningen opgekogt van de eerste Meesters voor ettelyke honderd *Schudy*. Maar zy werden door last van Paus Clemens den elfden aangehouden: en een gedeelte daar van op de kamer der *Academie*, en de Vaticaanse Zalen van *Rafael* beschildert ten dienst der Konstoeffening opgehangen.

Wat Rafael aanbelangt, de meeste zyner konstwerken in *Fresko* geschildert, en die, welke hy op doek of paneelen met Olyverf geschildert heeft, zyn wel in zulke vaste handen dat 'er geen uitbreken aan is; want die 'er bezitters van zyn hebben zoo veel agting voor de zelve, dat verscheiden van *Rafaels* konstwerken met een yzer staketsel afgeschut zyn, op dat de zelve door onvoorzigtigheid niet geschonden zouden worden. Zo dat de zelve als heiligdom geschat of geagt zyn. Zelf is 'er binnen Rome, behalve zyn groote werken in 't *Vaticaan*, en het hoog altaarstuk in St. Pieter op den Berg, weinig van hem te zien, als een kleen stukje in de slaapkamer van den Paus in 't *Vaticaan*, waar aan nog getwyfelt word of het wel egt is, en of het niet door *Julio Romano* naar het groote stuk van *Rafael* in St. Pieter (dewyl het van gelyken inhoud is) na gebootst is in *Rafaels* leven, en hy zelf daar de laatste hand aan geleent heeft. Dergelyke agterdogt heeftmen ook van de stukken, welke de Kardinaal Barbarini heeft, en die van hem voor egte van Rafael worden gehouden. En zoo is het met die men in andere Paleyzen vind.

Nu

Nu reſt 'er nog te zeggen dat voor het gemelde ſtuk op den Berg, driemaal honderd duizent guldens geboden is, zoo het de Capucynen wilden afſtaan, en dat voor het berugte ſtuk, de Heilige *Familie*, (thans nog in 't Kabinet des Konings van Vrankryk) aan *Rafael* zelf door François den eerſten 5000 Ryksdaalders of de waarde daar van betaalt is. Als mede de St. Jan Babtiſt, 't geen den Keurvorſt van de Palts tot een hoogen prys is aangerekent. Waar uit de Lezer dan ligt beſluiten kan dat myn agterdenken gegront is, en gevolgelyk hy zig door geen wysmakery moet laten bedriegen.

Tot meerder bekragtiging van 't geen ik boven verhaald heb van 't geen *Klooſterman* wedervoer, is my ook voor waarheid verhaald: dat het vermaarde Konſtkabinet van *Karel Murat* voor een groote ſom gelds van een Engels *Lord* gekogt dog verboden wierd uit Rome te vervoeren. Zelf word den bezitters der Konſtwerken van de beſte Meeſters, of die voor d'eerſte in Konſt gehouden worden, niet toegelaten dezelve te verkoopen om vervoert te worden. Dit gebeurde den Prins *Odeſchalki.* Dezen was by erve een derde deel van de Kabinetmeubelen en ſchilderyen van Koningin Kriſtina te beurt gevallen. *Ang. Terweſten* toen te Rome zynde kreeg orde om de zelve te koopen, en zou met den Prins den koop ook wel eens geworden zyn. Dog de zelve mogten niet vloten. 'T gebeurt egter wel dat 'er een enkel ſtuk van de beruchtſte Meeſters, 't geen elders verborgen hangt ſteelswyze uitgevoert word, maar dan word het ook (als het ſpreekwoord zeit) *zoo wel gezouten, dat het de Kooper wel altyd kan bewaren.* Gevolgelyk zou het dwaasheid wezen te Ro-

me

me (daar de braave Konſt in grooter waarde is dan hier te Land) Konſt te koopen, om elders uit te venten.

Onder die welke in hun jeugt den Leertyd yverig en naarſtig waargenomen hebben, word ook geteld de konſtige pourtretſchilder JAN DE BAAN, geboren tot Haarlem op den 20 van Sprokkelmaand 1633.

Zyn Vader was een koopman in Linnen en Vlas: dog deze, en zyn Vrouw werden door de doodzeis afgemaait, als hy pas drie jaren oud was. Van welken tyd af zyn Oom *Piemans* Hopman en Veertiger tot Emden (die ook de Schilderkonſt oeffende, op de wyze van *Jan Breugel* gebynaamt den *Fluweelen*), hem in zyn huis nam, en onderwees in de beginſelen der Konſt. Hy maakte ook veel werk van hem, aangezien hy vernuftig was, en zyn handen tot alles wiſt te zetten, zelfs des Winters avonds tot naayen en breyen, en andere Vrouwelyke bezigheden, daar zyn Moey groot behagen in had, en hem tot haar gezelſchap ook liet voor haar lezen in de Boeken van Amadis van Gaulen. Dog hy had altyd meer zugt tot het leven der Schilders te lezen door *Kar. van Mander* beſchreven, waar toe zy hem nooit behoefde aan te manen.

In 't jaar 1645 kwam deze Oom te ſterven en werd DE BAAN het jaar daar aan volgende, zynde toen 13 jaren oud, tot Amſterdam beſteld om de Konſt onder opzigt van den Konſtſchilder *Bakker* voort te leeren, daar hy de gantſche dagen, en voort de halve nachten aan zyn huis met vlyt de Konſt oeffende, zoo dat zyn opzichtſter, daar hy by woonde, dikwerf daar over gromde.

De-

De nootwendigheid van zyn tyd vroeg en laat in agt te nemen ſcheen geen wichtige reden by haar te wezen, om hem zulks niet te beletten, of tegen te ſpreeken. Dus zogt hy zyn oogmerk door liſt te bereiken. Wat deed hy? Hy ſtapelde tafel en ſtoelen op malkander, en maakte zig een ſtelling in den Schoorſteen van zyn vertrek, op dat men het licht niet zoude ontwaar worden, wanneer men hem kwam beſpieden, en zat daar dikwils zoo lang, en zoo laat in den nagt te teekenen, dat hy door de kouw welke door den Schoorſteen kwam, zyn Teekenpen door verkleumtheid niet langer kon voeren. (*Al wat men willig doet*, zeit de ſpreuk, *is geen laſt*) en dus genootzaakt werd om na zyn bed te gaan.

Door dezen yver nam hy zoodanig in 't ſchilderen en teekenen toe, dat zyn meedeleerlingen hem daar om nydig wierden, en hem allen ſmaat en hindernis aan deden, beſmeerende ſomwyl zyn ſchilderwerk en gereedſchappen met drek en vuiligheid, 't welk hy alles opkropte, zonder daar over aan zyn Leermeeſter klagtig te vallen, tot dat die eens onverwagt in zyn ſchilder vertrek kwam, en hem krytende vond, 't welk hy wel zogt te verbergen, maar gevergt, zyn noot klaagde. Bakker dit ongelyk niet willende dulden, nam die kwaadaardige knapen hevig deur, en beſtrafte hen niet weinig, zeggende onder andere, dat zy nydige beeſten waren, en geen van hun alle zoo veer in de Konſt komen zoude, als die jonge borſt reeds was. *Bern. Vaillant* de *Crioneerder* was een van die knapen. *Bakker* nam het ſtukje van zyn Ezel, bragt het in zyn Kamer en ſprak hem een hart in 't lyf zeggende: *Gy zyt reeds*

reeds een meester in de Konst, *en niemant zal u dat* ('t was een vrouwe Borstbeeld) *verbeteren.* Hy hield het te zyner gedagtenis, en vertoonde het tot een wonder aan alle Konstkenners, die hem kwamen bezoeken, die het zelve, vleezig, rond, en kragtig geschildert, prezen.

Na dien tyd nam *Bakker* hem meê als hy by gezelschap ging, en verzuimde niet zyn Konst, daar 't pas gaf, te pryzen., om hem bekent te maken, tot dat hy met zyn 18 jaar zyn onderwyzer pligtig bedankte, om proef te nemen wat hy uit zig zelf zou konnen verrigten.

Nu moest hy zig een wyze van schilderen voorstellen die pryssélyk was om zig daar aan te houden. De penceelkonst van *Ant. van Dyk* was in groote agting, en die van *Rembrant* vond ook veel aanhangers. Op dezen tweesprong stond hy lang te dutten, niet wetende wat weg best in te slaan, dog verkoos de handeling van den eersten als van een duurzamer aart, tot zyn voorwerp.

In den jare 1660 werd hy door een Konstlievend Heer van Amsterdam naar den Haag gelokt, die hem eens plots op den kruiwagen van zyn geluk beurde; want hy daar van eersten af zoo veel te doen kreeg onder luiden van den eersten rang als hy af konde maken. Onder deze waren de Graaf van Hoorn, de Prins van *Tarente*, en anderen, waar door de roem van zyn Konst zig verspreide tot het nabuurig Engeland ; zulks dat Koning Karel hem niet alleen liet ontbieden, maar ook door den *Lord Killegrey* met het Konings Zeejagt afhalen, om zyn en de Koningins pourtret te schilderen. By welke gelegentheid hy ook verscheiden anderen aan 't Hof schilderde, waar door

Pieter Lely niet weinig floesſpon, als het ſpreekwoord zeit, en bly was als hy hem van agteren zag van daar vertrekken naar 'sGravenhage, daar hy welkom was, en ſtraks gelegentheid vond om de Beeltenis des Hertogs van Cel, nevens eenige ſchoone Hofdames, te ſchilderen, daar hy acht dagen over bezig was, en voor zyn Konſt met duizend Ongerſche Ducaten beſchonken werd. Ter zelver tyd ſchilderde hy ook het pourtret van den Groot Hertog van Toskanen, beſchonk ook den Hertog met zyn eigen afbeeldzel, daar de Hertog hem 100 Ducaten voor vereerde, welk borſtbeeld nu nog in de Vorſtelyke Konſtgalery, onder de Beelteniſſen der deftigſte Konſtſchilders te zien is. Ook ſchilderde hy ter zelver tyd de afbeeldzels der Heeren Joan, en Kornelis de Wit, en den Ruwaart in 't byzonder nog eens levensgroot ten voeten uit in een groot ſtuk, hebbende ten zetel een opgeſtapelden hoop Oorlogsgereedſchappen, en ruſtende met zyn eenen arm op den tromp van een zwaar geſchut. In de bovenlucht van 't ſtuk zagmen eenige vliegende Kindjes die zyn heldenhoofd laurierden. Nevens de zelve de ſnel gewiekte Faam bazuinende zynen lof, en nevens hem ter linker zyde een Vrouwenbeeld en eenige Kindertjes, ſtortende een overvloetshoorn aan zyne voeten uit. Aan den anderen kant in 't verſchiet vertoonde zig de verovering van *Chattam*, en de Rivier, neffens het verbranden der Schepen, en Zeekaſteelen. Andere Schepen zag men daar de Hollandſche vlag op afwimpelde. Dit ſtuk konſtig en kragtig geſchildert, werd geplaatſt op het Raadhuis te Dordrecht, tot gedenkteeken van die Heldendaat. Maar dit ſtak den Engelanders te byſter in 't oog, waar-

waarom dit ook daar na onder de Redenen van Oorlog (onder voorgeven dat de Kroon van Engeland ſmaatheid aangedaan was met de zelve onder den voet van den verwinnaar te plaatſen) als een grieve geplaatſt werd. Men zeit ook dat het in den beginne dus wel geſchildert was, maar op het eerſte gezigt van een Heer weder uitgevaagt wierd. Dog D. Vincentius, die met zyn Dochter getrouwt is, verklaart my in een Brief geſchreven den 2 van Sprokkelmaand 1717, dat zulks nooit geſchiet is, en hy ook zulks aan 't ſtuk niet heeft konnen ontdekken, 't zy aan den voet, of in de *Cornu Copiae*, die van eerſten af wel met beelteniſſen van Rykdom, maar niets met 't geen naar Kroon of Scepter zweemde, bemaalt was, en by gevolge dit maar een uitſtrooizel, en gezogte reden tot Oorlog is geweeſt. My kwam dit volgende vaers, zinſpelende op het bovengemelde Konſtſtuk in de hand, en heb het niet onvoeglyk gedagt hier te plaatſen.

Dus komt de Konſt de WIT *te maalen,*
En 't Brittenland rontom in Zee,
De Theems en Chattams kromme ree.
Zoo breektmen ketenen en paalen.
Hier raakt de Britſe Vloot in brand,
En 't geen de vlam ontvlucht aan ſtrant.

Nog een ander.

Dit is het waare beeld van Deugt en Dapperheid,
Den Borgerheer, op wiens verſtand, en goed beleid

*De * Stad, en Staat hun rust, en welvaart konnen vesten.*
De Faam verbreit zyn lof, van 't Oosten tot het Westen:
En tuigt hoe Londen schrikt, en hoe dat Chattam beeft,
Door 't staal, en 't vuur benart, dat ons den Vrede geeft.

Nog een.

Die onder deze Faam, zoo blank in 't harnas zit,
Is eeuwig Dordregs roem, de Borgerheer DE WIT.

Hoe onvast de Staat der Grooten is, en hoe licht veranderlyk de begrippen van 't gemeene volk, daar van zyn menigte van voorbeelden die zulks bevestigen.

Die op 't geluk van 't los geval
Vertrouwen zet, in 's Waerelds dal;
Steunt op een Rietstok.
Want 's Waerelds goed is enkel wind.

Dit begrip is niet nieuw, de ouden hebben al gezeit: *Daar is geen zekerheid in de menschelyke zaken; alles is een geduurige verandering onderworpen.* Titus Vespasianus op een gastmaal genoo-

* Dordrecht] De Raad dezer Stad op de voorstellinge van den Heere Hugo Repelaar, Borgermeester van 's Heeren wegen, keurde eenstemmig goed, van dat Heldhaftig bedryf een Konsttafereel te laten schilderen, om tot eeuwige gedagtenis op de groote zaal van het Raadhuis op te hangen, tot welke bestellinge *Gecommitteert* werden, gemelde Heer Hugo Repelaar neffens de Heeren Roeland de Carpentier, Samuel Trip, en Gerard Brandwyk. op den 30 van Hooimaand 1667.

noodigt zynde, daar men vrolyk was, ontſlipte een zware zugt. Zyn vrienden hem vragende naar de Rede van zyn zugten, gaf hy tot antwoord: *Ik kan my daar niet van onthouden, als ik gedenk dat myn eer, en grootheid hangt aan het believen van het wankelbaar geval: dat myn Staten zyn als in de magt van twee Scheitsmannen, en myn leven als in die der huurlingen.* Dit is (om geen breeder omtrek te maken) gebleken aan den Ruwaart, waar van wy de ſchets zyner verheffing hebben beſchreven. Deze die daad te *Chattam* op den 21, 22 en 23 van Hooimaand 1667 verrigt hebbende werd daar voor met een goude kop van den Staat beſchonken, en hy van elk toegejuicht. Naderhand van de Haagſche Borgers, door Eygenbaat opgeſtookt, is hy nevens zyn Broeder vermoort, en door het verwoede graauw deerlyk mishandelt op den 20 van Oogſtmaand 1672. ja de verbittertheid was zoo groot tegen deze Heeren dat zy zelfs hunne beelteniſſen trachten te verſcheuren. Tot verſcheiden malen rotte de vergramde gemeente voor het huis van onzen Schilder, dreygende des zelfs huis om veer te halen indien hy haar de beelteniſſen van de Heeren Jan en Kornelis de Wit niet over gaf; want dit was door een Leerling van hem (die zig meê onder dien hoop mengde) verkraait: zoo dat de BAAN, om zig voor ongemak, en zyn huis voor ſchade te hoeden, zyn deur moeſt open zetten (die ſchilderyen eerſt zeker zynde geborgen) en getrooſt aan zien dat zy zyn gantſche huis, van onder tot boven, en kaſten en kiſten doorzochten.

Dit driftvuur tot Beeldeſchennis ſloeg voort tot Dordrecht, daar het graau dit pronkſtuk van 's mans Konſt geplaatſt op 't Raadhuis (daar wy even van

gemeld hebben) van een reet, en aan flarden ſcheurde, zoodanig dat ik naderhand (wanneer Romein de Hooge 't zelve in plaat zoude brengen) werk had, om uit vele ſtukken en brokken, (den beeldeſchenners in dien tyd ontfutſelt of voor weinig geld afgekogt) by een verzamelt, een ſchets van den ſamenhang van dit ſtuk op te maken. Want in dien tyd was het eerſte model van dit ſtuk nog in een onbekende hoek verduiſtert, 't geen thans te Dordrecht by den Konſtlievenden Heere Pompe, Heer van den Ooſtendam in een kas aan den wand te pronk hangt, en nu wel (die ſtormbuy over gewaait) ter eeuwiger gedagteniſſe in dat Stamhuis zal bewaart worden. 'T is ook by de Dochter van den Ruwaart, getrouwt geweeſt aan den Heer Simon Muis van Holy, Raad der Stad Dordrecht.

Nog een opmerkelyk voorval is onzen DE BAAN ontmoet in het voorgemelde troubeljaar, wanneer de Franſe Haan met wyde ſchreden was genadert tot voor den Hollandſchen Leeuwentuin, het geen ons luſt aan te merken.

Wanneer de Koning van Vrankryk men zyn Krygsmacht tot Utrecht was gekomen, kwam 'er een Brief aan onzen DE BAAN geteekent door den Hertog van Luxenburg, toen Gouverneur van Utrecht, beneffens een vrye pas, geteekent door den Kommandeur Stoupa, ten einde hy op Seyſt buiten Utrecht wilde komen om des Konings Beeltenis te malen, met belofte van een grote ſomme gelds daar voor te zullen genieten, dat hem in den Haag betaald zoude worden; waar voor twee Heeren borg bleven, als mede dat hy buiten eenig gevaar weder te rug zou geleid worden. DE BAAN vond zig hier door wel vereert,

eert, maar konde in opzigt van dien tyd, hier toe niet besluiten, overwegende het gevaar, van by 't gemeen, kwaad agterdenken te zullen geven. Zyn Vrouw ried het hem ook sterk af, en niet zonder rede: want het konde hem gegaan hebben, als de fabel meld van den Vos en den Ezel. Deze ging naar 't Hof van den Leeuw, daar hem de Vos tegen kwam, dien hy vraagde waar hy zoo schigtig na toe liep? *weet gy niet* (zeide de Vos) *dat de Koning der Dieren een gebod heeft laten uitgaan*, waar by alle gehoornde dieren zyn Hof (op lyfstraffe) ontzeit word? wel Vosneef (zei de Ezel) gy hebt immers geen Hoornen, maar ooren. *Dat 's waar*, zeide de Vos: *maar als hy nu eens zeide dat myn ooren Horens waren*, *dan waar ik 'er immers meê gebruid*?

De bevinding had hem in dien tyd doen zien dat een kwade naam, of kwaad vermoeden alleen genoeg was om een man van kant te helpen; des ging hy te rade met verstandige luiden, onder andere met den Vorst van Waldeck, die hem wel verzekerde van goed onthaal, en betaling, maar gaf hem in bedenken, 't geen hier boven gemeld is, van hier door in kwaad vermoeden te zullen vallen by 't onbezonnen graau, in aanmerking van dien tyd. Te meer wyl hy Hopman van de Borgery in zyn wyk was. Hy liet dan den Hertog van Luxenburg bedanken, en bleef t' huis. Egter is hy naderhand by den Koning van Vrankryk in gedagtenis gebleven, als de voornaamste pourtretschilder in Nederland; ja de Koning heeft naderhand gewilt dat zyn Ambassadeur *d' Avaux*, die order had om Konst voor hem te koopen, zig van zynen raad, en oordeel zoude bedienen.

Hy heeft ook veel eer en voordeel genoten van

den Keurvorſt van Brandenburg Frederik Wilhelm, wiens beeltenis hy verſcheiden malen heeft geſchildert, als ook vele Vorſtelyke Perſoonen.

Eyndelyk heeft gemelde Keurvorſt by een verzegelde *Acte* geteekent den 23 van Hooymaand 1676, hem verkozen tot zyn Opperhofſchilder en *Surintendant* van zyn Konſt, en Konſtacademie, en toe geleid een jaar geld van zes duizent guldens. Dog zyn Vrouw, zedig en borgerlyk van aard, had geen geniegtheid om te Berlyn aan 't Hof te wonen; zulks hy zyn Keurvorſtelyke Doorluchtigheid moeſt bedanken, die dan verzogt een van zyn beſte Leerlingen, waar toe hy uitkeurde *Jan van Sweel* welke veer in de Konſt gevorderd was, en de handeling van zyn Oom na by kwam. Deze ging daar heen, en kreeg jaarlyks twee duizent gulden, de vrye tafel, en een eygen paert op ſtal.

Vier of vyf malen heeft hy den Prins van Oranje (naderhand Koning van Engeland) op verſcheyden tyden, ook met zyn Princes, als ook den Hertog van Jork (als hy hier te land was) geſchildert, neffens een groot getal van minder Heeren, en Borgerlyke Perſoonen te lang om te verhalen. Waar onder het pourtret van myn Schoonvader Jakob Sasbout Souburg, *Operateur*, meê op de lyſt komt.

Onder zyn grooter penceelwerken, waar in hy inzonderheid zyn Konſt getoont heeft, word getelt, het ſtuk van de Regenten van 't Tugthuis t' Amſterdam. Tot Leyden op de Lakenhal de vier Staalmeeſters in een ſtuk, gejaarmerkt 1675. op den nieuwen Doele in den Haag, de Borgermeeſters, Schepenen, Geheimſchryver enz. waar voor hy duizent Ducatons heeft gehad. Nog tot Hoorn

twee groote ſtukken, in 't eene waar in de Heeren Bewinthebbers van de Ooſtindiſche Maatſchappy, en in 't ander de Hopman, neffens de mindere beſtierders der Borgery geſchildert ſtaan. Maar 't geen waar aan hy zonderling zyn Konſt getoont heeft, is de Beeltenis van Prins Maurits van Nasſou Ziegen, de welke zelf behagen nam zoo lang, en zoo dikwils te zitten als hy 't begeerde, die zig daar ook van bediende, en het ten uiterſten naar de Konſt uitgevoert heeft tot groot genoegen van den Vorſt en alle Konſtkenners. Dikwils heeft hy te Kleef, en elders den Vorſt tot gezelſchap geweeſt, welke veel werks van hem maakte. Ook maakte de Vorſt dit bovengemelde konſtig geſchilderde pourtret voor zyn overlyden weder aan hem, die het om die waardige gedagtenis, door 't dagelyks zien, te vernieuwen, als ook om dat dit het proefſtuk van zyn penceelkonſt was, 't zelve zoo lang hy leefde (hoe dikwils daar om aan gezogt) niet wilde verkoopen, en ook aan zyne Kinderen (op zyn ziekbed leggende) met nadruk belaſte 't zelve niet te verkoopen, dan alleen aan 't Hof van Brandenburg, gelyk dit ſtuk dan ook eerſt in den jare 1702 (wanneer de Koning van Pruiſſen in den Haag was, DE BAAN dat zelve jaar geſtorven zynde) door zyn Dochter aan den Koning werd gepreſenteert, en verkogt voor vier hondert Ryksdaelders.

Hy heeft in zyn tyd door de Konſtoeffening veel geld gewonnen, maar heeft ook rykelyk daar van geleeft en al die hem kwamen bezoeken waren hem welkom. *Een nieuwen Hoed*, (dit was zyn ſpreuk) *en een Oxhoofd wyn op een jaar meer, daar maak ik veel goede vrienden meê.* Hy kreeg 'er ook vrienden door, maar wel meeſt panlikkers,

 of

of tafelbezems, waar onder was de landſchapſchilder *B. Appelman*, die weeken lang gewoon was op vreemde bodems te oorlogen.

Men leeſt by Livius, hoe *Menenius Agrippa* van den Roomſchen Raad tot de afgevallen Borgers gezonden, om hen tot wederkeeren te bewegen, deze Fabel, of gelykenis voorſtelde: *Dat de leden des menſchen lichaams op een tyd met malkander in twiſt raakten, en klaagden over de maag. Hoe de voeten 't geheele lichaam droegen. Hoe de handen arbeyden, en ſtreden. Hoe het hoofd altyd met bedenkingen en overleggingen bezig was, en dat al wat zy daar meê wonnen of verkregen, altemaal door de maag verteert wierd, die niet arbeyde.* Maar wy mogen wel zeggen (zinſpelende op de ſchuimloopers waar van wy even melden) dat onze DE BAAN veel magen had, die 't geen hy door zyn vernuft en handen gewonnen hadde, hielpen verteeren. Hier by had hy zes Kinderen en nog drie van zyn Zuſter, en vyf van zyn Vrouws Zuſter, zoo in als buitenshuis tot zyn laſt, die niet als de Steur, van den wind konden leven; dat hy aan zyn kas in later tyd beſt gewaar wierd; want zyn gelukſtar was al eenige jaren voor zyn ſterven onder gegaan.

Zyn Zoon JAKOBUS DE BAAN oeffende meê de Schilderkonſt, dog zyn levenslamp werd door de dood op zyn 27 jaar gedompt, daar zyn Vader grooten rouw over droeg, in die twee jaren die hy na hem leefde. Wy zullen aan hem op zyn geboortejaar gedenken.

Nu heb ik nog een opmerkelyk en zeltſaam geval te verhalen, 't geen onzen Konſtenaar ontmoet is. Laat het u niet verdrieten Lezer zoo het

wat

wat lang valt. Waren 't beuzelingen ik zou my ſchamen u dien laſt aan te doen.

Alle dingen (zeit het ſpreekwoord) *hebben twee handvatzels.*

Dit ziet op de tweederhande of verſchillige opvattingen, waar door de voorkomende zaken op het gemoet der menſchen verſchillige aandoeningen ſchynen te bewerken.

Schynen te bewerken (zeg ik) om dat alle voorkomingen eenvoudig enkel beſpiegelend zyn, en de werkingen, die 't zelve veroorzaaken, van de geſtalte des gemoets afhangen, en de meerder, of minder aandoeningen, ten kwade of ten goede, van de goede of kwade geaartheid haar oorzaak hebben.

De gaven der Konſt zyn ongelyk gedeelt, en de eene ſteekt in hoogte uit boven de andere als een Ceder by het lage kruid. De hoogſte zyn de laagſte (op de Schilderkonſt toegepaſt) als het doel, waar naar elk mikt met den pyl van zyn gewiekt vernuft, en zal die, welke zig 't yverigſt daar in oeffent, 't wit digtſt by beſchieten. Dit veroorzaakt in de genen die in 't treffen te kort ſchieten (zoo dezelve een edelmoedigen geeſt bezitten) naayver en voelen zig geſpoort om in die oeffening niet op te houden. Dus moeten de Konſtoeffenaars zig ook onderling gedragen. Maar zoo haaſt 'er in dit opzigt afgunſt ryſt, is 't een bewys van 't kwaat gemoet, het welk in anderen benyd, 't geen het behoorde te pryzen.

Dit ontdekt zig meeſt in laf hartigen,. en die een lagen geeſt bezitten, die liever aflaten van zig voort te oeffenen; om hun werk te maken van het doen der bovenſtrevers te verguyzen, en hun roem met ſcheef gezigt te begluuren.

'T

'T luſt ons door loflyke voorbeelden aan te wyzen hoe de Konſtſchilders zig onderling onder malkander behoorden te gedragen, om de Konſt aan te kweken, te bouwen, en haar agting op te beuren. Waar na wy de kwade gevolgen die uit afgunſt ſpruiten, (wanneer men die drift den toom los geeft) met een zwarte kool (ten ſpiegel) zullen afſchetzen.

De drie *Gratien* door *Rafael* van *Urbyn* geſchildert te Rome in 't Paleis *Petit*, of kleen *Gegy* genaamt zyn berugt voor een van zyne beſte werken, en vercieren het voorportaal van gemelde *Gegy*, of *Chiſi*. Nu verſpreyde het gerugt dat de Galathe, die hy in een der zaalen ſchilderde, nog ongelyk ſchooner en konſtiger zoude wezen. *Michiel Angelo* beluſt om het ſtuk te zien wyl het nog onderhanden was, dog geen gelegentheid daar toe hebbende, zoo om dat niemant toegang daar toe gelaten wierd, als om dat zy geen goede vrienden waren, bedagt hier toe een liſt; hy verkleede zig in boeregewaat, en waarde om de deur, tot hy gelegentheid vond van een huisdienaar die de deur opende aan te treffen, dien hy dan op een boerſche wyze dus aanſprak: *Ik heb gehoort dat Rafael in een der zalen van dit Paleis een Zeegodin ſchildert, ik heb zulks nooit gezien, en over zulks verzoek ik dat eens te mogen zien*, daar by voegende: *Dan kan ik thuis komende aan myn Kinderen vertellen dat ik wat vreemts gezien heb.* De Dienaar wees hem af, dog door lang aanhouden, en hem wat in de vuiſt te ſtoppen, werd hy in gelaten, en de zaal aan gewezen. *Michiel Angelo* zig alleen in de zaal bevindende (want hy had dit waar genomen op dien tyd als *Rafael* met zyn Leerlingen, die meê aan die zaal ſchilderden, mid-

dag-

dagmaalde) en alles befnuffelt hebbende, vind een houdskool, klimt op een ftoel of bank, en teekent daar meê, in een ronde Nis boven de deur een menfchen hoofd eens zoo groot als 't leven agter over in de verkorting te zien, en gaat uit de kamer ftil zyn weg.

Rafael gefpyft hebbende, en in de zaal gekomen om weer aan 't werk te gaan, krygt dit in 't oog, en vraagt aan elk wie 'er in zyn afwezen in het vertrek geweeft was. De deurbewaarder zeide niemant, dan alleen een Boer, en dat die daar zoo lang om aangehouden had dat hy hem in liet, maar vorders niet wift wie hy was. *Dan zal ik het u wel zeggen* (zeide Rafael) *wie die Boer geweeft is. 'T is Michiel Angelo geweeft; want niemant anders kan zulks doen, als gy hier ziet, en wees op het geteekende opziende Hoofd*, en maakte voorts den Heer van 't huis bekent wat 'er gebeurt was.

Het werk van de zaal tot dus veer voltooit, zoo wilde de patroon dat dit vak ook befchildert zoude worden: maar *Rafael* weygerde zulks te doen, zeggende: *dat die omtrek zoo konftig was dat niemant de zelve zoude konnen verbeteren, dat hy de hant daar aan niet wilde leggen, maar dat zulks tot een waardig gedenkftuk van Konft, zoo blyven moeft.* Gelyk 't heden nog zoo ftaat.

Op gelyke wyze word verhaald van den Konftfchilder *Carats*, dat hy in de kleene Kerk van St. Gregorius by het *Colloze* een Altaarftuk had gefchildert, en twee van zyne befte Leerlingen, *Dominicyn* en *Guidureni*, ook elk een ftuk zoude maken, en dat de Paters bedongen hadden dat hy (deze twee ftukken voltooit zynde) de laatfte hand daar aan leggen moeft, 't welk *Carats* hun had toe-

ge-

geſtaan. D'eerſt gemelde had de Geeſſeling, d'ander de Kruisdraging van St. Andreas verbeeld. Als nu deze ſtukken afgeſchildert waren en geplaatſt zouden worden, drongen de Kloofterlingen uit hoofde van hun verding *Carats* aan, om 't met zyn konſtig penceel daar 't gebrekkig was te verbeteren. Dog hy weigerde zulks, zeggende: *dat hy die ſtukken heerlyk naar de Konſt geſchildert vont, en dat die de zelve wilde verbeteren, een grooter Meeſter dan hy in de Konſt wezen moeſt.*

De groote *Rubbens* ook, wanneer de Kloofterlingen aan *van Dyk* de waarde van zyn Konſt niet wilden betalen (gelyk wy op zyn plaats breedwydig hebben aangemerkt) nam die naar zig en betaalde *van Dyk*; om de Konſt haar waarde te doen houden, en op te beuren. En zoo nam ook de Konſtſchilder *Bakker*, *Jan de Baan* (even te voren in deſſelfs levensbeſchryving vermeld) dezen zyn Leerling nog jong zynde, aldus in gezelſchap met hem, en prees des zelfs Penceelwerk boven zyn eigen; en hebben dus deze konſtenaars voorbeelden nagelaten, hoe men de Konſt opbouwen, en de Konſtenaars opbeuren moet uit de verdrukking.

Zoo wy nu de welmeenenden, en de kwaad meenenden tegens elkander over in den evenaar ſtelden, de laatſte zouden de balans merkelyk overhalen.

Die de ſchaamte ontwaſſen zyn ſteken met hunnen nydigen angel dat men het ziet: De Konſtſchilder . . . . *Le Ceur* kreeg in zyn tyd order om voor de Koningin van Vrankryk een Koepel te ſchilderen, waar van hy een teekening maakte die hy de Koningin in handen gaf, daar zy groot genoegen in nam. Maar *C. le Brun* (aan wien zy

die

die ſchets vertoonde) door wangunſt gedreven zeide alleen: *Dat dat geen werk was voor zoo een man*, en daar meê was de voortgang verydelt, en *le Ceur* van de hand gewezen. Zulke Hovelingen leeren dit van hunne Vorſten, *die* (naar 'tzeggen van Saluſtius) *alles wat hun dienſtig is, en voordeel geven kan, eerlyk agten te wezen.* Maar die kwanſuis daar nog niet voor gaan willen, of zig daar voor bloot ſtellen, doen het zelve bedekt.

Dominikyn ſchilderde te Rome de Hiſtorie van den Heiligen Hieronimus voor de Paters van die order om boven 't groot Autaar van hun Kerk geplaatſt te worden: maar deze door Konſtbenyders bedektelyk opgeſtookt, zetten dat Konſtſtuk, als zulk een plaats niet waardig, elders in een hoek weg; niettegenſtaande dat de Schilder menigwerf daar om aanhield dat het mogt geplaatſt worden daar elk het zien konde. Dit kwam een der Kardinalen, die byzonder Konſtminnende was, ter ooren: Des zond hy een onpartydig Schilder uit zyn naam by de Paters, om het ſtuk te zien, en de Deugt deſſelfs t' onderzoeken, die het zelve tot in den hoogſten graat prees; des zig de Kardinaal aan dees verongelyking tot drukking van Dominikyn liet gelegen zyn, en ontbood die kwaadſprekers (onderzogt hebbende wie zy waren) by zig, en dwong de zelve reden te geven waarom zy dit gemelde ſtuk misprezen hadden.

Als deze dan zig met ernſt gedwongen zagen opregt daar ontrent te biechten, beleden zy, dat, by aldien zy dit ſtuk naar zyn waarde prezen, de maker voor den grootſten Meeſter in Rome geroemt, en boven hen alle geprezen zou worden.

Zie wat de Nyd en Laſter niet al vermag. Nader-

derhand hield, en houd men nu nog dit ſtuk voor een der konſtigſte geſchilderde Tafereelen die te Roome te zien zyn.

Ik heb 'er gekent, die, als hun eenig Konſtwerk van anderen wierd voorgeſteld, om te konnen zeggen dat zy geen woord tot nadeel daar in geſproken hadden, de ſchouders (als hun over de waarde daar van gevraagt wierd) zoodanig wiſten op te trekken, en den bek te plooijen, dat de veragting daar uit duidelyk genoeg te verſtaan was. En ſommigen die voor Konſtkwekers gegroet willen wezen, hebben meê een rol in 't Spel. Deze, als hun naar eenig konſtwerk gevraagt word, zwygen of ſpreken, na dat het voordeel hun dryft, aangezien zy de regelen van 't welleeven vergeten en alleen het Artykel van eigen voordeel onthouden hebben, en 't zelve behartigen. Van deze die zwegen, daar zy ſpreken moeſten, zeiden de Athenienſers. *Hy heeft den Os in de keel, of heeft den Uil gezien;* om dat in dien tyd hun geld met de beeltenis van een Os, of Uil bezet was.

Ongelukkigen, die baatzugtigen tot hun helpers aantreffen, dezen moeten de handen voor af gevoelig gekuſt worden, of zy moeten op 't end de winſt met hun deelen.

'T beurt elk niet een Kriſtoffel aan te treffen, die hem door de Wateren der verdrukking torſt: of een magtigen *Mecenas* die hem zoo hoog opbeurt, dat de nyd hem niet bereiken kan, om haar geſpitſte nagels in zyn huit te hegten.

De Waereld is bedorven, en de bewoonders voor 't grootſte deel verbaſtaart. De Spinnen groejen ſterk aan, en de Byen verminderen. Voorbeelden hebben ons doen zien, dat de een Konſtenaar des anders werken laſtert en ſchent.

Le

Le Ceur, een der braafste Konstschilders in zyn tyd te Rome, schilderde het leeven van den Heiligen Bruno, voor de Paters van die order in een Gaandery van hun Klooster. De vervloekte Afgonst, die zulk een fraai konstwerk in haar kwaad gezigt niet dulden konde, nog ongeschonden laten, heeft de schoonste en konstigst geschilderde wezens met haar schenzieke nagels uit gekrabt. Ja wat de verfoeilyke Afgunst uitwerkt als zy zig den toom los geeft, zullen wy in een opmerkelyk voorval den Konstschilder *Jan de Baan* wedervaren, zien: 't welk wy van zyne levensbeschryving hebben afgeknepen, om het in deze redenvoering te pas te brengen.

De Baan berugt voor den besten pourtretschilder van Nederland, en reeds vele Princen, en Vorsten met veel roem hebbende geschildert, werd ook ontboden aan 't Hof van Friesland om den Prins en zyn Gemaalin te schilderen. Dit stak byster in 't oog van hem (wy zullen zyn naam niet melden) die lang als Schilder aan 't Hof gewoont had. Hy vatte daar over een haat tegens de *Baan* op, dog deed daar van niet het minste blyken, maar veinsde egter zyn vrient te wezen, 't geen ook van *de Baan*, die van een goeden inborst was, gelooft werd, waarom hy hem veel vrientschap bewees; dog deze kropte dien haat op tot dat dezelve eindelyk tot een vervloekt voornemen uitbarste, en toeleg maakte om hem te vermoorden. Hy kwam tot dien einde in den Haag, maar vond geen gelegenheid dit by avond of ontyde te verrigten, aangezien hy altyd met zyn Hond verzelt ging, daar hy zig op vertrouwde.

Deze moordlustige nam dan voor hem dit on-

der ſchyn van vrientſchap, in zyn eigen huis te doen, ging hem bezoeken, en verzogt zyn Konſt te mogen zien. *De Baan*, geen kwaad vreezende, ontfangt hem beleeft, en leit hem op zyn ruime Schilderzaal: want hy woonde toen in het Groothuis naaſt aan de Schevelingſe Brug in 't Noordende van den Haag.

Hier ſcheen de moorder de baan klaar te zien om zyn gruwelſtuk uit te voeren, nu hy zig met hem alleen bevond.

Terwyl nu *de Baan* 't eene ſtuk voor, en 't ander na voor dien ſchoft op den Ezel zette, op dat hy de zelve beſt zoude konnen zien, trekt de godvergete menſch zyn moortpriem, dien hy tot dien einde onder zyn rok verborgen had, uit de ſchee, om agter hem ſtaande, hem dien verradelyk in de ribben te ſtooten. Wat gebeurt 'er? De Heer Bruyninks, een van de Baans vrienden, die hem dagelyks kwam bezoeken, en zonder te vragen maar ſtil de trappen op naar zyn Schilderkamer gewoon was te komen, komt juiſt in dat oogenblik, zonder gehoort te worden, den trap op tot op de *Bordes*, en ziende den moortpriem opgeheven, geeft een luiden ſchreeuw, waar door het gantſche Huisgezin in bewegen raakte. De Verrader hier door verzet, en zyn toeleg verydelt vindende, neemt in alleryl de vlugt, de Zaal af langs een anderen trap, ten huis uit, en 't Naggegaals Pad op, agter de Kloosterkerk, heen. Zyne Leerlingen en ſommige Wagenaars die aan de Schevelingſe Burg ſtonden, ſnelden hem wel na, maar hy was hun ontſnapt, en kwam ook naderhand niet te voorſchyn.

Nog eens is hy van Nydigaarts aangevallen, waar by hy den middelſten vinger van zyn regter hand verloor.

De

De Laſter en Leugen ſpeelden meê hun Rol, tot zyn nadeel. Zy ſtrooiden uit aan verſcheiden buitenlandſche Hoven dat *de Baan* niet meer ſchilderen kon, maar blind wierd. Zelf werd dit door den Haag alzins verſpreid, 't welk de Prins van Anſpach Brandenburg (wiens afbeeldſel hy voor heen geſchildert had) niet konnende gelooven, liet zyn Koets inſpannen, reed naar hem toe, en liet zig andermaal ſchilderen tot ſchaamte van die Addertongen. Dit is geweeſt in 't jaar 1692. De Nyd bedient zig op alle wyze van ſnoode vonden.

Ik ben heel niet van dien aart dien de oude Tobias had, en ga niet graag ter begravenis: maar zoo de Nyd eens ter aarde gedragen wierd, zou ik vreugdig die Lykſtatie volgen, en 't Graf helpen toedelven.

De ſchilderkonſtoeffenaars, inzonderheid de Leerjeugt, moeten yder groot Meeſter aanmerken als een * *Antenos* die door brandende liefde tot de Konſt opgegroeit, tot nayver verwekt, en aanſpoort om meê groot te worden.

Diogenes, door den roem welke de Veelweters kroonde, wordende de geleertheid toen zo hoog geſchat, als nu het geld; werd door nayver geprikkeld; en deze nayver ſpoorde hem voort tot begeerte en wakkerheid aan. En wanneer de ſpreuk: 'T

* *Antenos* was de Zoon van Venus. De gelegentheid of oorzaak dat deze van haar gebaard wierd verhaald Porfirio aldus: *Venus had Kupido gebaard, maar als die Jongen even kleen bleef en niet groeide, vraagd zy daar over raad aan het Orakel, dat haar antwoorde, zoo lang Kupido alleen was zou hy even kleen blyven. Antenos geboren groeide op, en werd groot. Kupido dit ziende, dulde niet dat hy hem boven 't hoofd groeide. Stapte Antenos hem voor, hy klapte zyn wieken en ſlapte hem kloekmoedig na, enz.*

'T beurt zelden dat een geeſt den hoek te boven raakt.
Die in zyn arremoe naar wetenſchappen haakt;

hem zyn toeleg ſcheen af te raden, greep hy egter moet, en zeide tot zig zelven: *de ſpreuk zeit niet nooit, maar zelden, en wie weet of ik niet een van die ben, welke de Goden die gunſt bewyzen willen. Lucas van Leyden*, (als hem gezegt wierd dat Albert Duurer, door zyn Konſt grooten opgang maakte en de zelve zeer hoog geroemt wierd) vraagde: *Of hy geen Mens was?* en als zy ja zeiden vervolgde hy: *Waarom zou ik hem dan door yver niet konnen inhalen?* Zulk zeggen is grootmoedig en pryslyk, en paſt een edele ziel. Maar laat nooit de Nyd in uw boezem huisveſten, maar elders begraven blyven.

De gelegentheid is een groot behulp voor de genen die zig tot de Schilderkonſt of andere wetenſchappen geneigt vinden. Waarom al van ouds deze ſpreuk: *Elk heeft het geluk niet van Korinten te mogen bezoeken*; onder de Grieken in gebruik was. Velen welke Ouders hadden die zig des verſtonden, werden de konſten en wetenſchappen als met de pap (gelyk het ſpreekwoord zeit) ingegeven, en zy vonden de voetſporen daar toe gebaant, om met wyde ſchreden tot hun geluk en roem te ſtappen, 't geen anderen door akelige omwegen hebben moeten opzoeken. Dit geluk is den Fenix der Scheepſchilderen,

WILLEM VANDEN VELDE, *Willemſz.* toegevallen. Hy werd geboren te Amſterdam in 't jaar 1633. en van der jeugt aan tot de Konſt geneigt, werd daar in aangeſpoort, en met geneigtheid

heid onderwezen, tot dat zyn Vader in dienst van Koning Karel den tweeden met 'er woon naar Engeland vertrok, en hem onder opzigt van den konstigen Scheepschilder *Simon de Vlieger* tot Amsterdam liet, van welker levenswyze wy niets weten te zeggen, gelyk wy ook den tyd zyner geboorte, nog met verzekertheid zyne geboorteplaats niet hebben konnen te weten komen, en dus alleen van hem kunnen zeggen, dat hy een Haarlemmer of Amsterdammer van geboorte, en een geagt Mr. in zyn Konst geweest is. Inzonderheid word, om des zelfs natuurlyke en konstige behandelinge geprezen, een stuk waar in het Haarlemmer Meir met allerhande Schepen, by een labberkoelte voorby en door malkander zwierende verbeeld is.

Hy had een Dochter *Kornelia de Vlieger* genaamt, die de Dichtkonst verstond. By gelegentheid van haar verjaring den 28 van Wiedemaand 1658 oud zynde 28 jaar, vind ik op den *Hemelzang* (zoo genoemt, door haar gemaakt) dit volgende Vaersje toegepast:

Ha! Amstels pronkcieraat,
Het droevig Wezop gaat
Met tranen in zyn oogen,
In zwarten rouw gekleed,
Om dat het tot zyn leet,
Moet dulden en gedogen;

Dat, Schoone! uw gezicht
Den Amstelstroom verlicht,
En 't Gein laat zonder luister:
Het doet niet dan het klaagt,
En noemt, hoe schoon het daagt,
Zig, zonder u, gantsch duister.

Van haar Gedichten zietmen in *d'Amstelsche Zang-Godin*, ook die op haar zyn toegepast, maar op haar Vader *S. de Vlieger* heb ik niet ontdekt als dit volgende Grafschrift:

Hier rust de VLIEGER, *die wel eer door zyn penceelen,*
Om prys streed met Natuur, op doeken en paneelen;
En door zyn yver en natuurdrift aangevoert,
De Lasterzieke Nyd, de lippen heeft gesnoert.
Deez' Sark houd wel zyn Lyk, maar niet zyn lof gesloten;
Die op de tongen zweeft van al de Konstgenoten.

En Vondel elders:

De VLIEGER *nam in 't end de vlucht*
Uit dees benaauwde lucht.

Wanneer onze WILLEM VANDEN VELDE nu zoo veer in de Konst van Scheepschilderen gekomen was, dat zyne stukken nevens de beste van die soort mogten ter monstering komen, nam de oude *Willem* zyn slag waar, en wist zyn Zoon ook in de gonst van Koning Karel te vleijen, die daar op naar Engeland trok, en veel heerlyke konstwerken tot de Koninglyke vertrekken maakte, gelyk ook na des zelfs dood, voor Koning Jakobus; waarom ook zyn Beeltenis door *Godf. Kneller* in den jare 1680 geschildert, en door Jan Smit 1707 in koper gebragt, ook dus met die eer pronkt:

GULJELMUS VANDEN VELDE, *Junior*, *Navium & prospectuum marinorum Pictor: & ob singularem in illa Arte peritiam a Carolo II. & Jacobo II,* *Mag.*

Mag. Britanniæ Regibus annua mercede donatus. Obiit 6 Apr. Ann. Dom. 1707. *Ætat ſuæ* 74.

De Engelanders hebbende grote agting voor zyn penceelkonſt, zulks ook verdienende, hebben de zelve van tyd tot tyd, door Holland, opgekogt, ons gezigt die aangename beſchouwing onttrokken, en dezelve derwaards vervoert, zulks dat men niet veel van de zelve ziet. En het ſtaat niet ligt gezien te werden, dat ymant in dat deel der Konſt zoo ſchoon zal opdagen, om de ſchool van Pictura, door zyn konſtlicht te beſchynen.

Na hem volgt de brave Schilder FREDERIK DE MOUCHERON geboren te Embden, in 't jaar 1633. Deze van natuur van jongs af aan geneigt tot de Konſt, en in de beginſelen van de Teekenkonſt onderwezen, verkoos, om de behandeling van 't Penceel te leeren, den berugten *Jan Aſſelyn*, anders *Krabbetje.* By wien hy in korte jaren zodanig vorderde, dat hy ondernam op zyn Konſt naar Vrankryk te reizen, daar hy verſcheiden agtereenvolgende jaren bleef, oeffenende zig yverig naar 't leven, in alles dat hem in zyne verkiezing dienſtig was, en naderhand tot voorraad konde ſtrekken; waar na hy weder naar Nederland kwam afzakken, en zette zig in de bloeijende Amſtel-Stad ter neer, daar hy ſedert veele zoo groote als kleine Konſtſtukken, voor de Konſtlievenden geſchildert heeft, die het vernuft van hun maker melden.

De voorwerpen van zyne Tafereelen zyn doorgaans vremt, natuurlyk en konſtig 't zamen geſchikt. De verſchieten ſchynen als door een graauwen miſt of morgendaau betrokken, daar en tegen de voorgronden helder en krachtig: de boomen

zyn los en dartel behandelt, en geven somwyl een aangename spiegeling in de vlieten, die de Velden van een scheiden.

Vele van zyn voorname Konststukjes zyn door *Adriaan vanden Velde*, met Beesjes, en Beeldjes geciert: ook die hy in Vrankryk gemaakt heeft door den braven Konstschilder *Theodoor Helmbreker*, een Haarlemiet van geboorte, welke in dien tyd te Parys woonde, en in 't gemeen Italiaansche Markten met Boertjes, Kwakzalvers, en andere Potsemakers schilderde. Dezé was een groot vrient van *Abraham Genoels* gebentnaamt *Archimedes*, die ook in zyn Reisbeschryving van hem gedenkt op 't jaar 1674.

De tydrol van Moucheron afgeloopen zynde, is hy gestorven in zyn 53 jaar 1686. Hy heeft een Zoon nagelaten den Vader veer voorby in Konst, waar van wy hier na zullen melden.

Na hem komt de brave Landschapschilder, en die uit enkele zugt zonder toeleg op winst de Konst oeffende, PIETER GALLIS, geboren in 't jaar 1633 ten Toneel. Deze eenige jaren tot Enkhuizen gewoont hebbende, trok 1682 met ter woon naar Hoorn daar hy 't bestier van de Bank van Leening had, dog egter onder dien dagelykzen omslag zyn buiten uuren naarstig aan de Konst besteede, waar door hy zodanig daar in vorderde, dat hy Landschappen, Bloemen, Fruit, en ander stilleven geestig wist te schilderen. Hy was een bemint Man, byzonder vrienthouwende, inzonderheid met Konstschilders en Konstminnaars, en is overleden in 't jaar 1697.

GASPER VANDEN BOS is geboren tot Hoorn in 't jaar 1634. Zyn Vader was een Scheepstimmerman, en zyn Zoon in 't eerst meê aan den

Scheeps-

Scheepsbouw; maar door een groote zugt tot de Konſt gedreven, teekende hy Zeên, en ſtille wateren met allerhande ſoort van vaartuigen, zoo konſtig, net en los van behandeling, als vaſt en vloeijende met de punt van 't penceel gearceert, dat de Konſtſchilder *Bronkhorſt* my verklaart heeft, nooit beter te hebben gezien; dog deze knaap ſtierf in 't prilſte van zyn lenteleven; waarom het te verwonderen is dat hy nog zoo veel heeft konnen maken, als men van hem in zyn geboorteplaats ziet.

De Fortuin, welke door haren licht veranderlyken aart, ſommigen in 't eerſt tot een gelukkigen ſtaat opbeurde, en naderhand het zeil van voorſpoed ſwenkte, zonder naar dezelve meer om te zien, heeft grond gegeven tot de Spaanſche ſpreuk, welke zeit: *De Fortuin word moede van altyd een zelfden man op den rug te torſchen.* Zy doet (op zyn Hollants gezeit) velen hun wittebrood voor af eeten. Het minſte getal der menſchen behoud hare gunſt van 't begin, tot het einde hunnes levens. Nogtans mogen wy met rede onder de gelukkigen

Onzen Konſtſchilder ANTOINE FRANCOIS VANDER MEULEN tellen. Deze geboren te Bruſſel in 't jaar 1634, had zyn afkomſt uit een der braafſte geſlagten van die Stad, waar door hem geene middelen ontbroken hebben, om zig in wetenſchappen te oeffenen, waar door de geeſten geſlepen, en bekwaam gemaakt worden tot verheve bezigheden; gelyk hy ook geneigt tot de Schilderkonſt, en by een braaf meeſter beſteld, den zelven in korte jaren (ſchoon nog piep jong) overtrof; waar na hy zig daar in voort

oeffende door de leydingen van zyn vernuft.

Zyn neyging ſtrekte tot het ſchilderen van Geboomte, Landſchappen, en Landbataljes, waar in hy inzonderheid doorſtak, zoo dat de zelve by de onzydige Konſtbeminnaars voor goed gekeurt wierden, en hy dus al vroeg zyn roem tot het nabuurig Vrankryk dede klinken.

Monſr. Colbert, voornaam begunſtiger dier Konſt, had ſtraks bevallen in zyne Konſtwerken, en deed hem eenige ſtukken ſchilderen, welke hy eerſt aan *C. le Brun* (die overtuigt was van deszelfs bekwaamheid, en dat hy in ſtaat was om door zyn penceelkonſt den Koning dienſt te konnen doen) vertoonde: zoo dat hy goedvond hem tot dien einde aan de Koning voor te dragen, gelyk geſchiede: die daar op order gaf om hem van Bruſſel te Parys te ontbieden.

VANDER MEULEN, die nu zag dat de Fortuin hem van veere toeknikte, brak met der woon van Bruſſel op en begaf zig in dienſt van den Koning die hem jaarlyks toeley 2000 kroonen, en een vrye woning in *Gobelins*. Daar en boven betaalde hem de Koning zyne onkoſten, wanneer hy het Leger volgde. Hy is van de meeſte *Conquêtes*, of veroveringen der Steden, en andere byzondere voorvallen ooggetuige geweeſt, en heeft dus gelegentheid gehad; om de zelve naaukeurig, zoo wel de Steden met hare bolwerken, als de beſchanſingen daar tegens, met de gantſche toeruſtinge, en het aankleven van dien, in tafereelen te vertoonen. Deze ſtukken cieren nu nog het Paleis van *Marly* en den opgang in het Kaſteel te *Verſailles*. Hy heeft ook de eer gehad dat Koning Lowys de XIV heeft voor Gevader geſtaan over een van zyne Dochters.

On-

Onderwyle kwam zyn eerste Huisvrouw te sterven. Straks maakte een Nigt van *C. le Brun* toeleg om die plaats te vullen, en wist het zoo fyn en listig door voorstellingen van de *Brun* als anderen, by hem te doen, dat VANDER MEULEN geen uitvlugt bedenken konde om dien toeleg te ontgaan, zonder den haat van de *Brun* (dien hy vreesde) op zyn hals te halen. Des bewilligde hy (hoe noode) tot een tweede Huwlyk, om zig door dit verbant te vaster in de gunst van de *Brun*, die 't oor van den Koning had, te wikkelen. Dog deze nieuwe Vrouw (gelyk het gemeenlyk zoo gebeurt) wist zig by tyds van haar gelukkig lot te bedienen, en haar zelf te verryken by zyn leven; want van wat kostelykheid zy 's nachts droomde, die moest zy by daag hebben.

Hy is gestorven te *Gobelins* in 't jaar 1690, in den ouderdom van 65 jaren en begraven in de Kerk van St. Hipoplite.

Hy had een Broeder *Peeter vander Meulen* genaamt die een braaf Beeldsnyder was. Deze ging in 't jaar 1670 met zyn Vrouw in Engeland wonen, daar *Peeter van Bloemen* en *Laresilliere* hem kort volgden.

Zyn Beeltenis gaat uit in zwarte Konst, van *Laresilliere* geschildert, en van *Bekket* geschraapt.

In 't *Cabinet des singularitez d'Architecture, Peinture, Sculpture, & Graveure &c. par Florent le Comte &c.* I. D. pag. 63. staat een *Catalogue* of Lyst, van de *Conquêtes*, of veroveringen des Konings van Vrankryk, en andere Konststukken, welke hy in des zelfs dienst zynde gemaakt heeft, en welke ook in plaat gebragt zyn, door *J. Hughtenburg*, *R. de Hooge*, *Nicol. Bernart*, *N. Cochin*, *Ch. Simonneau*, *Fr. Ertinger* &c.

In

In dit zelfde jaar leefde en was te Rome aan 't Hof van den Hertog *Braſſano*, of *Braſſiano*, JOAN GUILIAM BOUWER van Straatsborg, een weergaloos konſtig ſchilder van Gebouwen, Landſchappen en kleine figuurtjes op perkament in waterverf. Deze *Braſſano* was in dien tyd een der grootſte *Mecenaſſen* of begunſtigers der vrye konſten, by den welken BOUWER verſcheiden jaren zyn Konſt geoeffent heeft, ſchilderende voor den zelven zyn Paleis op verſcheyden wyzen in perſpectyf, als ook de Galeryen, Luſtprieelen, Fonteynen en marmere Beelden, nevens al het gewoel van Koetſen, Paerden, en Lyfwagten. Hy had de Konſt by *Frederik Brendel* te Straatsborg, die een goed *Meniatuur* Schilder was, door welks vlyt veel werk is naar gebleven, geleerd; en word van hem getuigt dat hy op een ſtukje perkament van een kleenen omtrek had geſchildert het Krygsleger van Koning David, en de plaats daar Abſolon aan een boom hangende van Joab met een ſpeer word doorſtooten.

Van Rome trok hy naar Napels, daar hy veel geld won, en wel langer zoude gebleven hebben maar om zekere reden (men zegt de liefde van zyn Matres) zig genootzaakt vont weder naar Rome te keeren in den jare 1634.

Van hem gaan in print uit de Hiſtorien van Ovidius Herſchepping, de *Paſtor Fido* of getrouwe Harder, als ook de Paſſie, of 't lyden van Chriſtus in 24 kwartplaten konſtig door *Melchior Kuszel* van Augspurg geëtſt. Als ook verſcheiden gezigten van Roomſche gebouwen, Paleizen, Luſthoven en Springbronnen opgeciert door menigte van Beeldjes, die hoewel klein, elke onderſcheiden in geſlagt, door hun eigen dragten, of klee-

din-

dingen, bekent konden worden. Ja men kon zelf aan hunne wyze van ſtaan, en gaan, zien, welk een Turk, Parſiaan, Spanjaard, Fransman, Muskoviter of Duitsman was. Met zulk een naauw opmerken behandelde hy zyn Konſtwerk. Ook word verhaald, dat hy, ſchoon alleen by zig zelfs zynde, als hy bezig was, praatte, als of hy met de voorwerpen redenwiſſelde. Elk went zig zoo al iets aan, daar hy in zyn yver geen agt op geeft, of niet van weet; gelyk *Bamboots* geſtadig onder 't ſchilderen zyn knevels omkrulde. Eindelyk begaf hy zig naar Weenen in Ooſtenryk, daar hy voor Ferdinant den III. verſcheiden Konſtwerken maakte; en van een onverwagte ziekte overvallen, ſtierf in 't jaar 1640. *Du Piles* ſchryft dat hy te *Vienne* een Stad aan den Donau, is geſtorven.

KORNELIS KIK geboren te Amſterdam in den jare 1635, heeft van der jeugt af aan zig by zyn Vader die een fraai beeldſchilder was, geoeffent. Hy zelf ſchilderde ook Beelden en Pourtretten, waar onder gevonden worden die zoodanig zyn uitgevoert dat den erf van 't vel daar in na 't leven is waar genomen. Maar wanneer de geneigtheid der Konſtlievenden, tot het ſtilleven, en bloemſtukken, toenam, en *Jan de Heem* inzonderheid daar meê breeſt voorwind zeilde, liet hy zig raden het bloem- en fruitſchilderen ter hand te nemen, 't geen hem wel gelukte, en ook groot voordeel gegeven zoude hebben, indien hy niet zoo traag waar geweeſt. Zyn vrienden, die hem tot naarſtigheid aanmaanden, gaf hy tot antwoord: dat, als hy getrout waar, hy zyn doen meer beyveren zoude. Zyn oog viel op de Dochter van Spaaroog in de

Bank

Bank van Leening en hy kreegze door behulp van zyne vrienden tot zyn Vrouw. Straks kwam hem weer in 't hoofd dat het beter, en gereeder voor hem wezen zoude, een Bloemhof by, of aan zyn woning, gereed om de zelve met meerder gemak naar 't leven te ſchilderen, aan de hand te hebben; des hy zig bediende van zyn Schoonvaders tuin, die buiten de St. Antonis Poort ſtond, en daar een bekwame woning by was. Maar deze moeſt hy ontruimen als de nieuwe uitlegging gemaakt wierd, en hy verplaatſte toen naar de Diemer Meer. *Jakob van Walskapel*, zyn Leerling, die zoo veel voor de verandering niet was, wanneer hem in 't hoofd kwam om te Loenen te gaan wonen, ſcheide van hem af. Dit was in 't jaar 1667. Deze bleef tot Amſterdam nog eenigen tyd de Konſt oeffenen, tot hy een ander beroep kreeg, dat hy nu nog waarneemt.

KIK uitgetobt kwam naderhand ook weder tot Amſterdam wonen, daar hy ook geſtorven is in den jare 1675.

Wy hebben op het einde van onze laatſte tusſchenreden, met het eindigen van ons eerſte Boekdeel den Lezer belofte gedaan, *dat wy in een andere Redenvoering zouden onderzoeken, of ten proef brengen wat de leiding vermag, omtrent zulke die een lagen geeſt bezitten, en of die door deftige voorbeelden aangeſpoort bekwaam gemaakt konnen worden tot groote onderneemingen in de Konſt.* Dit zal thans het doel wezen dat wy tragten zullen te beſchieten.

'T is van nootwendigheid, en ook in gebruik, dat de Jeugt door den toom der opvoeding geleid word tot zoodanig een einde als haar Ouders of Opzichters oordeelen dat haar beſt en dienſtig wezen

zen zal. Dog hier in moet de voorzigtigheid maat houden, op dat zy door te loſſen teugel niet verwildere, of door te engen breidel ſtugger worde, en uitſpatte. Uit welk opzigt ik op het eerſte lid van ons voorſtel zeggen kan: dat de voorzigtige opvoeding veel vermag. Dit heeft Lycurgus, wetgever van Lacedemon, zyn volk door een levendig voorbeeld willen te kennen geven. *Hy nam* (zeit Plutarchus in zyn Boek van *d'Opvoeding*) *twee jonge Honden uit een neſt, voede die op, den eenen tot de Jacht, den anderen tot de Keuken. Wanneer hy de Lacedemoniers aldus aanſprak: ô Lacedemoniers! de zeedeleeringen en opvoedinge maken de deugt, en dit zal ik u aantoonen. Hier op liet hy een ring ſlaan op de markt, en zette in 't midden van den zelven een pot met Bry, en een levenden Haas, en beval beide die Honden in 't perk te brengen. Elk keek met verwondering toe wat hier van komen zoude. Als nu die Honden in 't perk kwamen, liep de een ſtraks naar den Haas, en de ander naar den Brypot, wyzende alzoo door een levendig voorbeeld hun hunnen pligt aan.*

Zeker zulke voorbeelden zyn de rechte ſpiegels die nut zyn. Egter gaan zy zoo algemeen zeker niet in hun gevolg; of voorbeelden gegrond op de ſpreuk: *Natuur, gaat boven 't leeren*, gaan zekerder. Dog om my van eerſt af, zoo hard daar niet tegens te kanten wil ik den Lezer nog een ſtaaltje aan de hand geven om aan te toonen dat de opvoeding veel vermag.

Ik heb te Dordrecht wonende een Jonge Juffrouw gekend, welker Vader een groot beminnaar van de Schilderkonſt was, en uit dien hoofde zig geneigt vond zyn Dochter in die oeffening te doen onderwyzen, 't geen zy (hoe ongaren) haar Vader ten

ten gevalle deed. Zy kwam zoo veer in de Konſt, dat wy reden vinden om haar nevens andere Konſtenareſſen op haar beurt ten Toneel te voeren. Maar gelyk van een waterleiding, door buizen uit een ſpringbron afgeleid, zoo haaſt 'er (door verzuim van agtgeving of anderſins) iets aan komt te ontbreken, ſtraks de doorvloeying geſtuit is, en ophoud; zoo ging het ook met deze Juffrouw. Zoo haaſt haar Vader, die haar altyd aandreef, kwam te ſterven, hield haar Konſtoeffening op.

Een Eetluſtige vind zoo veel vermaak niet dat hy lekker gegeten heeft, als dat hy lekker eet. Even zoo heeft een regtſchapen Konſtſchilder meer vermaak dat hy ſchildert, dan dat hy geſchildert heeft. Dit zynze die tot groote oeffeningen bekwaam zyn.

Seneca doodverwt ons een regtſchapen ſchilder, omtrent met de zelve koleur. *Het valt den Konſtenaar genoeglyker*, zeit hy, *te ſchilderen dan geſchildert te hebben; de ernſtige bekommerniſſe die hem omtrent het gantſche beſlag zynes werks bezig houd, vind een zonderlinge luſt in de bezigheid zelve: de vreugt daar en tegen die hy na 't voltrekken van zyn werk heeft, is nergens na zoo groot; hy geniet nu maar de vrugt zyner Konſte, daar hy te vooren de Konſt zelve genoot, zoo lange namentlyk als hy nog ſchilderde.*

Wy hebben in onze Levensbeſchryving reeds velen ontmoet, die 't penceel verwiſſelden met andere oeffeningen die hun zekerder voordeelen ſchenen te beloven. Anderen weer die de Konſt uit nootwendigheid oeffenden, tot hen een gelukkige Ervenis in den ſchoot viel, en zy toen ſtraks de Konſt vaar wel zongen. Maar dit moet ik 'er met een by zeggen: dat ik ondervonden heb dat

zulke

zulke wel voor 't meeste deel Leerlingen van de laagste school zyn geweest, en geen hoogvliegers geworden zouden hebben; aangezien zy de Konst niet oeffenden uit enkele geneigtheid en liefde tot de zelve; maar ter liefde van hun zelf, en om het voordeel dat zy geeft. Ja ik maak my daar voor sterk: dat my weinig voorbeelden van groote mannen in de Konst zullen aangewezen worden, die, schoon zy geld genoeg in de waereld bezaten om altyd van te konnen leven, opgehouden hebben van schilderen voor het einden van hun leven.

Michael Angelo, had zulke zugt tot de Konst, dat, toen hy niet meer konde zien te werken, nog de schoone voorwerpen te Rome beschouwen, hy zig dikwils daar na toe liet leiden; om door 't voelen en betasten van de zelve zyn Konstlust vernoeging te geven.

Lukas van Leiden kon zig van de Konstoeffening tot het einden van zyn leven niet ontslaan, men vond nog een half afgesneden plaatje by hem op zyn sterfbed.

Pet. Paul. Rubbens, wanneer hy eenige jaren voor zyn dood een wyze van beroertheid in zyn regter arm kreeg, waar door hem niet doenlyk was groote werken meer te schilderen, liet daarom niet af van die oeffening; maar schilderde na dien tyd, Landschappen en andere kleine stukjes voor den Ezel, om dat dus kort by, zyn hand nog op den maalstok rustende, hy 't penceel ter naauwer nood voeren konde. Ook zouden wy een menigten van onze fraaiste Nederlandsche meesters konnen opnoemen, die niet opgehouden hebben van de Konst te oeffenen tot het einden van hun leven, schoon uit hunne nalatenschap genoegzaam

blykt dat zy 't niet uit nood, maar uit enkelen konstlust gedaan hebben.

Tot dus ver hebben wy gezien wat de opvoeding en leiding vermag, en uit voorbeelden, ook van die welke door natuurdrift aangezweept werden, betoogt dat de zelve al te onvaste voetsteun is om op te bouwen. Nu rest dat wy het tweede lit van de voorstelling in overweging brengen: om te zien *of zulke die een lagen geest bezitten, door deftige voorbeelden gespoort, bekwaam gemaakt konnen worden tot groote ondernemingen in de Konst.* Dit zal ons min moeite geven als het voorgaande; aangezien verscheiden vernuften hunne pennen over diergelyke stof voor my al hebben afgeslooft.

Spreuken en bedryven van anderen (zeit Gratiaan) *zyn in een vrugtbare geest, zaden van scherpzinnigheid, die vervolgens eenen overvloedigen oogst geven van fraaije Redenen.* En op een andere plaats: *Wanneer de Rede de Natuur volgt, en de verkiezinge zig by de geneigtheid voegt, zoo verrigt zy wonderen waar in het ook wezen mag. Maar zig tot eenige zaken te begeven, met een tegenstrydige drift, is te willen arbeyden om weinig te vorderen.*

Beide deze spreuken vooronderstellen een bekwaam onderwerp, te weten: zulk een dat een *vrugtbaren Geest*, en *Rede bezit*, en zegt. Dat in zulke de *voorbeelden en bedryven van anderen, zaden zyn van scherpzinnigheid, die eenen overvloedigen oogst beloven; en met natuurdrift en geneigtheid gepaart wonderen verrigten.* Door welke uitdrukkingen het tweede lit van ons voorstel kragtig beantwoord word, met afwyzingen der zulken die een lagen geest bezitten, als onbekwaam gekeurt tot groote ondernemingen in de Konst.

Wy

Wy hebben aangemerkt dat al een groot deel der Konſtſchilders, welker levensloop en Konſtwerken wy beſchreven hebben, Italien bezogt, merkelyk hun Konſt verbetert, en weder te rug in hun Vaderland gekeert, preuven van hun verbetering aan elk hebben doen zien.

'T is een groot behulp voor die zig in de Konſt willen oeffenen, ſchoone voorbeelden tot leiding te hebben, daar Rome vol van is. Maar de bevindinge heeft ons ook doen zien, dat 'er velen ook zoo wys van daan gekomen zyn, als zy 'er na toe waren gegaan, en daar alle die hulpmiddelen om verſtandig te worden, en een goed oordeel te bekomen: namelyk voorbeelden van brave mannen voor oogen te zien, en toegang tot de Hoogeſchool der konſten en wetenſchappen te hebben, geene veranderinge of verbeteringe hebben konnen aanbrengen.

De ſlypſteen kan het mes wel ſlypen: maar de ſnee daar aan niet geven als 'er geen ſtaal in is. De Lezer, al is hy geen Edipus, zal ligt raden wat ik hier door te kennen wil geven.

Trage verſtanden (zeit Cicero) *vernoegen zig met lekende waterbeekjes, zonder naar de regte ſpringaders, die alles voortbrengen, eens om te zien.*

Een lage geeſt vernoegt zig met het geringſte in de Konſt te behandelen, en gevoelt geen prikkeling van den Roem, daar deftige mannen hunne kragten om hebben afgeſlooft, om boven anderen uit te ſteken. Hy verheft zig nooit uit die laagte, en hy bekreunt 't zig niet dat een ander meer weet dan hy. Waarom zulk een Ezels aard, niet kan bekwaam gemaakt worden tot groote bedryven. Men mag daar omtrent proef ne-

nemen, zoo men wil; maar 't is ſtroo gedorſt. Dus met recht de ſpreuk:

Zend een Ezel na Romen,
Hy zal Ezel weerkomen,
op zulken mag toegepaſt worden.

Dus meen ik klaar genoeg dit voorſtel beantwoord te hebben, en beſluit met een ſpreuk uit voorgemelden Gratiaan aldus: *Natuurlyke geneigtheid, en volſtandige yver*, en ik voeg 'er by een goede leiding, *zyn de drie zekerſte wegen waar door men tot wetenſchap komt. Beletzelen mogen de zelve op den weg ophouden voor een wyl, de yver door geneigtheid geſpoort, haald door wyde ſtappen het verlet weer in.*

Dit ſtemt ook Ariſtoteles toe daar hy zeit: *Dry dingen zyn 'er noodig om tot wetenſchap te komen, de natuur, onderwyzing, en oeffening: en ten zy dat de oeffening, zig by de natuur, en onderwyzing voegt, is 'er geen vrugt te wagten.*

Eindelyk (baat het niet, 't kan ook niet ſchaden) moet ik de laffe geeſten tot den Ezel wyzen, en deze Rymregelen aldus hun toepaſſen.

De jeugt, die domlings henen leeft;
En nimmer zugt tot wysheid heeft;
Nog voelt haar geeſt om hoog gedreven,
Om eed'ler geeſten na te ſtreven:
Beſchouw haar Beeld in Schildery;
Op dat de ſchaamt haar prikkel zy.

'*T is beter* (was het zeggen van de Redenaar Antiſthenes) *dat men tot het leeren ſpade komt, dan nimmermeer.* Want *het is ſchandelyk* (zeit * Joſeph Hal)

* In het voorberigt van zyne *Vliegende Bedenkingen.*

Hal) *voor een Menſch, dat hy onder zoo vele Leermeeſters, zoo weinig Geleertheid heeft.*

Hier meê ſluiten wy onze Redenvoering, alzoo de Gordyn van den Schouburgh reeds opgehaald word, en een der Konſtenaren ree ſtaat ten Toneel te komen.

Wy vinden reden om de Dichters van dien tyd te roemen; om dat hun pen, ons ſomwyl aanleiding geeft tot het gedenken aan Konſtenaars, die wy anders onder de menigte ligt over 't hoofd zouden zien. Als onder vele, den Konſtſchilder KORNELIS BRIZE. Deze ſchilderde byzonder Konſtig en Natuurlyk Harnaſſchen, en allerhande Stilleven, inzonderheid brieven en papieren, ter *Trezorye*, op 't Raadhuis tot Amſterdam te zien, daar de weergalooze J. v. Vondel dit volgende byſchrift op gemaakt heeft:

Men riep, de Drukkonſt en de Schryfkonſt zal verwild'ren,
Nu Holland ons verbied 't gebruik van Franſch papier.
Ontſla u van dees zorg, ſprak Amſtels Trezorier:
BRIZE *beſtelt papier, als hy zig zet tot ſchild'ren.*
Bezie dat Tafereel: wat ziet gy daar om hoog?
Papieren, Bul, en Brief: of ſchyn bedriegt ons oog.

Niet min konſtig en natuurlyk, zyn die door elkander gevlogten Speeltuigen geſchildert, daar het kleene Orgel in de Oude Kerk meê pronkt. Als mede het ſtilleven in twee groote ſtukken in 't Oudemanhuis tot Amſterdam, in welker eene verbeeld ſtaat,

DE VERARMDE OUDERDOM, die, terwylze van de Nyd voortgetrokken werd, van 't Geluk ver-

laten word enz. De Beelden zyn door A. DE GREBBER en de Harnaſſen en ander ſtilleven door K. BRIZE geſchildert, daar Jan Vos dit vaers op maakte:

Hier zietmen d' Ouderdom, door tegenſpoed, verarmen:
Zy toont haar kragt vergeefs, nu haar 't geluk ontgaat.
Wie geen gehoor verkrygt is vrugteloos in 't karmen.
De Nyd, die 't al verſlint waar dat zyn Zeiſen ſlaat,
Poogt haar in 't diepe graf, het ryk der Doôn, te ſmooren.
Wie oud in armoe raakt heeft alle hoop verlooren.

In 't ander daar de OUDERDOM komt by Amſterdam, die den Overvloet by zig heeft enz. door den zelven.

Hier komt men Amſterdam, uit nood, om byſtant ſmeeken:
Want elk bevint haar ſchoot bezorgt door d'overvloed.
Wie 't Y zyn nood ontdekt, zal haart, nog diſch ontbreeken.
Haar inborſt mild van aard, die elk met hulp ontmoet,
Word van den Hemel op het allermilſt bejeegent.
Wie Oude en Armen helpt word weêr van Godt gezeegent.

Hier volgt....BLEKERS, Konſtig Beeldſchilder van Haarlem. De hoogvliegende Arent der Dichtkonſt J. v. Vondel gedenkt twee van zyne Konſtſtukken; de Triomferende Venus, voor zyne Hoogheid den Prins van Oranje: en zyne Danaë voor den Heere van Halteren, Baljuw van Kenne-

nemerland, geſchildert, op welk laatſte hy dus zeit:

Dees naakte kan een' Godt bekooren,
En 't godlyk gout haar hart en oog.
Hoe vlamtze op 't goud, dat van om hoog
Door 't kop'ren dak van 's Vaders tooren
Gedropen komt in haren ſchoot!
Wat mogen tog de blinde menſchen
Zoo blind om ſchoone Kinders wenſchen!
De ſchoonheid is in laſt en noot.
Wat ſluit geen goude ſleutel open?
De ſnoepluſt vreeſt geen ſcherpe wagt,
Metale poort, nog diepe gragt.
Hy komt van boven ingeſlopen,
Maar vint 'er niets dan verf en doek,
En zy een' ſchyn van roode ſchyven:
Zoo laat de Maagt den handel dryven,
Zoo valt de Konſt een' Godt te kloek.

Na hem volgt FRANS POST, tydgenoot van den braven Landſchapſchilder Pieter Molyn mede een Haarlemmer van geboorte.

Zyn Vader Jan Poſt geboren 1614 hanteerde, het Glasſchilderen tot den jare 1639.

FRANS had een Broeder die een berugt Bouwmeeſter was, door wien hy kennis kreeg aan Prins Maurits die naderhand het huis aan den Haagſen Vyverberg liet bouwen. Deze ziende zyne bekwaamheid lokte hem in den jare 1647 meê naar de Weſtindien, daar hy verſcheiden jaren bleef, zig oeffenende in die Landgezigten naar 't leven af te teekenen, en te ſchilderen. Wedergekeert zynde met dien Prins heeft hy zig bedient van die aftekeningen, en verſcheiden van de zelve in den jare 1688 op 't Huis Ryksdorp buiten Waſſenaar

geſchildert. Behalven menigte van Weſt-Indiſche Landgezigten die hy voor deze en gene met grote lof geſchildert heeft, is 'er ook als nog op 't Huis te Honſlaardyk een groot ſtuk van hem te zien. Hy is begraven tot Haarlem in de Groote Kerk op den 17 van Sprokkelmaant 1680.

Delf meê niet ontvrugtbaar in 't voortteelen van Konſtenaars heeft ook voortgebragt uit Dirck Isnoutsze van Nes, en Katarina Verburch,

JOHAN VAN NES. Welke om zyn groote drift die hy tot de Konſt hadde, van zyn Ouders beſteld werd by den berugten *M. Mierevelt*, door wiens onderrigt hy in korten tyd zoo veer kwam, dat hy in ſtaat was op zyne Konſt te konnen reizen: gelyk hy dan ook eenige jaren in Vrankryk en Italien geweeſt, en wederom in zyne geboorteſtad gekomen; vele brave Pourtretten als ook ordonantien geſchildert heeft, en geſtorven is op den 26 van Grasmaand 1650.

Dit zelve jaar ſtorf ook de Konſtſchilder JAN VAN HOECK geboren tot Antwerpen. Deze had de Konſt geleert by P. P. Rubbens, en de wyze van zyns Meeſters behandeling zoo wel afgezien, en zig daar aan gewend, dat hy in Italien zynde, by verſcheiden Kardinalen om zyn Konſt in groot aanzien was. Maar gelyk de Menſchen veeltyds tot verandering geneigt zyn, zoo trok hy van daar met voornemen om naar zyn Vaderland te keeren: maar werd aan 't Hof te Weenen aangehouden, en van den Aardshertog Leopoldus wel ontfangen, in wiens dienſt hy ook geſtorven is, in de lente van zyn leven.

In zyn tyd leefde ABRAHAM STAPHORTIUS, de Zoon van Do. Johannes Staphortius, een yverig deugtzaam en godvrugtig Leeraar, die menigte

van

van jaren de Gereformeerde Kerk te Dordrecht met leer en voorbeeld heeft geſtigt. Hy was een goed pourtretſchilder, maar een loſſe bol, en die in zyn levensgedrag niet minder als naar zyn Vader aarde. 'T werd maar kortswyl by hem gerekent, als hy in de kroeg zittende, een ſtuk kryd nam, of een ſtuk houtskool en daar meê op den muur een Preekſtoel teekende, en daar in een mannetje met een lange baard, en dan tot zyn kittebroers zeide; wilt gy myn Vaar eens zien? Ook leefde JAKOB VAN HASSEL in dien tyd, welke fraaije Landſchappen en vervallen Roomſche Ruynen ſchilderden. Als mede BARENT BISBINK, Diſcipel van Jan Both; DIRK VAN DUIVELANT, en ABRAHAM VAN DYK, die moderne ordonantien ſchilderden, en zyn meeſten levenstyd in Engeland heeft doorgebragt. KRISTIAAN SIRIEP, die diſtels en kruiden op de wyze van Otto Marſeus ſchilderde. En KORNELIS VAN SLINGERLANT anders *Zeehaan*, mede een Dortenaar. Hy kreeg deze Bentnaam uit hoofde dat hy tweemaal de reis naar Romen over zee gedaan had. Hy was beide Schilder en Kok, en woonde te Dordrecht by de Groothoofdspoort, over 't Offenhoofd daar hy ook geſtorven is.

Op hem volgt PIETER FRITS, anders *Welgemoet*. Deze Bentnaam waar meê hy te Romen maar 17 jaren oud zynde, benoemt werd, ontſproot by gelegentheid van zeker zinnebeeldig toeſtel op zyn intrede, of inhuldiging in 't Konvent. Zyn Bentbroeders hadden (gelykze doorgaans gewoon zyn iets byzonders te vertoonen 't geen vremd, of potſig is,) gekleurd papier kokerwys t' zamen geplakt; voor aan wat wyder, en dus vernaauwende op 't end, zoo dat het tot een Cirkel gebogen naar een

Slang geleek, en d'Eeuwigheid volgens d'afbeelding der aloude Egiptenaren vertoonde. Deze papiere Slang natuurlyk gekoleurd en met zyn ſtreepen beſchildert, hadden zy van binnen met klapbuſſchen opgevult, die zy te gelyk door een ſnoer met buskruit beſtreken aanſtaken, naar dat zy hem in het midden van die Slangcirkel geſteld hadden: en wyl hy zoo onverſchrokt en welgemoet, zonder daar van daan te vlugten, de ſlagen en vlam van 't buskruid uitſtond, doopten zy hem *Welgemoet.* Als nader blykt uit dit volgende Vaers, by d'inhuldiging met algemeen toeſtemmen, uitgeſproken:

Welkom, welkom, Konſtgenoot:
Nieulings in 't berugte Romen
Dat de Konſt kweekt in zyn ſchoot
Uit uw Vaderland gekomen;
En ten eerſte u aan de Bent
Aangeeft (welker roem zal ſteig'ren
Onbezwalkt tot 's Waerelds ent.)
't Konſtgenootſchap wil niet weyg'ren,
U t' ontfangen in der min.
Wil de Konſt dan helpen bouwen,
Tot gemeenen roem, en in
Onze Bend uw ruſtig houwen.
Gy hebt Welgemoed de pligt
Van het Bentregt zonder vreeze
Doorgeſtaan: uit uw gezigt
Was in 't minſte niet te lezen
Dat naar eenig ſchrikken leek.
Daar uw groots gemoed uit bleek.
Dus van yder een geprezen,
En als Broeder thans begroet,
Met uw Bentnaam, die zal wezen
En ook blyven, Welgemoet.

Zy-

Zyne wyze van ſchilderen was, zoo wel als zyne verkiezingen, verſchillig van anderen: want ik heb Zeedeſtukken van hem gezien, ook Spoken, die geeſtig en vremd van vindinge waren. Hy onthield zig, na dat hy van Rome was wedergekeert, meeſt te Delf, daar hy ook geſtorven is, en geneerde zig naderhand, en ondertuſſchen dat hy nog ſchilderde, met de Schildery- en Printhandel, daar hy byzonder toe bekwaam ſcheen, wyl hy in dat verſtand was, dat die handel zoo eerlyk niet als ander ſoort van koopmanſchappen moeſt gedreven worden.

Nu wy al een deel brave Konſtſchilders, die leden van de Roomſche Bent waren, van onzen Schouburgh (hun rol geſpeelt hebbende) hebben zien vertrekken, en op nieuws aan dit tegenwoordige ſtaal zien, hoe zy zig onder malkander, door geeſtige bedryven, en andere vrolykheden hebben weten te vermaken, luſt het ons van den gantſchen zwier van dit Bentleven een ſchets te malen.

De Bent (zeit S. v. Hoogſtraten) *is in onzer voorouderen tyd ingeſtelt, tot verkwikking der ſluimerende geeſten. Daar ontfangt men de groene aankomelingen met geeſtigen toeſtel, en vereert 'er met nieuwe namen van krachtigen zin. Daar ſpoelt men de zorg en laatdunkenden waan in zoeten Albaan af, en herwiegt men de genen, die nog niet wel gebakert zyn enz.*

De wyze van 't inhuldigen in de Bent, de potſige vertoonzelen, en 't Bentleven heeft Bonav. van Overbeek, door Askaan in verſcheiden ſtukken doen afſchilderen, die door M. Pool in plaat zyn gebragt. Daar uit kan men zien den gantſchen zwier van 't Roomſche Bentleven, en hoe

't

'tontrent de vertooningen, wanneer een nieuwling ingewyd, de Benteed afgenomen werd, en op 't Bentmaal toegaat; wanneer somwyl om de dampen van de maag en 't hoofd meer lugt te geven, het gezelschap zig tot een omtogt of wandeling naar buiten begeeft, 't geen wy om ons tweede Deel met een klugt te sluiten, in vaerzen hebben beschreven, zoodanig als de beteekenissen der Bentnamen ons stof en leiding daar toe aan de hand gaven: Waarom wy de namen ook niet naar het bedryf, maar het bedryf naar de namen hebben moeten schikken; op dat de zelve in hun natuurlyke zinduiding mogten geplaatst worden. Dus wy ook in 't zelve een spiegelgevegt moesten bedenken; om sommige namen niet uit hunne beteekenis te wringen, of in te voegen waar zy niet eigen zyn, of te pas komen.

Is zulks, als wy vertoonen zullen, niet op eene stont gebeurt, het is op verscheiden tyden voorgevallen, en wy hebben daar in het voorbeeld der Toneeldichteren gevolgt, welke alle byzondere zaken die tot een zelve einde doelen, in een bedryf doen t' zamenloopen.

BLonde (1) *Febus* groots gehult,
Had den (2) *Horisont* verguld

En

(1) *Franciscus de Wit*, Hist. Schild. van Gent, dog wierd meest Apol genoemt; om dat hy ook een Dichter was, maar in beide slegt. - Jan Vos (dat my in den zin schiet) maakte op een slegt stuk Schildery daar een kreupel rympje by geschreven was, dit volgende puntdicht:

Dit Rym en Schilderstuk zyn eveneens van aart:
De maalkonst deugt niet veel, en 't rym is ook niet waart.
Waarom of Jas het stuk niet voor het rym deed wyken?
Om dat het rym en 't stuk elkander zou gelyken.

(2) *Jan Francis van Bloemen* Lantf. Schild. van Antwerp.

En de Lucht met glans beſtreken,
Spiegelde zig in de beken
  Bronne, en ſtroomend kriſtallyn
  Van den gryzen Tyberyn,
En zyn tintelende ſtralen
Koeſtert heuvelen en dalen:
  Doet de (3) *Tuberoos* vol roem
  Boter, (4) *Zon*, en (5) *Diſtelbloem*,
Met veel luiſter openluiken,
En de (6) *Lely* lief'lyk ruiken;
  Daar de (7) *Weyman* met zyn vrint
  (8) *Koridon* (9) *Vermaak* in vint
(10) *Snip*, *Patrys*, en *Goutvink* roeren
(Daar de *Vogelaars* op loeren)
  Hunne vlerkjes by 't gekweel,
  Wyl het gorgelend geſtreel
Van den (11) *Lewerik* in 't zingen,
Schynt ten wolken in te dringen,
  Moedig op zyn zangſtem. Maar
  (12) *Bontekraay*, en (13) *Ojevaar*,

En

(3) *Jakobus van Spyk* Hage, Pourtr. Sch. (4) *Pieter vander Hulſt* Kruide Sch. van Dord. (5) *Karel de Vogel* Bloemſch. van Maſtr. na hem *Andries Verhoeven* van Antw. (6) *F. Ziereels.* (7) *Jano* anders *Hansje Blondeau.* (8) *Adriaan vander Kabel.* (9) *Nicolaas le Grand* van Antw. (10) *Auguſtyn Terweſten* Hage, Hiſtor. en Sold. Schild. (11) *Jaques Vaill'ant.* (12) *Daniel Mytens* braaf Schilder van 's Gravenhage. Korn. van Ryſſen die te Rome op zyn Doopmaal geweeſt is, heeft dit Vaersje daar op gemaakt.

Gevels cieren de gebouwen,
  Schoone Wimpels cieren 't Schip,
Hoofdcieraad vermooit de Vrouwen
  'T Rozeblosje ciert de Lip,
En de Wangen, ook de Kleeren
  Worden door haar kleuren fraai,
Dus word g' ook tot uwer eeren
  Onze bonte BONTEKRAAY.

Deze

En des (14) *Arents* knasserbekken,
Ruster uit den slaap opwekken;
Die nog vaak'rig 't *Zoetgeluit*
Van de *Zakpyp*, en de *Fluit*,
Keurt voor (15) *Orpheus* goude snaren,
Die de dieren deed vergaren.
Wyl de meeste Schilder (16) *Jeugt*,
'T nachjen over in *geneugt*
Kroezen zaten uit te veegen,
'T geen dat (17) *Wellust* onder 't leegen
Ruim zoo smaaklyk in dien stand
(Als in 't schoon Luylekkerland
(18) *Bryberg* (19) *Vlyt*, en *Gladbek*) smaakte.
Schrobber, die 't nog schap'lyk maakte,
Zat met (20) *Slempop*, *Sukkelaar*,
En de *Lichtmis*, paar by paar;
Daar zy slaap'rig uit de pullen
Zondergeld het (21) *Korpus* vullen.
(22) *Moet*, en *Wekker* stiet hun aan,
(23) *Ram'laar* sprak meê van te gaan
Doen een wandeling naar buiten;
Onverdagt dat daar uit spruiten
Zou zulk schrikkelyk (24) *Tempeest*:

Waar

Deze heeft nog een Zoon dat een braaf Meester is, en woont te Stokholm in Zweeden.

(13) *Dyonizius Godyn* Beeldsch. van 's Gravenhag. (14) *Matteus Terwesten* Hage, Hist. en Sold. Sch. (15) *Filip vander Does.* (16) *Monnaville* Hist. Sch. van Antw. (17) *Paul* Zeeschild. ook Maneschyne. van Antw. (18) *Gillis du Mont.* (19) *Klaassens* Hist. Sch. van Antw. (20) *Theodoor Visser.* (21) *Arnoldus Quellinus*, welke de marmere beelden op 't Amsterdamse Kapitool gemaakt heeft. (22) *Hans Martyn* Hoogduits. Hist. Schild. Dee. van *Carel Lotti* en Cavalier Daniel. (23) *David de Koning* Vogels, Bloem. en ander stilleven Schild. van Antw. (24) *Pieter Molier* van Haarlem.

Waar toe *Kamphaan* wel het meeſt,
Door zyn Vegtluſt aan het branden,
Oorzaak was. Hy ſloeg zyn handen
Eerſt aan (25) *Stilheid*, die verplet
Door dien oproer ſtond verzet.
(26) *Kaper*, kwanzuis meê verbolgen,
Wil met (27) *Mars* het vegtſpoor volgen.
(28) *Loſſenbruy* valt (29) *Standaart* aan.
Lichtmis derft den (30) *Ridder* ſlaan.
(31) *Jaſon* met zyn vuiſten ſtooten.
Zy ontzien nog kleen of grooten.
(32) *Mitridaat* woog veel te licht
Tegen (33) *Mars*, die met zyn ſchicht.
En zyn vreeſſelyke blikken,
(34) *Charon* zelf zou doen verſchrikken.
(35) *Cefalus*, en *d'Afrikaan*,
(36) *Vrome* en (37) *Archimedes* ſtaan
(Om wie met de vlag zal ſtryken)
'T ſpel met aandagt aan te kyken.
(38) *Gladiator* maakt geweld
Zet zig ſchrap in 't worſtelveld
Tegen (39) *Ryngraaf* en (40) *Janitzer*,
Schoon die pal ſtond als een Zwitzer,
Daar de wakk're (41) *Batavier*,

By-

(25) *Jan van Lint* Paerd. ſch. (26) *Pieter de Zeelander* Zee en Scheepſch. (27) Bloemſchild. uit Zweden Dee. van Diſtelbl. een vloeker, en die door dikwils vegten zyn een oog verloren had. (28) *Adriaan Honing* Landſch. Schild. van Dort. (29) *Pieter van Bloemen* Batalje Sch. van Antw. (30) *Gomarus Wouters* Hiſt. Sch. van Antw. (31) *Jakob Torenvliet* van Leiden Gezelſ. Schil. (32) *N. van Haringe*. (33)—zie 27. (34) *Jan vander Hooge*. (35) *Nolbertus van Bloemen* Gezelſ. Sch. van Antw. (36) *F. Matheus* van Antw. (37) *Abraham Genoels* Landſ. Sch. van Antw. (38) *Jakob de Baan* Pourt. Sch. van 's Gravenhagen (39) *Abraham Breugel* Bloemſch. van Antw. (40) *Pieter Hofmans* Bataljeſch. van Antw. heeft lang met *Zantruiter* Landſ. Sch. in Turkyen geweeſt. (41) *Samuel van*

Hoog-

Byſprong onder 't woeſt getier;
Om den Oorlogsbrant te ſtillen,
En te ſlegten de geſchillen.
„ Zou 't wel waar zyn dat men zeit:
„ Noach heeft de Meſt geleit
„ (Zoo van tamme als wilde Dieren
„ Die geen breydel kan beſtieren)
„ Om den wortel van den ſtam,
„ Waar van d'eerſte wyndruif kwam;
„ Waarom 's ook der menſchen geeſten,
„ Dikwils van den aard der Beeſten
„ Byzet; wanneer z' al te veel
„ Wynvogt golpen door hun keel:
„ Zelf die nugter zyn als ſchapen,
„ Worden dronken Leeuw of Apen.
'T helpt niet wat (42) *Merkuur* ook zeit.
(43) *Polidoor* of (44) *Eervrugt* pleit.
(45) *Diomeed* en (46) *Vrientſchap* vlugten,
Daar zy ſtoot nog ſlagen dugten.
(47) *Heremyt* en (48) *Snuffelaar*,
Maakten zulk een groot misbaar,
Dat elk toeliep om te ſcheiden.
(49) *Moedt* liep d' (50) *Eerſte* tuſſchen beiden.
Woede oploopentheid geſtuit,
Moeſt dit rot ter kamer uit,
(Hoe zy laſteren en raazen)
Tegens wil den aftogt blazen.
'T wyl dat d'een werd (51) *Bokkebaart*,
D'ander (52) *Aap* genoemt, niet waart
Dat

Hoogſtraten Hiſt. Sch. van Dordr. (42) *Filip Roos* Beeſteſch. (43) *Johannis Glauber* Landſ. Sch. (44) *Momper* Landſ. Sch. van Antw. (45) *Willem Doudyns* Hiſt. Sch. van 'sGravenhagen. (46) *Theodoor vander Schuur*. (47) *Herman Zwanevelt* Landſ. Sch. van Woerden. (48) *Otto Marceus* Kruid en Slange Sch. (49) Zie 22. (50) *Guilhelmo van Ingen* Hiſt. Sch. (51) *Karel de Jardyn* Beeld. Landſ. en Beeſteſch. (52) *Franſois Beeldemaker*.

Dat ze ooit in 't gezelſchap kwamen
En zig zelve moeſten ſchamen.
Met zoo kwam de naſleep aan
'T volkje van de *Bent.* (53) *Askaan*
Was als Bachus uitgeſtreken,
Zyne leeuwenhuid een deeken
Ruig, omgordelt met een bant.
Aldus pronkte hy parmant
Onder ſchaduwe en den lommer,
Van zyn hoofdkrans buiten kommer;
Als de gever van den Wyn
Die den menſch vervrolykt. Zyn
Ryksſtaf was een (54) *Brypotlepel* *
Die ook ſtrekte tot een klepel
Als hy op zyn (55) *Keteltrom*
Maakt zoo luiden veldgedrom
Dat zelf d' (56) *Echo*, hoe verſcholen,
Weergalmt uit verborgen hoolen.
Hy zat op een wagentroon,
Nevens hem de ſchoone (57) *Adoon*
Die voor Ariadne ſpeelde
Om de Fabel te verbeelde.
Elk ſprong om de Veldkoets heen
Als een (58) *Satyr* fluks ter been

Of

ker Hage. (53) *Dominicus van Wynen* Hiſt. en gezelſch. Sch. (54) *Hans Jordaans.* * *Potlepel.* Hiſt. Sch. van Delft. (55) *Jan Bunnik* Lantſ. Sch. (56) *Klaudius Albertus Sevin* Hiſt. en Pourtr. Sch. van Bruſſ. (57) *Kornelis de Bruin*, wiens Reisbeſchryving in druk uitgaat. (58) *Korn. van Ryſſen*, Konſtig Goudſmit, Steenzetter, en geeſtig puntdichter, welke een lidt van de Roomſe Bent was, en in den jare 1667 en 1668 met de zelve veel omgang gehad heeft: die ook een lyſt van de toen tegenwoordige Bentvogels gemaakt heeft, die wy overgenomen hier te pas gebragt hebben. Hy was byzonder potſig, dog niet min ſtekelig van aart, overzulk zy hem dien Bentnaam niet zonder reden gegeven hebben.

Of als (59) *Pan*, daar hy de reyen
Voordanſt als zy ſpelemeyen.
(60) *Geeſtigheid* en (61) *Opgang* ſtak
(62) *Welgemoet* d' (63) *Olyvetak*
Op, ten (64) *Zinnebeeld* van vrede.
Dus deed (65) *Studie*, dus deed mede
(66) *d'Ordonantie*, en de (67) *Vlucht*
Op de blymaar van 't gerucht:
Strekkende tot vredebooden;
Om den Wyngod in te nooden.
Die zig toont van (68) *Goeden wil*,
En gebied zyn reiskoets ſtil
Te doen ſtaan, en zyn trawanten
Zynen Wynſtandaart te planten.
Die dit willig, moe getorſt,
Zonder (69) *Uitſtel* doen; want dorſt
Had hen op den weg bekropen.
Straks gaan alle keelen open,
Voor de volle Bent (70) *Bokaal*,
Ingeſchonken tot onthaal
Van de nieuwe aankomelingen.
(71) *Slempop*, die 't beſtel der dingen
Had, riep: Luſtig, drinkt en eet,
Ziet den diſch met koſt gereet,
Daar een dronk wel op zal ſmaken:
Luſtje Amandelen te kraken,

Luſtje

(59) *Jan Lis.* Hiſt. en gezelſ. Sch. van Oldenburg. (60) *Ary vander Kabel* van Ryswyk. (61) *Nicolaas Piemont.* (62) *Pieter Frits*, gezelſ. en ſpook Sch. van Delft. (63) *Verhulſt* Hiſt. Sch. van Antw. (64) *Adriaan Foly* Hiſt. Sch. van Koppenhagen. (65) *Francis vander Kappen* Hiſt. Sch. van Antw. naderhand aan *Hendrik van Lint* gegeven, die meê van Antw. en een fraaije Lantſ. Sch. was. (66) *Izaak de Moucheron* fraai ſchilder van gebouwen, Water en Lantgezichten van Amſt. (67) *F. Moens.* (68) *Theodoor Wilkens.* (69) *François de Meyer.* (70) *Bartolomeus Martens* konſtig Goudſmit van Antw. (71) *Theodoor*

Luſtje Steur, of Kaviaart,
Zult, van velerhanden aart,
Of ook zoute Krakelingen,
Keur van veel verſnaperingen?
(72) *Meleager* vatte voort
'T wilde zwynshooft. Op myn woort
Sprak hy: dit is wis en zeker
'T lokaas voor een friſſen beker.
(73) *Volger* volgde op 't zelve ſpoor,
Diende (74) *Vlytig* elk wat voor.
Maar (75) *Sinceer* die zig beſchonken
(Na de Bentkelk was gedronken)
Voelde, kroop in eenen hoek.
(76) *Dapper* riep ſtraks, houje kloek,
Laat ons liefſt een pypje rooken
By (77) *Leander*, reeds aan 't ſmooken.
Ronduit meê 't getal vermeert,
Dien meer brein als ſpraak ontbeert,
Wil als wysgeer redeneren,
En verborgen dingen leeren:
Maar verdwaalt zelf daar hy ſtaat,
In den doolhof van zyn praat.
Wyn hervormt der Menſchen geeſten.

Schoeit

door Viſſer Landſchapſch. *H. Mommers* van Haarlem. (72) *Jan Baptiſt Breugel.* (73) De naam van deze is ons onbewuſt, alleen hebben wy dit onderſtaande vaersje met zyn Bentnaam bekomen.

Gy die als Broeder van ons allen word gegroet,
Volgt na des Bents gebruik in alles wat gy doet;
Zoo zal ons Broederſchap, u daar om altyd roemen:
En een Navolger van de Roomſe Bentwet noemen.
Zoo blyf uw naam en faam, voor altyd buiten ſchult,
Mits gy NAVOLGER *zyt, en het ook blyven zult.*

(74) zie 19. (75) *Arent Teerling* van Alkmaar. (76) *Joano Vernero Tam.* fraai Bloemſch. (77) *Kriſtiaan Reudır.* Batalje-

ſchild.

Schoeit hun drift op vremde leesten.
Maakt den wyzen tot een zot,
En ten doel van yders spot.
(78) *Studie* raakt geheel te suffen
En (79) *Ballon* verstout te bluffen,
Dat hy uit d'aloude *Stam*
Der Trojaansche Helden kwam,
Daar de schriften van gewagen,
Die zyn stamroem helpen schragen.
Daar (80) *Saturnus* tegen pleit
Op de wisse onzekerheid:
En dat al die zig beroemen,
En uit trots een (81) *Afdruk* noemen
Van (82) *Eneas* dwaasheid was,
En 't bewys zoo broos als glas:
En volslagen zotheids teek'nen
Zyn, van (83) *Romulus* te reek'nen.
(84) *Exter* 't klappen meê gewent,
Zwetst op 't vaste (85) *Fondament*
Van zyn Konst, die zoo veer boven

An-

schild. (78) zie 65. (79) Deze bynaam is eerst aan *Petit Jan* reisgezel van *Jan Toebak* (beide Hollanders) naderhand aan *Pieter Verbruggen* gegeven. 'T is te zeggen *Windbal.* In Italien en Vrankryk worden zulke Windballen van een Ezelsvel toegenaait en met wind opgeblazen, gebruikt om meê te spelen. *Jak. Callot* heeft zulks (om 'er begrip van te geven) in een printje verbeeld, daar de wyze van daar meê te spelen en de hoegrootheid van de Windballen uit te zien is. (80) *Pieter van Sikkelers.* (81) *Jacomo de Heus* Lantf. Sch. van Utrecht. (82) *Steenvoorden.* (83) *Bonaventuur Overbeek*, die de Roomsche Ruynen naar 't leven geteekent, zelf geëtst, nevens een beschryving in druk gebragt, aan de Brittannische Koningin Anna opgedragen heeft. (84) *François Henrie.* (85) *Rouw* braaf Hist. Sch. uit Zwitzerland, heeft voor den Lantgraaf van Hessenkassel verscheiden *Blafons*; Zolderstukken gemaakt. In Italien zynde schilderde hy de Zaal van *Pet. de Courtone* in 't kleen na. Naderhand ging hy met *Gouds-bloem*

And're in schoonheid was te loven,
  Als de (86) *Vogel Fenix* by
  And're voog'len. *Goethart* vry
Van dit malen als de gekken,
Had (geen Mensch sprak van vertrekken)
  Daar zyn (87) *Speculatie* in.
  Dit ging (88) *Slempop* naar zyn zin,
Stoorde zig niet aan 't gekwezel,
Maar stont als een (89) *Gouden Ezel*
  Pal, en op zyn kragt parmant,
  Met de kelk steeds in zyn hant.
Wyl dat (90) *Hector* stont te roemen,
En bedryven op te noemen,
  Van zyn schicht als (91) *Kupido*,
  Daar hy was zoo dor als stroo.
Wis'ling meld de Wisselingen
Van den tyd, en 't lot der dingen:

Hoe

bloem te Hamburg wonen. (86) *De Winter* Hist. Sch. van Antw. (87) *Jan Teyler*. (88) zie 71. (89) een Duitser. In de Bent hadden zy hem *Ezel* gedoopt, maar hier over te onvrede, zeide hy: dat hy dus gebynaamt niet in zyn land zou durven komen, en presenteerde aan de Bentvogels eenig geld om voor te drinken; des zy hem eene andere benaminge zouden geven, 't geen zy aannamen en noemden hem uit potsery den *Gouden Ezel*. (90) *Barent Appelman*. (91) De naam van dezen is my onbekent. Korn. v. Ryssen te Rome zynde heeft hem (na 't my toeschynt) helpen inhuldigen en dit daar op gemaakt:

In alles wat 'er leest is altyd min van nooden,
  Door min bestaat het al, door min leeft alle ding,
Alleen niet op der aard, maar zelf ook by de Goden,
  Ja zo 't de min niet deed, de Waereld die verging.
Wy, die ons Roomse Bent, volmaakt te wezen roemen,
  En dagten dat de min ontbrak aan onze bent,
U hier met d'eernaam van ons minnegootje noemen,
  Of anders KUPIDO, *by kleen en groot bekent.*

Hoe de Konſt geraakt in noot,
Moet gaan bedelen om (*) broot;
Om dat thans die Konſt beminnen,
'T meeſt maar doen om geld te winnen;
Zulks wanneerz' 'er bot na bien,
Twee kaptalen daar in zien.
Hoe dat Konſt en Konſtenaren,
Outyds in groote agting waren:
Dat het nu niet is als 't plag;
Datmen brave Schilders zag
Als een (92) *Gouden Septer* eeren.
Zoo,, zoo kan de kans verkeeren.
Brave ſprak van ſcheiden: dog
‡ *Stoppertje* begeerde nog
Eerſt de (†) *Mantelpyp* te ſmooken,
Daar op riepenze allen: Rooken.
Dan alleen de *Nachtraaf* niet:
Die elk een tot blyven ried,
Zei: men moet'ze als prullen wraken,
Die geen (*) Jonas kunnen maken.
Reeds ontvonkte d' (93) *Avondſter*,
Aan 't gewelfzel, die van ver,
'T Zonnelicht in 't Weſten dalen

Zag,

* Een ſpreekwoord datmen dikwils gebruikt als'er weynig geld voor een Konſtſtuk kan bedongen worden. J. Vos (als Roel de Bakker ſchilderyen voor Brood kogt) vont'er dit op:

Roel kogt veel Konſt om broot; men raakt'er niet voor ſunſt aan.
Wiens Konſt om broot gaat, Roel die laat zyn broot om kunſt gaan.

(92) *David Beck.* Hoffch. van Kriſtina Koningin van Zweden.

‡ *La Tombe.* Deze Bentnaam werd hem gegeven, om dat zoo haaſt hy by zyne Landsluiden kwam, ſtraks ſprak van een pyp toebak te ſtoppen.

† Een vond, om 't gezelſchap wat langer by malkander te houden.

* Dit wil zeggen: Drie dagen, en drie nagten zonder ſlapen by 't gezelſchap over te zitten. (93) *Daniel Seyter* Hiſt.

Zag, met ingekrompen ſtralen;
 Om te ſluiten de omloopkring.
 Elk kon, nu 't op ſcheiden ging,
Als de (94) *Papegajen* klappen,
Of als marktdoctoren ſnappen.
 Eindlyk raakt dit Rot aan 't gaan.
 Slempop, die nog drank zag ſtaan,
Spalkt zyn keel op, en zyn lippen,
En liet 't resje binne ſlippen,
 Of hy 't door een *Trechter* goot:
 Maar gebolt door dezen ſtoot
Moeſt het (95) *Korpus* laten zinken
Op den grond neer. *Welluſt* hinken
 Ging, het euvel deed hem wee
 Aan zyn hiel en groote tee.
Wie den Honing likt moet lyen
'T ſteken van de nyv're Byen.
 Weelde is niet altyd van duur.
 'T ſpreekwoord zeit: *na 't zoet komt 't zuur.*
(96) *Mengelaar* maakt vremde gieren,
Loſſe draaijingen en zwieren.
 (97) *Tver* blyft ſomwyl in 't gaan
 Als een houte *Leeman* ſtaan
Styf, en roerloos zonder ſpreken,
Wat elk bidden mag of preken:
 Of gelyk een (98) *Pyramyd*
 Aan de graven toegewyd.
Dees gelyk een ſchim ontſluipen.
Genen als de (99) *Schildpad* kruipen.
 And'ren als een (1) *Krab* op zy.

(2)

Hiſt. ſch. van Weenen. (94) *Marcell. Sibrechts.* (95) Zie 21. (96) *Maurits Bibe* van 's Hertogenboſch. (97) *Jacomo van Staverde* Bloem- en Vrugt-ſchild. van Amesfoort. (98) *Albert van Spiers.* (99) *François Danks.* (1) *Jan Aſ-*

(2) *Voordewind* zet alles by
Om zyn woning te bezeilen,
Dog hy ploft, vergift in 't peilen,
Als een (3) *Zantzak* op den grond.
Maar (4) *Fortuin* die zig verſtond
'T zeil met voordeel te beheeren
En het lings, en rechts te keeren,
Op de ſtreken van 't kompas,
'T eerſt in veil'ge haven was.
En ſchoon (5) *Piktoors* en (6) *Lantaren*,
'T hunnen dienſt tot Leidſtar waren,
Stiet hun volgeladen Schip,
Dikwerf tegen zand, en klip:
Dog wyl zy geen rampen leden,
Na dees Benttogt (7) *Wel te Vreden*.

Aſſelyn Amſterdammers. (2) *Gillis vander Meren.* (3) *Alberto Clovet.* (4) *Robbert du Val* Hagenaar. (5) *Kasper van Wittel* Miniatuur ſch. van Amesfoort. (6) *Jan Baptiſt d'Aſſenie* Hiſt. ſch. van Doornik. (7) *Dominicus Schaft*, eerſt beelde en pourtretſchild. naderhand Wayerſch.; om dat zyn hand beroerd werd.

Vele myner Konſtgenooten, welker Bentnamen hier ingeweeven zyn, nog in leven zynde, hebben deeze bywoningen voor een uitſpanning in de dagen hunner jongelingſchap gehouden, en naderhand zig zoo gedragen, dat alle brave luiden agting voor hun hebben. *ô Hoe gelukkig zynze* (zeit meergemelde Hoogſtraten in zyn Schilderboek op pag. 207) *dien dit ten goede gedyt! en die als de verjongde Ram van Medea, uit den Bentketel ſpringen, daar zoo menige Pelias in verſmoort blyft; Ja overgelukkig zynze, die hun dwaasheden over-*

overleven, en hunne zotheden nazien. Waarom hy ook de Schilderjeugt waarſchuwt, dat zulk gezelſchap *vol gevaar ſteekt, inzonderheid voor levende geeſten die ligtelyk verleid werden.*

Wie deze *Pelias* even gemeld was, en het onbezonnen bedryf van zyne Dochters enz. Kan de Lezer vinden in het 3 Hoofddeel van 't 7 Boek der Hervorm. van Nazo, waar mede wy dit Boekdeel ſluiten.

E I N D E.

NAAMLYST

DER

Schilders en Schilderessen.

Elger

NAAMLYST.

M.

T.

LYST der voornaamſte zaken en byzonderheden in dit tweede Deel van den *Schouburgh der Konſtſchilders* beſchreven; om alles op zyn plaats te konnen vinden.

van

NAAM-

NAAMROL

Van de Beelteniſſen der

Konſtſchilders en Schildereſſen.

In het II. Deel.

EYNDE.

